

Дневник Очмух

Торговец
и
преобразователь

ДЖЕЙН ОСТИН ГОРДОСТ И ПРЕДРАЗСЪДЪЦИ

Превод: Жени Божилова

chitanka.info

ГЛАВА ПЪРВА

Общозвестна истина е, че всеки богат млад мъж трябва да си вземе съпруга.

Все едно какво чувства такъв един човек, все едно какво си представя, когато пристига за пръв път в някой край: тази истина е тъй загнездена в съзнанието на новите му съседи, щото всяко семейство го възприема като законна собственост на една от дъщерите си.

— Мистър Бенит, драги — обърна се един ден към него съпругата му, — знаете ли, че имението Недърфийлд най-сетне си има наемател?

Мистър Бенит отвърна, че не знаел.

— Да, да, така е — потвърди мисис Бенит; — мисис Лонг ей сега беше тука и всичко ми разправи.

Мистър Бенит мълчеше.

— Не ви ли интересува кой е той? — раздразнено възкликна жена му.

— Е, щом настоявате, нямам нищо против да чуя.

Думите прозвучаха като подканване.

— Мисис Лонг каза, че Недърфийлд Парк го е наел някакъв млад богаташ от Северна Англия; дошъл в понеделник в карета с двоен впряг, огледал имението и тъй го харесал, че веднага приел условията на мистър Морис; той самият щял да се нанесе преди Архангеловден^[1], а част от прислугата се очаква още в края на другата седмица!

— Как му е името?

— Бингли.

— Женен ли е, или е свободен?

— А, свободен е, драги мой, свободен, разбира се! Свободен, и то богат; с годишен доход от четири-пет хиляди лири. Голямо щастие за дъщерите ни!

— Че защо? Тях какво ги засяга?

— Слушайте, мистър Бенит — вдигна глас жена му, — започвате да ме ядосвате! Не разбирате ли, че възнамерявам да го ожения за една от тях?

— Аха, значи, това го е подтикнало да се премести тука.

— Това го било подтикнало! Глупости! Чуйте се какво приказвате! Не, но *нищо* чудно да се влюби в някоя от тях — трябва да го посетите още щом пристигне.

— А защо аз? Вървете вие с момичетата или пък ги пратете сами; дори ще е по-добре, иначе, каквато сте хубавка, току-виж, мистър Бингли вас предпочел.

— Ах, драги, ласкаете ме. Вярно е, хубава бях, но сега вече не съм кой знае какво. Жена с пет големи дъщери не бива да мисли за собствената си хубост.

— На такава жена обикновено не ѝ е останала хубост, за която да мисли.

— Не, не, драги, ще трябва да посетите мистър Бингли още щом пристигне.

— Такова нещо не обещавам.

— О, ами помислете за дъщерите си. Представяте ли си — каква партия! Сър Уилям и лейди Лукас ще отидат само заради това — те, както знаете, обикновено не посещават новодошлите. Не, вие трябва да отидете, иначе и ние няма да можем да му се представим.

— Не се превземайте! Мистър Бингли ще ви приеме с радост; а пък аз ще му пратя по вас с писъмце сърдечното си съгласие да се ожени за онова от момичетата, което той си избере; но ще подхвърля и някоя добра дума за малката ми Лизи.

— А не, да извинявате! Лизи е същата като другите; по-хубава от Джейн не е, нито е по-добродушна от Лидия. А вие все Лизи, Лизи ...

— Вземи едната — удари другата — отвърна той, — глупави са и невежи като всички девойки; а Лизи е много по-умна от сестрите си.

— Мистър Бенит, защо оскърбявате собствените си деца? Умирате да ме ядосвате. Нямате жалост към бедните ми нерви.

— Несправедлива сте, скъпа моя. Дълбоко почитам тези ваши нерви. Те са ми стари приятели. Вече двацет години ви слушам да ги окайвате.

— Ох, ако знаехте как страдам!

— Дано ви мине и дано още много млади мъже с доход над четири хиляди да се заселят в околността.

— И двајсет да дойдат, все това — щом отказвате да ги посетите!

— Обещавам, драга, станат ли двајсет, ще ги посетя до един.

Мистър Бенит представляваше такава странна смесица от избухливост, язвителен хумор, сдържаност и своенравие, че двајсет и три годишното съжителство не стигаше на съпругата му, за да го опознае. Тя самата бе по-ясна. Беше жена неразбрана, невежа и капризна. Всяко недоволство отдаваше на болните си нерви. Основната цел на живота ѝ бе да омъжи дъщерите си, основната разтуха да ходи по гости и да одумва другите.

[1] В Англия — на 29 септември. — Б. пр. ↑

ГЛАВА ВТОРА

Мистър Бенит бе сред първите, които посетиха мистър Бингли. Възнамерявал бе да го стори незабавно, макар до последния миг да уверяваше жена си, че няма да отиде; и чак до вечерта след посещението тя нищо не знаеше. Съобщи го по следния начин. Като наблюдаваше втората си дъщеря да украсява някаква шапка, мистър Бенит внезапно ѝ рече:

— Надявам се, че мистър Бингли ще я хареса, Лизи.

— Как да знаем *какво* ще се хареса на мистър Бингли — намеси се майка ѝ троснато, — след като няма да го посетим?!

— Мамо, забравяш, че ще го срещнем на някой от баловете, а и мисис Лонг обеща да ни представи — успокои я Елизабет.

— Не ѝ вярвам на мисис Лонг, няма да го направи. Нали има две племеннички? Тя е себелюбива, лицемерка е и аз не я уважавам.

— Нито пък аз — съгласи се мистър Бенит; — и ми е драго, че не чакате на нейните услуги.

Мисис Бенит си замълча; но като не успя да се сдържи докрай, взе да мъмри дъщерите си.

— Кити, престани да кашляш, моля ти се! Смили се над нервите ми. Дереш ги на парчета.

— Кити е много несдържана с тази нейна кашлица — усмихна се баща ѝ; — не се и замисля, когато ѝ се докашля.

— Аз не кашлям за удоволствие — ядоса се Кити.

— Кога ще ходите на бал, Лизи?

— След две седмици.

— Точно така — викна майка ѝ, — а мисис Лонг ще се върне чак в деня преди бала; и как тогава ще ни запознае с него, след като самата няма да го познава?

— Е, драга, в такъв случай ще имате предимството *вие* да запознаете приятелката си с него.

— Няма да може, мистър Бенит, няма, понеже аз самата не го познавам; защо се подигравате?

— Браво, колко сте благоразумна. Какво е в същност едно двуседмично познанство? Как да разбереш човека за някакви си две седмици? Но ако *ние* не му я представим, друг ще го стори; в края на краищата мисис Лонг и двете ѝ племеннички също трябва да си опитат щастието; а тъй като тя ще оцени услугата, щом вие не желаете да я запознаете с него, ще я запозная аз.

Момичетата гледаха баща си в почуда. А мисис Бенит възкликна:

— Глупости, глупости!

— Защо ахкате тъй възмутено? — учуди се той. — Нима формалностите по представянето и значението, което им се отдава, за вас наистина са глупости? Не, *тук* не съм съгласен. А ти как смяташ, Мери? Ти си истинска млада дама, ти размишляваш, четеш дебели книги и си правиш извадки.

Мери понечи да изрече нещо дълбокомислено, но не се сети за нищо.

— Е, докато Мери изясни мисълта си, да поприказваме още за мистър Бингли.

— Омръзна ми този мистър Бингли — викна жена му.

— Колко жалко; а защо не ми казахте по-рано? Ако го знаех тази сутрин, за нищо на света нямаше да го посещавам. Много неприятно, но след като съм го посетил, няма как да избегнем запознанството.

Удивлението на жените задоволи всичките му очаквания; най-изненадана беше мисис Бенит; ала щом премина радостната възбуда, тя започна да ги уверява, че в същност тъкмо това била очаквала през цялото време.

— Колко сте добър, скъпи мой! Знаех си аз, че накрая ще ви увещая. Сигурна бях, че обичате децата си не ще пренебрегнете подобно запознанство. Ах, колко съм доволна! Ама добре ни изиграхте — да отидете още сутринта и чак досега нищичко да не споменете!

— Е, Кити, вече можеш да кашляш на воля — усмихна се мистър Бенит и напусна стаята, досаден от несдържания възторг на жена си.

— Какъв чудесен баща имате, момичета — възкликна мисис Бенит, щом вратата се затвори. — Питам се как ще му се отплатите за добрината; а и на мен. Знайте, че да се завързват познанства на нашата възраст, вече не е тъй приятно, но за вас сме готови на всичко. Лидия, любов моя, ти си най-малката, но надявам се мистър Бингли да танцува и с тебе на идущия бал.

— А! — решително викна Лидия. — Не се боя; може да съм най-малката, но пък съм най-високата.

До края на вечерта не спряха да гадаят дали мистър Бингли ще върне скоро посещенията на мистър Бенит и дълго обмисляха кога да го поканят на вечеря.

ГЛАВА ТРЕТА

Нищо — нито въпросите на мисис Бенит, нито подпитването на петте ѝ дъщери, нищо не можа да изтръгне от съпруга ѝ задоволително описание на мистър Бингли. Как ли не го подхващаха: с преки въпроси, с хитроумни предположения, със заобикалки; той все успяваше да се измъкне, докато накрая се видяха принудени да се задоволят с онова, което им преразказа съседката, лейди Лукас. Описанието бе много задоволително. Сър Уилям бил във възторг. Мистър Бингли се оказал млад, невероятно красив, безкрайно дружелюбен и като венец на всичко възнамерявал да се появи на предстоящия бал с голяма компания. Какво по-чудесно от това! Който е готов да танцува, той е узрял и да се влюби; надеждите за сърцето на мистър Бингли избуяха.

— Да мога да наредя една от дъщерите си в Недърфийлд — сподели мисис Бенит със съпруга си — и да омъжа останалите четири тъй сполучливо, повече не ща!

След няколко дни мистър Бингли върна посещението на мистър Бенит и остана десетина минути при него в библиотеката. Надявал се бе, че ще може да види и младите дами, за чиято хубост вече бе чул; ала срещна само бащата. Дамите бяха по-облагодетелствувани, защото от горния прозорец имаха предимство да се уверят, че той носи синьо палто и язди на черен кон.

Скоро след това му отправиха покана за вечеря; но когато мисис Бенит бе вече подредила меню, достойно за домакинските ѝ дарби, получи се отговор, който отложи всичко. На следващия ден мистър Бингли трябвало да замине за Лондон и съответно не му било възможно да приеме почетната им покана и тъй нататък, и тъй нататък. Мисис Бенит изпадна в униние. Не можеше да си представи каква ще е тази работа в Лондон толкова наскоро след пристигането му в Хъртфордшър; и с разочарование си каза, че той вероятно все тъй ще прехвърча от място на място и никога няма да се задържи в Недърфийлд. Лейди Лукас я поуспокои — тя предполагаше, че е

прескочил до града да събере компания за предстоящия бал; а малко след това извести, че мистър Бингли щял да доведе дванадесет дами и седем господата за увеселението. Момичетата се огорчиха от броя на дамите; но в деня преди бала се успокоиха — чу се, че вместо дванадесет, бил довел само шест: петте си сестри и една братовчедка. А когато групата се появи в балната зала, състоеше се едва от петима: мистър Бингли, двете му сестри, съпругът на по-голямата и друг един млад мъж.

Мистър Бингли бе с хубава външност и благородна осанка; имаше приятно изражение и непринудено, естествено държане. Сестрите му бяха изтънчени дами, облечени с много вкус. Зет му, мистър Хърст, не беше кой знае колко изискан, но приятелят му, мистър Дарси, с изящната си, стройна фигура, с красивото си лице и благородния си вид скоро привлече всеобщото внимание; а пет минути след явяването му се разчу, че имал годишен доход от десет хиляди лири. Господата се възхищаваха от мъжествената му външност, дамите го намираха за по-хубав от мистър Бингли, но към средата на бала тъкмо когато всички бяха като запленени, непоносимото му поведение изведнъж ги отблъсна; излезе наяве, че е човек горделив, надменен, на когото с нищо не може да се угоди; а след това и цялото му огромно имение в Дарбишър не бе в състояние да ги накара да забравят противното му, неприветливо изражение и той не бе достоен да се сравнява със своя приятел.

Мистър Бингли скоро се запозна с всички видни личности в балната зала; държеше се дружелюбно и открито, танцуваше всеки танц, съжаляваше, че балът щял да свърши прекалено рано, и обещаващо да устрои бал в Недърфийлд. Какъв чудесен, какъв приветлив човек! Каква разлика между него и неговия приятел! Мистър Дарси танцува веднъж с мисис Хърст и веднъж с мис Бингли, не пожела да го представят на никоя друга дама и през цялата вечер не спря да кръстосва из залата и да разменя по някоя дума единствено със своите приятели. Ясно беше какъв е! Най-горделивият, най-отблъскващият човек на света; и всички изразяваха надеждата никога повече да не го видят сред тях. А най-раздразнена от всички беше мисис Бенит — възмущението ѝ от това негово държане беше прераснало в лична неприязън, защото бе обидил една от собствените ѝ дъщери.

Понеже не достигаха кавалери, Елизабет Бенит трябваше да прекара два от танците на стола; а за известна част от това време мистър Дарси бе застанал толкова близо, че тя дочу разговора между него и мистър Бингли, който бе оставил танца, за да прикани приятеля си да играе и той.

— Хайде, Дарси — каза мистър Бингли, — танцувай и ти. Неприятно ми е да те гледам как стърчиш самичък. По-добре танцувай.

— В никакъв случай. Знаеш, че мразя освен ако дамата ми е позната. А в такова сбирание това не е възможно. Сестрите ти са вече заети и в цялата зала няма ни една жена, с която танцът да не се превърне в същинско изтезание.

— Прекалено взискателен си! — възкликна Бингли. — Аз пък до тази вечер не съм срещал толкова много и тъй приятни момичета; някои са истински красавици.

— Ти танцуваш с единствената хубава девойка — заяви мистър Дарси, загледан в най-голямата мис Бенит.

— О, да, по-красиво същество не съм виждал! Но една от сестрите й — седнала е точно зад тебе — е също хубавка и според мен доста приятна. Ще помоля партньорката ми да те представи.

— За коя ми говориш? — Дарси се извърна, впери очи в Елизабет, а като улови погледа й, обърна се отново и изрече студено: — Прилична е, но е недостатъчно хубава за мене; а и сега не съм в настроение да се занимавам с млади дами, пренебрегнати от другите мъже. Върви при партньорката си и се наслаждавай на усмивката й — с мен само си губиш времето.

Мистър Бингли последва съвета му. Дарси отмина; а Елизабет остана да седи, изпълнена с не особено сърдечни чувства към него. Но разказа въодушевено за случката на приятелките си; защото беше жива, весела по природа и всичко я забавляваше.

Вечерта мина приятно за цялото семейство. Мисис Бенит установи, че най-голямата й дъщеря бе успяла да възхити компанията от Недърфийлд. Мистър Бингли беше танцувал с нея два пъти, а сестрите му я бяха удостоили с разговор. И Джейн като майка си бе радостна от това, но бе по-сдържана. Елизабет виждаше, че сестра й е доволна. Мери бе представена на мис Бингли като най-начетената девойка в графството; а Катрин и Лидия не останаха без кавалери за

нито един танц, нещо, което все още им се струваше най-важното на един бал. Затова се прибраха в Лонгборн, селото, в което живееха и чиито най-видни обитатели бяха, в най-добро настроение. Мистър Бенит не си беше легнал. Имаше ли интересна книга, той забравяше за времето; а в настоящия случай го изпълваше и любопитство към събитието на вечерта, породило толкова бляскави надежди. В същност очаквал бе жена му да е останала разочарована от новодошлия; но скоро разбра, че се е лъгал.

— Ах! Скъпи мой мистър Бенит — викна тя още от вратата, — каква прелестна вечер, какъв чудесен бал! Колко жалко, че и вие не бяхте. Джейн събуди такова възхищение, не можете да си представите! Всички повтаряха колко е хубава, а мистър Бингли много я хареса и на два пъти танцува с нея. Представяте ли си, скъпи; танцува с нея цели два пъти; нея, единствена от цялата зала, той покани и *втори* път. Първо покани мис Лукас. Отчаях се, като го видях да я кани; но, слава богу, никак не я хареса: та на кого ли се харесва пък тя; Джейн му взема очите още като я видя да се носи в танца. Заинтересува се за нея, запознаха го и я покани за вторите два танца. Сетне третите два ги изтанцува с мис Кинг, четвъртите два с Марая Лукас, петите два отново с Джейн, шестите два с Лизи, а пък Буланже...

— Ако той имаше капчица милост към мене — викна съпругът ѝ нетърпеливо, — щеше да танцува два пъти по-малко! За бога, стига с тези негови партньорки. О, да беше си навехнал глезена още при първия танц!

— Ах! Скъпи — продължи мисис Бенит, — възхитена съм от него. Толкова да е красив! А пък сестрите му — те са очарователни. Не съм виждала по-елегантни облекла. Дантелата по роклята на мисис Хърст...

Тук отново я прекъснаха. Мистър Бенит не желаше да слуша описание на тоалети. Тъй тя бе принудена да разкаже нещо друго от преживелиците им и предаде с много горчивина и твърде преувеличено възмутителното грубиянство на мистър Дарси.

— Но Лизи не губи кой знае какво, че не я харесвал — добави тя; — защото това е един неприятен, един отвратителен човек и не заслужава никакво внимание. Толкова е надут и тъй горделив е, че е непоносим! Перчи се насам, перчи се нататък и се мисли за много

важен! Не била достатъчно хубава, за да танцувал с нея! Жалко, че не бяхте там, скъпи, та да му дадете да се разбере. Ненавиждам го.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

Щом Джейн и Елизабет останаха сами, Джейн, която дотогава се бе въздържала да възхвалява мистър Бингли, довери на сестра си, че много го е харесала.

— Точно такъв е, какъвто трябва да е истинският млад мъж — възкликна тя, — благоразумен, приветлив, жив; а пък обноските му — без никакви превземки, с почителност към другите!

— Той е и красив — отвърна Елизабет, — какъвто трябва да бъде всеки млад мъж, стига да може. А това вече го прави съвършен.

— Много се поласках, когато ме покани за втори танц. Не очаквах подобен комплимент.

— Не очакваше ли? Аз пък очаквах. Ето по това се различаваме. *Ти* винаги се изненадваш от комплиментите, а пък *аз* — никога. Какво по-естествено от това да те покани и втори път? Възможно ли е да не е забелязал, че си поне пет пъти по-хубава от всички останали жени в залата? Това не е плод на учтивост. Да, той наистина е много приятен — разрешавам ти да го харесваш. Харесвала си много по-големи глупаци.

— Ах, Лизи!

— Да, да, знаеш си го, склонна си всекиго да харесаш. Не виждаш недостатъците. В твоите очи целият свят е незлобив и дружелюбен. Досега не съм чула да кажеш лоша дума за някого.

— Не обичам да съдя прибързано; но винаги казвам, каквото мисля.

— Зная; и това е най-удивителното. Че с твоя здрав разум си тъй искрено сляпа за безразсъдствата и глупостите на другите! Всеки може да се преструва на искрен — това го виждаме навсякъде. Но да си искрен без показност и без преструвка — да извличаш само доброто от всекиго и да го правиш още по-добро, без изобщо да споменаваш несъвършенствата, — това го можеш само ти. И тъй, значи, харесват ти и сестрите на този човек? Държането им не е като неговото.

— Така е, но само отначало. Поприказваш ли с тях, виждаш колко са приятни. Мис Бингли ще живее с брат си и ще ръководи домакинството; и не греша, като си мисля, че ще имаме очарователна съседка.

Елизабет мълчеше, но бе изпълнена със съмнение; в поведението на новодошлите по време на бала не личеше желание да се харесат; по-проницателна, по-критична от сестра си, с преценка ясна, неподмамена от тяхното внимание към нея самата, тя не бе склонна да ги хареса. Вярно, бяха много изискани; не им липсваше веселост, умееха да се държат любезно, когато пожелаят; но в същността си бяха горделиви и надутни. На вид бяха хубавки, изучили се бяха в едно от най-добрите частни училища в Лондон, всяка притежаваше по два-сет хиляди лири, свикнали бяха да харчат неблагоразумно и да дружат с високопоставени личности; и затова смятаха, че са в правото си да имат високо мнение за самите себе си и да се носят надменно с всички други. Произхождаха от виден род в Северна Англия; обстоятелство, запечатано в съзнанието им много по-дълбоко от факта, че състоянието на брат им и тяхното собствено е било натрупано не от друго, а от търговия.

Мистър Бингли бе наследил имущество за около сто хиляди лири от своя баща, който възнамерявал да си купи имение, но не доживял да го стори. Самият мистър Бингли и той имаше подобно желание; неведнъж бе избирал и графство, в което да потърси; но тъй като сега вече притежаваше голям дом и пожизнено си бе наел имение, ония, които го познаваха отблизо и знаеха колко лесно се задоволява, смятаха, че ще предпочете да изживее живота си в Недърфийлд и ще остави грижата за покупка на своите наследници.

На сестрите му много им се щеше да купи имение; но макар засега да бе само наемател, мис Бингли с удоволствие играеше ролята на домакиня, а и мисис Хърст, омъжена за човек по-скоро на живота, отколкото на труда, бе склонна да приема жилището на брат си за свой дом всякога щом пожелае. Само две години след като бе влязъл в пълнолетие, една случайна препоръка бе насочила мистър Бингли към Недърфийлд. Огледал го бе отвън, разгледал го беше вътре, харесал бе и разположението, и приемните зали, останал бе доволен от ласкавата препоръка на собственика и незабавно го беше наел.

Между него и Дарси съществуваше здраво приятелство въпреки пълното различие в характерите. Дарси обичаше Бингли заради дружелюбния му, открит, мек нрав — черти, противоположни на неговите, макар по нищо да не личеше самият той да е недоволен от своя характер. Бингли тачеше високо дружбата на Дарси и сляпо вярваше в неговата преценка. У Дарси интелектът беше по-съвършен. Бингли не бе по-безличен, но Дарси бе много умен. И същевременно беше надменен, сдържан, възискателен, а държането му, макар че бе благо-възпитано, не предразполагаше към близост. В това отношение приятелят му имаше предимство. Където и да се появяше, Бингли печелеше сърцата, докато Дарси извикваше неприязън.

Начинът, по който обсъдиха бала в Меритън, бе показателен. Бингли заяви, че досега не бил срещал по-приятно общество и по-хубави девойки; всички го приели сърдечно и внимателно, настроението било дружелюбно, държали се към него приятелски, още от първия миг се почувствувал сред стари познати; а пък мис Бенит била красива като същински ангел. Докато за Дарси това бе сборище от хора без хубост и без елегантност, никой не успял да събуди неговия интерес, никой не му оказал внимание, нито му създал наслада. Признаваше — мис Бенит не била грозна, но прекалено щедро раздавала усмивките си.

Мисис Хърст и сестра ѝ се съгласиха с него — но въпреки това изказаха възхита, заявиха, че им харесвала, намирали я за много симпатична и изразиха желание да я опознаят отблизо. Накрая обявиха мис Бенит за *мила* девойка, а при подобна благоприятна оценка техният брат сметна, че и той има правото да я харесва.

ГЛАВА ПЕТА

Недалеч от Лонгборн живееше семейство, с което Бенитови бяха особено близки. На времето сър Уилям Лукас бе въртял търговия в Меритън, натрупал беше състояние и докато беше кмет, бе въздигнат в рицарско звание в отговор на просбата му до краля. Това отличие му бе повлияло някак си прекалено силно. Извикало бе у него отвращение както към занаята му, тъй и към живуркането в малкия провинциален градец; той бе дал гръб и на търговията, и на градчето и бе преместил семейството си в една къща на около миля от Меритън, преименувана оттогава насам на „Лукас Лодж“, където можеше на воля да се наслаждава на собственото си величие и необезпокояван от досадата на търговията, да отдава цялото си време на добродушни връзки с всичко живо. Защото, макар титлата „сър“ да го издигаше над останалите, тя не го бе направила надменен; обратното — изпълнен бе с внимание към всекиго. Тъй като по природа бе безобиден, дружелюбен и услужлив, удостояването в двореца го бе преобразило в светски и учтив човек.

Лейди Лукас бе благодушна и глуповата — достойна съседка за мисис Бенит. Лукасови имаха няколко деца. Най-голямата — здравомислеща, интелигентна млада жена, около двацет и седем годишна, беше най-близката другарка на Елизабет.

Една среща между дъщерите на Лукас и дъщерите на Бенит, за да си поговорят за бала, беше извънредно необходима; затова още на другата сутрин Лукасовите момичета се появиха в Лонгборн да изслушат приятелките си и да споделят своето мнение.

— Ти започна вечерта добре, Шарлот — заяви мисис Бенит с учтива сдържаност. — Тебе мистър Бингли избра за първия си танц.

— Вярно е, но на сърцето му легна втората партньорка.

— О, искаш да кажеш Джейн, нали? Защото танцува с нея два пъти по два танца. Да, това говори, че може би я е харесал — май *наистина* я е харесал. Дочух такова нещо, но тъй и не доразбрах — нещо за мистър Робинсън.

— А, сигурно разговора, който, без да искам, подслушах между него и мистър Робинсън; не ви ли казах? Мистър Робинсън го запитва харесват ли му нашите меритънски вечеринки, не намира ли, че в залата има много красиви жени, и коя от тях смята за най-хубава? А на последния въпрос той веднага отвърна: „О! Най-голямата мис Бенит, разбира се, по това две мнения няма!“

— Боже мой! Ами то е казано много ясно — като че ли... но в същност накрая може и нищо да не стане.

— Виждаш ли, Елайза, подслушаното от мен е много по-приятно от онова, гдето си го чула *ти* — засмя се Шарлот. — Трябва да се подслушва не мистър Дарси, а неговият приятел. — Бедната Елайза! Да я нарекат само *прилична!*

— Моля ти се, кажи на Лизи да не се коси от пренебрежението му; този човек е толкоз неприятен, че ако я беше харесал, щеше да е цяла беда. Снощи мисис Лонг ми разправи как половин час седял до нея, без да отвори уста.

— Сигурна ли сте, госпожо? Май не е вярно — намеси се Джейн. — С очите си видях мистър Дарси да разговаря с нея.

— Е, да, защото го запитала харесва ли му Недърфийлд и той нямало как да не отговори; но тя ми каза, че много се раздразил, гдето го е заприказвала.

— Мис Бингли ми обясни — каза Джейн, — че бил словоохотлив единствено сред близките си. С тях се държал *много* дружелюбно.

— Нито дума не вярвам от това, мила. Ако е чак толкова дружелюбен, поне с мисис Лонг щеше да си побъбри. Но аз се сещам защо е така; казват, че се пукал от горделивост — вероятно е дочул, че мисис Лонг не притежава карета, а е дошла на бала с наемен екипаж.

— Все едно ми е дали е разговарял с мисис Лонг — заяви мис Лукас, — но ме е яд, че не потанцува с Елайза.

— Ако съм на твое място, Лизи, другия път *няма* да танцувам с него — каза майка ѝ.

— Давам ви дума, госпожо, че *никога* няма да танцувам с него.

— Гордостта му не ме дразни толкова — каза мис Лукас, — понеже има с какво да се обясни. Защо се чудим — такъв един хубав млад мъж, от добро семейство, богат, облагодетелствуван във всяко отношение, с основание има високо мнение за себе си. Ако мога тъй да се изразя, той е в *правото* си да бъде горд.

— Много вярно — съгласи се Елизабет, — и аз лесно бих простила *неговата* гордост, ако не беше засегнал *моята*.

— Гордостта — обобщава Мери, която се осланяше на мъдрите си размишления — според мен е често срещано несъвършенство. От всичко, което съм прочела, заключавам, че наистина се среща често, че човек по природа е склонен към това и че малцина от нас не хранят чувство на самодоволство за някои свои достойнства, все едно — истински или въображаеми. Суетност и гордост са различни неща, макар двете думи понякога да се използват като синоними. Може да си горд, без да си суетен. Гордостта се отнася повече към мнението ни за нас самите, а суетността към онова, което бихме искали другите да мислят за нас.

— Ако съм богат, като мистър Дарси — провикна се едно от синчетата на Лукас, дошло със сестрите си, — щях да съм горд колкото си искам. Щях да си купя сто хрътки и да изпивам по цяло шише вино всеки ден.

— Значи, ще пиеш повече, отколкото трябва — викна мисис Бенит, — но само да те видя, веднага ще ти прибера бутилката.

Момчето заяви, че нямало да я даде; тя твърдеше, че ще му я вземе, и разправията приключи чак когато гостите си отидоха.

ГЛАВА ШЕСТА

Наскоро след това дамите от Лонгборн посетиха дамите от Недърфийлд. Визитата беше върната съответно. Приятните обноси на мис Бенит спечелиха симпатиите на мисис Хърст и мис Бингли; и макар да намираха, че майката е нетърпима, а по-малките дъщери изобщо не заслужават внимание, гостенките изявиха желание да се виждат с двете по-големи сестри. Джейн се отзова на тази любезност с истинска радост; но Елизабет преценяваше държането им като надменно, смяташе, че тъй се отнасят дори към сестра ѝ, и не ги харесваше; според нея учтивото им отношение към Джейн се дължало по всяка вероятност на това, че брат им е запленил от нея. Защото при всяка тяхна среща проличаваше, че *наистина* е запленил; а за Елизабет бе също тъй очевидно, че Джейн се поддава на увлечението, което бе изпитала към него от самото начало, и вече е влюбена, но се радваше, че никой от околните не ще разбере, защото Джейн бе способна да люби дълбоко, да съдържа чувствата си и беше еднакво усмихната и приветлива към всички, а това я предпазваше от подозрителността на любопитните. Тя го сподели с приятелката си мис Лукас.

— Може и да е приятно да умееш да заблуждаваш околните в случай като този — отвърна Шарлот, — ала понякога подобна предпазливост се превръща и в недостатък. Ако жената прикрива чувствата си и от обекта на своето обожание, може да го отблъсне; за какво ѝ е тогава утехата, че и околните не са разбрали? Във всяко любовно увлечение се крият чувства на благодарност и на суетност и те би трябвало да се поощрят. Всеки се увлича с лекота — да ти хареса някой, е нещо естествено, но колцина от нас са достатъчно смели да се влюбят дълбоко, без да ги обнадеждат? От десет случая в деветте за жената е по-добре да се покаже по-увлечена, отколкото е в същност. По всичко личи, че Бингли харесва сестра ти; но може да си остане само с харесването, ако тя не го поощри.

— Но тя го поощрява, доколкото ѝ е възможно. Щом аз съм забелязала чувствата ѝ, той трябва да е истински глупец, ако не ги е

усетил.

— Елайза, не забравяй — той не познава Джейн от близо като теб.

— Но когато една жена харесва някой мъж и не се мъчи да скрие това от него, той би трябвало да разбере.

— Да, ако я вижда достатъчно често. Но Бингли и Джейн се срещат за кратко; и са винаги сред голямо смесено общество — не е възможно да разговарят продължително. Затова Джейн трябва да използва докрай всеки половин час, в който успява да го задържи край себе си. А останат ли сами, тогава вече време за влюбване — колкото щеш.

— Този твой план — отвърна Елизабет — е добър за жени, чиято единствена цел е да сключат изгоден брак; ако търсех да си взема богат съпруг или изобщо съпруг, непременно щях да го приложа. Но не такива са намеренията на Джейн; тя не преследва подобна цел. Самата още не е докрай сигурна в чувството си, нито пък — дали той го заслужава. Познават се едва от две седмици. Танцувала е четири пъти с него в Меритън, една сутрин го е видяла в дома му и оттогава четири пъти е вечеряла с него и гостите му. Това не стига, за да разбере какъв е.

— Както ти го представяш, наистина не стига. Ако само е *вечеряла* с него, разбрала е единствено дали обича да яде; но недей забравя, че е прекарала с него и цели четири вечери — а четири вечери са много нещо.

— Да, и тези четири вечери са им дали възможност да се уверят, че и двамата предпочитат играта „Двайсет и едно“ пред „Комърс“; но не ми се вярва да е прозряла други негови особености.

— От сърце ѝ желая успех — усмихна се Шарлот, — защото, ако още утре се омъжи за него, вероятността да е щастлива е същата, каквато би била, ако е изучавала характера му цяла година. Щастливият брак е само въпрос на случайност. Дали са се познавали от близо, дали са се спогаждали преди брака — това с нищо не допринася за брачното щастие на двамата. След женитбата се появяват достатъчно различия, които да ги дразнят; затова по-добре е да познаваш колкото може по-малко несъвършенствата на оня, с когото ще преживееш живота си.

— Не ме размивай, Шарлот; това не е вярно. Знаеш го, и ти самата никога не би постъпила така.

Улисана да наблюдава как мистър Бингли ухажва сестра ѝ, Елизабет не забелязваше, че тя самата става предмет на известен интерес в очите на неговия приятел. Отначало мистър Дарси снизходително бе заявил, че е „прилична“; по време на бала изобщо не я беше погледнал; при следващата им среща я бе забелязал, колкото да се увери в преценката си. Но едва бе изяснил пред себе си и пред близките си, че няма ни една привлекателна черта, откри, че красивият израз на тъмните очи придава на лицето ѝ особено интелигентно изражение. Това откритие бе последвано от още няколко все тъй благоприятни. Вярно, критичният му поглед бе намерил някои несъвършенства на чертите, но той бе принуден да си признае, че фигурата ѝ е стройна и привлекателна; и противно на уверенията, че обноските ѝ били старомодна, хареса непринудената ѝ веселост. Тя самата нищо не подозираше; за нея той си оставаше човекът, който у никого не извикваше симпатия и който не я бе намерил достатъчно хубава, за да танцува с нея. Прииска му се да я опознае и в стремежа си да я заприказва, заслушваше се в разговорите ѝ с другите. Тя забеляза това. Случи се в дома на сър Уилям Лукас, където имаше много гости.

— Какво може да има наум мистър Дарси, та стои и слуша, като разговарям с полковник Форстър? — запита тя Шарлот.

— На този въпрос би могъл да ти отговори единствено мистър Дарси.

— Ако не престане, ще ме принуди да му кажа, че разбирам подбудите му. Този човек е много язвителен и не му ли отвърна със същото, ще започна да се плаша от него.

Когато след малко той тръгна към тях, без да дава вид, че смята да ги заговори, мис Лукас подкани приятелката си да го заприказва. Елизабет прие предизвикателството начаса и го запита:

— Мистър Дарси, не намирате ли, че се изразих необичайно сполучливо, когато закачих полковник Форстър да устрои бал в Меритън?

— Бяхте много настойчива, наистина — но стане ли дума за това, всяка жена е настойчива.

— Безжалостен сте към нас.

— Самата тя скоро ще стане прицел на закачки — обади се мис Лукас. — Ето, отварям капака на пианото, Елайза, и ти знаеш какво ще последва.

— О, лоша приятелка! Все ме кара да свиря и да пея пред всекиго и всички! Щеше да си безценна, ако си въобразявах, че имам дарба, но аз я нямам и затова не желая да досаждам на хора, които са свикнали да слушат само най-добри изпълнители.

Ала мис Лукас не отстъпваше и накрая Елизабет въздъхна засмяна:

— Предавам се: щом трябва, трябва. — И като от прави сериозен поглед към мистър Дарен, додаде: — Старата хубава поговорка, която всички тук, разбира се, знаят, гласи: „Пести си дъха, да си духаш кашата“ — аз пък ще си го пестя за песента.

Изпълнението ѝ не беше блестящо, но бе много приятно. Когато изпя една-две песни, преди още да е успяла да продължи в отговор на молбите на неколцина от слушателите, мястото пред пианото зае нетърпеливата ѝ сестра Мери, която поради туй, че бе най-некрасива в семейството, отдаваше цялото си време да учи и да се усъвършенствува и всякога беше готова да се покаже.

Мери беше лишена и от дарба, и от вкус; и макар суетността да я изпълваше с усърдие, придаваше ѝ тъй също скованост и превзетост, достатъчни да развалят музикални постижения, далеч по-съвършени от нейното. Елизабет, която пееше простичко и естествено, бе изслушана с по-голямо внимание, макар изпълнението ѝ да бе много по-любителско; докато Мери, след като изсвири един дълъг концерт, накрая с радост прие изпросените похвали и благодарности за шотландските и ирландските танци, изпълнени по молба на по-малките ѝ сестри, които ги изтанцуваха в другия край на салона с някои от Лукасовите синове и с двама-трима офицери.

Мистър Дарси стоеше до тях, глух за околните разговори, обзет от мълчаливо възмущение, че тъй празно прекарва вечерта, и така дълбоко бе потънал в мислите си, че забеляза застаналия до него сър Лукас едва когато оня каза:

— Какво чудесно развлечение за младите е това, мистър Дарси! Няма нищо по-хубаво от танците. За мен те са най-изтънченото забавление на висшето общество.

— Прав сте, сър, но танците имат това предимство да се харесват и в по-низшите общества по света. Всеки дивак умее да танцува.

Сър Уилям само се усмихна.

— Приятелят ви играе чудесно — додаде той след малко, когато Бингли се присъедини към танцьорите, — а вярвам, че и вие обичате това изкуство, мистър Дарси.

— Сигурно сте ме забелязали да танцувам в Меритън, сър.

— Да, да, видях ви и изпитах истинско задоволство. Често ли танцувате в двореца?

— Никога, сър.

— Не смятате ли, че с това бихте засвидетелствували уважението си към това място?

— Ако съм в състояние да го избегна, към никое място не обичам да изразявам уважението си по този начин.

— Както разбирам, притежавате къща в Лондон, нали?

Мистър Дарси кимна утвърдително.

— И аз на времето мислех да се преместя там — защото имам склонност към по-изискано общество, но не бях сигурен дали лондонският въздух няма да навреди на лейди Лукас.

Той млъкна в очакване на отговор; ала събеседникът му не възнамеряваше да отговаря; и като видя Елизабет да върви към тях, осени го идеята да извърши едно добро дело, затова я повика:

— Мис Елайза, мила, а защо не танцувате? Мистър Дарси, позволете ми да ви представя тази млада дама като една много желана партньорка. Кой би отказал да танцува, когато пред очите му стои такава хубавица?

Той хвана ръката ѝ и понечи да я подаде на мистър Дарси, който, макар и силно изненадан, беше готов да я поеме, когато Елизабет изведнъж се дръпна и смутено каза на сър Уилям:

— Но, сър, аз не желая да танцувам! Моля, не си мислете, че съм тръгнала към вас да прося за партньор!

Искрено и учтиво мистър Дарси помоли за честта да танцува с нея; напразно. Елизабет бе непоколебима; усилията на сър Уилям да я убеди я оставиха непреклонна.

— О, Елайза, вие танцувате тъй възхитително — жестоко е да ме лишавате от удоволствието да ви наблюдавам; а този джентълмен,

макар по убеждение да ненавижда това забавление, сигурно няма нищо против да ни зарадва за половин час.

— А, мистър Дарси е олицетворение на учтивостта — усмихнато отговори Елизабет.

— Така е — но като имам пред вид примамката, мила ми мис Елайза, не се учудвам на неговата любезност; та кой би се отказал от такава партньорка?

Елизабет насмешливо повдигна вежди и си тръгна. Отказът ѝ не я бе злепоставил пред кавалера и той тъкмо мислеше за нея с приятно чувство, когато мис Бингли го заговори:

— Досещам се какво ви занимава в момента.

— Не ми се вярва.

— Представете си колко ще е непоносимо да се прекарат и други вечери като тази — в подобно общество; да си призная, аз споделям чувствата ви. Досадих се до смърт! Каква скука, а каква олелия; колко нищожни, а колко самодоволни същества! Хайде, искам да чуя безжалостната ви присъда над тях!

— Повтарям ви, грешите напълно. Умът ми беше зает с нещо по-приятно. Мислех си за голямата наслада, която могат да дарят красивите очи на една хубава жена.

Мис Бингли закова поглед в него и поиска да чуе името на дамата, която е имала заслугата да извика подобни съждения. Мистър Дарси отвърна натъртено и дръзко:

— Мис Елизабет Бенит.

— Мис Елизабет Бенит! — ахна мис Бингли. — Безкрайно съм учудена. Откога я харесвате толкова? И мога ли да зная кога ще дойде ред да ви честитя?

— Точно такъв въпрос очаквах да ми зададете. Жените имат крилато въображение; то мигновено подхвърква от харесването към любовта и от любовта — към брака! Знаех си, че ще ми поднесете поздравления.

— Ами да, щом е толкова сериозно, за мен въпросът е вече уреден. Ще си имате очарователна тъща и тя естествено няма да се отделя от вас в Пембърли.

Тя продължи да сипе язвителни остроумия, докато той я слушаше с пълно безразличие, и тъй като хладнокръвното му

изражение я увери, че в същност не му е неприятно да слуша одумки,
мис Бингли даде воля на своята бърливост.

ГЛАВА СЕДМА

Имуществото на мистър Бенит се състоеше почти изцяло от имот с две хиляди лири годишен доход, който, за беда на дъщерите му, поради липса на мъжки наследник щеше да премине след смъртта му по реда на онаследяването на един далечен сродник; а състоянието на майка им, макар и достатъчно за общественото ѝ положение, не стигаше, за да живеят охолно. Бащата на мисис Бенит, на времето адвокат в Меритън, ѝ бе оставил четири хиляди лири.

Тя имаше сестра, омъжена за мистър Филипс, някога служител при баща им, който бе поел неговата кантора, и един брат, който живееше в Лондон и се занимаваше с почтена търговия.

Селото Лонгборн беше само на миля от Меритън; къса и приятна разходка за младите момичета, които се изкушаваха да прескачат дотам три-четири пъти в седмицата, за да навестят леля си, а и магазинчето за галантерия срещу нейния дом. Двете по-малки — Катрин и Лидия, бяха особено ревностни в това; бяха по-лекокомислени от сестрите си и като нямаха какво друго да правят, разходката до Меритън запълваше сутрините и им даваше теми за вечерните разговори — колкото еднообразен да бе животът в тяхната околия, все научаваха по нещичко от своята леля. А през последните дни преливаха от новини и от радост — наблизко се бе разположил един доброволчески полк^[1]; войската щеше да остане през цялата зима, с главна квартира — Меритън.

Сега вече посещенията при мисис Филипс им носеха извънредно интересни сведения. Всеки нов ден обогатяваше познанията им за имената на офицерите и техните приятели. Не мина много, научиха ги къде живеят, накрая се запознаха и със самите офицери. Мистър Филипс се бе представил на всички до един и това се превърна за племенничките му в неизчерпаем извор на радост. Приказваха единствено и само за офицерите; тъй богатството на мистър Бингли, чието споменаване само бе достатъчно да извика оживление у майка

им, в техните очи не струваше нищо, сравнено с ослепителната униформа на един лейтенант.

Една сутрин, като послуша безкрайните им възклицания на тази тема, мистър Бенит се обади с равен глас:

— Доколкото разбирам от развълнуваните ви приказки, вие май сте двете най-глупави девойки в графството. Подозирах го от известно време, а сега вече напълно се уверих.

Катрин се смути и замълча; обаче Лидия невъзмутимо продължи да изразява възторга си от капитан Картър и надеждата да го срещне в същия този ден, защото на другата сутрин заминавал за Лондон.

— Учудвате ме, скъпи — обади се мисис Бенит, — как тъй лесно решавате, че собствените ви деца били глупачки. Аз може и да си мисля лоши работи за нечии чужди деца, но никога за моите.

— Човек не бива да си затваря очите, когато децата му са глупави.

— Е, да, но в случая всичките до едно са много умни!

— Ще ми се да се лаская, че единствено по това не сме единоподушни. Въобразявах си, че разбиранията ни съвпадат във всяко отношение, но сега, за разлика от вас, аз намирам двете ни най-малки дъщери за извънредно глупави.

— Но, мистър Бенит, драги, защо очаквате едни невръстни девойки да се разумни като баща си и майка си? Станат ли на нашите години, ще се сецат за офицерите толкова, колкото се сецаме и ние. Спомням си времето, когато аз самата изпадах във възторг от червените мундири — дори и днес сърцето ми потрепва; и ако някой приятен млад полковник с годишен доход от пет-шест хиляди поиска мое момиче, няма да кажа не; онази вечер у сър Уилям полковник Форстър беше чудесен в парадните си дрехи.

— Ах, мамо — провикна се Лидия, — знаеш ли, леля казва, че полковник Форстър и капитан Картър не ходели вече тъй често у мис Уотсън; напоследък ги виждала все в библиотеката на Кларк!

Мисис Бенит не успя да отвърне, защото в този миг кочияшът донесе писмо за мис Бенит; изпращаха го от Недърфийлд и прислужникът чакал за отговор. Очите на мисис Бенит блеснаха радостно и докато дъщеря ѝ четеше, тя подвикваше нетърпеливо:

— Е, Джейн, кажи — от кого е? За какво е? Какво ти пише той? Хайде, Джейн, чети по-бърже и ни кажи; чети по-бърже, миличка!

— От мис Бингли е — отвърна Джейн, а сетне прочете:

„Скъпа приятелко,

Бъдете състрадателна, елате да вечеряте с Луиза и с мен, иначе ще се смразим до края на живота си, защото целодневният tête-a-tête между две жени непременно завършва с разпра. Тръгнете веднага щом ми получите писмото. Брат ми и нашият гостенин ще вечерят с офицерите. Искрено Ваша

Каролайн Бингли“

— С офицерите, значи! — възкликна Лидия. — А леля защо не ни каза *това*?

— Няма да вечерят в къщи — въздъхна мисис Бенит. — Жалко!

— Мога ли да отида с каретата? — запита Джейн.

— Не, мила, най-добре да отидеш на кон, защото сигурно ще завали, и тогава ще останеш да пренощуваш.

— Идеята не е лоша — намеси се Елизабет, — ако сте сигурна, че няма да я върнат с тяхната карета.

— А, не! Господата ще вземат файтона на мистър Бингли за Меритън; а Хърстови нямат други коне за тяхната карета.

— Предпочитам да отида с каретата.

— Е, не може, миличка, конете ще трябват на баща ти. Ще ви трябват във фермата, нали, мистър Бенит?

— Трябват ми за там много по-често, отколкото ми ги давате.

— Но ако днеска ги вземете за полето, тогава идеята на майка ми ще се осъществи — усмихна се Елизабет.

Накрая тя изтръгна от баща си уверение, че конете са заети. Тъй Джейн се принуди да отиде на кон, а майка ѝ я съпроводи до вратата с порой радостни уверения, че непременно щяло да вали. Надеждите ѝ се оправдаха; Джейн не бе изминала и половината път, когато заваля проливно. Сестрите ѝ я окайваха, но майка ѝ беше доволна. Дъждът не спря до вечерта; Джейн в никакъв случай не би могла да се прибере.

— Каква чудесна идея ми хрумна! — не спираше да възклищава мисис Бенит, сякаш дъждът бе завалял единствено благодарение на нея. Но чак до другата сутрин тя бе в неведение за прекрасните

последствия от нейното хрумване. Тъкмо привършваха закуската, един прислужник от Недърфийлд донесе следната бележка за Елизабет:

„Мила Лизи,

Тази сутрин се събудих болна — предполагам от това, че вчера се измокрих до кости. Любезните ми приятелки не дават и да се издума да се прибера, докато не оздравея. Настояват тъй също да повикат мистър Джонс — затуй не се тревожете, ако научите, че е идвал да ме прегледа, — макар че в същност само гърлото ми е възпалено и ме боли глава.

Твоя и пр. и пр.“

— Е, любезна моя. — обади се мистър Бенит, след като Елизабет прочете бележката на глас, — ако дъщеря ви легне тежко болна, ако вземе да умре, утешението ни ще бъде, че всичко е станало, за да се хване мистър Бингли, и то по ваше нареждане.

— Ха! Щяла да умре, как не! Никой не е умрял от настинка. Те ще се погрижат за нея. Докато стои там, всичко е наред. Мога и да прескоча да я видя, ако ми дадете каретата.

Елизабет, обзета от тревога, бе решила да отиде при сестра си, въпреки че каретата не беше свободна; а тъй като не умееше да язди, оставаше ѝ да тръгне пешком. Каза им какво възнамерява.

— Защо си толкова глупава — викна майка ѝ, — вижте я какво е намислила в това кално време! Докато стигнеш, няма да си за пред хора.

— Ще съм достатъчно прилична за пред Джейн — друго не ми и трябва.

— Лизи, да разбирам ли това като намек да изпратя за конете?

— Не, не. Приятно ще ми е да се разходя. Не е толкова далече, щом имаш цел — какво са три мили! За вечеря ще съм в къщи.

— Възхищавам се от твоето милосърдие — заяви Мери, — но всеки подтик на чувствата трябва да се смирява от разума, а според мен усилието всякога трябва да е съответно на изискването.

— Ще те изпратим до Меритън — предложиха Катрин и Лидия. Елизабет прие и трите момичета тръгнаха заедно.

— Ако вървим по-бързичко — каза Лидия. — може да сварим капитан Картър, преди да е заминал.

В Меритън се разделиха; двете по-малки се запътиха към дома на една от офицерските жени, а Елизабет продължи нататък сама, забързано прекосяваше ниви и ливади, прехвърляше огради, прескачаше локвите припряно и нетърпеливо и най-сетне стигна до големия дом с обелени нозе, с мръсни чорапи и с лице, поруменяло от чистия въздух.

Въведоха я в малката трапезария, където бяха всички освен Джейн, и нейната поява ги изненада. Че бе изминала пешком цели три мили в ранната утрин, в такова кално време, и то съвсем сама — това се стори просто невероятно на мисис Хърст и на мис Бингли; Елизабет усети, че е извикала презрението им. Иначе я приеха любезно; а от страна на брат им получи нещо по-сърдечно от любезност — той я посрещна добросърдечно и радостно. Мистър Дарси почти не продума, а мистър Хърст изобщо не заговори. Мистър Дарси бе обзет от вътрешно раздвоение — чувството на възхита от прелестта, която разходката беше придала на лицето ѝ се затъмняваше от въпроса оправдаваше ли причината този дълъг и самотен преход. А пък мистър Хърст беше отдаден изцяло на своята закуска.

Вестите за състоянието на сестра ѝ не бяха много обнадеждаващи. Мис Бенит прекарала нощта лошо, била трескава и трябвало да лежи. Елизабет се зарадва, като ѝ предложиха веднага да я заведат горе; а Джейн, която единствено страхът да не ги разтревожи и да не ги обезпокои бе възпрял да им пише как жадува за подобно посещение, искрено ѝ се зарадва. Но ѝ беше зле, не ѝ се говореше и затова, щом мис Бингли ги остави, едва намери сили да изкаже благодарност за вниманието, с което домакините са се грижили за нея. Елизабет мълчаливо се зае да я обслужва.

Сестрите отидоха при тях след закуска; а като видя с каква обич и загриженост се отнасят към Джейн, Елизабет и тя започна да ги харесва. Аптекарят дойде, прегледа болната и заключи, както се и очакваше, че има силна простуда и трябва да се лекува сериозно; посъветва я да остане в леглото и предписа лекарства. Джейн последва съвета му с благодарност, защото треската се засили заедно с главоболието. Елизабет не мръдна от стаята, а и другите дами стояха

там през повечето време: защото след като мъжете не бяха у дома, те в същност нямаха какво да правят.

Когато часовникът отмери три, Елизабет сметна, че е време да си тръгва, и с неохота им го каза. Мис Бингли ѝ предложи каретата и тя бе склонна да приеме, но Джейн толкова се разтревожи от съобщението, че мис Бингли се принуди да замени предложението за каретата с покана да остане в Недърфийлд. Елизабет прие с благодарност и те изпратиха в Лонгборн един прислужник, който да извести на близките ѝ, че няма да се върне, и да ѝ донесе дрехи.

[1] Действието в романа се развива по време на Наполеоновите войни. — Б. пр. ↑

ГЛАВА ОСМА

В пет часа двете дами се оттеглиха, за да се преоблекат, а в шест и половина поканиха Елизабет за вечеря. На учтивите запитвания, с които я обсипаха — най-съчувствени, за радост на Елизабет, бяха въпросите на мистър Бингли, — тя не бе в състояние да даде много обнадеждаващ отговор. Джейн наистина не беше по-добре. Сестрите, като чуха това, повториха на два-три пъти колко били угрижени, колко било отвратително да страдаш от силна простуда и как самите те мразели да бъдат болни; а сетне изобщо забравиха болната: и това тяхно безразличие спрямо Джейн, когато тя самата не беше сред тях, позволи на Елизабет да възвърне с радост предишната си неприязън.

В същност брат им бе единственият от групата, към когото тя се отнасяше благодушно. Тревогата му за Джейн бе очевидна, отношението му към нея самата — много мило, и това я спря да се чувства такава натрапница, за каквато според нея я смятаха останалите. Защото те едва я забелязваха. Мис Бингли бе всецяло вдадена в мистър Дарси, сестра ѝ — също; що се отнася до мистър Хърст, съсед по маса на Елизабет, той бе човек отпуснат, живееше единствено за да яде, да пие и да играе на карти, а след като узна, че пред задушеното месо тя предпочита по-простата храна, направо я забрави.

Вечерята свърши и Елизабет веднага се качи при Джейн, а мис Бингли започна да я одумва още щом излезе. Заяви, че не знаела да се държи, била едновременно и горда, и нахална; да разговаря, изобщо не умеела, нямала стил, нито изискан вкус, а пък била и грозна. Мисис Хърст мислеше същото и додаде:

— В същност единственото ѝ достойнство е това, че издържа на дълъг път. Няма да я забравя как се появи сутринта. Приличаше на същинска дивачка.

— Точно така, Луиза. Едвам се овладях. Каква глупост, да дойде чак дотук! И то за какво е хукнала през полето? Защото *сестра ѝ* била настинала. Видя ли ѝ косата — разрошена, развята!

— Да, да, ами фустата, нали й видя фустата, две педи в кал; а пък наметката, с която уж се мъчеше да се прикрие, беше много по-къса.

— Описанието ти може и да е вярно, Луиза — обади се Бингли, — но аз нищо не забелязах. Според мен мис Елизабет Бенит изглеждаше великолепно, когато влезе тука тази сутрин. А мръсната й фуста не съм я и видял.

— Ха, мистър Дарси, не е възможно да не сте я видели — язвително отвърна мис Бингли — и съм почти уверена, че не бихте желали да видите собствената си сестра в такъв жалък вид.

— Естествено.

— Да извърви три, четири, пет, а и повече мили, до глезените в кал, и то сама, съвсем сама! Защо го прави? Според мен това само говори за някаква отвратителна, надута независимост, за някакво провинциално незачитане на добрия тон.

— То говори за сестринска обич и това ми се харесва — заявява Бингли.

— Опасявам се, мистър Дарси — каза мис Бингли с висок шепот, — че това приключение е попарило възторга ви от хубавите й очи.

— Напротив — отвърна той, — видяха ми се още по-лъчезарни от чистия въздух.

След тези думи се възцари кратко мълчание, а после мисис Хърст поде:

— Ценя високо Джейн Бенит, тя е очарователна и от сърце й пожелавам да си намери богат съпруг. Но с такъв баща и с такава майка, а и с нейните прости роднини, мисля си, че това няма да стане.

— Струва ми се, че от теб чух за чичо й, който бил адвокат в Меритън, нали?

— Да, а другият им чичо пък живеел някъде в лондонския Чийпсайд, в този бедняшки квартал!

— Това е знаменито — възкликна сестра й и двете се заляха в бурен смях.

— Целият Чийпсайд да бе населен само от техни чичовци — възкликна Бингли, — пак щях да я харесвам.

— Но това много ще им попречи да се омъжат за богати и знатни мъже — възрази Дарси.

Бингли не отвърна; ала сестрите му подкрепиха Дарси и подхвърлиха още няколко зловни шегички за сметка на простите сродници

на милата им другарка.

Като се навечеряха, състраданието им се възвърна, двете се качиха в стаята ѝ и останаха при нея, докато ги извикаха за кафето. Джейн бе все тъй зле и Елизабет не искаше да чуе да я оставя сама, но когато се стъмни и болната заспа, сметна, че ще е по-скоро прилично, отколкото приятно, да се присъедини към другите долу. Когато влезе в салона, завари ги да играят на карти и бе поканена да се присъедини; но като сметна, че играят с висок залог, тя отказа под предлог, че скоро ще се върне при сестра си, и обясни, че докато е при тях, ще попрочете някоя книга. Мистър Хърст я погледна учудено.

— Нима предпочитате книгите пред картите? — възкликна той.
— За пръв път чувам подобно нещо!

— Мис Елайза Бенит презира картите — обади се мис Бингли. — Тя е всецяло отдадена на книгите и не намира радост в нищо друго.

— Не съм заслужила нито похвалата, нито пък укора — възрази Елизабет, — не съм *всецяло* отдадена на книгите и намирам радост в много *други* неща.

— Да се грижите за сестра си, за вас е радост, зная — усмихна се Бингли, — и радостта ви ще се увеличи, защото тя скоро ще се оправи.

Елизабет сърдечно му поблагодари и пристъпи към една масичка, където съзря няколко книги. Той веднага ѝ предложи да донесе още; цялата си библиотека.

— Съжалявам, че нямам повече, за да ви услужа и да се похваля. Аз съм човек неук и дори малкото, които имам, и те са ми много.

Елизабет го увери, че ѝ стига онова, което е в стаята.

— Чудно, че баща ми е оставил такава оскъдна книжна сбирка. А каква прекрасна библиотека е вашата в Пембърли, мистър Дарси — обърна се към него мис Бингли.

— И такава би трябвало да е — отвърна той, — защото са я сбирали не едно и не две поколения.

— И вие сам сте допринесли много — непрестанно купувате книги.

— Не мога да оправдая занемаряването на една семейна библиотека в днешно време.

— Занемаряване? Та вие не само не занемарявате, а непрестанно допълвате прелестите на това благородно имение. Чарлс, иска ми се,

когато си устроиш *собствен* дом, поне мъничко да прилича на красивия Пембърли.

— Дано.

— Съветвам те да купиш земя някъде наблизо и Пембърли да ти е образецът. В цяла Англия няма по-хубаво графство от Дарбишър.

— Приемам, готов съм да купя самия Пембърли, стига Дарси да го продаде.

— Говоря ти за избор, Чарлс.

— Да ти призная, Каролайн, вижда ми се по-възможно да се сдобия с Пембърли, отколкото да го наподобя.

Вниманието на Елизабет бе тъй силно привлечено от разговорите, че ѝ бе невъзможно да чете съсредоточено; накрая остави книгата, приближи масата за карти и седна между мистър Бингли и по-голямата му сестра да наблюдава играта.

— Пораснала ли е мис Дарси от пролетта насам? — запита мис Бингли. — Дали ще ме настигне на височина?

— Вероятно. Вече е колкото мис Бенит, ако не и по-висока.

— Копнея да я видя! Не съм срещала по-очарователна личност. Такова самообладание, такива маниери! А колко е културна пък за възрастта си! Каква чудесна пианистка е!

— Винаги съм се чудил откъде всички млади дами намират търпение да се усъвършенствуват в тези изкуства — усмихна се Бингли.

— *Всички* ли? Какво искаш да кажеш, Чарлс?

— Да, според мен всички до една. Всички рисуват картини, бродират паравани и плетат кесии. Не познавам момиче, което да не владее и трите изкуства, а заговорят ли ми за някоя непозната девойка, първото, което научавам, е колко била усъвършенствувана.

— В това, което казваш за тези обикновени „изкуства“, има много истина — съгласи се Дарси. — Думата „съвършена“ се приписва на не една млада жена, и то само защото умеела да изплете кесия или да избродира параван. Но не съм съгласен, че това се отнася за *всички* млади дами изобщо. Самият аз смятам, че сред моите познати едва пет-шест са всестранно културни.

— И аз така мисля — откликна мис Бингли.

— В такъв случай — обади се Елизабет — вашето изискване за културна жена е много високо.

— Да, в това понятие аз включвам наистина много.

— О, да! Разбира се — възкликна мис Бингли, — искам, дочух самият този господин да споменава представа за образованост, само те заслужават да се нарекат истински културни. Една жена би трябвало да има широка музикална култура, да умее да пее, да рисува, да танцува, да владее модерни езици и чак тогава да се нарече така; тя трябва да има освен това изискани обноски, хубава походка, приятен глас, да умее да разговаря и да се изразява — иначе няма да заслужава подобно определение.

— Да, трябва да умее всичко това, а към него непрестанно да прибавя нещо още по-съществено — да доразвива ума си със сериозно четиво — допълни Дарси.

— Сега вече не се учудвам, че познавате едва пет-шест културни дами — каза Елизабет. — Дори съм удивена, че изобщо познавате подобна жена.

— Нима сте тъй безмилостна към собствения си пол, та да смятате всичко това почти за невъзможно?

— Никога не съм срещала такава жена. Не съм срещала подобни способности, вкус, усърдие и изящество, каквито описвате — събрани в едно.

И мисис Хърст, и мис Бингли се възмутиха от нейното неверие и заявиха, че те пък познавали много жени, носителки на описаните достойнства и добродетели, но мистър Хърст ги пресече ядосан от прекъсването на играта. И понеже с това разговорът приключи, Елизабет след малко се прибра.

— Елайза Бенит е от ония млади дами, кои търсят да се самоизтъкнат пред мъжете, охулвайки жените, и най-често успяват — извика мис Бингли, щом тя излезе. — Но според мен това е долнопробно, жалко хитруване!

— Така е — съгласи се Дарси, защото забележката беше насочена към него, — има нещо жалко във всяко хитруване, с което жената понякога благоволява да си послужи, за да подмами мъжа. Всичко, което прилича на лукавство, е отвратително.

Мис Бингли не остана докрай задоволена от отговора му и млъкна.

Елизабет отново слезе при тях само за да ги уведоми, че сестра ѝ е още по-зле и че тя трябва да остане край нея. Бингли настоя веднага

да повикат мистър Джонс; но сестрите му, убедени, че всички провинциални лекари са безпомощни, предложиха да се доведе незабавно някой виден лондонски специалист. Елизабет не даде и да се издума; ала бе склонна да приеме съвета на брат им, и накрая решиха, че ако сестра ѝ не се е подобрила, ще извикат доктор Джонс рано на другата сутрин. Бингли бе много разтревожен; сестрите му заявиха, че били отчаяни. Но успяха да разпръснат отчаянието с дуети след вечерята, а той намери единствена утеха за чувствата си, като даде нареждане на икономката да бъде всецяло в услуга на болната дама и нейната сестра.

ГЛАВА ДЕВЕТА

Елизабет прекара почти цялата нощ в стаята на сестра си и на заранта с радост даде благоприятни отговори на двете запитвания — първото от мистър Бингли, който рано-рано изпрати една от прислужничките; а малко по-късно и на второто, от двете превзети госпожици, които обслужваха неговите сестри. Но въпреки подобрието Елизабет помоли някой да занесе в Лонгборн писмо, в което настояваше майка ѝ да дойде да види Джейн и сама да прецени състоянието ѝ. Писмото бе изпратено веднага и съдържанието му — също тъй бързо приведено в изпълнение. Мисис Бенит, придружена от двете си най-малки дъщери, се появи в Недърфийлд рано преди обед.

Ако бе намерила Джейн в тежко състояние, мисис Бенит сигурно щеше да се разтревожи; но като видя, че болестта не е опасна, сметна, че ще е по-добре Джейн да не оздравява скоро, защото иначе трябваше да напусне Недърфийлд. Затова не пожела и да изслуша дъщеря си, която настояваше да се прибере у дома; а и аптекарят, появил се по същото време, го сметна за неразумно. След като постояха малко с Джейн, влезе мис Бингли и ги покани — майката и трите дъщери, да слязат в малката трапезария. Там Бингли ги приветства и изрази надежда, че мисис Бенит не е намерила дъщеря си по-зле, отколкото е очаквала.

— А, не е вярно, сър — отвърна му тя. — Смятам, че е твърде болна, за да бъде преместена у дома. Мистър Джонс казва, че не бива и да се мисли за това. Налага се още известно време да злоупотребим с гостоприемството ви.

— Как тъй да я премествате! — възкликна Бингли. — И дума да не става. Уверен съм, че и сестра ми няма да позволи.

— Бъдете уверена, госпожо — с хладна учтивост отвърна мис Бингли, — че докато е при нас, за мис Бенит ще се полагат всички необходими грижи.

Мисис Бенит изрази своята увереност с порой от думи.

— Ако не бяхте вие, добрите й приятели, не знам какво щеше да стане с нея — додаде тя, — понеже наистина е много болна и много страда, но си мълчи, защото открай време е такава — най-милото същество на света. Често повтарям на другите си дъщери, че те до нея са *нищо*. Каква ви е хубава тази стая, мистър Бингли, и колко прекрасна ви е гледката към чакълената алея. Няма друго имение в цялата околност като вашия Недърфийлд. Надявам се, не смятате да го напускате набързо въпреки краткосрочния договор.

— Каквото и да правя, все набързо го правя — отвърна той, — затова реша ли да се махам от Недърфийлд, ще го напусна начаса. Но засега поне се установявам тука.

— Точно такъв си ви представях — каза Елизабет.

— Нима вече сте прозрели какъв съм? — възкликна той и се извърна към нея.

— О, да! Познавам ви отлично.

— Бих желал да го приема като комплимент; но в същност тъжно е, че тъй лесно се разкривам.

— Зависи. Това не означава, че един скрит, сложен характер е повече или по-малко достоен за уважение от вашия.

— Лизи — провикна се майка й, — не забравяй къде се намираш и не започвай да плещиш несдържано, както си свикнала у дома.

— Не съм и подозирал — прекъсна я. Бингли, — че обичате да разгадавате човешките характери. Трябва да е забавно занимание.

— Да, но най-забавни са хората със сложен характер. Те имат поне това предимство.

— Но тук, в провинцията — намеси се Дарси, — едва ли има повече от неколцина, достойни за подобно изследване. В тия селски общини човек се движи в много тесен и непроменлив кръг.

— Хората обаче се променят толкова много, че постоянно откриваш у тях по нещо ново.

— Да, да, така е! — Мисис Бенит се почувствува оскърбена от начина, по който той се изказа за селските общини. — Аз пък ви уверявам, че колкото до *това*, по нищо не се различаваме от Лондон.

Настъпи неловко мълчание; Дарси втренчи поглед в нея, сетне се извърна, без да отговори. А мисис Бенит, решила, че го е сразила напълно, продължи тържествуващо:

— Аз, правата да си кажа, не намирам, че Лондон е кой знае колко повече от провинцията, като махнем пазара и развлеченията. Провинцията е много, много по-приятна, не е ли тъй, мистър Бингли?

— Когато съм в провинцията — отвърна ѝ той, — не ми се иска да мръдна оттук; отида ли в града — пак същото. Всяко място има своите предимства и аз умея да се чувствавам щастлив и тук, и там.

— Е, да — защото сте уравновесен човек. А този господин — тя хвърли поглед към Дарси, — той смята, че провинцията е загубено място.

— Ах, мамо, ти не можа да разбереш — намеси се Елизабет, засрамена заради майка си. — Ти не разбра мистър Дарси. Той искаше да каже само, че тук, в провинцията, човек не може да срещне толкова многообразие от хора, както в Лондон, което, трябва да признаеш, е точно така.

— Разбира се, миличка, никой не е твърдял обратното; но не е вярно, че не се срещаме с много хора в нашата община, защото според мен тя е от най-големите. Аз пък казвам, че ние ходим на вечеря у двайсет и четири семейства.

Само съчувствието към Елизабет възпря Бингли да не се разсмее. Сестра му беше по-несдържана и погледна Дарси с многозначителна усмивка. Елизабет, за да промени разговора, запитва майка си дали Шарлот Лукас е ходила в Лонгборн откакто тя, Елизабет, е напуснала дома.

— Да, вчера дойде с баща си. Какъв приятен човек е сър Лукас, мистър Бингли, не намирате ли? Колко е изискан! Какъв е вежлив и благ! За всекиго намира добра дума. Ето на, това разбирам аз добро възпитание; а някои персони, дето се мислят за много важни и не отварят уста, да имат да вземат!

— Шарлот с вас ли вечеря?

— Не, бързаше да се прибере. Сигурно са я чакали да приготви баничките с месо. Аз лично, мистър Бингли, винаги държа прислуга, която сама си върши работата; *моите* дъщери са възпитавани другояче. Но всеки знае него си, а Лукасовите са добри момичета, повярвайте. Жалко само, че не са хубави. Не че смятам Шарлот за много грозна — все пак нали ни е близка.

— Изглежда ми много приятна млада дама — каза Бингли.

— О, божичко, да; но ще признаете, че е много грозна. Самата лейди Лукас неведнъж ми го е казвала и ми е завиждала за хубостта на Джейн. Не че обичам да се хваля със собствените си деца, но наистина моята Джейн — рядко се среща по-хубаво момиче. Това всички го признават. Не го казвам от пристрастност. Беше само петнайсетгодишна, когато един джентълмен — познат на брат ми Гарднър, в Лондон — тъй лапна по нея, че според снаха ми щял да ѝ поиска ръката още веднага. Но не я поиска. Трябва да му се е видяла дете. Обаче и посвети няколко стихотворения, написани вдъхновено.

— И с това чувството му се изчерпа — нервно я прекъсна Елизабет. — Мнозина се изтощават по този начин. Питам се, кой ли пръв е открил, че поезията е великолепно средство за пропъждане на любовта?

— А пък аз винаги съм смятал, че поезията е *храна за любовта*^[1] — подхвърли Дарси.

— Може би — за преданата, непоклатима, здрава любов. За онова, което е крепко, всичко е хранително. Ала един хубав сонет мигновено попарва всяко хилаво, крехко увлечение.

Дарси само се усмихна; и в настъпилото мълчание Елизабет изпита ужас, че майка и отново може да се злепостави. Щеше ѝ се да подхване разговор, но не се сецаше какво да каже; тогава мисис Бенит наруши тишината — повторно изрази благодарност към мистър Бингли за милите му грижи към Джейн, извини му се, че го е обезпокоила и с присъствието на Лизи. Мистър Бингли отвърна много учтиво, принуди и сестра си да прояви учтивост и да отговори с необходимите за случая слова. Тя изигра ролята си твърде безстрастно, но мисис Бенит остана доволна и скоро след това помоли да повикат каретата ѝ. При този знак най-малката ѝ дъщеря се изстъпи напред. През цялото време двете момичета бяха увлечени в тих разговор и накрая бяха решили най-малката да припомни на мистър Бингли обещанието, дадено от него още при пристигането му тук — да устрои бал в Недърфийлд.

Лидия беше напета, добре развита петнайсетгодишна девойка, с хубаво лице и весело изражение; бе любимката на майка си и благодарение на нея беше се появила в обществото по-рано от обичайното. Притежаваше неукротима жизненост и вродено добро самочувствие, което вниманието от страна на офицерите —

привлечени към нея от богатите вечери на чичо ѝ и личното ѝ обаяние — бе превърнало в самоувереност. Затова ѝ се струваше редно да запrikaзва мистър Бингли за бала и направо да му припомни за даденото обещание; накрая заяви, че не го ли изпълнел, щял да се посрами. Отговорът на това неочаквано нападение зарадва майка ѝ.

— Повярвайте, готов съм да сдържа дадената дума; и щом сестра ви оздравее, вие самата ще определите деня на бала. Нали не бихте искали да се увеселявате, докато тя е болна?

Лидия заяви, че е доволна. О, да, по-добре било да изчакат, докато Джейн се оправи, а в туй време сигурно и капитан Картър щял да се върне в Меритън.

— А после, след вашия бал — додаде тя, — ще ги накарам и те да устроят бал. Ще кажа на полковник Форстър, че ще се посрами, ако откаже.

След това мисис Бенит и дъщерите ѝ си тръгнаха, а Елизабет веднага се качи при Джейн, като остави двете дами и мистър Дарси да обсъждат държането на близките ѝ, а и нейното собствено; но и най-остроумните забележки на мис Бингли за *хубавите очи* не склониха мистър Дарси да се присъедини в присмеха над Елизабет.

[1] Перифраза на стиха „Щом музиката е храна за любовта...“, Шекспир, „Дванайста нощ“. — Б. пр. ↑

ГЛАВА ДЕСЕТА

Денят премина почти както предишния. Мисис Хърст и мис Бингли посветиха няколко часа от сутринта на болната, която се поправяше, макар и бавно; а в късния следобед Елизабет слезе при тях в салона. Но масата за карти тази вечер остана в ъгъла. Мистър Дарси пишеше писмо, а мис Бингли, седнала наблизо, го наблюдаваше усърдно и непрестанно го отвличаше с молби да поздрави сестра си. Мистър Хърст и мистър Бингли играеха пикет, мисис Хърст следеше играта.

Елизабет бродираше и се забавляваше с диалога между Дарси и неговата събеседница. От неспирните похвали на дамата — ту за краснописа, ту за равните редове, ту за дължината на писмото, — без да се смущава от начина, по който се приемаха ласкателствата ѝ, се получаваше особен разговор, който затвърдяваше напълно представата ѝ за двамата събеседници.

— Колко ли ще се зарадва мис Дарси, като получи това писмо!

Той не отвърна.

— Пишете с необичайна бързина.

— Грешите. Аз пиша твърде бавно.

— Представям си колко много писма сте принуден да пишете на година! А също и делови! За мен това би било ужасно досадно!

— В такъв случай, слава богу, че на мен, а не на вас се е паднала тази тежка орис.

— Моля, кажете на сестра си, че копнея, да я видя.

— Веднъж вече ѝ го написах по ваша молба.

— Имам чувството, че перото ви не е хубаво. Дайте да го подостря. Много умея да подострям пера.

— Благодаря, предпочитам сам да си ги острия.

— Как успявате да пишете толкова равно?

Той замълча.

— Пишете на сестра си, че с радост научавам за напредъка ѝ в арфата и, моля ви, съобщете и, че съм в истински възторг от

великолепната ѝ скица за картина — намирам я далеч по-прелестна от скицата на мис Грантли.

— Позволявате ли ми да предам тези ваши възторзи в следващото писмо? Тук не ми остана място да ги опиша съответно.

— О! Не се безпокойте. Нали ще я видя през януари. Кажете, мистър Дарси, винаги ли ѝ пишете такива дълги интересни писма?

— Обикновено ги пиша дълги; а дали са интересни, това не аз бих могъл да преценя.

— Смятам, че оня, който може да пише дълги писма с такава лекота, умее и да пише интересно.

— С това не правиш комплимент на Дарси, Каролайн — усмихна се брат ѝ, — защото той *не* пише с лекота. Прекалено много се рови за най-точната дума. Така ли е, Дарси?

— Аз пиша по различен начин от тебе.

— Ах! — възкликна мис Бингли. — Чарлс пише ужасно небрежно. Думите му най-често са изписани едва до половина, а пък останалото е цялото оплескано с мастило.

— Мислите ми текат с такава скорост, че просто не ми стига време да ги изразявам — затова и писмата ми често не разкриват ни една моя мисъл на адресанта.

— Тази ваша скромност, мистър Бингли, сразява всеки укор — подхвърли Елизабет.

— Няма нищо по-измамно от привидната скромност — заяви Дарси. — Зад нея обикновено се крие незачитане на чуждото мнение, а понякога — самохвалство.

— А как би назовал *тези* мои смирени слова?

— Скрито самохвалство — защото ти в същност се гордееш с нескопосаното си писане, отдаваш го единствено на бързата си мисъл и небрежния краснопис, нещо, което, ако не за похвално, смяташ поне за интересно. Човек, който върши всичко с голяма лекота, тъй се възхищава от тази си способност, че дори не се и замисля доколко стореното е несъвършено. Сутринта, когато заяви на мисис Бенит, че решиш ли да напуснеш Недърфийлд, ще го сториш в пет минути, изрече го като панегирик, като комплимент към самия себе си; но мога ли да зная какво чак толкова възхитително има в подобна привързаност, която те кара да изоставиш важни недовършени дела и не е от полза нито за тебе, нито за който да било друг?

— А, стига — изохка Бингли, — това е вече прекалено — да ти припомнят вечер глупостите, които си изприказвал сутринта. И въпреки това, кълна се, аз вярвах в думите си и вярвам в казаното и сега. Та, както виждаш, не заемам поза на човек, който действа необмислено и прибързано само за да се хареса на дамите.

— Че си вярваш, не се и съмнявам; но никак не съм убеден, че ще заминеш с такава бързина. Постъпката ти ще зависи от случая точно толкова, колкото действията на всеки друг; ако, да предположим, когато вече си възседнал коня, някой приятел ти се примоли: „Бингли, я хайде остани още няколко дни“, ти вероятно ще останеш, най-вероятно е да не тръгнеш — и след още две думи ще си готов да стоиш и цял месец.

— С това сега само доказахте, че мистър Бингли не се съобразява със собствените си желания — намеси се Елизабет. — Сега го похвалихте много повече, отколкото успя да се похвали сам.

— Безкрайно съм ви благодарен, гдето превърнахте думите на моя приятел в комплимент за добродушния ми нрав — усмихна ѝ се Бингли. — За жалост изтълкувахте ги погрешно; той би си съставил далеч по-добро мнение за мен, ако рязко откажех и препуснех коня в галоп.

— Нима твърдоглавието да тръгнете на всяка цена ще смили мистър Дарси да опрости прибързаното ви решение?

— Да си призная, и аз не знам — Дарси сам да си каже.

— Карате ме да отговарям за мнения, които вие ми вменявате; неща, които никога не съм изричал. Добре, да предположим, че обстоятелствата са такива, каквито ги представяте — не забравяйте, мис Бенит, приятелят, по чието настояване той уж би трябвало да промени решението си и да остане още малко, само е пожелал това, поискал го е, без да изтъкне ни един довод в подкрепа на желанието си.

— С две думи, да склониш бързо, отзивчиво, пред молбата на някой приятел, за вас е по-скоро недостатък, така ли?

— Да склониш, без да си убеден, че трябва да го сториш, не показва кой знае колко здрав разум у ни един от двамата.

— Вие, мистър Дарси, изглежда, не вярвате много в приятелството и в другарските чувства. Обичта към молителя често подтиква човека да изпълни с удоволствие някое желание, без да

изисква доводи. Нямам пред вид случай като този, с който си послужихте за мистър Бингли. Хайде да почакаме за нещо подходящо и тогава да разискваме постъпката му. Но в обикновените, ежедневни взаимоотношения, когато единият приятел поиска от другия да промени решението си за някоя дреболия, ще си развалите ли мнението за този човек само защото се е съобразил с желанието, без да чака да бъде убеждаван?

— Мисля, че преди да продължим, би трябвало да определим ясно какво значение се отдава на тази молба, както и колко искрено е приятелството между двамата.

— На всяка цена — провикна се Бингли, — нека изясним всички подробности, като не забравим да уточним и съответната им височина и обем; то би могло да се окаже най-същественото в спора, мис Бенит, много по-важно, отколкото предполагате. Уверявам ви — ако Дарси не беше много по-висок и по-едър от мен, едва ли щях да се съобразявам с него. Да си призная, не познавам по-страшно същество от нашия Дарси — в дадени обстоятелства и при дадена обстановка; и най-вече в собствения му дом, в късен неделен следобед, когато се чуди какво да прави.

Мистър Дарси се усмихна, ала на Елизабет ѝ се стори, че се е пообидил, и съдържа смеха си. Мис Бингли разгорещено порица несправедливостта към Дарси и упрекна брат си, че говорел празни приказки.

— Прозирам хитростта ти, Бингли — рече приятелят му. — Ти не обичаш споровете и ти се ще да прекратим.

— Май че си прав. Спорът за мен е като бойна схватка. Ако вие с мис Бенит се спогодите да поотложите, докато изляза, ще съм ви благодарен, а сетне — критикувайте ме, колкото си щете.

— Да изпълня желанието ви, за мен е лесно — отвърна Елизабет, — а и мистър Дарси трябва да си допише писмото.

Мистър Дарси се вслуша в съвета ѝ и си дописа писмото.

След това помоли мис Бингли и Елизабет за малко музика. Мис Бингли припряно пристъпи към пианото и както е редно, предложи на Елизабет да започне първа, но след нейния също тъй учтив и по-искрен отказ, настани се на стола.

Мисис Хърст пееше, акомпанирана от сестра си, и докато те се забавляваха по този начин, Елизабет, разгръщайки нотните албуми

върху пианото, забеляза мистър Дарси да я гледа почти вторачено. Да е станала обект на възхищение от страна на един тъй изтъкнат господин, не ѝ се вярваше; а мисълта, че я наблюдава, понеже му е неприятна, ѝ се стори още по-неубедителна. Накрая заключи, че е привлякла вниманието му, защото според представите му за приличие у нея има нещо, далеч по-непоносимо и отблъскващо, отколкото у всеки друг в салона. Това предположение не я огорчи.

Беше ѝ достатъчно безразличен, за да не държи на неговото одобрение.

Като изсвири няколко италиански песни, мис Бингли продължи да го омайва с една скоклива шотландска мелодия, а мистър Дарси пристъпи към Елизабет:

— Не искате ли, мис Бенит, да се възползвате от случая и да изтанцувате с мен един шотландски танц?

Тя се усмихна, но не отвърна. Той повтори въпроса, учуден от мълчанието ѝ.

— А! — възкликна тогава Елизабет. — Чух ви още първия път, но се поколебах как точно да отговоря. Зная, щеше ви се да приема, за да доставя удоволствието да се надсмеете над моето безвкусие. На мен пък ми е забавно да провалям кроежи като вашия и да отнемам на другия насладата от умишлената подигравка. Затова реших да отвърна, че изобщо не желая да играя шотландски танц — а сега, презирайте ме, ако смеете!

— Повярвайте — не смея!

Елизабет, която очакваше да го раздразни, се удиви от милия му глас; но тъй като от нея се излъчваше една смесица от плахост и дяволитост, трудно ѝ беше да раздразни когото и да било; а що се отнася до Дарси, той досега не се бе чувствувал тъй силно очарован от някоя жена. Съзнаваше, че ако не бяха нископоставените ѝ сродници, щеше да е в истинска опасност.

Мис Бингли видя, или по-скоро усети, достатъчно ясно какво става и бе обхваната от ревност; и желанието милата ѝ приятелка Джейн да оздравее се засили от нетърпението час по-скоро да се отърве от Елизабет.

На няколко пъти тя се опита да извика у Дарси неприязън към гостенката, като завърташе разговора към женитбата им и рисуваше картината на щастието му в този брак.

— Ще ми се да вярвам — каза му тя, докато се разхождаха из градината на другия ден, — че когато това щастливо събитие се осъществи, ще внушите на тъщата си да не дърдори глупости; и освен това забранете на по-малките сестри да тичат подир офицерите. И още, ако смея да зачекна един тъй деликатен въпрос, постарайте се да изличите от нрава на съпругата си онова дребно недостатъче — неприятната смесица от самонадеяност и нахалство.

— Имате ли и други предложения за безоблачното ми семейно щастие?

— Ах, да! Накарайте да поставят портретите на чичо ви и леля ви, Филипсови, в галерията на Пембърли. Сложете ги до прачичо си, съдията. Нали професиите им са същите, само в различни области. Що се отнася до Елизабет, не ѝ поръчвайте портрет — според мен няма художник, който да нарисува тези прекрасни нейни очи!

— Права сте — да се улови изражението им, ще е наистина непосилно, ала цветът и формата, както и клепките, изящните ѝ клепки, биха могли все пак да се предадат.

В този миг от друга пътека се зададоха мисис Хърст и самата Елизабет.

— Не знаех, че сте тръгнали на разходка — възкликна мис Бингли, притеснена да не са я чули.

— Много зле се отнесохте с нас — смъмри ги мисис Хърст. — Да се измъкнете, без да се обадите.

А после мушна ръка под свободния лакът на мистър Дарси и изостави Елизабет да ги следва сама. Пътеката бе едва за трима. Мистър Дарси, доловил умишлената им грубост, възкликна:

— Тук е тясно за всички ни. Хайде да излезем на широката алея.

Ала Елизабет, която не изпитваше желание да остава с тях, засмяно отвърна:

— О, не, не, стойте си тука. Толкова ви отива да сте тримата заедно. Картината ще се развали от четвърти човек. Довиждане.

И побягна развеселено, а докато подтичваше, с удоволствие си мислеше, че до ден-два отново ще си бъдат у дома. Защото Джейн бе вече толкова добре, че смяташе да дойде вечерта при тях в салона.

ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА

След вечерята веднага щом дамите се оттеглиха и оставиха господата сами, Елизабет отиде при сестра си и като се увери, че е облечена топло, слезе с нея в салона; приятелките ѝ я посрещнаха с радостни възклицания; Елизабет не ги бе виждала тъй прелестни, както в този кратък час, преди кавалерите да се върнат при тях. Темите за разговор бяха неизчерпаеми. С най-големи подробности се впускаха да описват как са се забавлявали, весело разказваха анекдоти и неуморно одумваха познатите си.

Но влязоха ли господата, Джейн загуби първенството. Очите на мис Бингли се заковаха в мистър Дарси и тя намери какво да му каже, преди още да е направил и две крачки в салона. Той се запъти към мис Бенит и учтиво ѝ честити оздравяването; мистър Хърст, и той се поклони любезно и заяви, че много се радвал; но от всички най-многословно и най-сърдечно я приветствува мистър Бингли. Сияеше от радост и внимание. Цял половин час си игра да пали огъня, за да не се простудяла след като едва била станала от леглото; по негово настояване тя се премести от другата страна на камината, за да била по-далеч от вратата. Накрая и той седна наблизко и през цялото време разговаряше единствено с нея. А Елизабет, отделила се с ръкоделието си в отсрещния ъгъл, ги наблюдаваше с голямо задоволство.

Като изпиха чая, мистър Хърст подкани мис Бингли да поиска масичката за карти, но напразно. Тя бе чула от самия мистър Дарси, че не му се играе, а това, че и никой от околните не настоя, сякаш я оправдаваше. И мистър Хърст, като нямаше какво друго да прави, изпъна се на един от диваните и заспа. Дарси се зачете; също и мис Бингли, а мисис Хърст, увлечена да раздрънква гривните и пръстените си, от време на време се намесваше в разговора на брат ѝ с мис Бенит.

Мис Бингли уж четеше, но много повече се интересуваеше докъде е стигнал с четенето мистър Дарси; и все го питаше до коя страница е дошъл. Ала не успя да го разговори; той отвърщаше едностранно и отново се зачиташе. Накрая, изтощена от напразните усилия да се

увлече в четивото — избрала го бе само защото бе вторият том от книгата на Дарси, — тя се прозина шумно и каза:

— Колко приятни са такива вечери! Няма развлечение като четенето! От всички неща книгата най-трудно омръзва! Когато си създам собствен дом, ще събера там най-хубавите книги.

Всички мълчаха. Тя пак се прозина, остави книгата и се огледа за нещо по-интересно; щом чу, че брат ѝ споменава на мис Бенит за бала, бързо се извърна към него:

— Слушай, Чарлс, ти наистина ли смяташ да даваш бал в Недърфийлд? Мисля, че първо би трябвало да се допиташ до нас; според мен за всички ни това ще бъде не удоволствие, а изтезание!

— Ако се тревожиш за Дарси, той може и да си легне — засмя се брат ѝ, — а колкото до бала, това е решено; и веднага щом Никълс пригответи достатъчно храна, изпращам поканите.

— Не бих имала нищо против баловете, ако бяха поне мъничко по-различни — отвърна му тя, — но тукашните са толкова досадни! Колко по-смислено ще е, ако вместо да танцуват, хората разговарят!

— Може да е по-смислено, мила ми Каролайн, но тогава няма да е бал.

Мис Бингли замълча; а после стана и тръгна из салона. Фигурата ѝ беше стройна, походката — напета; обаче Дарси, към когото бе насочено всичко това, продължаваше да чете задълбочено. Разочарована, тя измисли друго; и каза на Елизабет:

— Хайде, мис Елайза Бенит, разходете се и вие. Ще се раздвижите след това седене.

Елизабет се изненада, но прие. Любезната покана на мис Бингли улучи и същинската си цел; мистър Дарси вдигна поглед. И той като Елизабет се удиви от тази неочаквана любезност и без да иска, затвори книгата. Веднага бе поканен да се присъедини, но той отказа и обясни, че съзирал две причини за тяхната разходка; а всяка от причините можела да загуби смисъл, ако тръгнел и той.

„Какво ли иска да каже?“ Мис Бингли изгаряше от любопитство и запита Елизабет дали го е разбрала.

— Не, не — отвърна Елизабет, — едно обаче знам: желае да ни се надсмее, затова най-добре ще му отмъстим, ако не питаме.

Ала мис Бингли, понеже не искаше да дразни Дарси, продължи да настоява.

— Готов съм да обясня — отвърна той веднага. — Избрали сте да прекарате вечерта по този начин или защото сте много близки и имате да споделяте някакви тайни, или пък защото осъзнавате, че движението изтъква стройните ви фигури; ако е първото, ще ви попреча; ако е второто, по-добре ще се наслаждавам оттук, край камината.

— О! Срамота! — викна мис Бингли. — Не съм чувала безобразни думи. Кажете, как да го накажем?

— Стига да искате — усмихна се Елизабет. — Нищо по-лесно от това да се дразним и да се наказваме един друг. Подиграйте го, присмейте му се. Толкова сте близки, че сигурно знаете как.

— Истината е, че *не* зная. Колкото и да го познавам, още не съм го опознала. Как се раздразва един тъй спокоен и сдържан човек? А, не, не — няма да ни се удаде. А колкото до присмех, то пък не е възможно, защото няма към кого да го насочим. С това само ще удовлетворим нашия мистър Дарси!

— Мистър Дарси не бил обект за присмех!?! — възкликна Елизабет. — Какво рядко достойнство; добре, че не познавам и други като него; иначе ще е голяма беда. Защото аз пък обичам да се присмивам.

— Мис Бингли ме надценява — каза Дарси. — И най-мъдрият и съвършен човек, в същност — най-мъдрите му и добронамерени постъпки могат да станат обект на присмех за оня, чиято единствена цел в живота е да се присмива над другите.

— Прав сте, има такива хора, но аз не съм от тях — отвърна Елизабет. — За нищо на света не се присмивам на мъдростта и добротата. Ала признавам — всяка глупост и безсмислица, всяка прищявка и непостоянство ме забавляват и не пропускам случай да им се надсмея. Но вие според мен не притежавате ни един такъв недостатък.

— Кой би могъл да се предпази от подобно нещо? Но аз цял живот полагам усилия да се отърва от онези слабости, които излагат умния човек на присмех.

— Като например суетата и гордостта.

— Да, суетата е голяма слабост. Но гордостта? Умният всякога успява да смири своята гордост.

Елизабет се извърна да скрие усмивката си.

— Е, след като изследвахте мистър Дарси, какво установихте? — запита мис Бингли.

— Вече съм убедена, че мистър Дарси не притежава ни един недостатък. А и сам той открито го признава.

— О, не — възмути се Дарси, — не съм казал такова нещо. Пълен съм с недостатъци, но те не са, надявам се, от областта на интелекта. За нрава си не гарантирам. Не е достатъчно податлив, поне в общоприетия, смисъл. Не забравям много лесно безразсъдствата и пороците на хората, нито бързо прощавам нанесената ми обида. Трудно ми е да се разнежа при всяко изкушение. Характерът си бих определил като обидчив. Освен това загубя ли веднъж доброто мнение за някого, загубвам го завинаги.

— А, това вече е *голям* недостатък! — възкликна Елизабет. — Непреклонната обидчивост е лошо качество. Но иначе добре сте го избрали. Трудно е да се присмиваш на *това*. Оставям ви на мира!

— Според мен у всекиго се крие склонност към някакво зло, таи се някакво природно несъвършенство, което и най-високото образование не би могло да заличи.

— Значи, вашата склонност е да мразите всички околни.

— А пък вашата — усмихна ѝ се той — е умишлено да разбирате хората криво.

— Хайде да послушаме малко музика — прекъсна ги мис Бингли, отегчена от този разговор, в който не участвуваше. — Луиза, не се сърдиш, че ще разбудя мистър Хърст, нали?

Сестра ѝ склони, вдигнаха капака на пианото, а Дарси, като поразмисли, реши, че тъй е най-добре. Започваше да осъзнава, че е опасно да се сближава толкова с Елизабет.

ГЛАВА ДВАНАДЕСЕТА

Сестрите се бяха разбрали и на другата сутрин Елизабет писа на майка си още същия ден да изпрати каретата, за да се приберат. Но мисис Бенит, решила, че дъщерите ѝ трябва да останат в Недърфийлд до следващия вторник, с което престоят на Джейн се закръгляше на една седмица, не бе склонна да ги приеме. Затова — поне за Елизабет, нетърпелива да се върне у дома — отговорът прозвуча неприятно. Мисис Бенит не можела да изпрати каретата преди вторник; в после пие бе добавила, че ако мистър Бингли и сестрите му ги поканят да постоят, тя нямала нищо против. Но Елизабет бе решила да не остава, а и не вярваше домакините да ги задържат; от друга страна, понеже се опасяваше да не сметнат, че се застояват ненужно, накара Джейн да поиска каретата на мистър Бингли — решиха да му съобщят за намерението си и да си тръгнат от Недърфийлд още същата сутрин.

Вестта предизвика бурен изблик на загриженост; увещаваха ги да постоят поне до другия ден, за да можела Джейн да укрепне; накрая те склониха да останат до другата утрин. Но след туй мис Бингли съжали за настойчивостта си, защото ревността и силната неприязън към едната сестра надделяха над приятелските ѝ чувства към другата.

Господарят на дома беше искрено натъжен — да тръгват толкова скоро! Опита се да убеди Джейн, че било опасно за нея — още не била оздравяла; но знаеше ли, че е права, Джейн биваше непоколебима.

Мистър Дарси се зарадва на известието — Елизабет бе останала в Недърфийлд прекалено дълго. Тя го привличаше повече, отколкото би желал, освен туй мис Бингли се държеше с нея студено, а с него — много язвително. И той взе разумното решение вече с *нищо* да не показва, че я харесва, да не ѝ дава никакъв знак, с който да затвърди у нея увереността, че му е мила; ако вече бе заподозряла увлечението му, от поведението му през този последен ден щеше да зависи дали ще подхрани, или ще разруши това нейно подозрение. Верен на намеренията си, през целия съботен ден размени с нея едва десетина

думи и макар около половин час да останаха насаме, не вдигна глава от книгата, не я погледна.

В неделята след утринната литургия настъпи тъй дълго чаканата почти от всички раздяла. Мис Бингли изведнъж стана мила с Елизабет, а обичта ѝ към Джейн надмина всякакви граници; на прощаване, след като увери Джейн, че ще се радва да се срещат, все едно дали в Лонгборн или в Недърфийлд, и като я прегърна нежно, стигна дотам да подаде ръка и на Елизабет. Елизабет се сбогува с всички в най-весело настроение.

Майка им ги посрещна хладно. Изненадана от завръщането им, тя заяви, че с това навярно са създали на домакините ненужни притеснения, и реши, че Джейн сигурно пак се е простудила. Баща им обаче, без да го изразява външно, истински им се зарадва; почувствувал беше отсъствието им. Вечерните разговори, в които участваха всички, бяха скучни и глупави без Джейн и Елизабет.

Мери както винаги живееше задълбочена в изучаването на музиката и на човешката природа; изсвири им някои нови музикални вариации и ги насили да изслушат новите ѝ житейски наблюдения, все тъй банални и досадни като предишните. Катрин и Лидия им съобщиха съвсем различни новини. Много се беше случило и много беше изречено в полка от миналия вторник насам; неколцина от офицерите вечеряли в дома на чичо им, един редник бил бичуван и вече се знаело, че полковник Форстър ще се жени.

ГЛАВА ТРИНАДЕСЕТА

На другата сутрин по време на закуска мистър Бенит каза на съпругата си:

— Надявам се, скъпа, че сте поръчали хубава вечеря, защото имам основания да очаквам още някого край семейната трапеза.

— За кого ми говорите, скъпи? Аз никого не чакам — освен ако Шарлот Лукас реши да намине, а *моите* ястия са й винаги вкусни. Хубавата храна у тях е рядкост.

— Личността, която имам пред вид, е мъж, и то непознат.

В очите на мисис Бенит проблеснаха искрици.

— Мъж, и то непознат? Това ще е мистър Бингли. Ах, Джейн — и да не каже нито дума, хитруша такава! О, много ще се радвам да се видим с мистър Бингли. Но чакайте... Боже мой! Каква беда! Днес никъде нямаше риба. Лидия, любов моя, удари звънчето. Трябва да поприказвам с Хил начаса.

— *Не е* мистър Бингли — спря я съпругът й, — става дума за човек, когото не познавам.

Всички останаха изненадани; и той изживя удоволствието да бъде засипан с въпроси едновременно от жена си и от петте си дъщери.

Изчака известно време, за да се наслади на любопитството, след което им разправи следното:

— Преди около месец получих ето това писмо, но отговора изпратих едва преди две седмици, защото сметнах, че случаят е щекотлив и трябва да се пообмисли. Писмото е от моя братовчед мистър Колинс, който след смъртта ми ще има правото да ви изхвърли от този дом, когато пожелае.

— О, скъпи — извика съпругата му, — не мога да ви слушам. Не ми говорете за този омразен човек. Ужасно е, че цялото наследство ще се отнеме от собствените ви деца; да бях на ваше място, отдавна да съм направила нещо по този въпрос.

Джейн и Елизабет се опитаха да й разяснят смисъла на завещание по реда на унаследяването, И преди бяха опитвали, и то

неведнъж, но това бе тема, по която мисис Бенит не бе в състояние да разсъждава хладнокръвно; сега пак продължи да брътви разярено срещу жестокостта да се отдаде цяло едно имущество, и то на семейство с пет дъщери, на някакъв човек, напълно чужд и непознат.

— Зная, несправедливо е и нищо не оневинява мистър Колинс, че наследява Лонгборн. Но ако ме оставите да прочета писмото, начинът, по който се изразява, може да ви поуспокои.

— А, не, не, не, в никакъв случай; какво нахалство, да седне да ви пише, какво лицемерие! Ненавиждам неискрени доброжелатели. Предпочитам да се кара с вас, както се караше баща му.

— По всичко личи, че има синовни угризения — сега ще чуете.

Хънсфорд край Уестръм, Кент 15 октомври

Уважаеми господине,

Враждата, която съществуваше между Вас и моя покоен многоуважаван баща, винаги ме е смущавала дълбоко и откакто преживях нещастieto да го загубя, непрестанно мисля как да залича този разрыв; известно време ме въздържаше собственото ми колебание, защото си казвах, че ще е светотатство с паметта му да се сдобря с човека, с когото той самият бе в разногласия.

— Ето, чухте ли, мисис Бенит?

Но сега вече се реших, защото, след като ме ръкоположиха по Великден, имах щастието да бъда отличен с покровителството на нейно благородие лейди Катрин де Бърг, вдовицата на сър Луис де Бърг, чиято щедрост и благотворителност ме удостоиха с назначаване за енорийски пастор и с прекрасно жилище; тук аз ще вложа цялото си смирение, за да отдам благодарно уважение на тази благородна дама, и всякога ще съм готов да изпълнявам обредите и церемониите, установени от Англиканската църква. Още повече, като духовно лице, смятам за свой дълг да поощрявам и да установявам

благословения мир в душите на всички семейства в моето паство; пред вид това, сега се лаская, че настоящата моя доброжелателна стъпка е много похвална; вярвам, обстоятелството, че самият аз се явявам пряк наследник на Лонгборн по реда на унаследяване, не ще Ви възпре и Вие ще поемете маслинената клонка, която Ви протягам. Дълбоко съм притеснен, че съм причина за ощетяване на прекрасните Ви дъщери, и прося извинение за горното, както и разрешението да Ви уверя в готовността си да ги улесня по всякакъв възможен начин — но за това ще говорим по-късно. Ако не бихте имали нищо против да ме приемете в своя дом, то моля позволете ми удоволствието да бъда на Вашите услуги и на услугите на семейството Ви в понеделник, 18 ноември, четири следобед, и да се натрапя на гостоприемството Ви до събота на същата седмица, нещо, което мога да си позволя с леснота, тъй като лейди Катрин не възразява да отсъствам от неделна служба, стига някой друг пастор да ме замести. Оставам, уважаеми господине, с уважение към Вашата съпруга и дъщерите Ви, Ваш доброжелател и приятел

Уилям Колинс

— И тъй, в четири часа ще трябва да очакваме този миролюбец — заключи мистър Бенит и сгъна писмото. — По всичко изглежда да е извънмерно добросъвестен и учтив млад мъж; не се и съмнявам — ще се сдобием с безценен познат особено ако лейди Катрин е тъй любезна и му позволи да ни гостува и втори път.

— В думите му за момичетата се крие здрав разум; и ако наистина е склонен да им направи някакви отстъпки, не съм аз тази, която ще го разколебава.

— Макар да не разбирам как точно мисли да направи отстъпките, които смята, че ни дължи, това желание му прави чест — обади се Джейн.

Елизабет бе особено поразена от дълбокото му почитание към лейди Катрин, както и от готовността да кръщава, да венчава и да погребва своето паство винаги и по всяко време.

— Според мен е странна птица — каза тя. — Не мога да си го представя. Стилът му е много надут. И какво значи това, че бил правоимеющийят наследник? Не вярвам да е готов да се откаже, щом има възможност да унаследи. Как мислите, това благоразумен човек ли е, сър?

— Не, мила, не е. По-вероятно да е тъкмо обратното. От писмото му лъха угодничество и самолюбие и то го обрисова. Нямам търпение да го видя.

— От гледна точка на композицията — заяви Мери — писмото е безпогрешно. Наистина образът за маслинената клонка не е съвсем оригинален, но го намирам за сполучлив.

Що се отнася до Катрин и Лидия, те не се трогнаха ни от писмото, нито от неговия съчинител. Невероятно беше този техен братовчед да се появи в червена офицерска униформа, а през последните няколко седмици очите им бяха единствено в мъжете, облечени по този начин. На майка им обаче писмото на мистър Колинс се бе отразило твърде благоприятно и самообладанието, с което се готвеше да го посрещне, изненада и съпруга, и дъщерите й.

Мистър Колинс се появи на уреченото време и бе посрещнат любезно от цялото семейство. Истина е, че мистър Бенит бе твърде съдържан; но жените бяха словоохотливи, а и мистър Колинс не се нуждаеше от подкани, нито бе склонен да мълчи. Беше висок, тежко сложен двацет и пет годишен мъж. Изражението му бе сериозно и достолепно, обноските — надуты. Едва що седнал, похвали мисис Бенит за хубавите й дъщери, довери, че бил чувал за красотата им, но че в дадения случай видяното далеч надминавало всичко чуто; и додаде, че вярвал в най-близко време да ги види щастливо задомени. Тази вежливост раздразни някои от слушателите му, обаче мисис Бенит, жадна за всеки комплимент, откликна възбудено:

— Много сте мил, повярвайте ми, господине; от все сърце желая да сте прав; защото иначе ги чака несрета. Нещата стоят много особено.

— Намеквате, смятам, за унаследяването на имота.

— Така е, господине. Сам ще признаете, това е тежка участ за дъщерите ми. Но не мислете, че виня вас, защото тия неща зависят от случайността. Бог само знае какво ще сполети един имот, унаследен по този ред.

— Аз, госпожо, осъзнавам злата участ на моите любезни братовчедки и имам много да кажа по въпроса, но се възпирам — боя се да не ме помислите за прекалено дързък и несдържан. Искам обаче да уверя младите дами, че идвам с желание да им се възхитя. За сега толкова — когато по-добре се опознаем ...

Прекъснаха го с покана да седнат на вечеря; момичетата се спогледаха усмихнати. Но не само те извикаха възторзите на мистър Колинс. Той огледа и похвали и входното антре, и трапезарията, и всички предмети в нея; високата му оценка за всяка вещь би разтопила сърцето на мисис Бенит, да не бе смразяващата мисъл, че ги гледа с очите на бъдещ притежател. Вечерята на свой ред бе също високо оценена; и той поиска да му кажат коя от хубавите му братовчедки я е сготвила тъй възхитително. Но мисис Бенит го постави на място, като заяви рязко, че били достатъчно заможни да плащат на добра готвачка и че момичетата ѝ нямали място в кухнята. Той се извини за нетактичността. Поуспокоена, тя го увери, че не се е докачила; ала той продължи да ѝ се извинява още цял четвърт час.

ГЛАВА ЧЕТИРИНАДЕСЕТА

По време на вечерята мистър Бенит бе неразговорлив; ала щом прислугата се оттегли, сметна, че трябва да поприказва с госта, и затова подхвана тема, в която го очакваше да се разгърне — подхвърли, че е случил с покровителка. Вниманието, проявено от страна на лейди Катрин де Бърг към неговите желания, грижата ѝ за удобствата му изглеждали забележителни. Мистър Бенит бе попаднал в целта. Мистър Колинс обсипа дамата с похвали. Темата придаде на държането му още по-голяма тържественост и с най-сериозно изражение той заяви, че никога досега не бил срещал подобно отношение от благородник — такава непринуденост и такава благоволение, — както от страна на лейди Катрин, останала доволна и харесала и двете проповеди, които вече имал честта да държи пред нея. Тъй също на два пъти го поканила да вечеря в Розингс, а предишната събота вечерта дори пратила да го повикат за четвърти в играта на карти. Мнозина от познатите му смятали лейди Катрин за горделива, но той самият виждал от нея единствено любезност. Разговаряла с него както с всеки друг благородник; нямала нищо против той да дружи с местното общество, разрешавала му да се отлъчва от енорията за седмица-две, за да навести близките си. Дори благоволила да го посъветва да се ожени час по-скоро, ако намери подходяща съпруга; веднъж го посетила в скромния му пасторски дом; одобрила всички промени, които бил извършил, сама предложила някои подобрения — нови долапи в килерите на горния етаж.

— Колко правилно и колко мило — възхити се мисис Бенит, — изглежда ми много приятна жена. Жалко, че повечето благороднички не са като нея. Наблизо ли живеете, сър?

— Градината, в която е скромното ми обиталище, е отделена само с една алея от парка Розингс, резиденцията на нейно благородие.

— Споменахте, че била вдовица, сър; а има ли деца?

— Само една дъщеря, наследница на Розингс и на огромно имущество.

— Ах! — Мисис Бенит поклати глава. — Тя тогава е по-богата от много други девойки. А какво е момичето, хубаво ли е?

— Очарователна. Самата лейди Катрин казва, че от гледна точка на съвършената хубост мис де Бърг превъзхожда и най-красивите от нейния пол; защото лицето ѝ изразява онова, което отличава младите дами от благороден произход. За жалост здравето ѝ е крехко и това ѝ е попречило да се усъвършенствува в някои от изкуствата, които иначе непременно би овладяла; това го зная от дамата, която се грижи за образованието ѝ и живее там. Иначе е много дружелюбна и често благоволява да минава край скромния ми дом с малкия си файтон, теглен от понита.

— Представена ли е вече в двореца? Не съм срещала името ѝ сред придворните дами.

— Здравето за съжаление не ѝ позволява да живее в Лондон; и това, както веднъж заявих на лейди Катрин, лишава кралския двор от най-лъчезарното му украшение. Нейно благородие остана много доволна от думите ми — сигурно разбирате, че за мен е удоволствие при всеки удобен случай да изричам подобни дискретни комплименти за радост на дамите. Не един път съм казвал на лейди Катрин, че очарователната ѝ дъщеря е родена за дукеса и че и най-високата титла, вместо да озари нея, ще заблести благодарение на нея. Ето такива незначителни любезности радват нейно благородие, аз пък от своя страна се чувствавам длъжен да ѝ отдавам подобно внимание.

— Съдите правилно — кимна мистър Бенит — и сте щастлив, че сте надарен да ласкаете без натрапливост. Смя ли да запитам дали тези любезности, за които споменахте, идват като моментно вдъхновение, или са плод на предварително обмисляне?

— Най-често се пораждат от обстоятелствата и макар понякога за развлечение да съчинявам и измислям леки и елегантни комплименти, уместни за по-обикновени случаи, старая се да ги поднасям тъй, сякаш ми хрумват в момента.

Мистър Бенит бе чул, каквото искаше. Братовчед му се бе оказал по-глупав и по-смешен, отколкото беше очаквал; и той продължи да го слуша с дълбок вътрешен присмех, ала съумяваше да си придава сериозно изражение и освен скритите погледи, разменяни с Елизабет, не търсеше друг съучастник в развлечението.

Към пет часа обаче вече наистина едва издържаше, затова с радост отведе госта пак в салона и след като изпиха чая, покани го да почете на дамите. Мистър Колинс прие, подадоха му книга; но щом я отвори (личеше си, че книгата е от разносна библиотека), той се смути, помоли да го извинят и заяви, че по правило не докосвал романи. Кити го изгледа смаяна, а Лидия възкликна удивено. Донесоха други книги и след кратко колебание мистър Колинс избра „Проповедите“ на Фордейс. Лидия се прозя, щом той разлисти тома, а преди да бе прочел и три страници с монотонния си тържествен глас, тя се обади:

— Знаеш ли, мамо, чичо Филипс е решил да освободи Ричард и ако наистина го уволни, полковник Форстър ще го вземе. Сама леля ми го каза в събота. Утре смятам да прескоча до Меритън да видя какво е станало и да разбере кога ще се върне мистър Дени от Лондон.

Двете по-големи сестри смъмриха Лидия да замълчи; но мистър Колинс, засегнат дълбоко, остави книгата и заяви:

— Неведнъж съм установявал, че младите момичета не се интересуват от сериозни книги, макар те да са писани единствено за тяхно добро. Признавам си, това ме удивлява! Защото, знае се — няма за девойката нищо по-полезно от хубавото поучение. Не искам да досаждам на младите си братовчедки.

И като се извърна към мистър Бенит, предложи му да изиграят една табла. Мистър Бенит прие и го увери, че много мъдро е оставил момичетата да се пилеят в празните си забавления. Мисис Бенит и дъщерите ѝ поискаха извинение за постъпката на Лидия и обещаха да не се повтаря, само и само да продължи да им чете; ала мистър Колинс ги увери, че не се сърдел на малката си братовчедка и не бил изтълкувал държането ѝ като умишлена грубост; а после седна край друга масичка с мистър Бенит и се приготви да играе на табла.

ГЛАВА ПЕТНАДЕСЕТА

Мистър Колинс беше глупав, а този природен недостатък не бе превъзмогнат нито с добро образование, нито със знатен произход; по-голямата част от живота си бе преживял под наставничеството на своя неук и стиснат баща; и макар да беше завършил университет, съблюдавал бе единствено учението, без да си създаде там ни едно полезно запознанство. Подчинението, в което го бе възпитал баща му, го бе приучило на смирение, но това смирение напоследък влизаше в силен вътрешен сблъсък със самомнението на този глупак, живущ в усамотение, и с голямото самочувствие, породено от бързото и неочаквано преуспяване. Щастливата случайност го бе представила на лейди Катрин де Бърг, когато енорията на Хънсфорд бе останала без пастор; а сега чинопочитанието пред високата ѝ титла, благоговението пред тази благодетелка, примесени с възхищението към собствената му личност, с авторитета му на духовник и с правата му на енорийски пастор се бяха разбъркали в един хаос от горделивост и раболепие, самомнение и смиреност.

Тъй като вече имаше хубав дом и твърде голям доход, решил бе да се жени; стремежът да се помири със семейството от Лонгборн криеше желанието да си намери и съпруга — възнамеряваше да вземе някоя от дъщерите, стига да бяха толкова хубави и тъй сърдечни, каквито ги представяше мълвата. Така смяташе да поправи — не, по-скоро да изкупи това, че се явява наследник на бащиното им имущество; намираше идеята си за чудесна, приемлива и похвална, а тъй също извънредно великодушна и безкористна.

Плановете му не се промениха и след като ги видя. Милото лице на Джейн потвърди очакванията му и укрепи намерението да отдаде дължимото на старшинството; през първата вечер съответно негова избраница стана тя, На другата сутрин обаче нещата се поизмениха; защото в петнайсетминутния tête-a-tête с мисис Бенит преди закуска, след като ѝ описа пасторския дом и призна желанието да си вземе стопанка от Лонгборн, мисис Бенит, засияла в любезна усмивка,

го разколеба в намеренията му към Джейн, която си бе определил. Що се отнасяло до другите ѝ дъщери, тя там нямала думата — не можела да отвърне със сигурност, — но засега поне не мислела, че са заети; *най-голямата ѝ дъщеря* обаче — просто го споменавала, смятала се задължена да го подсказе — щяла по всяка вероятност скоро да се омъжва.

За мистър Колинс беше лесно просто да се прехвърли от Джейн на Елизабет и той го стори, докато мисис Бенит разпалваше огъня. Елизабет, подобна на Джейн и по възраст, а и по хубост, бързо зае нейното-място.

Мисис Бенит бе одобрила намека и вече смяташе, че скоро ще има две омъжени дъщери; а оня, за когото до вчера не искаше да чуе, сега ѝ беше станал много мил.

На другия ден Лидия, решена да отиде до Меритън, принуди всичките сестри, с изключение на Мери, да тръгнат с нея; съпровождаше ги мистър Колинс по молба на мистър Бенит, който гледаше час по-скоро да остане сам в библиотеката си; защото след закуска мистър Колинс го беше последвал там и не се сещаше да се махне, уж заплепен от най-голямата му книга, а в същност увлечен да описва своя дом и градината си в Хънсфорд. Това влуди мистър Бенит. Свикнал бе да намира в тази своя библиотека пълна почивка и спокойствие; и макар да се бе примирил — споделил бе с Елизабет — навсякъде в дома да среща само безразсъдство и суета, тук бе навикнал да се чувства сам и далече от всичко; затуй така усърдно бе предложил на мистър Колинс да придружи момичетата; а пък мистър Колинс, по-склонен към разходки, отколкото към литература, с истинска радост затвори огромния том и тръгна.

Пътя до Меритън изминаха неусетно — той ги обсипваше с надути безсмислици, те кимаха учтиво и одобрително. Но щом стигнаха, мистър Колинс вече не бе в състояние да задържи вниманието на по-малките. Очите им се стрелкаха нагоре и надолу по улицата, с надежда да зърнат някой офицер, и само много хубава шапка или неவிждано прекрасен муселин, изложени на витрините, успяваха да ги поотвлекат. Изведнъж всички погледи се заковаха върху непознат млад мъж с много благородна осанка, който вървеше с един офицер по отсрещния плочник. Офицерът се оказа същият оня мистър Дени, когото Лидия чакаше от Лондон — на разминаване той ги

поздрави. Всички бяха заплени от хубостта на непознатия, всички се питаха кой ли е той, а Кити и Лидия направо поведоха групата нататък, уж да разгледат някаква витрина; и тъкмо стигнаха там, двамата за щастие свърнаха назад и случайно ги пресрещнаха. Мистър Дени ги заговори и поиска да им представи своя приятел, мистър Уикъм, който предишния ден пристигнал с него от Лондон и получил назначение в полка. И много добре; защото на младия мъж му трябваше само военна униформа, за да го направи докрай неотразим. Видът му го представяше отлично; всичко у него беше свършено: умно и красиво лице, стройна фигура и изискани обноски. Щом го представиха, той подхвана приятен разговор — разговор без превземки и без наглост; и както стояха скупчени и си приказваха усмихнати, долетя тропот от копита — от горната страна на улицата препускаха Дарси и Бингли. Разпознавайки дамите, те се насочиха към тях и започнаха да разменят обичайните любезности. Говореше най-вече Бингли, думите му бяха отправени към Джейн. Запътил се бил, каза, към Лонгборн, за да разбере как е. Мистър Дарси кимаше в съгласие и тъкмо се насилваше да не се заглежда в Елизабет, очите му се заковаха върху новодошлия, а пък Елизабет, която ги гледаше, докато кръстосваха погледи, ахна от изненада. Защото изведнъж — единият пребледня, а другият се изчерви. Миг след това мистър Уикъм докосна шапката си — поздрав, на който мистър Дарси отвърна едвам. Какво ли означаваше това? Невъзможно й бе да отгатне, невъзможно й бе и да съдържи любопитството си.

Скоро след това мистър Бингли, без да дава вид, че е забелязал станалото, се сбогува и отмина с приятеля си.

Мистър Дени и мистър Уикъм изпратиха младите дами до прага на мистър Филипс, а сетне си тръгнаха въпреки настойчивите молби на Лидия да влязат и въпреки че самата мисис Филипс се показва на прозореца на салона и също ги покани.

Мисис Филипс приемаше племенничките си с радост, а двете поголеми поради продължителното им отсъствие бяха особено добре дошли; сега тя се впусна да изразява изненадата си от внезапното им завръщане у дома, нещо, за което — тъй като каретата не им била изпратена — сигурно нямала и да узнае, но добре, че срещнала прислужника на мистър Джонс, та той й съобщил, че вече спрели да пращат лекарства в Недърфийлд, понеже двете госпожици Бенит си

били отишли; в този миг Джейн прекъсна любезните ѝ слова, за да ѝ представи мистър Колинс. Тя го приветствува най-изискано, той ѝ отвърна още по-изискано, извини се, че се натрапвал, без предварително да я познавал, но се надявал, че му е простено, тъй като не то смятал за нередно поради роднинството си с младите дами, които го представяли на нейното внимание. Мисис Филипс занемя пред таква благовъзпитание; ала вниманието ѝ бе отвлечено от новия познат, защото я засипаха с възклицания и въпроси за другия новодошъл, за когото тя, уви, знаеше почти колкото и племенничките ѝ, а именно: мистър Дени го довел от Лондон: и щял да бъде лейтенант в полка на ... графство. Обясни, че от цял час го наблюдавала да се разхожда па улицата и ако мистър Уикъм пак се би появил, Кити и Лидия, непременно биха последвали примера ѝ; за жалост обаче сега край прозорците минаваха единствено офицери, които, сравнени с новодошлия, им се виждаха „глупави, неприятни хора“. Неколцина от тях щяха да вечерят у Филипсови на другия ден и леля им обеща да накара съпруга си да посети мистър Уикъм и да покани и него, ако семейството от Лонгборн също се отзове. Приеха; а мисис Филипс каза, че щяла да организира весела, шумна лотария и след това да им поднесе топла вечеря. Огрени от надеждата за предстоящото развлечение, те се сбогуваха в отлично настроение. На отиване мистър Колинс отново поднесе извинения, в отговор получи учтиви уверения, че извинения не са нужни.

На връщане Елизабет сподели с Джейн странното-поведение на двамата джентълмени; Джейн, готова винаги да защити единия, или и двамата, ако имаха някакво провинение, също не намери обяснение за държането им.

Когато се прибраха, мистър Колинс достави голяма радост на мисис Бенит с възхищението си от обноските и любезността на мисис Филипс. Заяви, че като изключва лейди Катрин и дъщеря ѝ, за него тя била най-съвършената дама; защото не само го посрещнала прекрасно, ами настойчиво го поканила и за следващата вечер, макар да го виждала за първи път. Отдавал поканата до голяма степен на роднинството си с тях, но въпреки туй в живота си не бил срещал подобно искрено внимание.

ГЛАВА ШЕСТНАДЕСЕТА

Никой на се възпротиви на поканата за младите при леля им; угризенията, обхванали мистър Колинс, загдето трябвало да изостави мистър и мисис Бенит сами в една от вечерите на своето гостуване, бяха най-искрено успокоени и в определения час каретата заведе него и петте му братовчедки в Меритън; а още като влязоха, девойките узнаха, че мистър Уикъм е приел поканата на чичо им и вече е там.

Подир това известие и след като всички насядаха, мистър Колинс успя да се огледа, да изрази възхита и тъй се смая от обширния и добре подреден салон, че според него сякаш за миг се бил пренесъл в по-малкия утринен салон в Розингс; сравнението отначало бе възприето като някаква обида; ала щом мисис Филипс чу от него какво е в същност Розингс и коя — собственицата, когато изслуша описанието на един от салоните на лейди Катрин и като научи, че само камината струвала осемстотин лири, тогава едва оцени комплимента и бе готова да сравнят гостната ѝ дори със стаичката на тамошния иконом.

Увлечен да ѝ описва цялото великолепие на лейди Катрин и нейното имение, с временни отстъпления във възхвала на собственото си скромно жилище и подобренията, които нанасял, мистър Колинс не млъкна чак до появата на гостите; в лицето на мисис Филипс той бе срещнал много внимателна слушателка, мнението ѝ за собственото му обществено положение бе пораснало от всичко чуто и тя беше решила да разкаже за това на съседките си при първия удобен случай. За момичетата, които не се интересуваха от думите на братовчед си, молеха се на бога час по-скоро да млъкне и оглеждаха неспокойно нарисваните си порцеланови портретчета върху полицата над камината, промеждутъкът на очакването се стори безкраен. Най-после и това свърши. Господата влязоха; а когато се появи мистър Уикъм, Елизабет се убеди, че първите ѝ впечатления за него са били верни. Офицерите от... полк бяха по начало много благоприлични, изискани мъже, а поканените бяха най-отбраните сред тях; ала мистър Уикъм тъй много ги превъзхождаше по вид, изражение, държане и походка,

както те самите превъзхождаха широколикия, набит чичо Филипс, който ги последва в салона, замаян от портвайна.

Мистър Уикъм бе щастливецът, към когото се отправиха всички женски погледи, а Елизабет беше щастливката, до която той избра да седне; лекотата, с която подхвана разговора, макар само за да отбележи, че вечерта била влажна и че сезонът най-щял да бъде дъждовен, я накара да разбере как и най-незначителната, най-скупната, най-никаквата тема може да стане безкрайно интересна с интересен събеседник.

С подобни съперници в очите на дамите като мистър Уикъм и офицерите, мистър Колинс загуби всичките си предимства и за младите дами той наистина бе нищо; ала от време на време мисис Филипс все пак го изслушваше внимателно и благодарение на нейната грижовност той получи и кафе, и препечени кифлички с масло.

Когато разположиха масичките за карти, той от своя страна, за да ѝ се отблагодари, седна да играе вист.

— Все още не съм добър в играта — извини се мистър Колинс, — но ще се радвам да се понауча, защото при моето положение ... — Мисис Филипс му беше благодарна за услугата, ала не дочака обяснението.

Мистър Уикъм обаче не играеше вист и с удоволствие го приеха да седне край другата маса, между Елизабет и Лидия. В първите минути имаше опасност Лидия да го превземе, защото беше настъпателна събеседница; ала понеже беше и любителка на лотарийни билети, скоро напълно се отдаде на играта, несдържано правеше облози, възклищаваше след всяка печалба и нямаше време за нищо друго. Играта не изискваше особено внимание, та мистър Уикъм можеше да разговаря с Елизабет, а тя пък го слушаше с охота, но виждаше, че няма как да разбере най-важното, което я интересува — историята на познанството му с мистър Дарси. Дори не смееше да го спомене. Любопитството ѝ обаче бе неочаквано задоволено. Сам мистър Уикъм подхвана темата. Запита я Недърфийлд близо ли е до Меритън; а след като тя отговори, смутено попита отдавна ли е там мистър Дарси.

— От около месец — отвърна Елизабет и понеже ѝ се щеше да не прекъсва темата, додаде: — Доколкото зная, имал голямо имение в Дарбишър.

— Така е — потвърди Уикъм, — голямо и хубаво. Доходът е чисти десет хиляди лири годишно. Едва ли друг знае за това повече от мене — от ранно детство с неговия род ме свързват близки връзки.

Елизабет се изненада.

— С право се изненадвате от твърдението ми, мис Бенит, след като сте, видели, предполагам, колко хладно се поздравихме вчера. Отблизо ли познавате мистър Дарси?

— Стига ми, колкото го познавам — разпалено възкликна Елизабет. — Четири дни прекарах под един покрив с него и го смятам за неприятен човек.

— Аз имам най-малкото право да изказвам мнение — въздъхна Уикъм, — най-малко аз бих могъл да определя приятен ли е или неприятен. Не бива. Прекалено отдавна и прекалено добре го познавам, за да съдя правдиво. Не бих могъл да остана обективен. Но ми се струва, че мнението ви за него ще предизвика изненада — и мисля, че не бива да го изразявате тъй ясно пред другите. Тук сте сред близки.

— Грешите, тук аз говоря тъй, както говоря във всеки друг дом, освен в Недърфийлд. В Хъртфордшър не го обичат. Отблъсква ги неговата горделивост. Когато и да запитате, ще ви отвърне, че не го харесва.

— Аз лично предпочитам човек да се приема по достойнствата му — отвърна Уикъм, след като помълча, — но с него не винаги е така. Богатството и общественото му положение заслепяват околните, смръзват ги надменността и властното му държане и те го виждат такъв, какъвто *той* желае да го видят.

— Намирам го, макар да го познавам малко, за човек раздражителен.

Уикъм мълчаливо кимна.

— Питам се — обади се той при първата нова възможност за разговор, — интересно ми е, смята ли да остане тук още дълго?

— Нямам представа; но никой не спомена подобно нещо, докато бях в Недърфийлд. Надявам се намеренията ви да се присъедините към тукашния полк да не се променят от присъствието му.

— А, не — не аз трябва да бягам от мистър Дарси. Ако *той* поиска да ме избягва, той трябва да си иде. Не сме в добри отношения и всяка среща с него ме огорчава; а причината, заради която го

отбягвам, бих могъл да я заявя пред всички; това е болка от черната несправедливост спрямо мене и от дълбокото съжаление, че е такъв, какъвто е. Баща му, мис Бенит, покойният мистър Дарси, беше най-добрият човек на света, най-верният ми приятел; винаги когато съм с настоящия мистър Дарси, изживявам душевна болка от хилядите мили спомени. Отношението му към мен беше възмутително; и все пак, искрено вярвам, че бих могъл да му простя всичко на този свят, но не и това, гдето изигра надеждите и очерни паметта на баща си.

Любопитството на Елизабет се разпалваше все повече, цялата бе в слух; но темата бе твърде щекотлива, за да разпитва.

Мистър Уикъм заговори за по-обща неща — за Меритън, за жителите, за отбраното общество; не скриваше задоволството си от онова, което е успял да види досега, и похвали изисканата среда с думи съдържани, но пълни с възторг.

— Най-вече желанието да си намеря добра среда ме подтикна да постъпя в тукашния полк — додаде той. — Чувал бях, че е много достоен, много славен полк, а сетне приятелят ми Дени ме доубеди с разказите си за Меритън, за милоото отношение на местните хора и за отбраното общество, сред което са попаднали. Признавам, нужна ми е среда. Аз съм човек, измамен дълбоко, не мога да понасям самотата. Трябват ми занимание и общество. Не съм се готвил за войнишки живот, но обстоятелствата го превърнаха в нещо желано. Отреден ми бе живот на духовник — възпитаваха ме да стана свещеник, и днес би трябвало да бъда пастор на една богата енория, но джентълменът, за когото говорим, не пожела това.

— Така ли!?

— Да — в своето дарение покойният мистър Дарси ми беше предоставил пасторство в най-богата енория. Беше мой кръстник и много ме обичаше. Нямам думи, с които да опиша добротата му към мен. Възнамеряваше да ме осигури щедро и смяташе, че го е сторил; ала когато пасторското място се освободи, дадено беше другиму.

— О, небеса! — възкликна Елизабет. — Но как е възможно? Как може да не се изпълни заветът му? Защо не потърсихте законна защита?

— Защото в завещанието липсваше една дребна формалност, която ми попречи да се опра на закона. Всеки честен човек щеше да се довери на устното нареждане, но мистър Дарси реши иначе — той го

прие само като пожелание, заяви, че съм бил загубил всякакво право на това заради своето разточителство и неблагоприятие — с две думи, заради всичко и заради нищо. Едно е истина — пасторското място се освободи преди две години, тъкмо когато бях станал на нужната възраст, и беше дадено на друг; и също тъй сигурно е, че аз сторих всичко необходимо, за да му дам възможност да ми го отнеме. Аз имам буен, несдържан нрав и се е случвало да изразявам твърде разпалено мнението си за него, пред него самия. В това е вината ми. Така се случи — много сме различни и той ме ненавижда.

— Възмутително! Заслужава да бъде публично изложен!

— Рано или късно и то ще стане — но не от мене. Докато тача паметта на баща му, не мога да се възправам срещу му, нито пък да го изложам.

Елизабет остана възхитена от благородството му и той ѝ се стори още по-красив, докато изричаше тези думи.

— И все пак не разбирам — обади се тя след малко, — не ми е ясно — защо го е направил? Какво го е предизвикало да се отнесе тъй безсърдечно?

— Дълбоката, непреодолима ненавист към мен — ненавист, която отдавам най-вече на ревността. Ако покойният мистър Дарси не ме беше обичал тъй всеотдайно, синът му вероятно би ме търпял; ала необичайната любов на баща му към мен го е дразнела, изглежда, още от детските години. Нравът му е такъв, че не можа да понесе съперничеството, в което често се намирахме — предпочитанието, което неведнъж ми е било оказвано.

— И все пак не съм си представяла мистър Дарси чак толкова лош — наистина не ми е бил особено приятен, ала никога не съм го смятала такъв; подозирах, че презира хората изобщо, но не го мислех способен на подобно низко отмъщение, на подобна несправедливост, на такава нечовешка постъпка!

Тя се позамисли и додаде:

— Сега си спомням — един ден в Недърфийлд той се похвали, че бил непреклонен в своята неприязън, не можел да прощава. Характерът му трябва да е ужасен.

— Не бих желал да се изказвам по това — отвърна Уикъм. — Не съм безпристрастен към него.

Елизабет отново потъна в размисъл и след малко възкликна:

— Да се отнесе така към кръщелника, към приятеля, към любимеца на своя баща! — Искаше ѝ се също тъй да може да изрече гласно: „Към един млад мъж като *вас* — та всеки, който ви погледне, веднага ще разбере колко сте добър“, но се задоволи да промълви: — Към оня, който вероятно му е бил другар в детските игри, най-близкия приятел!

— Родени сме в една енория, в един и същи парк, почти цялото ни детство е преминало заедно; живели сме под един покрив, едни са били радостите ни, под една бащина закрила. Моят баща е започнал своята кариера в професията, в която вашият чичо Филипс, по всичко личи, се проявява блестящо, ала я е захвърлил, за да бъде в помощ на покойния мистър Дарси, и отдаде силите си да се грижи за имението Пембърли. Мистър Дарси го ценеше високо, той му бе най-близкият приятел, душеприказчикът. Мистър Дарси неведнъж е признавал, че е безкрайно задължен на баща ми за неуморния му труд, и когато, току пред смъртния час на моя баща, мистър Дарси по своя воля му обеща да ме осигури, зная, че го е сторил колкото от чувство на благодарствено задължение към него, толкова и от обич към мен самия.

— Невероятно! — промълви Елизабет. — Отвратително! Чудно ми е, че гордостта на *този* мистър Дарси не го е подтикнала към справедливост! Ако не друго, поне би трябвало да бъде достатъчно горд, за да не проявява непочтеност — защото е постъпил непочтено.

— Чудно наистина — отвърна Уикъм, — защото всъщност всичките му постъпки се подклаждат от тази негова гордост; но гордостта неведнъж е била и най-добрият му съветник. От всички чувства тя е, която го е тласкала най-близо до добродетелността. Ала човек е непоследователен; а пък на отношението му към мен влияеха чувства, далеч по-силни от гордостта.

— Възможно ли е гордост, тъй отблъскваща като неговата, да му е донесла и нещо добро?

— Да. Тя често го подтиква към свободомислие и щедрост — раздава големи суми, проявява гостоприемство, помага на арендаторите си, облагодетелствува бедните. Семейната гордост, а и синовната гордост — защото той се гордее с баща си — го подтикват нататък. Да не опозори знатния, си род, да не покаже, че му липсват човешки достойнства, да не изложи доброто име на Пембърли — това

са силни подтици. Овладян е и от братска гордост, която, подквасена с *малко* братска обич, го превръща в много грижовен и много добър настойник на сестра си; всички го смятат за най-милия и най-добър брат.

— Какво представлява мис Дарси? Той разочаровано поклати глава.

— Желал бих да я определя като дружелюбна. Боли ме да се изказвам неблагоприятно за когото и да е от фамилия Дарси. Ала твърде прилича на своя брат — много, прекалено много е горда. Като дете беше сърдечна и мила и ме обичаше; часове съм отделял да я забавлявам. Но сега ми е безразлична. Хубавко, петнайсетинагодишно момиче, доколкото чувам — високо образовано. Подир смъртта на баща им се премести в Лондон, с нея живее и дамата, която се грижи за образованието ѝ.

След много паузи, след много опити да заприказва за друго, Елизабет не издържа, отново се върна на първата тема и каза:

— Удивлява ме близостта му с мистър Бингли! Как може мистър Бингли, който изглежда олицетворение на благодушието и както се вижда, е наистина дружелюбен, да другарува с подобна личност? Те по нищо не си приличат. Вие познавате ли мистър Бингли?

— Никога не съм го срещал.

— Той е кротък, сърдечен, очарователен човек. Явно не съзира какъв е мистър Дарси.

— Твърде вероятно — но мистър Дарси може да бъде чудесен, стига да поиска. Не му липсват способности. Умее да бъде интересен събеседник, ако има заради какво. Сред своите равни той се показва много по-различен, отколкото пред по-долните от него. Гордостта му не го изоставя; но с богатите е свободомислещ, справедлив, искрен, разсъдлив, почтен, а най-вероятно и сърдечен — не бива да забравяме колко богат е и колко е хубав.

В това време играта на вист свърши и участниците се скупчиха около съседната маса, а мистър Колинс се настани между братовчедка си Елизабет и мисис Филипс. Домакинята го запита дали му е провървяло. Не кой знае колко; загубил бил; но щом мисис Филипс започна да изразява съчувствие, той съвсем сериозно взе да я уверява, че било без значение, че за него парите не представлявали нищо, и я замоли да се успокои.

— Добре ми е известно, госпожо — заяви той, — че седне ли човек край масата за карти, трябва да е готов и да губи — а за щастие аз съм достатъчно заможен, да не се тревожа за някакви си пет шилинга. Малцина могат да се похвалят със същото, но благодарение на лейди Катрин де Бърг не ми се налага да обръщам внимание на дреболии.

Мистър Уикъм се извърна към него; и като го поогледа, тихо запита Елизабет дали роднината ѝ е близък познат на семейство де Бърг.

— Лейди Катрин де Бърг — обясни тя — неотдавна му е дала пасторско място в нейната енория. Не зная кой ѝ е представил мистър Колинс, но той я познава отскоро.

— Не може да не знаете, че лейди Катрин де Бърг и лейди Ан Дарси са сестри; и че тя съответно е леля на мистър Дарси.

— Не, не, не знаех. Нищо не зная за роднините на лейди Катрин. Оня ден за пръв път чух името ѝ.

— Нейната дъщеря, мис де Бърг, ще бъде много богата наследница и доколкото разбирам, тя и братовчед ѝ ще обединят двете имения.

Тази вест накара Елизабет да се усмихне, защото си помисли за бедната мис Бингли. Напразно щяха да останат всичките ѝ нежности, напразна и безполезна — обичта към сестра му и възторзите ѝ към него, ако наистина вече бе решено той да вземе друга.

— Мистър Колинс говори с голям възторг за лейди Катрин и за дъщеря ѝ — каза тя, — но от някои негови описания на нейно благородие оставам с чувството, че благодарността му го подвежда, и макар да е негова покровителка, тя е по-скоро една високомерна, самомнителна жена.

— Да, до голяма степен е и едното, и другото — съгласи се Уикъм. — Не съм я виждал отдавна, но помня, че винаги ми е била неприятна, а държането ѝ е заповедническо и безочливо. Казват за нея, че била жена мъдра и умна; но според мен една част от приписваните ѝ достойнства се дължи на титлата и богатството ѝ, друга — на властния ѝ нрав, а останалото е ореол, наложен от високомерието на племенника ѝ, който смята, че всеки от неговия род трябва да бъде надарен с бляскав ум.

Елизабет прие обясненията му за много смислени и двамата продължиха да разговарят дружелюбно, докато поканата за вечеря сложи край на игрите на карти; а тогава и останалите дами получиха своя дял от вниманието на мистър Уикъм. Да се поддържа разговор в глъчката по време на вечеря у мисис Филипс, не беше възможно, ала държането му извика всеобща възхита. Всяка дума, изречена от него, бе казана на място и всяка негова постъпка беше безупречна. Елизабет си тръгна, обзета изцяло от мисли по него. Мислеше си единствено за мистър Уикъм и за казаното през целия обратен път; но не успя да спомене дори името му, защото Лидия и мистър Колинс не млъкнаха за миг. Лидия бърбореше неспирно за лотарийни билети, изброяваше колко жетона загубила и колко спечелила, а пък мистър Колинс в устрема си да възхвали любезността на мистър и мисис Филипс, в обясненията си колко безразличен бил към загубите на вист, в стремежа си да изреди всички ястия на вечерята и с непрестанните си извинения, че пречел на братовчедките си да седят удобно, говореше толкова объркано, щото не бе успял да изрече и половината от онова, което искаше да каже, когато вече спряха пред портата на дома им в Лонгборн.

ГЛАВА СЕДЕМНАДЕСЕТА

На другия ден Елизабет разказа на Джейн за разговора си с мистър Уикъм. Джейн я слушаше с удивление и тревога; не можеше да повярва, че мистър Дарси е тъй недостоен за приятелството на мистър Бингли; и все пак не беше в природата ѝ да се съмнява в искреността на мистър Уикъм, човек с такава дружелюбна външност. Като си представяше само, че той наистина може да е изживял подобна несправедливост, сърцето ѝ се свиваше от болка; затова не ѝ оставаше друго, освен да мисли с добро и за двамата, да оправдае поведението на всеки от тях и да отдаде онова, което не можеше да си обясни, на злощастна случайност или на грешка.

— Според мен по един или друг начин и двамата са били заблудени — заяви тя, — но как — не мога да си представя. Заинтересовани лица са злепоставили единия пред другия. Тъй или инак, за нас е невъзможно да узнаем причините, нито обстоятелствата, които са ги накарали да се намразят без никаква вина.

— Гледай ти, точно така! А сега, миличка Джейн, с какво ще намериш да оневиниш ония, заинтересованите, които, както изглежда, са се намесили в спора? Хайде, оправдавай ги и тях, иначе ще се принудим все пак да кажем лоша дума за някого.

— Присмивай ми се, но присмехът ти няма да ме разубеди. Виж, Лизи, помисли само в каква грозна светлина е поставен мистър Дарси — да се отнесе тъй ужасно с любимеца на своя баща, с оня, когото баща му е обещал да обезпечи. Не, не е възможно. Никой нормален човек, никой, който държи на себе си, не е способен на подобна постъпка. Възможно ли е най-близките му приятели да се мамят в него? О, не!

— Много по-лесно ми е да повярвам, че мистър Бингли може да бъде заблуден, отколкото — че мистър Уикъм е в състояние да съчини снощния си разказ; имена, факти, всичко изречено докрай, без преструвка. Щом не е така, нека мистър Дарси го опровергае. Освен това в очите му се четеше само истина.

— Трудно е, вярно — ужасно е. Просто не зная какво да мисля.

— Извинявай — пък аз много точно зная.

Но Джейн бе в състояние да мисли с увереност само за едно — че мистър Бингли, ако е бил заблуден, ще изживее дълбоко разочарование, когато нещата се изяснят.

В този миг ги повикаха от градината, където се провеждаше горният разговор, защото бяха дошли самите личности, за които приказваха; мистър Бингли и сестрите му бяха пристигнали да ги поканят лично за дългоочаквания бал в Недърфийлд, който щеше да се състои следващия вторник. Двете дами бяха очаровани, че виждат пак своята мила приятелка; изминал бил цял век, заявиха, откакто не се били срещали, и на няколко пъти я запитаха как е прекарала времето след тяхната раздяла. На останалите от семейството едва обърнаха внимание; гледаха да избягват мисис Бенит колкото е възможно повече, размениха една-две думи с Елизабет и въобще не проговориха на останалите. Стояха малко и скочиха от столовете тъй пъргаво, че брат им се стресна — изтичаха навън, сякаш ги беше страх от излиянията на мисис Бенит.

Предстоящият бал в Недърфийлд бе нещо безкрайно приятно за всички жени от семейството. Мисис Бенит реши да го изтълкува като устроен нарочно за най-голямата ѝ дъщеря и беше особено поласкана, гдето вместо обичайната официална карта е получила поканата от самия мистър Бингли; Джейн си представяше, че ще прекара щастлива вечер с двете си приятелки, обгърната от вниманието на техния брат, а Елизабет си мислеше с наслада колко много ще танцува с мистър Уикъм и как ще намери потвърждение на всичките му думи в изражението и поведението на мистър Дарси. Радостта, предвкусвана от Катрин и Лидия, не се градеше на нещо по-определено, нито на дадена личност, защото, макар всяка от тях, като Елизабет, да се готвеше да изтанцува поне половината от танците с мистър Уикъм, той далеч не беше единственият партньор, с когото биха се задоволили, а балът във всички случаи си оставаше бал. Дори и Мери уведоми близките си, че била склонна да ги придружи.

— Като отделям утрините за себе си — обясни тя, — това ми стига. Не смятам, че ще си навредя, ако откъсвам по някоя вечер, за да се забавлявам. Обществото има свои изисквания към всеки от нас; аз

съм от хората, които смятат промеждутъците на почивка и развлечение полезни за всекиго.

Елизабет бе толкова възбудена от очакването, че колкото и да не ѝ бе приятно да разговаря с мистър Колинс, не се въздържа и го запита смята ли да приеме поканата на мистър Бингли и ако я приеме, полага ли му се да бъде участник във вечерните забавления; и с изненада откри, че и през ум не му е минавало да се въздържа, и беше уверен, че нито архиепископът, нито пък лейди Катрин де Бърг ще го укорят, загдето е танцувал.

— Не смятам, че бал като предстоящия, устроен от такъв виден човек за едно почтено общество, крие в себе си нещо лошо — заяви той. — Възнамерявам да танцувам и се надявам да бъда удостоен с вниманието на всичките си красиви братовчедки и сега се възползвам от случая да ви ангажирам вас, мис Елизабет, за първите два танца — надявам се братовчедката Джейн да разбере правилно това ми предпочитание и да не го приеме като неуважение към нея.

Елизабет бе хваната в капан. Бе дълбоко уверена, че мистър Уикъм ще иска да изтанцува с нея тъкмо тия два танца; а вместо туй да се обвърже с мистър Колинс! Ах, защо му беше заговорила! Непоправимото се беше случило. Тя се насили да приеме с усмивка предложението и да се примири, че щастливите мигове за мистър Уикъм и за нея ще трябва да се поотложат. Любезността на мистър Колинс я разтревожи и затова, защото бе прозряла в нея и друго. Едва сега се бе досетила, че от всичките сестри *нея* е сметнал най-достойна за своя съпруга и за четвърти партньор в игрите на карти в Розингс, когато ще липсва по-приемлив гост. Подозрението ѝ скоро се превърна в увереност — той ставаше все по-любезен и непрестанно се възхищаваше от веселия ѝ жив нрав: но макар самата Елизабет да беше по-скоро раздражена, отколкото зарадвана от въздействието на своето очарование, майка ѝ скоро даде да се разбере, че тя самата ще е особено доволна от подобен брак. Елизабет обаче се престори, че не я е разбрала, защото знаеше — каквото и да каже, от това ще последва само безсмислен спор. А мистър Колинс можеше и да не ѝ предложи — тогава за какво да се карат отсега?

Да не беше балът в Недърфийлд и приготовленията и разговорите около него, двете най-малки сестри Бенит щяха да бъдат в окаяно настроение, защото от деня на поканата до самия ден на бала се

изливаше такъв силен дъжд, че нито веднъж не успяха да отидат до Меритън. Не можаха да видят нито леля си, нито офицерите, не научиха никакви новини; чак и изкуствените рози за балните обувки получиха по прислужника. Лошото време помрачи настроението дори и на Елизабет, защото ѝ попречи да задълбочи познанството си с мистър Уикъм; единствено надеждата за танците във вторник крепеше Кити и Лидия в тъжните часове на петъка, съботата, неделята и понеделника.

ГЛАВА ОСЕМНАДЕСЕТА

Едва когато влезе в балната зала на Недърфийлд и напразно се опита да открие мистър Уикъм сред множеството червени униформи, Елизабет се усъмни, че той може и да не е сред тях. До този миг увереността, че ще го срещне, изобщо не бе помрачавана от изречените помежду им думи, които би трябвало да я предупредят. Облякла се бе по-старателно от всеки друг път и с най-чудесно настроение се бе подготвила да завладее непокорените кътчета на сърцето му, които, сигурна бе, щяха да станат нейни още преди да е свършил балът. А сега изведнъж я обхвана ужасното подозрение, че за да не се оскърби мистър Дарси, той умишлено е бил пропуснат в поканата на мистър Бингли до офицерите; и макар че не тази бе истинската причина, отсъствието му се потвърди от приятеля му мистър Дени, който на тревожния въпрос на Лидия обясни, че предишния ден Уикъм трябвало да замине за Лондон и още не се бил върнал; и с многозначителна усмивка добави:

— Смятам, че работата му не е чак толкова наложителна, но предпочете да избегне тук срещата с едно лице.

Последните думи, които Лидия не чу, стигнаха до Елизабет и понеже я увериха, че Дарси е толкова виновен за отсъствието на Уикъм, колкото и за предишните му нещастия, разочарованието тъй изостри яда ѝ към Дарси, щото едва намери сили да отговори учтиво на любезните въпроси, които той в този миг ѝ зададе. Всяко внимание, всяка снизходителност, всяка търпимост към Дарси ѝ звучаха като предателство към Уикъм. Решена бе да не разменя ни дума с него и му обърна гръб с неприязън, която едва успя да преодолее и в разговора си с мистър Бингли, чиято сляпа привързаност я нервираше.

Но Елизабет имаше незлоблив нрав; и макар всичките ѝ мечти за тази вечер да се бяха провалили, преодоля, разочарованието; а когато изля мъката си пред Шарлот Лукас, с която не се бе виждала от цяла седмица, намери сили и за непоносимия си братовчед. Ала след първите два танца отчаянието я обзе отново; бяха мъчителни. Мистър

Колинс бе тромав и надут; вместо да внимава, неспирно бъркаше, правеше грешни стъпки, без да се усеща, и я накара да изживее дълбокия срам и ужасното притеснение от такъв ужасен партньор. Мигът, в който най-сетне се освободи от него, бе миг на истинско щастие.

Третия танц изтанцува с един офицер и се поободри, защото си говореха за Уикъм и тя узна, че всички го харесват. В паузата се върна при Шарлот Лукас; и както си приказваха, изведнъж видя до себе си мистър Дарси, а поканата му за следващия танц тъй силно я поразил, че преди да се е осъзнала, вече беше приела. Той се отдалечи веднага, а тя остана да се ядосва на глупавата си постъпка; Шарлот се опита да я утеши:

— Уверена съм, че ще го харесаш.

— Опазил бог! Това вече ще е похлупак на всичко! Как не — да харесам човека, когото съм решила да намразя! Не ми пожелавай такава беда.

Щом музиката засвири и Дарси приближи, Шарлот не се сдържа и шепнешком я посъветва да не бъде глупачка и да не се оставя увлечението й по Уикъм да я представи зле в очите на човек, десет пъти по-достоеен от него. Елизабет не отговори и зае мястото си в редицата, удивена от честта, с която бе удостоена — да стои срещу самия мистър Дарси; в очите на околните прочете същата почуда. Танцуваха известно време, без да разменят нито дума; и тя сметна, че мълчанието им сигурно ще продължи през целите два танца, реши дори да не го нарушава; но изведнъж си каза, че повече ще измъчи партньора си, ако го принуди да разговаря, затова подхвърли нещо за танца. Той отговори и пак замълча. Минаха няколко минути, Елизабет се обади:

— Сега е ваш ред да кажете нещо, мистър Дарси. Аз се изказах за танца, а вие би трябвало да отбележите нещо за размерите на залата или за броя на танцуващите.

Той се усмихна и отвърна, че бил готов да каже всичко, което според нея трябвало да се каже.

— Чудесно. Засега този отговор е достатъчен. Възможно е след малко аз да заявя, че тия балове са по-приятни от обществените. Вече можем да помълчим.

— Трябва ли да разбирам, че когато танцувате, разговаряте по определени правила?

— Понякога все пак би трябвало да се казва по нещо. На другите ще им се стори странно, че цял половин час не продумваме, но за да се представят *някои* в благоприятна светлина, разговорът може да е такъв, че да не е необходимо да казват повече, отколкото е нужно.

— Не ми е ясно — собствените си чувства ли имате пред вид, или се съобразявате с моите?

— И двете — отвърна му Елизабет великодушно, — защото забелязвам, че сме сходни по характер. И двамата сме необщителни, мрачни хора, не обичаме да говорим освен когато очакваме думите ни да смаят всички околни и да се предават на бъдещите поколения като пословична мъдрост.

— Не, това описание не се отнася до вас, уверен съм — усмихна се Дарси. — А колко е вярно за *мене*, трудно ми е да преценя. Но *вие* очевидно мислите точно така.

— Трудно ми е да се видя отстрани.

Той не отговори и двамата замълчаха: ритъмът на танца стана побавен; тогава той запита често ли ходят със сестрите си в Меритън. Тя отговори утвърдително, но не успя да устои на изкушението и додаде:

— Оня ден, когато ни срещнахте, тъкмо завързвахме едно ново познанство.

Думите ѝ улучиха целта. По лицето му се изписа надменност, ала той не отвърна, и Елизабет, макар да съжали за казаното, нямаше как да продължи. Накрая Дарси сдържано рече:

— Мистър Уикъм умее да се държи толкова приветливо, че лесно *печели* приятели — но не съм убеден, че успява да ги *задържи*.

— Имал е голямото злочастие да загуби *вашето* приятелство — натърти Елизабет, — и то по начин, от който ще страда за цял живот.

Дарси не отговори, но пролича, че предпочита да сменят темата. В този момент до тях се изправи сър Уилям Лукас, който се опитваше да пресече редиците на танцьорите, за да премине отсреща, но като видя мистър Дарси, спря се и с учтив поклон изказа похвала за уменията му да танцува и за партньорката му.

— Изпитах истинско удоволствие, уважаеми господине. Рядко се среща танцьор като вас. Личи, че сте от висшето общество. Но и дамата не ви zlepоставя и много вярвам, че пак ще имам случая да ви

наблюдавам в танц особено когато настъпи онова желано събитие, мис Елайза (той хвърли поглед към сестра ѝ и Бингли). Какви поздравления ще заваят тогава! Простете, мистър Дарси! Не бих искал да ви преча, сър. Не вярвам да сте ми благодарен, загдето прекъснах омайващия разговор с вашата дама, чиито сияйни очи ме гледат с укор.

Мистър Дарси едва ли чу последните му думи; но намекът на сър Уилям за приятеля му, изглежда, го стресна и той закова поглед върху мистър Бингли и Джейн, които танцуваха заедно. Ала бързо се осъзна, обърна се към партньорката си и каза:

— Появата на сър Уилям ме отвлече и аз забравих за какво говорехме.

— Според мен не разговаряхме. Да беше търсил, сър Уилям едва ли би намерил в цялата тази зала двама, които имат по-малко да си кажат един на друг. Безуспешно подхващаме няколко теми — не си представям за какво бихме могли да говорим.

— Какво мислите за книгите? — усмихна се той.

— За книгите ли? А — не! Уверена съм, че не четем едни и същи книги, но дори да четем — приемаме ги по различен начин.

— Съжалявам, че мислите така; и тъй да е, поне имаме тема. Можем да сравняваме различните си мнения.

— Не. В бална зала за книги не съм в състояние да разговарям; не мога да се съсредоточа.

— В случаи като този винаги сте в плен на *настоящото*, така ли?

— Да, винаги — отвърна тя, без да мисли, защото умът ѝ се беше зареял далеч от него, което в същност пролича от внезапното ѝ възклицание: — О, веднъж, помня, казахте, че никога не прощавате, че намразите ли някого, оставате неумолим. Тогава, мистър Дарси, сигурно сте много внимателен в преценките си.

— Много, наистина — отвърна той с твърд глас.

— И никога не се поддавате на предразсъдъци?

— Надявам се, че не.

— Човек, който не мени мнението си, е задължен да бъде много точен в първата си преценка.

— Смяе ли да ви запитам какво целите с тези въпроси?

— Просто искам да си обясня характера ви — отвърна тя, опитвайки да се усмихне. — Мъча се да ви разбера.

— И успявате ли? Тя поклати глава.

— Струва ми се невъзможно. Чувам толкова противоречиви неща за вас, че съвсем се обърках.

— Мога да повярвам — отвърна той сериозно, — че за мен се говорят много противоречиви неща; и бих ви замолил, мис Бенит, да не определяте представата си за мен в настоящия момент — имам основание да се страхувам, че впечатленията ви ще бъдат неблагоприятни.

— Но ако не го сторя сега, надали ще имам друга подобна възможност.

— За нищо на света не искам да ви преча — отвърна той хладно.

Тя млъкна; в мълчание изиграха втория танц и пак тъй в мълчание се разделиха; и двамата незадоволени, макар не в еднаква степен, защото в гърдите на Дарси се таеше доста силно чувство към нея, което скоро го накара да ѝ прости и насочи гнева му към другиго.

Едва се бяха разделили, когато към нея пристъпи мис Бингли, която със съдържано негодувание каза:

— И тъй, мис Елайза Бенит, разбрах, че сте във възторг от Джордж Уикъм! Сестра ви дълго ми говори за него и ме затрупа с въпроси; доколкото разбирам, този господин е пропуснал да ви съобщи — сред всичко друго, което ви е казал, — че е син на стария Уикъм, иконома на покойния мистър Дарси. Искам най-приятелски да ви посъветвам — не приемайте за чиста истина всичките му уверения; що се отнася до непочтеното отношение на мистър Дарси, това е нагла лъжа; тъкмо обратното — той винаги се е държал с него извънредно човечно, макар сам Джордж Уикъм да постъпи с мистър Дарси по най-възмутителен начин. Не зная подробности, но зная, че мистър Дарси няма капка вина, че не желае и да чуе за Джордж Уикъм и че макар брат ми да смяташе за неудобно да не включи и него в поканата си до офицерите, с облекчение разбра, че Уикъм е побързал да се измъкне. Самото му появяване в този град е проява на безкрайно нахалство и просто не разбирам как си го е позволил. Съчувствувам ви, мис Елайза, и все пак трябваше да чуете за вината на вашия любимец; но като се има пред вид произходът му, какво ли друго би могло да се очаква от него?

— За вас, изглежда, вината му и произходът му са равнозначни — гневно отвърна Елизабет, — защото не чух да го обвинявате в друго,

освен че бил син на иконома на мистър Дарси, а *това*, повярвайте, ми го каза и самият той.

— Прощавайте — каза мис Бингли присмехулно и ѝ обърна гръб. — Казах го добронамерено.

„Безочливо момиче! — ядоса се Елизабет. — Грещиш, ако си мислиш, че ще ми повлияеш с тия ниски подмятания. Те ми разкриват единствено, че умишлено си затваряш очите и че мистър Дарси е злонамерен човек!“

Тя тръгна да търси по-голямата си сестра, която бе обещала да подпита Бингли. Джейн я посрещна с такава добродушна усмивка, с тъй озарено от щастие лице, че веднага пролича колко благоприятно протича вечерта за нея. Елизабет прозря тези ѝ чувства и в същия миг и тревогата за Уикъм, и гневът срещу враговете му, и всичко друго избледня пред надеждата, че Джейн е поела по безоблачния път на щастието.

— Искам да зная — подхвана тя също усмихната — дали си питала за мистър Уикъм. Но май преживяваш нещо, далеч по-приятно, и си забравила всичко останало; ако е тъй, прощавам ти.

— Не — каза Джейн, — не съм забравила; но нищо хубаво не мога да ти кажа. Мистър Бингли не знае подробности и няма представа за обстоятелствата, навлекли му гнева на мистър Дарси; но не се и съмнява в почтеното отношение, в честността и честта на приятеля си и е дълбоко убеден, че мистър Уикъм заслужава далеч по-малко внимание, отколкото мистър Дарси му е отдал; за жалост от думите му и от думите на сестра му излиза, че мистър Уикъм е непочтен човек. Изглежда, е постъпил необмислено и сам си е крив, като е загубил приятелството на мистър Дарси.

— Нима мистър Бингли не познава лично мистър Уикъм?

— Не, видял го е за пръв път оня ден в Меритън.

— В такъв случай, каквото ти е съобщил, знае го от мистър Дарси. Това ми стига. А какво казва за пасторското място и енорията?

— Забравил е подробностите, макар да ги бил чул от мистър Дарси неведнъж, но Уикъм, изглежда, е трябвало да ги получи само ако е *спазил известни условия*.

— Не се съмнявам в искреността на мистър Бингли — разпалено отвърна Елизабет — и не ми се сърди, но уверения без доказателства не ме задоволяват. Вярно, мистър Бингли много достойно е защитил

приятеля си, но той не знае другите неща от цялата тази история, а понеже останалото го е чул от същия свой приятел, осмелявам се да запазя мнението си и за двамата.

После насочи разговора към по-приятна тема, по която бяха единомислещи. Елизабет с радост изслуша плахите надежди на Джейн за чувствата на Бингли и се постара да ѝ вдъхне вяра. Щом самият мистър Бингли се присъедини към тях, Елизабет отиде при мис Лукас; но преди да ѝ бе доверила докрай впечатленията от партньора си, към нея пристъпи мистър Колинс и възбудено извести за едно важно откритие.

— Разбрах съвсем случайно, че в тази зала се намира близък роднина на моята покровителка. Без да искам, дочух самият този господин да споменава пред младата дама — домакинята на дома, имената на братовчедка си мис де Бърг и на майка ѝ, лейди Катрин. Невероятно как се случват нещата! Кой да си представи, че точно тук ще срещна сродник на лейди Катрин де Бърг! Благодарен съм, че го открих навреме, за да му изразя почитта си — смятам веднага да го сторя, а той, вярвам, да ми прости, гдето не съм му се представил досега. Пълното неведение за това роднинство ще ми измоли прошка.

— Да не би сам да се представите на мистър Дарси?

— Разбира се. И ще се извиня, че не съм го сторил по-рано. Изглежда, е племенник на лейди Катрин. Ще мога да го уверя, че миналия понеделник нейно благородие беше в отлично здраве.

Елизабет се опита да го разубеди; каза, че мистър Дарси ще сметне по-скоро за безочие, отколкото за комплимент опита да го заговори, без да го е представил друг; че е излишно да се запознават, но ако толкова държи, първата стъпка трябва да е на мистър Дарси, защото е от по-високо потекло. Докато я слушаше, по лицето на мистър Колинс се четеше непоколебимост, а щом тя млъкна, той отговори така:

— Скъпа мис Елизабет, от всичко най-високо уважавам точната ви преценка по всички въпроси спрямо околния свят, но позволете да ви кажа следното: съществува огромна разлика между обноските, задължителни между миряните, и поведението на духовенството; разрешете да отбележа, че за мен духовният сан е равен по достойнство на най-благородната титла в кралството — при условие, че в същото време духовникът е подобаващо смирен. Затова в случая

ще ме оставите да послушам съвета на собствената си съвест, който ме тласка да изпълня онова, което смятам за неотменен дълг. Простете, че пренебрегвам това ваше ценно наставление, което по всеки друг въпрос би било мой незаменим пътеводител — но в случая се смятам по-подходящ и по образование, а и по подготовка сам да преценя.

И като се поклони ниско, той се втурна към мистър Дарси, а тя остана заинтригувана да наблюдава как мистър Дарси ще откликне на това запознанство; и не се изненада от смайването му, когато мистър Колинс се изстъпи пред него. Преди да заговори, братовчед ѝ се поклони почтително и макар да не го чуваше, тя все едно, че бе свидетелка на казаното, а по устните му отгатна думите „извинение“, „Хънсфорд“ и „лейди Катрин де Бърг“. Ядоса се, като го виждаше да се излага пред такъв човек. Дарси го гледаше с нескрито удивление, а щом Колинс млъкна, отвърна му с надменна учтивост. Но това не разколеба мистър Колинс да продължи; раздражението на Дарси нарастваше с всяка новоизречена дума; накрая само кимна и си тръгна. Мистър Колинс се върна при Елизабет.

— Идвам да ви уверя, че нямам причини да роптая от начина, по който бях приет — заяви той. — Мистър Дарси много се поласка от вниманието ми. Прие ме с изключителна вежливост и дори ме похвали — каза, че дълбоко вярва в безпогрешната преценка на лейди Катрин и не се съмнява, че тя удостоява с благосклонността си само най-достойните. Възхитителна мисъл! Общо взето, доволен съм от него.

Научила достатъчно за онова, което я интересуваше, сега Елизабет се отдаде изцяло на сестра си и на мистър Бингли и приятните мисли, породени от наблюденията ѝ, я зарадваха едва ли не колкото самата Джейн. Видя я в представите си настанена в този същия дом, носена от щастието, което дарява бракът между двама влюбени; и усети, че е склонна да хареса дори и сестрите на Бингли. Забеляза, че и мислите на майка ѝ са насочени нататък, и реши да я отбягва, за да не чуе излишни приказки. Ала когато ги поканиха на вечеря, видя, че за зла участ са я сложили да седне точно до нея; и много се разгневи, като чу как майка ѝ гръмогласно, несдържано споделя с онази личност (лейди Лукас) не друго, а надеждата скоро да омъжи Джейн за мистър Бингли. Темата беше вълнуваща, мисис Бенит неуморимо изреждаше предимствата на този брак. От всичко най-важно смяташе това, че той хем бил очарователен, хем много богат и

живеел само на три мили от дома им; мисълта, че сестрите му обичали искрено Джейн и че и те като нея самата желае ли брака, ѝ носела утеха. Това улеснявало и по-малките дъщери, защото Джейн се омъжвала за такъв виден човек, че и те покрай нея щели да се запознаят с богаташи. Освен това било голямо облекчение да повери неомъжените си момичета на сестра им и да не трябва вече да ходи на балове по принуда. Преструвала се, че ѝ е приятно, защото тъй изисквал етикетът; а в същност предпочитала да си седи удобно у дома — още от млада си била такава. Накрая пожела на лейди Лукас скоро и нея да я споходи подобно щастие, макар победоносният ѝ израз да показваше, че за нищо на света не го вярва.

Напразно Елизабет се опитваше да спре пороя на майчините си слова, да я накара поне по-тихо да изразява своя възторг; защото с ужас разбираше, че думите ѝ стигат до мистър Дарси, който седеше отсреща.

Вместо да се смири, майка ѝ я смъмри да не ѝ пречи.

— Какъв ми е чак толкоз този мистър Дарси, че да се съобразявам с него? Не му дължа нищо, за да подбирам приказките си пред него.

— За бога, госпожо, говорете по-тихо. Какво ще спечелите, като обидите мистър Дарси? С това само ще се zlepоставите пред приятеля му.

Но напразно. Майка ѝ продължаваше да бърбри все тъй гръмогласно. А Елизабет пламтеше от срам и от яд. Погледът ѝ непрестанно се отклоняваше към Дарси и всеки път опасенията ѝ се потвърждаваха; той уж не гледаше към майка ѝ, но тя знаеше, че я следи неотклонно. Изражението му постепенно се промени — изразът на гневно възмущение бе заменен от вгълбеност.

Накрая мисис Бенит нямаше какво повече да каже и мисис Лукас, отегчена да слуша преповтарянето на блаженства, недостъпни за нея, потърси утеха в студената шунка и пилешкото. Елизабет се посъживи. Но притесненията скоро се подновиха — след вечеря дойде ред за музика и тя с ужас забеляза, че Мери още при първото подканяне прие да забавлява гостите. Нито многозначителните погледи, нито безмълвната молба на Елизабет — нищо не бе в състояние да укроти Мери; не желаше да разбере; възможността да се изяви ѝ беше приятна и тя запя. Елизабет, обзета от смъртно

притеснение, не отместваше поглед от нея и броеше куплетите с нетърпение, но накрая пак остана измамена — Мери, дочула сред благодарностите на слушателите нечия учтива подкана да продължи, пое дъх и подхвана отново. А дарбицата ѝ бе хилава; гласът ѝ беше слаб, изпълнението — превзето. Елизабет изпадна в отчаяние. Погледна към Джейн; но Джейн унесено разговаряше с Бингли. Отмести поглед към сестрите му, видя ги да си смигат подигравателно, погледна и към Дарси, но той бе все тъй непроницаемо сериозен. Накрая погледна умолително баща си, с надежда, че ще се намеси, ако Мери реши да пее през цялата вечер. Той я разбра и щом свърши втората песен, каза високо:

— Дотук стига, детето ми. Достатъчно ни забавлява. Дай възможност и други млади дами да се изявят.

Мери се престори, че не го чува, но стана; а Елизабет, изпълнена със съчувствие към нея и притеснена заради баща си, реши, че с прекалената си чувствителност само им е навредила. Запяха други.

— Да бях облагодетелствуван с по-хубав глас — заяви мистър Колинс, — с удоволствие щях да удостоя гостите с някоя песен; според мен музиката е забавление невинно и съвместимо с духовния сан. Ала не мисля, че е редно да ѝ се отделя много време, защото има други, по-важни неща на този свят. Пасторът на енория има куп задължения. На първо място да разпределя десятъка от енорияшите си тъй, че да се облагодетелствува той, но да не ощетява и своя патрон. Да съчинява проповедите си; а след това времето му едва стига за другите пасторски задължения и за подреждането на дома, който трябва да направи колкото може по-удобен. Необходимо е да се отнася грижовно и състрадателно към всекиго, особено към ония, от които зависи издигането му. За мен това е задължително; и бих престанал да уважавам всеки, който не използва удобния случай да изрази уважение към родствениците на благородното семейство.

И с поклон към мистър Дарси завърши изказването, изречено достатъчно високо, за да го чуят всички. Едни мълчаха удивени. Други се подсмиваха; най-развеселен изглеждаше самият мистър Бенит, а пък съпругата му възторжено похвали мистър Колинс за смислените слова и с висок шепот сподели с лейди Лукас възхитата си от този необичайно умен, способен млад мъж.

Елизабет имаше чувството, че да се бяха наговаряли, близките ѝ едва ли по-сполучливо биха могли да станат за посмешнице; радваше се заради Джейн, че поне Бингли не забеляза позорните случки, а и не вярваше чувствата му да се повлияят много от безразсъдствата, които е видял. Ужасно бе обаче, че се изложиха тъй пред сестрите му и Дарси, и се опита да прецени кое бе по-лошо — неговото мълчаливо презрение или безочливите усмивки на двете дами.

Останалата част на вечерта също не ѝ донесе радост. Дразнеше я мистър Колинс, който не се отделяше от нея, и макар че не успя да я склони пак да танцуват, не я остави да потанцува и с никой друг. Напразно се опитваше да го отпрати, напразно му предлагаше да го представи на други дами. Той заяви, че колкото до танците, били му безразлични; желяел с мило внимание да ѝ даде възможност да го опознае, та трябвало да бъде все край нея. Как да се възпротиви на това? Единствена утеха ѝ бе другарката ѝ мис Лукас, която поспираше при тях и услужливо заговаряше мистър Колинс, да го поотвлече от нея.

Слава богу, поне Дарси бе спрял да я обижда със своето внимание; наистина заставаеше понякога наблизко, но вече не пристъпи да я заприказва. Отдаваше го на остротите, които бе изрекла в защита на Уикъм, и това я радваше.

Групата от Лонгборн си отиде последна, защото мисис Бенит се бе изхитрила да поръча каретата чак след четвърт час, а това им помогна да разберат с какво нетърпение домакините бързат да се отърват от тях. Мисис Хърст и сестра ѝ се оплакваша, че едва стоят от умора, и по всичко личеше, че с четири очи очакват да останат сами. Грубо пресичаха всеки опит на мисис Бенит да подхване разговор; това гнетеше околните, а безкрайните тиради на мистър Колинс, който възхваляваше мистър Бингли и сестрите му за изискания прием, за гостоприемството и учтивостта, с която се отнесли към гостите си, не разведряваха настроението. Дарси не продума. Мистър Бенит мълчаливо се наслаждаваше на положението. Мистър Бингли и Джейн стояха един до друг, малко встрани от останалите, и продължаваха да си говорят. Елизабет седеше безмълвна, като мисис Хърст и мис Бингли; дори и Лидия бе тъй отпаднала, че едва намираше сили да възкликне „Божичко, колко съм уморена!“ и да придружи думите си с широка прозявка.

Когато най-накрая станаха да се сбогуват, мисис Бенит несдържано изрази надежда, че домакините в най-близко време ще ги посетят в Лонгборн; и особено настойчиво увери мистър Бингли колко щели да се радват, ако вечерял с тях всякога, щом пожелаел, без нарочна покана. Благодарният Бингли обеща да я посети веднага след като се върне от Лондон, където отивал за малко на другия ден.

Мисис Бенит тържествуваше; и си тръгна радостно уверена, че дъщеря ѝ ще се настани в Недърфийлд най-късно до три-четири месеца — времето, необходимо да се подготвят, да купят нови карети и да ушийт сватбените дрехи. Убедена беше, че другата ѝ дъщеря ще се омъжи за мистър Колинс, макар радостта от това да не бе толкова голяма. От всичките ѝ рожби най-чужда ѝ беше Елизабет; и макар да си казваше, че и кандидатът, и положението му са достатъчно подходящи за нея, засеняваха ги мистър Бингли и Недърфийлд.

ГЛАВА ДЕВЕТНАДЕСЕТА

На следващия ден в Лонгборн се случи нещо ново. Мистър Колинс направи официално предложение. Решил бе да го стори, без да губи време, защото отпускът му свършваше в следващата събота, и тъй като не го възпираше стеснение, пристъпи към решението си спокойно, като взе пред вид всички изисквания, които смяташе неразделна част от тази работа. Когато след закуската намери мисис Бенит, Елизабет и една от малките сестри в салона, той се обърна към майката със следните слова:

— Смея ли да помоля, госпожо, във връзка с добруването на дъщеря ви Елизабет да ми разрешите да разговарям с нея насаме по някое време тази сутрин?

Елизабет поруменя от изненада, но преди да каже каквото и да е, мисис Бенит избърза да възкликне:

— Ах, божичко! Да, да! Разбира се. На Лизи ще и бъде много драго — зная, че няма да има нищо против. Хайде, Кити, поемай с мен горе.

Грабна си ръкоделието и вече излизаше забързано, когато Елизабет извика:

— Мила госпожо, останете! Моля ви, останете. Мистър Колинс ще ме разбере. Мисля, че каквото има да ми каже, може да бъде казано и пред вас. Иначе и аз ще изляза!

— Не, не, Лизи, глупости! Няма да мърдаш оттук! — И понеже видя, че Елизабет е наистина ядосана и смутена, готова да побегне, додаде: — Разбери, Лизи, *настоявам* да останеш и да изслушаш мистър Колинс!

Елизабет трябваше да се подчини на тази заповед, а и като помисли, осъзна, че ще е по-разумно да свърши час по-скоро и побезболезнено, затова седна и за да прикрие отчаянието и едва сдържания смях, вгълби се в ръкоделието. Мисис Бенит и Кити се измъкнаха навън и щом излязоха, мистър Колинс подхвана:

— Повярвайте ми, скъпа мис Елизабет — тази ви скромност далеч не уврежда, о, не, тя в същност само извисява съвършенството ви. Не бих ви ценил тъй високо, ако не бяхте *тъй* стеснителна; нека ви кажа — отправям тези думи със знанието на почитаемата ви майка. Досещате се, вярвам, за целта на това обръщение, макар присъщата ви скромност да ви разубеждава; ухажвам ви открито, забелязали сте това. Едва престъпил прага на този дом, аз ви определих за другарка на по-нататъшния си живот! Но първо, преди да ме е понесло нежното чувство, желая да ви обясня защо реших да се оженя — по-скоро защо дойдох тук, в Хъртфордшър, да потърся жена, каквато и намерих!

Представата, че мистър Колинс, с присъщата му смешна самонадеяност, може да бъде понесен от някакво нежно чувство така развесели Елизабет, че в усилието да сдържи смеха си, тя изпусна кратката пауза, в която все още можеше да го прекъсне, и той продължи:

— Причините да встъпя в брак са следните: първо — смятам, че всяко духовно лице с добро материално положение (като мене) трябва да е пример за семейно благополучие на своите енориаши. Второ — уверен съм, че един брак ще допринесе особено много за личното ми щастие; и трето — а в същност с него трябваше да започна, — към това ме подтикна и това ми препоръча най-благородната дама, която имам щастието да назовавам покровителка. На два пъти тя благоволи да каже какво мисли (без при това да съм я молил) по този въпрос; а в събота вечерта, преди да замина от Хънсфорд — ние играехме на карти, а мисис Дженкинсън нагласяше столчето под нозете на мис де Бърг, тя ми каза: „Мистър Колинс, трябва да се ожените. Духовник като вас трябва да е женен ... Направете подходящ избор, вземете си съпруга от благороден произход — направете го заради *мене*; а заради себе си погрижете се да е жена дейна, жена полезна, да не е разглезена и да умее да направи много нещо с малко пари. Такъв е моят съвет. Намерете такава жена час по-скоро, доведете я в Хънсфорд и аз ще ѝ направя посещение.“ Позволете между другото да ви изтъкна, прекрасна моя братовчедке, че за мен вниманието и великодушието на лейди Катрин де Бърг са едно от големите предимства, които съм в състояние да ви предложа. Ще се уверите лично, че думите са безсилни да обрисуват благородните ѝ обноси; а тя пък ще одобри остроумието и живостта ви особено когато са смирени от

почтителното мълчание и уважението, което званието ѝ ще извика у вас. Толкова за общите ми възгледи по отношение на брака; остава сега да обясня защо насочих поглед към Лонгборн, а не потърсих в моя край, където, уверявам ви, живеят не една и две приятни млади дами. Истината е, че тъй като съм определен да наследя това имение след кончината на уважавания ви баща (бог да му дава здраве и живот), сметнах за свой дълг да избира за съпруга една от дъщерите му, та загубата им да е по-малка, когато настане оня печален ден — събитие, което, вече казах, едва ли ще настъпи в близките години. Такъв е моят подтик, прекрасна братовчедке, и се лаская от мисълта, че това ще ме издигне в очите ви. Сега не ми остава друго, освен да ви уверя с най-вълнуващи думи в пламенността на чувството ми към вас. Богатството за мен е без значение и няма да поискам нищо от баща ви, тъй като зная, че и да желае, нищо не е в състояние да ви даде; ония хиляда лири с лихва четири процента, които ще наследите след смъртта на майка ви, са единственото ви богатство. Ето защо няма и да повдигам въпроса; и вярвайте ми, не ще издумам укор дори и като се оженим.

Сега вече трябваше незабавно да го прекъсне.

— Не прибързвайте, сър — възкликна тя. — Забравяте, че не съм отговорила. Ще го сторя веднага. Благодаря за вниманието, с което съм удостоена. Оценявам благородното ви предложение, но единственото, което мога да сторя, е да ви откажа.

— Известно ми е — махна пренебрежително мистър Колинс, — известно ми е, че е прието една млада дама отпърво да отхвърли предложението, което в същност е решила да приеме; и че понякога кандидатът трябва да я поиска за втори, та и за трети път. Не се отчайвам и се надявам скоро да ви отведа пред олтара.

— Учудвате ме, сър! Възможно ли е да храните надежди, след като ви отказах? Вярвайте — не съм от девойките (ако наистина има такива), които са тъй смели, че от превземки да рискуват щастието си. Моят отказ е категоричен ... Вие *не* можете да ме направите щастлива, а пък аз, зная, от всички жени на света съм най-неподходящата за вас... Да, да, ако приятелката ви лейди Катрин ме види, уверена съм, че никак, никак няма да ме хареса.

— Това не е вероятно — тържествено отвърна мистър Колинс. — Не мога да си представя нейно благородие да не ви одобри. Знайте, че

щом имам честта да я видя отново, веднага ще ѝ кажа най-хубави думи за скромността, пестеливостта и другите ви достойнства.

— Напразно ще ме възхвалявате, мистър Колинс. Оставете сама да се преценявам и бъдете любезен да ми повярвате. Желая ви да сте много щастлив, много богат и като ви отказвам, в същност ви предпазвам от обратното. Поискахте ръката ми — вече нямате задължения към нас; щом удари часът, можете да завладеете Лонгборн без капка укор към себе си. И тъй въпросът може да се смята за окончателно приключен!

Тя стана и тръгна към вратата, но мистър Колинс я спря.

— Когато ми се удаде честта повторно да ви заговоря за това, вярвам отговорът да е по-благосклонен; но не ви укорявам — зная, обичайно е да се отхвърля първото предложение и смятам, казахте достатъчно, за да подхраните у мен надеждата — женската скромност изисква това.

— Ах, удивлявате ме, мистър Колинс — викна раздражено Елизабет. — Щом тези думи са обнадеждаващи, кажете ми — какво да изрека, за да ви убедя, че наистина ви отказвам?

— Любезна братовчедке, ще ми позволите да вярвам, че отказвате от благоприличие. Мисля така по следните причини: не се намирам недостоеен да стана ваш съпруг и смятам, че материалното ми състояние е направо завидно. Общественото положение, връзките ми с рода де Бърг, роднинството с вашето семейство — всички обстоятелства са в моя полза; а вие не забравяйте — колкото и да сте привлекателна, съмнително е да получите друго предложение. Зестрата ви е толкова нищожна, че заличава и хубостта, и достойнствата ви. Затова заключавам, че отказът ви е неискрен, и го приемам като желание да раздухате любовта ми както правят по-изисканите госпожици.

— Разберете най-сетне, господине, ненавиждам превземките, с тях момичетата целят единствено да измъчват мъже, достопочтени като вас. Моля ви, вярвайте ми. Много, много, много благодаря за честта да ме поискате, но за нищо на света не мога да приема. Чувствата, които изпитвам, не ми дават това право. Разбрахте ли най-после? Не съм изискана госпожица, решила да ви разиграва, а разумно същество, което ви казва самата истина!

— Колко сте очарователна! — възкликна той, смешен в желанието си да е галантен. — Зная, че щом милите ви родители заповядат, веднага ще се съгласите.

Елизабет направо занемя пред тази упорита заблуда и излезе от стаята; решила бе, ако не спре да тълкува отказите ѝ за хитроумни поощрения, да се обърне към баща си, който да го отпрати, а неговите думи мистър Колинс нямаше да приеме за превземки на срамежлива и изискана госпожица.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТА

Мистър Колинс нямаше кой знае колко време да размишлява в самота за споделената си любов, защото мисис Бенит, която се навърташе в коридора и изчакваше края на разговора, щом забеляза Елизабет да отваря, вратата и с решителна стъпка да отминава нагоре по стълбите, бързо се вмъкна в стаята и развълнувано го поздрави за предстоящото още по-близко сродяване. Мистър Колинс прие честитките също тъй радостно, а сетне започна да разказва как бе преминал разговорът, в чийто благополучен завършек имал всички основания да не се съмнява, понеже решителният отказ на братовчедка му се дължал без съмнение на нейната стеснителност, на скромността и на вродената изисканост.

Но думите му стреснаха мисис Бенит; и тя като него нямаше да има нищо против, ако дъщеря ѝ, отблъсквайки го, наистина е искала да го възпламени, ала не вярваше да е така и се принуди да му го каже.

— Но не се тревожете, мистър Колинс, ще я вразумим — утети го тя накрая. — Самата аз ще поговоря с нея без заобикалки. Вироглава глупачка, да не си знае интереса; ама ще я *накарам* аз да разбере.

— Простете, мадам — възкликна мистър Колинс, — но щом наистина е вироглава и глупава, каква съпруга ще стане за човек с моето положение — та аз желая бракът ми да е щастлив! Като е решила да ме отблъсне, по-добре е да не я насилвате — с тези недостатъци не смятам, че ще ми донесе голямо щастие.

— О, господине, погрешно ме разбрахте — ахна мисис Бенит разтревожено. — Лизи е вироглава само в тия неща. А иначе е много добродушна. Сега ще отида при мистър Бенит и бързо ще се разберем с нея, сигурна съм.

И преди да е отговорил, тя се втурна в библиотеката при съпруга си и от вратата се затюхка:

— Ох! Мистър Бенит, помогнете; много сме разтревожени. Елате и накарайте Лизи да се омъжи за мистър Колинс, защото тя не ще и да

чуе! Бързо, иначе той ще размисли и няма да я вземе!

Мистър Бенит вдигна очи от книгата и я загледа спокойно и безразлично, а изразът му не се и промени от чутото.

— Нямам удоволствието да ви разбера — обади се той, щом тя млъкна. — За какво става дума?

— За мистър Колинс и Лизи. Лизи заявява, че не желае за съпруг мистър Колинс, а мистър Колинс вече подхвърля, че не желае за съпруга Лизи.

— Е, аз какво да направя? Работата очевидно е безнадеждна.

— Поговорете на Лизи. Кажете ѝ, че настоявате да се омъжи за него.

— Пратете да я повикат. Ще ѝ кажа моето мнение. Мисис Бенит разклати звънчето и мис Елизабет бе призована в библиотеката.

— Ела тук, дете. Повиках те по важен въпрос — каза баща ѝ. — Доколкото разбирам, мистър Колинс ти е направил предложение за женитба. Вярно ли е? — Елизабет отвърна утвърдително. — Така, и ти отхвърли предложението?

— Отхвърлих го, сър.

— Така. Сега идваме на въпроса. Майка ти настоява да го приемеш. Нали тъй, мисис Бенит?

— Да, иначе не ща и да я видя.

— Мъчителна дилема стои пред тебе, Елизабет. От днес нататък ти ставаш чужда за един от родителите си ... Майка ти не желае да те види, ако не се омъжиш за мистър Колинс, аз пък не искам да те зная, ако се омъжиш за него.

Елизабет не успя да сдържи усмивката си от завършека на драматичния разговор; но мисис Бенит, повярвала в началото, че съпругът ѝ споделя нейното желание, дълбоко се разочарова.

— Какво значат тези думи, мистър Бенит, защо говорите така? Обещахте да я *накарате* да го вземе.

— Скъпа моя — отвърна съпругът ѝ. — Ще ви помоля за две неща. Първо, позволете ми да имам собствено мнение по въпроса; и второ — право на собствената си стая. Ще ви благодаря, ако незабавно освободите библиотеката ми.

Но макар да бе разочарована от мъжа си, мисис Бенит не се предаваше. Започна да увещава Елизабет; помъчи се да я придума, опита със заплахи. Подкани Джейн да ѝ помогне, но Джейн много

кротко отказа да се бърка; Елизабет отвърщаше на нападенията ту сериозно, ту засмяно. Променяше държането, но не и взетото решение.

Междувременно, останал сам, мистър Колинс размишляваше над станалото. Имаше такова високо мнение за достойнствата си, че не проумяваше защо братовчедка му отхвърля неговото предложение; и макар самолюбието му да бе наранено, иначе не беше нещастен. Представата му за качествата ѝ бе по-скоро въображаема и вероятността тя да заслужава майчиния укор го караше да не съжالياва за станалото.

Докато семейството се вълнуваше от случилото се, Шарлот Лукас пристигна да прекара деня при тях. Посрещна я Лидия, която се спусна към нея и възбудено зашепна:

— Добре, че дойде, тук стават големи смехории! Знаеш ли какво се случи тази сутрин? Мистър Колинс направи предложение на Лизи, а тя взе, че му отказа!

Шарлот още не бе намерила какво да отвърне, когато се появи и Кити, и тя нетърпелива да разкаже, а като влязоха в утринния салон, там пък седеше мисис Бенит, която веднага подхвана за същото, потърси съчувствието на мис Лукас и я замоли да убеди приятелката си Лизи да се съобрази с желанието на близките си.

— Моля ви се, убедете я, мис Лукас — въздъхна тъжно тя, — защото всички са срещу мен, никой не ме подкрепя, направо са безжалостни, никой не щади бедните ми нерви.

Шарлот не успя да ѝ отговори, защото в този миг влязоха Джейн и Елизабет.

— А, ето я и нея — продължи мисис Бенит, — безгрижна като птичка, пет пари не дава за всички нас, все едно, че въобще ни няма, прави каквото си ще! ... Слушай, мис Лизи, ако си мислиш да отхвърляш тъй всяко предложение, няма и да се омъжиш — и бог знае кой ще те храни, като умре баща ти... Аз няма да те издържам — прави му сметка! От днес нататък не ща да те знам. И в библиотеката те предупредих, нали, повече с теб не разговарям — твърдо съм го решила. Не желая да приказвам с непослушни деца ... С никого не желая да говоря. На хората с болни нерви не им е до приказки. Ах, как страдам! Но то е тъй. Който не се оплаква, не го и жалят!

Дъщерите ѝ посрещнаха излиянията ѝ в пълно мълчание — знаеха си, че всеки опит да бъде вразумена и утешена само ще я

раздразни още повече. И тъй тя продължи да мърмори, докато се появи и мистър Колинс, който влезе по-тържествено от всеки друг път, а щом го съзря, тя викна на дъщерите си:

— А сега вие, всички вие, ще си затваряте устата — искам да поговоря с мистър Колинс.

Елизабет безмълвно напусна стаята, Джейн и Кити се измъкнаха подир нея, но Лидия, решена да не изпуска нищо, не се и помръдна, а пък Шарлот, спряна първо от любезните думи на мистър Колинс, който прояви жив интерес към нея и семейството ѝ, а сетне подбудена от любопитство, отиде към прозореца и се престори, че не слуша. С нажален глас мисис Бенит подхвана:

— Ох! Мистър Колинс! ...

— Скъпа госпожо — прекъсна я той, — нека навеки замълчим по въпроса. Далече съм от намерението да укорявам поведението на дъщеря ви — продължи той неприязнено. — Примирението пред неизбежната злина е дълг на всекиго; а още повече на един млад мъж, който е имал щастие като мене, да бъде навреме отличен за своите достойнства; смятам, че съм се примирил. Може би за това помогна и подозрението, че нямаше да съм дотам щастлив, ако прекрасната ми братовчедка ме бе удостоила с ръката си; да си призная, забелязал съм — не е истинско онова примирение, което произлиза от тайната увереност, че непостигнатото щастие е загубило примаамливост. Не приемате, надявам се, уважаема госпожо, за проява на неуважение от моя страна това, гдето преди да оттегля кандидатурата за ръката на дъщеря ви, не се обърнах към вас и мистър Бенит с молба да се застъпите насилствено за мен пред нея. Може би смятате нередно, че приех отказа направо от дъщеря ви, вместо от самата вас. Но всеки понякога може да сбърка. Намеренията ми бяха благородни. Искях да си намеря достойна съпруга, като се съобразя с добруването на цялото ви семейство, и ако с *държането* си някъде съм сгрешил, моля ви да ме извините.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ПЪРВА

Разговорите около предложението на мистър Колинс вече бяха стихнали и на Елизабет ѝ оставаше само да преодолее ехото от неприятни усещания и да преглъща заядливите подмятания на майка си. Що се отнасяше до самия кандидат, той изразяваше чувствата си не с притеснение, неловкост или отчаяние, а само със сдържаност и с гневно мълчание. Не я заговорваше, а неуморното внимание, което доскоро ѝ бе засвидетелствувал и с което тъй много се гордееше, още преди да се стъмни, бе насочено към мис Лукас, която за облекчение на всички и най-вече на приятелката ѝ го изслушваше най-внимателно.

Новият ден завари мисис Бенит все тъй гневна и болна. Мистър Колинс, и той бе обиден и надут. Напразно Елизабет се бе надявала, че ядът ще го накара да съкрати своя престой — плановете му не се промениха. Решил си беше да остане до събота и в събота щеше да замине.

След закуска момичетата отидоха до Меритън да видят върнал ли се е мистър Уикъм и да го смъмрят, че ги е изоставил на бала в Недърфийлд. Срецнаха го в покрайнините на града, той ги съпроводи до леля им и там надълго и широко обсъдиха и неговите съжаления, и съчувствието на всички други. А сам той призна на Елизабет, че нарочно си измислил уж някаква работа, за да замине.

— Когато приближи уреченият ден, сметнах за по-добре да не се срещам с Дарси; времето, прекарано с него в една и съща зала, в една и съща компания, щеше да ми струва прекалено много, а вероятно щяха да се случат и неща, неприятни не само за мене — обясни той.

Елизабет се възхити от тази негова въздържаност, надълго обсъдиха разумното му поведение и учтиво размениха похвали, докато Уикъм и друг един офицер ги изпращаха обратно до Лонгборн, а по пътя Уикъм не се отделяше от нея. От това, че тръгна да ги изпрати, имаше двойка полза; Елизабет се поласка от вниманието, а освен това удаваше се случай да го представи на баща си и майка си.

Скоро след като се прибраха, Джейн получи писмо; беше от Недърфийлд и тя веднага го отвори. В плика имаше малък лист от красива, скъпа хартия, гъсто изписана с елегантен женски почерк; Елизабет забеляза, че докато го четеше, Джейн се смути, видя я да препрочита някои редове. Но бързо се овладя, сгъна писмото и с присъщата ѝ мила усмивка се помъчи да се включи в общия разговор; ала Елизабет се притесни дотолкова, че дори присъствието на Уикъм не можеше да я отвлече; а щом той и приятелят му се сбогуваха, последва Джейн, която с поглед я покани да се качат горе. Когато влязоха в стаята, Джейн измъкна писмото и каза:

— От Каролайн Бингли; думите ѝ ме изненадаха дълбоко. В този момент всички те вече са напуснали Недърфийлд и пътуват за Лондон; и нямат намерение да се връщат. Слушай какво ми пише.

И тя прочете на глас първото изречение, в което се съобщаваше за внезапното им решение да последват брат си в Лондон и за намерението им да вечерят на Гровнър Стрийт, където мистър Хърст имал къща. Второто изречение гласеше следното: „Не съжалявам за нищо, което оставям тук, в Недърфийлд, освен за вас, най-мила ми приятелко, но нека се надяваме, че по-нататък пак ще можем, и то не веднъж, да си приказваме приятно както преди, а дотогава ще облекчим болката от раздялата с многобройни и искрени писма. Разчитам на вас за това.“ Елизабет изслуша тези натруфени фрази с дълбоко недоверие; и макар внезапното им заминаване да я бе изненадало, смяташе, че няма за какво да се съжалява; това, че тях ги няма, не означаваше, че мистър Бингли ще спре да ги посещава, а пък Джейн според нея скоро щеше да ги забрави, завладяна от неговото присъствие.

— Жалко, че не ги видя, преди да заминат — каза тя. — Но да се надяваме, че часът на бъдещото щастие, което мис Бингли тъй ревностно очаква, ще настъпи по-скоро, отколкото тя мисли, и че приятните приятелски разговори ще се подновят с още по-голяма радост, вече като между сестри. Мистър Бингли не ще им позволи да го задържат в Лондон.

— Каролайн съвсем определено казва, че ни един от тях няма да прекара зимата в Хъртфордшър. Ето, слушай:

„Вчера, когато брат ни тръгна, вярваше, че работата, по която заминава в Лондон, ще бъде свършена за три-четири дни, но понеже

сме сигурни, че това няма да е възможно и в същото време знаем, че отиде ли веднъж в града, Чарлс няма да бърза да се върне, решихме да го последваме там, за да не трябва да прекарва свободните си часове в някой неудобен хотел. Мнозина от познатите ми са се върнали там за зимата; бих се радвала, ако разбере, че и вие, най-скъпа ми приятелко, ще дойдете, но се боя, че това няма да стане. Искрено се надявам коледните празници в Хъртфордшър да ви донесат забавленията, традиционни за сезона, и обожателите ви да са толкова многобройни, щото да заменят нас тримата.“

— От това става ясно — заключи Джейн, — че той няма да се върне тази зима.

— Ясно е само, че мис Бингли *не желае* той да се върне.

— Защо мислиш така? Той сам си е господар. Но това не е *всичко*. Ще ти прочета редовете, които особено ме засегнаха. Няма да крия нищо от теб: „Мистър Дарси копнее да види сестра си и да си призна, *ние* също едва сдържаме нетърпението си. Струва ми се, че Джорджиана Дарси няма равна по хубост, елегантност и интелигентност; а обичта, която извиква у Луиза и мен, се превръща в нещо още по-привлекателно от надеждата, която с право храним тя да ни стане скоро и снаха. Не помня дали друг път съм споделяла с вас чувствата си по този въпрос, но не ми се ще да си тръгна, без да ви ги доверя, и вярвам да ги намерите за твърде основателни. Брат ми я харесва, сега ще има възможност да я среща още по-често в най-тесен кръг, неговите близки желаят тази връзка, колкото и нейните роднини, и смятам, че сестринските чувства не ме подвеждат, като нареждам Чарлс сред най-чаровните мъже. При обстоятелства, тъй благоприятни за близост, пред която не стоят никакви пречки, права ли съм, скъпа Джейн, да храня надеждата за едно събитие, което ще донесе щастие на мнозина?“

— А за *това* изречение какво ще кажеш, мила Лизи? — запита накрая Джейн. — Нима не е достатъчно ясно? Не заявява ли то най-категорично, че Каролайн нито вярва, нито желае да ѝ стана снаха? Че е напълно убедена в безразличието на брат си и че ако е поусетила чувствата ми към него, бърза (с най-добри намерения) да ме предупреди? Как иначе да се тълкува това?

— Може и иначе; аз например го тълкувам другояче. Искаш ли да ти кажа?

— Моля те.

— Ето — с две думи. Мис Бингли разбира, че брат ѝ е влюбен в тебе, а иска да го ожени за мис Дарси. Отива при него в града, с надежда да го задържи там, и се опитва да те убеди, че е безразличен към теб.

Джейн недоверчиво поклати глава.

— Наистина, Джейн, трябва да ми вярваш. Всеки, който ви е видял заедно, ще прозре чувствата му. Мис Бингли и тя го знае. Не е толкова глупава. Ако вярваше, че мистър Дарси е само наполовина тъй влюбен в нея, отдавна да си е поръчала сватбена рокля. Но бедата е другаде. Не сме нито достатъчно богати, нито достатъчно знатни за тях; а тя иска да хване мис Дарси и за още нещо — мисли си, че щом веднъж двама от тези родове са се взели, и други двама може да се оженят; и то не е чак толкова невероятно, ако я нямаше мис де Бърг. Миличка Джейн, нима вярваш само защото мис Бингли съобщава колко брат ѝ харесвал мис Дарси, че от вторник изведнъж той е престанал да ти се възхищава или че тя ще съумее да го убеди да заобича не теб, а приятелката ѝ?

— Ако приемахме еднакво мис Бингли — отвърна Джейн, — думите ти щяха да ме успокоят. Ала ти си несправедлива — Каролайн не е способна да си послужи с умишлена заблуда; и единствената ми надежда в случая е, че самата тя се е заблудила.

— Точно така. Като не ми вярваш, успокой се поне с тази мисъл. Сметни, че се е самозаблудила. Така хем оставаш вярна на приятелката си, хем спираш да се притесняваш.

— Но, мила сестро, дори да предположа най-доброто, мога ли да съм щастлива с човек, чиито сестри и приятели искат да го оженят за друга?

— Това ще си решиш сама — отвърна Елизабет — и ако прецениш, че огорчението, нанесено на сестрите му, е по-непоносимо от щастието да му бъдеш съпруга, съветвам те да му откажеш.

— Защо ми говориш така? — усмихна се Джейн. — Ти поне трябва да знаеш, че колкото и да ме наскърбява несъгласието им, не ще се поколебая.

— Тъй си и мислех; а щом е тъй, тогава всичко е наред.

— Но ако не се върне тази зима, нямам избор. В тия шест месеца всичко може да стане.

Елизабет възмутено отхвърли мисълта, че нямало да се върне. Смяташе я за чиста измислица на заинтересованата Каролайн и за миг не повярва, че това пожелание, колкото убедително и хитро да беше представено, би могло да повлияе на един независим млад мъж.

Помъчи се да го внуши на сестра си и с радост видя, че е успяла. Джейн не униваше лесно и скоро се оживи, макар любовната тревога понякога да пропъждаше надеждата, че Бингли пак ще дойде в Недърфийлд и ще откликне на чувствата ѝ.

Решиха да съобщят на мисис Бенит, че само другите са заминали, но да не споменават и за Бингли; ала и половинчатата истина я обезпокои и тя се разтревожи, че дамите са тръгнали тъкмо сега, когато се сближили с тях. Мъката ѝ обаче стихна от надеждата, че щом мистър Бингли се върне, веднага ще обядва в Лонгборн, а накрая ги успокои с известието, че макар да бил поканен на обед в тесен семеен кръг, щяла да му сложи тържествена трапеза и не с едно, а с две изискани блюда.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ВТОРА

Бенитови бяха канени на обяд у Лукасови и почти през цялото време мис Лукас най-внимателно изслушваше мистър Колинс. Елизабет ѝ поблагодари.

— Това го разведрява — каза ѝ тя — и аз съм ти безкрайно задължена.

Шарлот я увери, че с радост ѝ правела услугата — спокойствието на Елизабет ѝ било отплата за пропиляното време. Постъпката ѝ беше дружелюбна, ала Елизабет дори не подозираше накъде води добродушието на нейната Шарлот; тя целеше да не допусне мистър Колинс да предложи повторно на Елизабет, а да поиска нея. Това кроеше мис Лукас; и нещата се развиваха тъй благоприятно, че вечерта, когато се сбогуваха, имаше всички основания да вярва в благополучния край, ако мистър Колинс не трябваше тъй скоро да напусне Хърфордшър. Но Шарлот още не познаваше пламенния му и независим нрав, който го подтикна рано-рано на другата сутрин лукаво да се измъкне от Лонгборн Хаус, да изтича до Лукас Лодж и да падне в нозете ѝ. Не искаше братовчедките му да го усетят — страхуваше се, че, видят ли го, ще предугадят намеренията му, а не желаше никой да знае, докато сам не разбере резултата; с основание се надяваше на успех, защото Шарлот не криеше, че е благосклонна, но все пак изпитваше боязън подир несполуката в сряда. Приеха го ласкаво. Мис Лукас го забеляза от горния прозорец и набързо изтича, та да го срещне случайно на пътеката. Пороят от любовни думи, който я заля, надмина очакванията ѝ.

И сравнително бързо, след многословните и обстоятелствени любовни изявления на мистър Колинс, те се разбраха; когато влизаха в дома, той я помоли час по-скоро да определи деня, който щял да го направи най-щастливия човек на света, и макар в момента това да я, вълнуваше по-малко от всичко друго, дамата нямаше никакво желание да пречи на неговото щастие. Глупостта, дарена му от природата, лишаваше от очарование любовните му излияния и не пораждаше у

жените копнеж да го поощряват; а пък мис Лукас, която го вземаше от чистия и безкористен стремеж да си осигури семейно огнище, бързаше незабавно да уреди въпроса.

Веднага поискаха благословията на сър Уилям и лейди Лукас; дадоха им я с радост. Материалното благополучие на мистър Колинс обещаваще сполучлив брак на дъщеря им, която щеше да получи незначителна зестра; а по всичко изглеждаше, че той тепърва ще богатее. Лейди Лукас започна да преценява по-усърдно, отколкото досега, до каква възраст би могъл да доживее мистър Бенит; а сър Уилям заяви, че щом мистър Колинс станел собственик на имението Лонгборн, препоръчително било той и съпругата му веднага да се представят в кралския дворец. С две думи, цялото семейство се радваше на събитието. У по-малките дъщери изгря надежда да ги изведат в обществото една-две години по-рано от обичайното; а пък момчетата въздъхнаха облекчено — Шарлот нямаше да умре стара мома. Самата Шарлот запази самообладание. Беше постигнала целта си, имаше и време да огледа нещата. Не беше недоволна. Вярно е, мистър Колинс не бе нито умен, нито пък приятен; присъствието му бе досадно, а любовта му към нея — плод на въображението... И все пак нямаше да е лош съпруг. Без да идеализира особено и мъжете, и семейния живот, тя открай време искаше да се омъжи; бракът бе единственото благо прилично положение за една образована млада дама с малка зестра и макар да не обещаваще щастие, поне предпазваше от немотия. Сега си бе осигурила това предпазно средство; и в двайсет и седмата си година, без никога да е била красива, можеше да прецени, че има щастие. Най-неприятна в цялата работа бе изненадата, която щеше да изживее Елизабет Бенит, чието приятелство Шарлот ценеше повече от всяко друго, и макар това съображение да не бе в състояние да повлияе на решението ѝ, неодобрението на Елизабет щеше да я огорчи. Реши да ѝ съобщи лично, затова замоли мистър Колинс, когато той се запъти да вечеря в Лонгборн, да не споменава новината пред никого от семейството. Той обеща, но това му струваше много; защото веднага щом се прибра, любопитството, събудено от дългото му отсъствие, се изрази в най-преки въпроси и му трябваше съобразителност да отклони отговора, а и голямо себеотрицание, понеже умираше от нетърпение да разгласи споделяната си любов.

Тъй като тръгваше рано на другата сутрин и всички още щяха да спят, сбогуваха се, преди дамите да се оттеглят в спалните си; мисис Бенит учтиво и сърдечно му заяви, че всички ще се радват да го приемат в Лонгборн всякога щом другите му обязанности му позволят да пътува.

— Скъпа госпожо — отвърна ѝ той, — тази покана е толкова пожелана, защото е тъкмо онова, от което се нуждаех; бъдете уверена — ще се възползвам при първия удобен случай!

Всички останаха учудени, а мистър Бенит, който за нищо на света не желаше чак толкова бързо завръщане, каза:

— А не се ли боите, драги ми господине, че лейди Катрин ще се противопостави? По-добре да пренебрегнете сродниците си, отколкото да обидите своята покровителка.

— Скъпи господине — отговори мистър Колинс, — безкрайно благодаря за приятелското предупреждение и желая да ви уверя, че не бих предприел подобна решителна стъпка без одобрението на нейно благородие.

— Внимавайте много. Рискувайте всичко, но не и нейното благоволение; и при най-малка опасност да я разгневите — а то не е невероятно, — останете си кротко у дома и бъдете уверен, че няма да ви се разсърдим.

— Повярвайте, скъпи ми господине, горещо съм ви благодарен за сърдечната грижа; очаквайте в най-скоро време благодарствено писмо за това, както и за всички останали знаци на внимание, които ми оказахте през време на престоя ми в Хъртфордшър. Колкото до милите братовчедки, макар че скоро ще се видим и това не е наложително, позволявам си да им пожелаю здраве и щастие, включително и на братовчедката Елизабет.

След това дамите се оттеглиха; всички бяха изненадани от намерението му скоро да се върне. На мисис Бенит ѝ се щеше да вярва, че е замислил да поиска някоя от малките ѝ дъщери, и се надяваше, че ще придума Мери. Мери го ценеше повече от другите; намираще мислите му задълбочени и макар да не го смяташе умен като себе си, уверена бе, че ако нейният пример го подтикне да чете и да се усъвършенствува, би могъл да стане приемлив съпруг. Но на другата сутрин всички надежди се сринаха. Мис Лукас пристигна малко след

закуската и насаме разказа на Елизабет какво е станало предишния ден.

Мисълта, че мистър Колинс се смята влюбен в приятелката ѝ, бе споходила Елизабет през последните един-два дни; но че Шарлот ще го поощри, ѝ се струваше тъй невероятно както ако самата тя го беше насърчила, затова толкова се изненада, че отначало не можа да се овладее и възкликна:

— Сгодена за мистър Колинс! Мила Шарлот — не е възможно!

Мис Лукас за миг се смути от нескрития упрек; но понеже го беше очаквала, тя бързо се съвзе и спокойно отвърна:

— Защо се изненадваш, мила Елайза? Нима смяташ, че мистър Колинс не би могъл да се хареса на никоя само защото е имал неблагоприятното да не ти хареса на теб?

Но Елизабет междувременно се беше осъзнала, насили се, намери думи и я увери, че изгледите за бъдещото им роднинство много я радват, и ѝ пожела щастие.

— Разбирам какво чувствуваш — отвърна Шарлот, — сигурно си изненадана — та до вчера мистър Колинс искаше да се жени за теб! Но като поразмислиш, ще видиш, че не съм сбъркала. Знаеш, че не съм романтичка. И никога не съм била. Единственото, към което се стремя, е уютен дом; и като познаваш характера и връзките на мистър Колинс, а и положението му в обществото, вярвам, че изгледите да съм щастлива с него са същите, каквито са за всички, които встъпват в брак.

Елизабет тихо промълви:

— Така е! — И след кратко неловко мълчание те отидоха при другите.

Шарлот скоро си тръгна и Елизабет остана да размишлява над чутото, Много време ѝ трябваше да свикне с мисълта за този неравен брак. Колкото и странна да бе постъпката на мистър Колинс — да поиска ръката на две жени в продължение само на три дни, — тя не бе нищо в сравнение с това, че бяха приели предложението му. Досещала се беше, че отношението на Шарлот към брака е различно, но за нищо на света не беше вярвала, че стигнат ли нещата дотам, Шарлот ще пожертвува всичките си други принципи за едно положение в обществото. Шарлот, съпруга на мистър Колинс — ах, колко уничително! И към острата болка, че тази приятелка пада в очите ѝ и я

разочарова, се добави и ужасната увереност, че същата тази приятелка ще бъде нещастна в участта, която сама си бе избрала.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ТРЕТА

Елизабет седеше с майка си и сестрите си, мислеше над чутото и вече се питаше дали е редно да им го съобщи, когато се появи сър Уилям Лукас, пратен от дъщеря си да извести за годежа и сродяването ѝ с Бенитови. Той ги обсипа с комплименти, изяви доволство, че сега между двете семейства ще се създадат и роднински връзки, и постепенно предаде новината на своите не само слисани, но и невярващи слушатели; мисис Бенит упорито и неучтиво се опитваше да му внуши, че се е объркал, а Лидия, каквато си бе несдържана и избухлива, бурно възкликна:

— Мили боже! Какво приказвате, сър Уилям? Нима не знаете, че мистър Колинс иска да се жени за нашата Лизи?

Единствено присъщата на царедвореца вежливост му помогна да подтисне гнева; благовъзпитаният сър Уилям издържа изпитанието; учтиво ги помоли да повярват на думите му и намери сили най-търпеливо да изслуша безочливите им слова.

Елизабет сметна за свой дълг да измъкне сър Уилям от неловкото положение и потвърди думите му — обясни им, че вече знае за станалото от самата Шарлот, и се опита да пресече възклицанията на майка си и сестрите си, като се обърна към сър Уилям с искрени поздравления; Джейн също го поздрави и двете го увериха, че бракът ще излезе щастлив, защото мистър Колинс бил чудесен човек, а Хънсфорд — на две крачки от Лондон.

Смаяна от известието на сър Уилям, мисис Бенит дойде на себе си едва след като той си тръгна; и тогава се развихри. Първо, упорито отказваше да повярва; второ, убедена беше, че на мистър Колинс му е била сложена клопка; трето, надяваше се, че няма да са щастливи; и четвърто — че годещът ще се развали. Изводите от всичко изречено бяха два: първо, че в дъното на цялата бъркотия стои Елизабет; и второ, че всички вкупом са се отнесли към мисис Бенит по чудовищен начин; тези два извода не спряха да я занимават чак до вечерта. Нищо не бе в състояние да я утеши, нито пък да я укроти. Възмущението ѝ не

се уталожи и през нощта. Цяла една седмица измина, докато спря да мъмри Елизабет, цял месец ѝ трябваше, преди да спре да нагрубява със Уилям и лейди Лукас всеки път щом ги видеше, а месеци наред не намери сили да прости на дъщеря им.

Мистър Бенит се отнесе към станалото далеч по-спокойно, а чувствата му, както обясни, били най-задоволителни; с радост установил, каза той, че Шарлот Лукас, която до този момент смятал за умна жена, се оказала глупава, колкото жена му, и далеч по-глупава от собствената му дъщеря!

Джейн си призна, че годежът я е поизненадал; но се въздържа да го обсъжда, а изрази надежда, че ще бъдат щастливи; и не се остави Елизабет да я убеди, че подобно нещо е невероятно. Кити и Лидия не завиждаха на мис Лукас, защото мистър Колинс бе най-обикновен пастор; за тях случилото се бе само нова тема за разговори в Меритън.

Лейди Лукас тържествуваше — сега можеше да си го върне на мисис Бенит, защото и нейната дъщеря имаше добър кандидат; и прескачаше до Лонгборн по-често от всякога, за да разправя колко е щастлива въпреки смръщеното лице и хапливите забележки на мисис Бенит, които можеха да попарят всяка радост.

Върху отношенията на Елизабет и Шарлот легна сдържаност, която ги караше да не зачекват този въпрос; Елизабет дори си мислеше, че това е сложило край на искрената им дружба. Разочарованието от Шарлот я тласна с още по-голяма обич към Джейн, защото знаеше, че поне тя е докрай честна и справедлива, а и понеже вече се тревожеше за нея — седмица, откакто Бингли бе заминал, а още не се знаеше дали изобщо ще се върне.

Джейн бе писала на Каролайн незабавно и с трепет броеше дните за очаквания отговор. Обещаното писмо от мистър Колинс се получи във вторник, адресирано бе до баща им и дълбоката благодарност, която лъхаше от него, отговаряше поне на едногодишно гостоприемство от страна на семейството. Успокоил съвестта си по този въпрос, по-нататък с възторжени думи той ги уведомяваше за щастието, с което го изпълвала споделената му любов с милата им съседка, мис Лукас, а после обясняваше, че единствено желанието да се среща с нея го подтикнувало да приеме любезното им предложение да гостува пак в Лонгборн, където смятал, че ще може да се върне по следващия понеделник; защото лейди Катрин сърдечно се зарадвала на

предстоящия брак и настоявала да се сключи час по-скоро, а нейното желание, не се съмнявал, щяло да склони милата му Шарлот да определи близък ден, в който да го направи най-щастливия мъж на земята.

Мисис Бенит не се радваше на връщането на мистър Колинс. Обратното — сега като своя съпруг се дразнеше от това. Защо, питаше тя, ще идва в Лонгборн, защо да не отиде направо в Лукас Лодж; нито е удобно, нито е приятно. А и не била здрава за гости и от всички гости влюбените били най-противни. Мисис Бенит повтаряше всичко това по сто пъти на ден, но повече я тревожеше дългото отсъствие на мистър Бингли.

За това се тревожеше и Джейн, а и Елизабет. Дните минаваха, но единствената вест за него бе онова, което отскоро се мълвеше из Меритън — че тази зима нямало да се върне в Недърфийлд; мълвата дразнеше мисис Бенит и тя неспирно я отричаше като нагла лъжа.

Елизабет започна да се опасява — не толкова от безразличието на Бингли, а от това, че сестрите му са успели да го задържат. Колкото и да не й се щеше да допусне тази мисъл, тъй пагубна за щастието на Джейн и тъй позорна за непостоянството на нейния възлюблен, трудно й беше да я отпъди. Обединените усилия на коравосърдечните му сестри и на властния му приятел, подкрепени от прелестите на мис Дарси и лондонските развлечения, се оказваха очевидно по-силни от сърдечното му увлечение.

Що се отнася до Джейн, тревогата от неизвестността беше голяма, ала не желаше да издава чувствата си, затова не разговаряха на тази тема. Но несъобразителната й майка не пропускаше час, в който да не спомене Бингли, да не изрази нетърпението, с което го очакваше, и да не настоява Джейн да си признае, че не се ли върнел, значи, се бил подиграл с нея. Джейн, с присъщото й неотстъпно добродушие, отблъскваше тези набези с едва сдържано спокойствие.

Мистър Колинс се появи точно в по-следващия понеделник, но в Лонгборн не го приеха радушно както първия път. Ала той беше толкова щастлив, че не се и нуждаеше от тяхното внимание; за радост на всички любовният устрем често ги лишаваше от присъствието му. Стоеше по цял ден в Лукас Лодж и се прибираще в Лонгборн толкова късно, че едва сварваше да се извини за отсъствието си, и всички отиваха да спят.

Мисис Бенит беше в окаяно положение. Всяка дума за предстоящия брак я хвърляше в униние — където отидеше, говореха все за това. Не можеше да търпи мис Лукас. Гледаше я с ревниво отвращение, защото тъкмо тя щеше да я измести от собствения ѝ дом. Когато Шарлот наминаваше да ги види, отдаваше го на нетърпението ѝ да завладее имота; прошепваше ли нещо на мистър Колинс, не се съмняваше, че си приказват за имението Лонгборн и се наговарят да изхвърлят оттам и нея, и дъщерите ѝ в мига, в който мистър Бенит предаде богу дух. И горчиво се вайкаше на мистър Бенит.

— Ох, мистър Бенит — въздишаше тя, — не мога да се примиря, че Шарлот Лукас ще стане господарка на този дом, че ще ме принуди да ѝ сторя път, че ще доживея да я видя настанена тука!

— Не се оставяйте на тия мрачни мисли, скъпа. Нека гледаме розово на нещата. Да храним надежда, че аз ще бъда този, който ще остане последен.

Думите му не я успокояваха и затова, вместо да отговори, продължаваше:

— Само като си помисля, че *те* ще станат собственици на нашето имение! Ако не беше това завещание, нямаше да се тревожа.

— От какво нямаше да се тревожите?

— От нищо нямаше да се тревожа.

— Да сме благодарни тогава, че сте предпазена от безразличието.

— Не мога да съм благодарна за нищо по отношение на това завещание, мистър Бенит. Как може съвестен човек да лиши дъщерите си от техния имот и да го завещае другиму, това не мога да го разбера; и то на кого? На мистър Колинс! Защо *той* да го на следи, а не някой друг?

— На този въпрос ще трябва да си отговорите сама — отвърна мистър Бенит.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА

С писмото на мис Бингли изчезнаха и съмненията. В първото изречение потвърждаваше, че са се установили в Лондон за цялата зима, в последното поднасяше извинението на брат си за това, че не е успял да се сбoguва с приятелите от Хъртфордшър, когато си е тръгвал.

Надеждата угасна, угасна завинаги; когато Джейн събра сили да го дочете до края, освен уверенията а приятелство от страна на авторката му, не намери в писмото нищо друго, което да ѝ донесе утеха. В по-голямата си част то съдържахше възхвали за мис Дарси. Отново се изброяваха многобройните ѝ добродетели, Каролайн се хвалеше радостно, че вече били много близки, и се осмеляваше да предрече осъществяването на надеждите, които бе изразила в предишното си писмо. С голяма радост пишеше и за това, че брат ѝ често посещавал дома на мистър Дарси, и възторжено споменаваше за намеренията на Дарси да си купува нови мебели.

Елизабет, на която Джейн незабавно разказа съдържанието на това послание, бе обзета от мълчалив гняв. Сърцето ѝ се раздираше от съчувствие към сестра ѝ и от възмущение срещу всички останали. Уверенията на Каролайн, че брат ѝ бил особено привързан към мис Дарси, отмина с неверие. Че е влюбен в Джейн, тя както досега не се съмняваше; но колкото и да ѝ беше симпатичен, не можеше да мисли без яд, дори без възмущение за неговия мекошав характер, за тази липса на решимост, която сега го превръщаше в безропотен роб на оня негов лукав приятел и го караше да жертвува собственото си щастие за чуждите прищевки. Ако единствената жертва бе неговото лично щастие, щеше да го остави да прави каквото си ще; ала тук се въвличаха и чувствата на сестра ѝ, а той не можеше да не го съзнава. С две думи, щяха да размишляват дълго и безполезно. Мислите ѝ се въртяха само около това, но все едно дали чувствата на мистър Бингли бяха угаснали, или им пречеше намесата на приятеля му; все едно дали той знаеше, че Джейн го обича, или не го осъзнаваше — все едно; каквато и да бе причината, макар това да променяше мнението ѝ за

него, положението на сестра ѝ си оставаше същото, душевното ѝ спокойствие — все така нарушено.

Минаха два дни, преди Джейн да се осмели и да разкрие чувствата си пред Елизабет; най-сетне, когато след дълга гневна тирада срещу Недърфийлд и неговия господар мисис Бенит ги остави сами, Джейн измъчено възкликна:

— О! Да можеше майка ни мъничко поне да се овладее! Тя няма представа каква болка ми причинява с тия приказки за него. Но не искам да роптая. Това скоро ще свърши. Ще го забравя и всичко пак ще бъде както преди.

Елизабет изгледа сестра си недоверчиво и загрижено, но замълча.

— Не ми ли вярваш? — възкликна Джейн и поруменя. — Не, нямаш причини. Може и да си го спомням като най-милиия мъж, когото познавам, но това е всичко. Нищо не чакам и от нищо не се плаша, за нищо не го обвинявам. Слава богу! Поне от *това* не се измъчвам. Трябва ми само време. Скоро ще се съвзема.

След малко додаде с по-ясен глас:

— Онова, което ме утешава, е, че просто само съм си въобразила и не съм навредила другиму, освен на себе си.

— Скъпа Джейн! — ахна Елизабет. — Ти си прекалено добра. Мила си и незлоблива като ангел; не знам какво да ти кажа. Мисля си, че не съм те оценявала докрай и не съм те обичала, колкото заслужаващ.

Джейн притеснено отрече тези изключителни добродетели и отдаде думите ѝ на сестринска обич.

— О, не — викна Елизабет. — Не е честно. Готова си да мислиш добро за *всички*, изрека ли лоша дума за някого, се огорчаваш. А кажа ли, че *ти* си свършена, отричаш го. Не си мисли, че се увличам, че присвоявам правото ти от всички да се възхищаваш. Недей. Малцина са тези, които истински обичам, още по-малко са — които уважавам. Колкото опознавам света, толкова повече ме разочарова; всеки изминал ден ме уверява в несъвършенството на човешкия характер и в измамната фасада на достойнството и благоразумието. Ето, наскоро се сблъсках с два примера; единият ще премълча; другият е бракът на нашата Шарлот. Това ми е необяснимо! Необяснимо е!

— Лизи, мила, не се оставяй във властта на тия чувства. Само ще те огорчат. Не забравяй, че има хора с друго положение и с други характери. Мистър Колинс е почтен човек, Шарлот е разсъдлива, улегнала. Семейството им е голямо; в материално отношение за нея той е добра партия; опитай се да приемеш, за доброто на всички, че тя храни към братовчед ни чувство на уважение и почит.

— Заради теб ще повярвам каквото искаш, но от това никой няма да има полза; защото, допусна ли, че Шарлот може да го уважава, ще трябва да приема не само че е пресметлива, но и глупава. Джейн, мила, мистър Колинс е суетен, надут, тесногръд, тъпоумен човек, знаеш го и ти; и ти като мен разбираш, че жената, която го вземе, си прави други сметки. Не я защитавай, макар да е и Шарлот Лукас Недей заради един определен човек да изменяш на представите си за морал и почтеност и не се мъчи да убеждаваш и себе си, и мене, че егоизмът бил проява на благоразумие, а безразличието към последствията — гаранция за щастие.

— Безпощадна си и към двамата — отвърна Джейн, — надявам се да го разбереш, когато се увериш, че живеят щастливо. Но стига. Ти намекна за нещо друго. Спомена два примера. Разбрах те, но моля ти се, мила Лизи, не ме огорчавай — *не обвинявай* този човек, не ми казвай, че вече мислиш лошо за него. Не бива лековерно да приемаме, че умишлено ни нараняват. Защо да искаме един жизнерадостен млад мъж да е все сдържан и предпазлив? Най-често нашата суетност ни измамва. Жената си мисли, че да я харесват, означава непременно да я обичат.

— А пък мъжът не се опитва да я разубеждава.

— Прави ли го злоумишлено, тогава заслужава укор; но аз не смятам, че всички са толкова коварни, колкото мислиш.

— Не, не виждам коварство в постъпката на мистър Бингли — оправда се Елизабет, — но и без да е искал да причинява зло или да прави другите нещастни, човек може да стори грешка и да извика страдание. Достатъчно е да си лекомислен, да не се съобразяваш с чувствата на другите, да бъдеш нерешителен — това стига.

— И ти го обвиняваш в едно от тези неща, така ли?

— Да, във второто. Но сега спирам — иначе ще те ядосам, защото ще кажа какво мисля за хора, които цениш. Спри ме, докато не съм го изрекла.

— Значи, все още смяташ, че неговите сестри му влияят?

— Да, в съдружие с приятеля му.

— Не вярвам. Защо ще се опитват да му пречат? Те му желаят щастие и ако се е привързал към мен, никоя друга не би могла да го направи щастлив.

— О, не, грешиш. Те могат да му желаят и друго освен щастие; могат да искат да стане още по-богат и по-влиятелен; да се ожени за момиче, облагодетелствувано с пари, с връзки в обществото, от знатно потекло.

— Да, вероятно искат мис Дарси — отвърна Джейн, — но не от корист, както мислиш. Познават я отдавна, много преди да ме срещнат; чудно ли е тогава, че и повече я ценят? Но каквото и да желаят — не вярвам, че ще се противопоставят на брат си. Коя сестра ще го стори, ако няма нещо достатъчно тревожно, за да се намеси? Ако са знаели че ме обича, нямаше да ни разделят; ако наистина ме е обичал, нямаше да успеят. А ти, като твърдиш, че ме обичал, вменяваш на постъпките им злоумишленост, а мен караш да страдам. Не ми внушавай тази отчайваща мисъл. Ако съм сбъркала, не се срамувам — или поне това е без значение, то е нищо в сравнение с онова, което щях да изпитам, ако трябваше да се разочаровам от него или от сестрите му. Позволи ми да виждам нещата от добрата им страна, така, както би трябвало да се тълкуват.

Елизабет се подчини; от този ден нататък не споменаха мистър Бингли.

Мисис Бенит продължаваше да се чуди и да мърмори, че още не се връщал, и колкото Елизабет да ѝ повтаряше, че няма да се върне, тя отказваше да повярва. Дъщеря ѝ се опитваше да ѝ внуши нещо, в което самата тя не вярваше: че вниманието му към Джейн е било плод на временно и мимолетно увлечение, изчезнало в мига, щом е престанал да я среща; майка ѝ уж го приемаше за убедително, а на другия ден подхващаше отначало. Единствена утеха на мисис Бенит бе надеждата, че през лятото мистър Бингли ще дойде пак.

Мистър Бенит се отнасяше по-различно.

— И тъй, Лизи — каза той един ден, — както виждам, сестра ти страда от несподелена любов. Драго ми е. Момичетата мечтаят или да се омъжат, или да се влюбят нещастно. То е нещо, за което да си мислиш, което те отличава от другарките ти. Кога ще дойде и твоят

ред? Не вярвам дълго да оставиш преднината на Джейн. Сега му е времето. Офицерите в Меритън са достатъчно многобройни, за да донесат разочарование на всички девойки от нашия край. Защо не си избереш Уикъм? Вижда ми се приятен мъж и вярвам, че ще те зареже по най-изискан начин.

— Много сте мил, сър, ала за мен ще е добър и някой по-безличен. Не всяка може да има щастието на Джейн.

— Права си — усмихна се мистър Бенит, — но каквото и да те сполети, любещата ти майка ще се погрижи да те изтормози.

Единствен мистър Уикъм успяваше да поразведри униинето, обхванало напоследък голяма част от семейството в Лонгборн. Виждаха го често и към другите му приятни качества сега се бе прибавило и одобрението на обществото. Онова, което бе споделил първо с Елизабет — обвиненията към мистър Дарси и неправдите, които бе понесъл от него, сега бе споделил и с други, и всички го разискваха; драго им беше, че са изпитвали към Дарси ненавист, преди и да подозират за отношението му към Уикъм.

Джейн бе единствената, която все още вярваше, че в случая има и смекчаващи обстоятелства, неизвестни на хъртфордшърци; нейната кротка и непоколебима безпристрастност я подтикваше да търси извинения, да подканва към опрощение на неволни грешки — но в очите на всички останали мистър Дарси бе заклеймен като най-лошия човек на света.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ПЕТА

След цяла седмица, преминала в любовни клетви и кроежи за семейно щастие, мистър Колинс бе откъснат от своята мила Шарлот — дойде събота. За него обаче болката от раздялата се облекчаваше от приготовленията за посрещането на невестата, защото, както имаше основания да вярва, скоро след завръщането му в Хъртфордшър щеше да се определи денят, който да го направи най-щастливия човек на света. Сбогува се с роднините в Лонгборн пак тъй тържествено; пак пожела на хубавите братовчедки здраве и щастие, а на баща им обеща ново благодарствено писмо.

На другия ден мисис Бенит преживя радостта да посрещне в своя дом брат си и съпругата му, които идваха както обикновено да прекарат Коледа в Лонгборн. Мистър Гарднър — здравомислещ, изискан мъж, превъзхождаше сестра си както по характер, тъй и по образование. Дамите от Недърфийлд едва ли бяха повярвали, че човек, който се занимава с търговия и живее наблизко до собствените си складове, може да бъде толкова изискан и тъй духовно издигнат. Мисис Гарднър — доста по-млада от мисис Бенит и мисис Филипс — беше сърдечна, интелигентна, елегантна жена, любимка на племенничките си. Между двете по-големи сестри и нея съществуваше искрено приятелство. Те често ѝ гостуваха в Лондон.

Първото, което мисис Гарднър стори, беше да раздаде подаръците и да им опише новата мода. След това ѝ отнеха думата. Дойде ред да слуша. Мисис Бенит имаше да ѝ разказва за тревогите си и много да ѝ се оплаква. Две от дъщерите ѝ били пред прага на брака, а накрая нищо не излязло.

— Аз Джейн не я виня — продължи миене Бенит, — защото, ако можеше, Джейн щеше да се омъжи за мистър Бингли. Но Лизи! Ох, сестро! Като си помисля, че вече щеше да е съпруга на мистър Колинс, ако не беше такъв инат! Предложи ѝ в ей тази същата стая, а тя му отказа. И сега какво? Лейди Лукас ще има омъжена дъщеря преди мене, а Лонгборн пак ще падне в чужди ръце, както и преди. Тези

Лукасови са лукави, сестро. Само гледат как да се възползват. Може и да не е хубаво, че го казвам, но така е. Как се изнервям и как страдам, измъчват ме в собствения ми дом, а и съседите придърпват всичко към себе си! Как ми олекна, че идвате тъкмо сега, драго ми е да чуя новините и най-вече, че дългите ръкави са дошли на мода.

Мисис Гарднър знаеше по-главните новини от писмата на Джейн и Елизабет, опита се да я успокои и от съчувствие към племенничките си заприказва за друго.

После, когато остана с Елизабет, подхвана разговора отново.

— Както чувам, изборът на Джейн е бил много подходящ — каза тя. — Жалко. Но колко често става така! Младите, като вашия мистър Бингли, лесно се влюбват в някое момиче по за две-три седмици и бързо след туй го забравят — подобни случаи има всеки ден.

— Чудесна утеха! — възкликна Елизабет. — Но този пример не подхожда за нас. Нашето не е *случайност*. Не се случва чак толкова често намесата на близките му да накара един млад, независим мъж да забрави девойката, в която само дни преди това е бил лудо влюбен.

— Изразът „лудо влюбен“ е толкова изтърган, толкова неясен и тъй неопределен, че нищо не говори. С него се назовават и чувства, породени от мимолетно запознанство, както и една истинска, дълбока привързаност. Опиши ми, моля те, колко „лудо“ беше влюбен мистър Бингли?

— Не съм виждала по-обещаващо увлечение. Той забравяше за всички околни и бе устремен изцяло към нея. При всяка нова среща това проличаваше все по-силно. На бала в собствения си дом обиди две-три дами, защото не ги покани на танци, а пък аз на няколко пъти го заговорях, без да ми отвърне. Това не е ли достатъчно? Нима пренебрежението към всички околни не е явният признак за пламенна любов?

— О, да! За любовта, която вероятно е изпитвал. Бедничката Джейн! Мъчно ми е за нея, защото, каквато е, трудно ще го забрави. По-добре да се беше случило на тебе, Лизи; ти по-лесно ще го превъзмогнеш. А дали Джейн ще иска да дойде с нас в Лондон? Промяната на обстановката ще я разсее — и ще се поуспокои, като напусне този дом.

Елизабет се зарадва и беше убедена, че сестра ѝ ще склони да замине.

— Вярвам — продължи мисис Гарднър, — че няма да я възпрат други съображения. Живеем в съвсем друг квартал, нямаме никакви общи познати с този човек и — както знаеш — излизаме толкова рядко, че е направо невъзможно да се срещнат освен ако сам не реши да я посети.

— О, това е невъзможно; сега той е под опеката на приятеля си, а мистър Дарси за нищо на света не ще му позволи да потърси Джейн в квартал като вашия! Мила лелю, как можа да си помислиш? Мистър Дарси може и да е чувал за Грейсчърч Стрийт, но сигурно смята, че мине ли оттам веднъж, цял месец да се мие, не ще успее да свали полепналата мръсотия; а мистър Бингли не прави крачка без него.

— Толкова по-добре. Значи, изобщо няма да се срещнат. Но нали Джейн си пише със сестра му? Тя сигурно ще я посети.

— Тя ще престане да я познава.

Но макар да изглеждаше уверена по този въпрос, както и че на Бингли няма да му позволят да се види с Джейн, тази мисъл вълнуваше Елизабет и като поразмисли, реши, че нещата не са чак толкова безнадеждни. Възможно бе, и то за по-добро, любовта му да пламне отново; тогава влиянието на приятеля му щеше да избледнее пред въздействието на очарователната Джейн.

Джейн прие поканата на леля си с радост; а Бинглиеви я занимаваха в момента дотолкова, доколкото щеше да се отбива понякога сутрин при Каролайн — знаеше, че живее отделно, без опасност да се срещне с брат й.

Гарднърови прекараха в Лонгборн една седмица; дните отлетяха бързо ту с Филипсови, ту с Лукасови; ту с офицерите. Мисис Бенит тъй се бе постарала брат й и снаха й да не скучаят, че ни веднъж не успяха да седнат на масата без други гости. Когато приемаха у дома, никога не липсваха офицери, а мистър Уикъм всякога бе един от тях; в тия случаи мисис Гарднър, заподозряла от възторжените думи на Елизабет нещичко за Уикъм, наблюдаваше и двамата внимателно. Стана й ясно, че много влюбени не са, но се харесват и това я разтревожи; реши да поговори с Елизабет, преди да си замине, и да я предпази от неразумно увлечение.

От беседите с Уикъм мисис Гарднър извличаше удоволствие, което нямаше нищо общо с всепризнатите му достойнства. Преди десетина и повече години, докато се омъжи, тя бе живяла

продължително време в онзи край на Дарбишър, откъдето беше и той. Намериха много общи познати; и макар Уикъм да не се бе връщал там пет години, от смъртта на мистър Дарси, все пак можеше да ѝ поразкаже за старите приятели, за които не беше чувала много по-отдавна.

Мисис Гарднър бе посещавала Пембърли и беше слушала за стария мистър Дарси. А това бе неизчерпаема тема. Като сравняваше своите възпоминания за Пембърли с подробните описания на Уикъм и като възхваляваше благия нрав на покойния му владетел тя радваше и него, и себе си. Уведомена за начина по който младият Дарси се бе отнесъл към него, тя се помъчи да си припомни какво бе чувала за този джентълмен като момче и тъй като чутото на времето схождаше с разказите на Уикъм, увери се, че мистър Фицуилям Дарси наистина е имал слава на горделив, злонравен младеж.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ШЕСТА

При първата възможност да останат насаме с Елизабет, мисис Гарднър загрижено я предупреди; след като искрено ѝ изложи съображенията си, продължи така:

— Ти си разумна девойка, Лизи, достатъчно разумна, за да не вземеш да се влюбиш само защото искам да те предпазя; затова ще говоря открито. Моля те, внимавай. Не се поддавай на увлечението, не се опитвай да увлечеш и него в едно неразумно чувство, защото и двамата сте бедни. Срещу него нямам нищо против; много е приятен; и ако беше достатъчно богат, изборът ти щеше да е чудесен. Но така, както са нещата — не позволявай чувствата да те подмамат. Ти си разумна, очакваме от теб да не сбъркаш. Зная, че баща ти вярва в твоята преценка и в чувството ти за благоприличие. Не бива да го разочароваш.

— Мила лельо, това звучи много сериозно.

— Да, и бих искала и ти да си сериозна.

— Е, тогава не се безпокой. Ще внимавам за себе си, а и за мистър Уикъм. Той няма да се влюби в мен, ако съм в състояние да го предотвратя.

— Елизабет, сега си несериозна.

— Извинявай. Ще започна отначало. Още не съм влюбена в мистър Уикъм; не, наистина не съм. Но той е най-приятният мъж, когото съм срещала... и ако се влюби в мене... а, да, разбирам, че не бива да се влюбва. Много ще е неразумно. Ах! Този *отвратителен* мистър Дарси! Мнението на татко за мен ме ласкае; ще страдам, ако го разочаровам! Но в същност, баща ми харесва мистър Уикъм. С две думи, мила лельо, не искам да ви тревожа; но лельо, сама виждаш, когато двама млади се обичат, бедността не ги спира да се женят — защо тогава искате от мене да бъда по-разумна от другите пред изкушението и как да повярвам, че ако се отдръпна, ще бъда по-щастлива? Затова само ще обещавам да не бързам. Ще изчакам, докато се

уверя, че предпочита мен пред всички други. Когато сме заедно, ще внимавам. С две думи, ще сторя каквото мога.

— А няма ли да е добре, ако идва по-рядко тук? Помъчи се да не *напомняш*, постоянно на майка си да го кани.

— Както направих вчера, нали? — усмихна се засрамено Елизабет. — Права си, поне от *това* бих могла да се въздържа. Но в същност той не идва чак толкова често. През тази седмица го канихме повечко във ваша чест. Нали знаеш мама — не обича близките ѝ да скучаят. Добре, давам ти дума, ще се опитам да внимавам; е — сега доволна ли си?

Леля ѝ кимна; и след като Елизабет ѝ благодари за предупреждението, те се разделиха; чудесен пример за това, как да се дава разумен съвет, за да бъде приет благосклонно.

Мистър Колинс се върна в Хъртфордшър скоро след заминаването на Гърднърови и Джейн; но отседна в дома на Лукас и появяването му този път не раздразни кой знае колко мисис Бенит. Денят на сватбата приближаваше, тя вече се бе примирила с неизбежното дотолкова, щото на няколко пъти кисело заяви, че им *пожелава* да бъдат щастливи. Сватбата бе определена за четвъртък, затова в сряда мис Лукас дойде да се простят; а като си тръгна, Елизабет, засрамена от нацупените и неучтиви благопожелания на майка си и искрено развълнувана, тръгна да я изпрати. Докато слизаха по стълбите, Шарлот каза:

— Вярвам, че ще ми пишеш често, Елайза.

— Непременно.

— Имам и друга молба. Ще ми дойдеш ли на гости?

— Ще се виждаме често тук, в Хъртфордшър.

— Не ми се вярва да се върна скоро насам. Затова искам да обещаеш, че ти ще дойдеш в Хънсфорд.

Елизабет не можа да откаже, макар да нямаше желание да ѝ гостува.

— Баща ми и Марая ще идват през март — продължи Шарлот — и ако искаш, ела с тях. Много ще ви се радвам, Елайза.

Мина сватбеният обред; младоженката и младоженецът тръгнаха към Кент от църковните двери и както винаги събитието предизвика много приказки. Скоро след това Елизабет получи писмо от приятелката си; започнаха да си пишат редовно и често както преди; но

не толкова сърдечно. Елизабет се обръщаше към нея с чувството, че на искреното приятелство е сложен край и макар че бе решила да ѝ отговаря редовно, правеше го по-скоро заради миналото, отколкото за настоящето. Първите писма на Шарлот очакваше с нетърпение; любопитствуваше да научи харесва ли новия си дом, каква е лейди Катрин и дали е щастлива; макар, като прочиташе писмата, да се уверяваше, че Шарлот не описва нещата по-различно, отколкото бе очаквала. Думите ѝ звучаха бодро, намирала се сред приятна обстановка; не споменаваше нещо, от което да не бе възхитена. Домът, мебелировката, околностите, пътищата, всичко ѝ било по вкуса, а държането на лейди Катрин — дружелюбно и мило. В същност това бяха омекотени разкази на мистър Колинс. Елизабет разбра, че трябва да почака, докато отиде там и разбере останалото.

Джейн вече бе драснала няколко реда на сестра си, за да извести, че са пристигнали благополучно в Лондон; Елизабет се надяваше от второто ѝ писмо да научи нещичко за семейство Бингли.

Както става, нетърпението, с което очакваше това второ писмо, не бе възнаградено. Джейн бе прекарала вече цяла седмица в Лондон, а от Каролайн нямаше никаква вест. Обясняваше си го с това, че нейното писмо до приятелката ѝ, изпратено от Лонгборн, вероятно се е загубило.

„Леля — продължаваше тя — утре ще ходи в онази част на града и аз ще използвам да се отбия на Гроувнър Скуер.“

Писа ѝ отново след визитата там и след като се бе видяла с мис Бингли. „Каролайн ми се стори унила — съобщаваше Джейн, — но много се зарадва и ме укори, загдето не съм ѝ обадила, че идвам в Лондон. Значи, била съм права; не е получила писмото ми. Разбира се, попитах за брат им. Добре бил, но тъй често бил с мистър Дарси, че почти не го виждали. Каза ми, че са поканили мис Дарси на вечеря. Искаше ми се да я видя. Не стоях дълго, защото Каролайн и мисис Хърст щяха да излизат. Надявам се скоро да ме посетят.“

Елизабет дочете писмото и поклати глава. Сега вече не се съмняваше — единствено случайността можеше да разкрие на мистър Бингли, че сестра ѝ е в града.

Изминаха четири седмици, а Джейн още не го бе срещнала. Искаше ѝ се да вярва, че не съжالياва; но трябваше да признае, че мис Бингли се държи неучтиво. В продължение на две седмици тя всяка

сутрин стоеше да я чака, всяка вечер се мъчеше да измисли оправдания, които да я извинят, че не е дошла; най-сетне гостенката се появи; ала стоя толкова малко и се държа толкова хладно, че Джейн най-сетне се предаде. Писмото до сестра ѝ, в което описваше станалото, ще ни разкрие чувствата ѝ:

Зная, че милата ми Лизи няма да злорадствува на мой гръб, когато ѝ призная, че дълбоко съм се лъгала в отношението на мис Бингли към мене. Но, мила ми сестро, макар станалото да потвърждава твоето прозрение, не ме мисли за упорита, ако все още настоявам, че пред вид досегашното ѝ държане с право ѝ вярвах за неща, в които ти я смяташе неискрена. Не знам как да си обясня желанието ѝ да се сближи с мен, но ако ония обстоятелства отново се повторят, уверена съм, че пак ще се подмамя. Каролайн ми върна посещението едва вчера; а междувременно не ми изпрати ни писмо, нито ред. Когато дойде, личеше си, че ѝ е неприятно; извини се нехайно, прекалено учтиво, загдето не се е обадила досега, не пожела да се срещнем отново и се държа толкова студено, че когато си отиде, реших никога да не я виждам. Мъчно ми е, но не я извинявам. Тя сгреша, че толкова се сдружи с мене; с чисто сърце ти заявявам — не аз, а тя поиска моето приятелство. Но я окайвам, защото сигурно разбира колко лошо постъпва и защото съм уверена, че го прави от боязън за брат си. Излишно е да се оправдавам; разбира се, ние знаем колко безпочвени са страховете ѝ, но ако тя се притеснява, това ще обясни държането ѝ към мен; и понеже той ѝ е скъп, естествено е сестрински да трепери над него. Но не мога да си обясня защо все още продължава да се плаши — ако наистина му бях мила, отдавна, много отдавна трябваше да ме потърси. Той знае, че съм в Лондон — тя подметна за това; обаче пък от приказките ѝ не ми се стори много убедена в чувствата му към мис Дарси. Нищо не разбирам. Страхувам се да заключавам прибързано, иначе бих се изкушила да заявя,

че във всичко това има някакво ужасно двуличие. Но ще се опитам да пропъдя мъчителните терзания, да си мисля само за приятни неща, за твоята обич и за сърдечната доброта на милите леля и чичо. Моля те, пиши ми. Мис Бингли спомена, но някак неуверено, че той вече не смятал да се връща в Недърфийлд, че щял да се откаже от имението. По-добре да не го разправяме. Много се радвам за чудесните новини от приятелите ни в Хънсфорд. Непременно им иди на гости със сър Уилям и Марая. Зная, ще прекараш хубаво там.

Твоя и т.н.

Писмото огорчи Елизабет; но като си помисли, че Джейн няма вече да се мами поне в сестрата, успокои се. Сега всяка надежда за брата бе загубена. Не желаше и да си представя как отново би могъл да се върне към Джейн. По всичко личеше, че е човек недостоен; искаше ѝ се за негово наказание и за възмездие на Джейн час по-скоро да се ожени за сестрата на Дарси, тъй като според разказите на Уикъм тя щеше да го накара да копнее по онова, което с такава лекота беше отхвърлил.

Пак по същото време мисис Гарднър напомни на Елизабет за обещанието ѝ относно Уикъм и поиска да узнае подробности; Елизабет имаше за какво да ѝ пише, но вестите бяха по-приятни за лелята, отколкото за нея самата. Нескритото му предпочитание бе закърняло, престанал бе да я ухажва, сега обожаваше друга. Елизабет бе достатъчно наблюдателна, за да разбере, но можеше и да прецени, и да пише за това без душевна болка. Сърцето ѝ не бе докоснато дълбоко, а суетността ѝ бе задоволена от увереността, че ако беше богата, тя, и само тя щеше да бъде неговата избраница. Единствената привлекателна черта на новата му любимка бе едно неочаквано наследство от десет хиляди лири; но Елизабет, по-заслепена по отношение на него, отколкото в преценката на брака на Шарлот, не му се разсърди. Обратното — намираше го за естествено; ласкаеше се все пак, че му е било мъчно да я изостави, но приемаше станалото за нещо разумно и полезно и за двамата и не ѝ беше трудно да му пожелае успех.

Не скри нищо от мисис Гарднър; а след като описа подробностите, продължи така: „Сега вече, мила ми лельо, ясно осъзнавам, че не съм била истински влюбена; защото, ако действително съм била под властта на тази чиста и възвисяваща страст, дори името му трябваше да буди у мен отвращение, трябваше да му желая само зло. А в същност изпитвам дружелюбност не само към *него*; чувствавам безразличие и към мис Кинг. Не питая към нея и капчица омраза, вярвам, че е добра девойка. Наистина не е било любов. Постъпих предпазливо и виждам, че е имало защо; съзнавам колко по-интересна щях да съм за всички познати, ако любовта ми към него оставаше несподелена, но не скърбя, че не събуждам любопитство. Подобно внимание понякога се плаща твърде скъпо. Кити и Лидия преживяват измяната му много по-тежко от мене. Те още са невежи в житейската мъдрост и не са научили, че и красивият мъж се нуждае от средства за препитание — също както и грозният.“

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И СЕДМА

Януари и февруари отминаха без значителни събития освен случките в семейството от Лонгборн и по някоя разходка до Меритън ту в кално, ту в студено време. През март Елизабет щеше да отпътува за Хънсфорд. Отначало това не я привличаше; но когато се увери, че Шарлот я очаква, постепенно започна да си го представя с повече радост. Раздялата бе засилила желанието ѝ да види приятелката си, а мистър Колинс не ѝ се струваше чак толкова отвратителен. Пътешествието щеше да я разведри, а като се знае, че с тези недружелюбни сестри и тази майка у дома не беше особено приятно, всяка промяна беше добре дошла. По пътя щеше да се отбие и при Джейн; с две думи, с нетърпение чакаше определения ден и щеше да съжалява, ако не можеха да тръгнат навреме. Но всичко вървеше по реда си и стана тъй, както го беше замислила Шарлот. Елизабет тръгваше със сър Уилям и втората му дъщеря. Разбраха се да пренощуват една вечер в Лондон и планът стана от хубав по-хубав.

Мъчно ѝ беше само, че изоставя баща си — щеше да му липсва; и наистина той тъй не искаше да се разделя с нея, че ѝ заръча да му пише и дори обеща да отговори.

Сбогуваха се с мистър Уикъм дружелюбно; той се държа помило и от нея. Очевидно новото увлечение не го бе накарало да забрави, че Елизабет първа го бе привлякла и възхитила; първа го бе изслушала и съжалила, първо нея си беше харесал; мило изрече прощалните думи и ѝ пожела приятно прекарване, предупреди я да се пази от лейди Катрин де Бърг и я увери, че мненията им за нея — изобщо мненията го за всички всякога ще съвпадат; от начина, по който изрече всичко това, личеше загриженост и внимание което я накара да си каже, че сега още по-дълбоко го уважава; и си тръгна убедена, че женен или не — той всякога ще ѝ остане идеалът за мил и очарователен мъж.

Спътниците, с които потегли на другия ден, не бяха приятни. Сър Уилям Лукас и дъщеря му Марая, момиче добродушно, но празноглаво

като него, не казаха ни една дума, която заслужаваше да се чуе, и тя ги слушаше със същата досада, с каквата възприемаше дрънченето на каретата. Елизабет бе търпелив към глупците, но глупостите на сър Уилям отдавна ѝ бяха омръзнали. Той не бе в състояние да я смае с ни една нова подробност от чудесата на удостояването му с рицарско звание; а любезностите му бяха още по-изтъркани.

Разстоянието бе само двадесет и четири мили и те потеглиха толкова рано, че към обед вече бяха на Грейсчърч Стрийт. Когато спряха пред вратата, Джейн надничаше от прозореца на салона; щом влязоха в коридора, тя вече тичаше да ги посрещне и Елизабет, като я огледа внимателно, с радост се увери, че е здрава и хубава както винаги. На стълбите се бяха скупчили децата — нетърпението да поздравят братовчедка си ги бе подмавило навън от салона, а стеснителността — не я бяха виждали цяла година — ги възпираше да слязат чак долу. Приеха ги радостно и сърдечно. Денят премина безкрайно приятно, утринта в суетня и пазаруване, а вечерта — на театър.

В театъра Елизабет успя да седне до леля си. Заговориха първо за сестра ѝ: и в отговор на подробните ѝ въпроси тя по-скоро с притеснение, отколкото с изненада научи, че въпреки всичките ѝ усилия да се владее, Джейн често изпадала в униние. Но се надявали, че това няма да продължи. Мисис Гарднър описа най-подробно посещението на мис Бингли на Грейсчърч Стрийт и предаде няколко разговора с Джейн, от които ставаше ясно, че Джейн наистина е свършила с това приятелство.

След това мисис Гарднър закачи Елизабет за измяната на Уикъм и я похвали, че я е понесла тъй достойно.

— И все пак, Елизабет — запита тя, — каква е тази мис Кинг? Ще съжалявам, ако нашият приятел се окаже користолюбив.

— О, лельо, нима за брака има значение дали е станал по сметка или по любов? Къде е границата между благоразумието и користта? По Коледа се боеше да не се оженел за мен, защото било неблагоприятно; а пък сега, само защото се домогна до момиче с някакви десет хиляди лири, виниш го в сребролюбие.

— Ако ми кажеш каква е тази мис Кинг, ще знам какво да мисля.

— Смятам, че е добра девойка. Лошо не съм чула за нея.

— Но той не я и поглеждаше, докато смъртта на дядо ѝ не донесе наследство, нали така?

— Не, а и защо? След като не го оставиха да спечели *моята* любов, понеже съм бедна, защо очакваш да ухажва друга, която хем не му харесваше, хем също нямаше пари?

— Безогледно е да се устреми към нея веднага след като е забогатяла.

— Който е в безизходица, не може да пилее време за превземки, присъщи на заможните. А след като тя не се дразни, защо да му се сърдим?

— Това, че тя го приема, не го оневинява. То само показва, че нещо ѝ липсва — или здрав разум, или пък чувство.

— О — възкликна Елизабет, — добре тогава, мисли каквото искаш. Така да бъде — той е користен, а пък тя — глупава.

— А, Лизи, но аз *не искам!* Неприятно ми е да си съставям лошо мнение за човек от Дарбишър.

— Е, ако е само затова, и аз имам лошо мнение за някои, които пък живеят в Дарбишър; а и приятелите им от Хъртфордшър, и те не струват повече от тях. До гуша са ми дошли. Слава на бога! Утре заминавам за графство, в което ще намеря човек без ни едно достойнство, човек невъзпитан и глупав. Май най-добре е да познаваш само глупави мъже!

— Внимавай, Лизи; от приказките ти долавям, че си дълбоко разочарована.

Преди да свърши представлението, Елизабет преживя неочаквана радост — поканиха я да придружи леля си и чичо си на едно пътешествие, което се готвеха да предприемат през лятото.

— Все още не сме решили докъде да отидем — обясни мисис Гарднър, — но както изглежда, ще е до Езерата^[1].

Предложението беше безкрайно приятно за Елизабет и тя прие поканата с радост и благодарност.

— Мила, миличка лельо — възкликна тя възторжено, — какво удоволствие! Какво блаженство! Ти ми даряваш нов живот и нови сили. Край на отчаянието и на досадата. Колко струва един мъж пред върховете и планините? Какви божествени часове ни очакват! А като се върнем, няма да сме като другите пътници, да не можем две думи да разкажем за видяното. Ще *знаем* къде сме били — ще си спомняме

какво сме видели. Езера, планини и реки — те няма да се смесват в съзнанието ни; а пък поискаме ли да опишем някоя гледка, няма да се препираме къде точно сме ѝ се насладили. И първите ни възторзи от преживяното ще бъдат по-осмислени, отколкото на всички други.

[1] Езерата, по-скоро Езерната област, едно от най-живописните места в Северозападна Англия, прочуто с красивите си езера и чудесна природа. — Б. пр. ↑

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ОСМА

На другия ден всичко по пътя радваше Елизабет — сърцето ѝ беше отворено за света; заварила бе сестра си толкова цветуща, че страховете за здравето ѝ се бяха разпръснали, а пък предстоящото пътешествие в Северна Англия я изпълваше с трепетно очакване.

Когато се отклониха от главния път и поеха по разклона към Розингс, започнаха да се оглеждат за пасторския дом и зад всеки завой чакаха да изникне пред тях. От едната им страна се простираше оградата на Розингс. При спомена за всичко онова, което бе чувала за неговите собственици, Елизабет не можа да сдържи усмивката си.

Най-последно съзряха къщата на пастора. Градината, наклонена към пътя, сградата сред нея, зелените колове на оградата и оплетения лавров храсталак — всичко подсказваше, че са стигнали. Мистър Колинс и Шарлот се появили на вратата, каретата спря пред малката порта, от която тясна чакълеста пътечка водеше към дома, а всички кимаха усмихнати. Миг след това, излезли от каретата, те се поздравяваха радостно. Мисис Колинс прие приятелката си тъй сърдечно, че Елизабет почувствува още по-голямо удоволствие от решението да тръгне насам. Веднага ѝ стана ясно, че бракът с нищо не е променил обносните на братовчед ѝ; държеше се с все същата предвзета учтивост и не я пусна да влезе, докато не научи всички подробности за домашните ѝ. Позабавиха се още малко, да им покаже колко спретнато и подредено е отвънка, и най-сетне влязоха; щом пристъпиха в гостната, той за втори път и все тъй церемониално ги приветствува в скромното им жилище и като папагал повтори поканата на съпругата си да им поднесат закуски.

Елизабет знаеше, че ще ги засипе с хвалби; но като го слушаше как показва тази просторна гостна, гледката, която се разкриваше оттам, и мебелите, разбираше, че желае да слиса най-вече нея, искаше сякаш да ѝ изтъкне какво губи, като не го е взела. Но колкото спретнато и удобно да изглеждаше всичко, не ѝ бе възможно да го възнагради дори с въздишка на разкаяние; и с удивление наблюдаваше

приятелката си, която твърде ведро понасяше този съпруг. Щом мистър Колинс изричаше нещо, от което жена му би трябвало да пламне от срам, Елизабет неволно поглеждаше към Шарлот. На няколко пъти я видя да руменее; но, общо взето, Шарлот благоразумно се правеше, че не чува. Поседяха достатъчно, за да се насладят докрай на всеки предмет — от бюфета до решетката пред камината, и след като подробно разказаха за пътуването и за всичко преживяно в Лондон, мистър Колинс ги покани да се разходят из градината, обширна и добре подредена, и да разгледат насажденията, с които се занимавал лично той. Смятал градинарската работа за най-достойно занимание; а Елизабет се възхити от самообладанието, с което Шарлот обясни колко било здравословно, и заяви, че го поощрявала непрестанно. Той ги преведе през всяка пътечка и всяка пресечка, не ги остави да изразят дори възторга, който желаше да извика, показва им всичко, обсипвайки ги с такива досадни подробности, че думите му убиха цялата красота. Знаеше колко ниви има във всяка посока, помнеше броя на дърветата и в най-отдалечените горички. Но нито хубостта на градината му, нито обаятелните околности, нито най-прекрасните пейзажи в цялата страна — нищо, ама нищо не можело да се сравни с величественият Розингс, който се провиждаше сред дървесата, ограждащи парка, току срещу неговия дом. Беше красива, съвременна постройка, легнала нашироко върху полегатата просторна поляна.

След градината мистър Колинс се готвеше да ги разведе и из двете си ливади, но дамите бяха с тънки обувки, а тревата бе заскрежена, затова се върнаха; сър Уилям продължи с него, а Шарлот показва на сестра си и своята приятелка новия си дом, безкрайно доволна, както личеше, че съпругът ѝ не ги придружава. Къщата беше малка, но солидна и удобна; всичко си беше на мястото, всичко бе подредено и чисто — ръката на Шарлот личеше навсякъде. Ако човек забравеше за мистър Колинс, сам за себе си това беше уютен дом; а от радостта, с която Шарлот ги развеждаше навсякъде, Елизабет заключи, че тя често напълно го забравя.

Вече беше разбрала, че лейди Катрин още е в имението. Увери се и по време на вечерята, когато мистър Колинс заяви:

— Да, да, мис Елизабет, ще имате честта да видите лейди Катрин де Бърг в неделя, на сутрешната литургия и не се съмнявам, че ще ви очарова. Тя е самата вежливост и снизходителност и вярвам, ще ви

удостои с вниманието си след службата. Никак не се съмнявам, че докато сте при нас, ще почетете вас и Марая във всяка покана, с която ни удостоява. Отношението ѝ към скъпата ми Шарлот е очарователно. Два пъти седмично сме на обяд в Розингс и никога не ни оставят да се върнем пеша. Нейно благородие ни дава каретата си. В същност би трябвало да кажа *една* от каретите си, защото има няколко.

— Да, лейди Катрин е много достойна, много мъдра жена — обади се Шарлот — и добра съседка.

— Точно тъй, скъпа, това и казвам. Жена, която заслужава дълбока почит.

Прекараха вечерта в разговори за Хъртфордшър, обсъждаха онова, което вече бяха споменавали в писмата, а като се прибраха по стаите, Елизабет, останала сама, имаше време да мисли за Шарлот — за това дали наистина е доволна от брака си, да прецени как съумява да прикотква и да понася този съпруг; и да си признае, че е успяла да вземе нещата в свои ръце. Опита се да си представи как ще премине времето ѝ тук, кротките и обикновени разговори с Шарлот, неприятното присъствие на мистър Колинс и развлеченията, които им се предлагаха в Розингс.

Живото ѝ въображение скоро се примири и прие всичко.

На другия ден, някъде към обед, докато се приготвяше за разходка, някакъв шум разтърси къщата; като се послуша, тя чу някой да тича по стълбите и да я търси. Елизабет отвори вратата и в коридора се сблъска с Марая, която викна развълнувано:

— О, миличка Елайза! Моля те, тичай в трапезарията, ела да видиш нещо невиджано! Не, няма да ти кажа. Бързай, ела веднага!

Въпросите ѝ останаха без отговор; Марая мълчаливо я повлече към входната врата и посочи невиджаното чудо: пред портичката, в нисък файтон седяха две жени.

— Това ли било? — ахна Елизабет. — Аз мислех, че прасетата са нахълтали в градината, а то какво? Лейди Катрин и дъщеря ѝ!

— О, не, мила — възмутена викна Марая. — Каква ти лейди Катрин. Старата дама е мисис Дженкинсън, дето живее при тях. А другата е мис де Бърг. Погледни. Колко е дребничка. Кой да си я представи толкова крехка и малка!

— Как не я е срам да държи Шарлот навън в това лошо време! Защо не влезе?

— О! Шарлот каза, че почти никога не влизала. Голяма чест било, ако мис де Бърг благоволи да пристъпи прага.

— Чудесна е — промълви Елизабет, осенена от други мисли. — Да, да, точно за него. Такава му трябва.

Мистър Колинс и Шарлот стояха на портата и разговаряха с дамите; а сър Уилям накара Елизабет да се усмихне — беше като закован на вратата и захласнат от величието пред него, покланяше се всеки път, щом мис де Бърг отклонеше поглед нататък.

Накрая, като нямаше какво повече да си кажат, дамите тръгнаха, а другите се прибраха. Щом видя момичетата, мистър Колинс започна да ги поздравява за голямото щастие, а Шарлот поясни смисъла на думите му, като им извести, че на другия ден всички са канени на обяд в Розингс.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ДЕВЕТА

От тази покана мистър Колинс изпадна в захлас. Възможността да покаже на удивените си гости великолепието, сред което живееше благодетелката му, и да им изтъкне уважението ѝ към него и съпругата му, бе тъкмо онова, за което беше мечтал; а че тази мечта щеше да се осъществи тъй скоро, бе направо омайващ пример за благоволенieto на лейди Катрин.

— Признавам, не бих се изненадал, ако нейно благородие ни бе повикала в неделя да прием чай и да прекараме следобед в Розингс — заяви той. — Всъщност, като знаем колко е вежлива, очаквах го. Но на таква внимание не съм се и надявал. Покана за обяд (и то за всички) почти веднага след пристигането ви!

— Аз пък не съм чак толкоз изненадан — обади се сър Уилям. — защото положението ми в обществото ми е позволило да опозная нравите на високопоставените. Подобни примери за елегантни обноски изобилствуват в кралския двор.

През целия ден, а и на другата сутрин приказваха само за посещението. Мистър Колинс най-подробно описваше какво ще видят, та да не би богатата наредба и многобройната прислуга, както и пищната трапеза да ги стъписат и объркат.

Когато дамите се оттегляха да се облекат, той каза на Елизабет:

— А вие, скъпа братовчедке, не се стеснявайте от тоалета си. Лейди Катрин не се и сеца да изисква от нас елегантни одежди, каквито подхождат за нея и за дъщеря ѝ. Съветвам ви да облечете нещо по-спретнато и нищо повече. Скромната дреха няма да настрои лейди Катрин срещу вас. Тя иска всеки да си знае мястото.

Докато се приготвяха, той на няколко пъти застана пред всяка стая и през вратите ги подкани да побързат, защото лейди Катрин много се сърдела, когато обядят ѝ се поднасял късно. Тези страховити описания на нейно благородие и разкошният ѝ начин на живот толкова стреснаха Марая Лукас, свикнала да си стои у дома, че тя очакваше

посещението в Розингс със същия страх, с какъвто баща ѝ бе пристъпил в кралския дворец.

Времето беше хубаво и прекосиха парка пеша. Всеки парк си има своя хубост и свои прелестни кътчета; и тук Елизабет видя неща, които ѝ харесаха, макар че не изпадна в бурния възторг, който мистър Колинс очакваше гледката да извика у нея, и не се трогна нито когато той започна да изрежда броя на прозорците по фасадата, нито от значителната сума, която сър Луис де Бърг бил изхарчил, за да ги остъкли.

Когато изкачваха стъпалата към входната врата, Марая се вцепени от страх, дори и сър Уилям започна да се притеснява. Елизабет оставаше спокойна. Чутото за лейди Катрин не представяше тази дама нито със смайваща външност, нито с божествени добродетели, а богатството и благородните титли не я изпълваха с благоговеен трепет.

От преддверието — където мистър Колинс с нескрито самохвалство насочи вниманието им върху красивите орнаменти — те последваха прислужниците, прекосиха антишамбъра и влязоха в салона. Там седяха лейди Катрин, дъщеря ѝ и мисис Дженкинсън. Нейно благородие стана да ги посрещне с любезна усмивка; а тъй като мисис Колинс предварително бе уговорила със съпруга си да поеме представянето, всичко мина спокойно, без неговите многословни извинения и благодарности.

Изпеченият царедворец сър Уилям тъй се стъписа от околния разкош, че едва събра сили да стори поклон и напълно занемял, отпусна се на стола; а дъщеря му, загубила ума и дума, приседна и заби поглед в земята. Елизабет прие всичко както му беше редът и съдържано започна да оглежда трите дами. Лейди Катрин беше висока, едра жена, с изразително лице, което, виждаше се, на времето е било красиво. Държеше се твърде надменно, а начинът, по който ги посрещна, показваше, че не ги смята за свои равни. Не смазваше с мълчание, но каквото кажеше, изричаше го непрекословно, с огромно самочувствие; без да ще, Елизабет си спомни думите на мистър Уикъм и от всичко, което имаше възможност да наблюдава, се увери, че лейди Катрин е такава, каквато я беше описал.

Накрая, след като разгледа майката, в чието лице и обноски намери сходство с мистър Дарси, тя отправи поглед към дъщерята и

също като Марая се удиви, че е толкова тъничка и дребна. Не си приличаха. Мис де Бърг беше изпита и болнава; лицето ѝ, макар и с правилни черти, беше безлично; не участвуваше в разговора, само понякога пошепваше нещо на мисис Дженкинсън, скромна на вид жена; нейното внимание бе насочено изцяло към мис де Бърг и тя неспирно местеше един параван ту тук, ту там, за да не ѝ блестяло в очите.

Поседяха, сетне ги отпратиха до един прозорец, та да се насладят на гледката — с тях тръгна и мистър Колинс да им я обяснява, а лейди Катрин учтиво ги уведоми, че лете всичко било далеч по-красиво.

Обядът беше пищен, обслужваше ги цялата прислуга и масата беше отрупана с прекрасни прибори — точно както бе казал мистър Колинс; и пак както беше предсказал, нейно благородие му предложи да седне начело на масата, а очите му говореха, че съдбата го е отличила с благоволение си. Режеше, ядеше и възхваляваше с комично усърдие; всяко ново блюдо бе похвалвано първо от него, а сетне от сър Уилям, който се съвзе дотолкова, че да повтаря всяка дума, изречена от зет му, и то с угодничество, което Елизабет се питаше как лейди Катрин изтърпява. Ала самата лейди Катрин очевидно се наслаждаваше на прекалените похвали и отвърщаше с благодарни усмивки особено когато разбереше, че вкусват някое ястие за първи път. Разговорите бяха вяли. Елизабет нямаше нищо против да поприказва, но седеше между Шарлот и мис де Бърг — Шарлот даваше ухо само на лейди Катрин, а мис де Бърг не продума до края. Вниманието на мисис Дженкинсън бе насочено към апетита на мис де Бърг, неспирно я подканваше да опита от някое ново блюдо и се тухкаше, че ѝ се виждала неразположена. Марая смяташе, че не бива да гъкне, а господата ядяха и възклицаваха възторжено.

Когато дамите се върнаха в салона, не им оставаше друго, освен да слушат лейди Катрин, а тя не млъкна чак до кафето и говореше за всичко тъй самоуверено, щото личеше, че не е свикнала да ѝ противоречат. Безцеремонно разпита Шарлот как върви домакинството, поиска да узнае най-малките подробности, даде ѝ безброй съвети; обясни ѝ как да ръководи малкото им стопанство, нареди ѝ как да се грижи за птиците и кравите. Елизабет установи, че тази знатна дама с удоволствие наднича навсякъде, където има възможност да се разпорежда. В промеждутъците от разговора с мисис

Колинс задаваше въпроси на Марая и Елизабет, най-вече на Елизабет, за която не знаеше почти нищо и която, както обясни на мисис Колинс, ѝ се виждала мила, хубавка девойка. Запита я първо колко сестри има, след време попита по-големи ли са или по-малки, някоя от тях ще се омъжва ли скоро, хубави ли са, образовани ли са, каква е каретата на баща ѝ и какво е моминското име на майка ѝ. Елизабет отговаряше учтиво и сдържано на това нагло любопитство. Накрая лейди Катрин каза:

— Доколкото зная, имението на баща ви се завещава на мистър Колинс. Заради вас — обърна се към Шарлот — това ме радва; но иначе не одобрявам отнемането на имот от женската линия. В рода на сър Луис де Бърг това бе сметнато за неуместно. Умеете ли да свирите на пиано и пеете ли, мис Бенит?

— Малко.

— О! Тогава някой път с удоволствие ще ви чуя. Пианото ни е много хубаво, вероятно по-добро от... Някой ден ще го опитате. А сестрите ви — те умеят ли да свирят и да пеят?

— Само една от тях.

— А защо всички не са се научили? Всички трябваше да се научат. Момичетата на Уебсови свирят, а баща им е къде по-беден от вашия. Рисувате ли?

— Не, не рисуваме.

— Как, ни една от вас ли?

— Нито една.

— Чудна работа. Не сте имали възможност. Майка ви трябваше всяка пролет да ви води в Лондон — там има добри учители.

— Майка ми не би имала нищо против, но баща ми ненавижда Лондон.

— Значи гувернантката ви е напуснала, тъй ли?

— Никога не сме имали гувернантка.

— Не сте имали!? Но как? Пет дъщери, възпитавани у дома без гувернантка! За пръв път чувам подобно нещо. Значи, майка ви е станала робиня на вашето образование.

Елизабет едва сдържа усмивката си, докато я уверяваше, че случаят съвсем не е такъв.

— Кой тогава ей е учил? Кой ви е надзиравал? Без гувернантка — значи, сте били съвсем изоставени?

— В сравнение с някои други семейства бяхме наистина изоставени; но която от нас искаше да учи, нищо не ѝ бе отказвано. Всякога ни подтикваха да четем и можехме да имаме учители, каквито поискаме. А онези, които не желяеха да учат, просто не учеха.

— Да, ясно, но тъкмо за това е гувернантката и ако знаех майка ви, направо щях да я принудя да ви вземе. Според мен никой не се е образовал без постоянни и редовни занимания, а това става само с гувернантка. Нямаме представа на колко места съм изпратила гувернантки. Доставя ми удоволствие да намирам добри места за млади учителки. Благодарение на мен четири племеннички на мисис Дженкинсън се наредиха великолепно; дори оня ден препоръчах друга млада жена, най-случайна позната, и семейството е много доволно. Мисис Колинс, нали ви казах — лейди Меткъф вчера ме посети, за да ми благодари. Казва, че мис Поуп била цяло съкровище, „Лейди Катрин, казва, вие ми дадохте цяло съкровище!“ По-малките ви сестри вече представени ли са в обществото, мис Бенит?

— Да, госпожо, всичките.

— Всичките!... Как, нима и петте наведнъж? Колко странно! А вие сте едва втората... По-малките вече излизат, преди по-големите да са се задомили! Тогава по-малките трябва да са наистина много малки.

— Да, най-малката още няма шестнайсет. Може би тя *наистина* е твърде малка, за да излиза. Но кажете, госпожо, нима е справедливо по-малките да се лишават от общество и развлечения само защото на по-големите им липсват средства или пък желание да се омъжат навреме? Малката има същото право на развлечения, каквото и голямата. И да ги възпират — само затова? Смятам, че то наврежда на сестринската обич и на приятелството помежду им.

— Ей богу! — възкликна нейно благородие. — Много самоуверено приказвате за вашата възраст... На колко сте години, моля?

— Нима ваше благородие очаква от мен да ѝ кажа, след като по-малките ми сестри са толкова пораснали? — усмихна се Елизабет.

Леди Катрин много се изненада от този уклончив отговор; а Елизабет си каза, че тя е първото живо същество, осмелило се да се пошегува с тази самоуверена, нагла дама.

— Не ми изглеждате на повече от двайсет — защо тогава си криете възрастта?

— Скоро ще стана на два̀йсет и една.

Щом господата се присъединиха към тях и като изпиха чая, донесоха масите за карти. Лейди Катрин, сър Уилям и мистър и мисис Колинс седнаха на ка̀дрил^[1]; мис де Бър̀г поиска да играе ка̀зино^[2] и двете девойки, както и мисис Дженкинсъ̀н имаха честта да образуват нейното каре. Прекараха скучно. Разговаряха единствено за играта освен когато мисис Дженкинсъ̀н питаше мис де Бър̀г не ѝ ли е горещо или пъ̀к студено, не ѝ ли е много светло, вижда ли достатъчно ясно. На другата маса беше по-оживено. Говореше предимно лейди Катрин — изтъ̀кваше грешките на другите или разказваше свои преживелици. Мистър Колинс неспирно изразяваше съ̀гласие, благодареше за всеки спечелен жетон и просеше извинение винаги щом сметнеше, че е спечелил повече, отколкото му се полага. Сър Уилям кротуваше. Той зареждаше паметта си с описаните случки и с имена на благородници.

Когато лейди Катрин и дъ̀щеря ѝ усетиха досада от играта, всички спряха, предложиха на мисис Колинс каретата, тя прие с благодарност и незабавно изпратиха за кочияша. Тогава се събраха край камината, за да чуят изявлението на лейди Катрин за времето на другия ден. Откъ̀снаха ги от тези разяснения, защото каретата бе вече пред вратата; и след многословните благодарности на мистър Колинс и безбройните поклони на сър Уилям най-сетне тръ̀гнаха. Щом потеглиха, мистър Колинс пожела да чуе впечатленията на Елизабет от всичко видяно и чуто в Розингс и за да поласкае Шарлот, тя вложи в думите си много по-голям възторг. Ала благородните ѝ усилия останаха напразни — мистър Колинс се видя принуден да поеме възхвалата на лейди Катрин в своите здрави ръ̀це.

[1] Игра на карти, популярна в края на XVIII век. — Б. пр. ↑

[2] Игра на карти, популярна в края на XVIII век. — Б. пр. ↑

ГЛАВА ТРИДЕСЕТА

Сър Уилям прекара в Хънсфорд само една седмица; но и тя му стигаше да се увери, че дъщеря му е за домена сполучливо и си има съпруг и съседка, каквито рядко се срещат. Докато сър Уилям беше при тях, мистър Колинс посвещаваше утрините да го разхожда с двуколката и да му показва околността; но като си замина, животът в дома потече по установения ред и Елизабет с облекчение установи, че и сега не го виждат по-често, защото прекарваше часовете между закуската и обяда или в градинарска работа, или се затваряше да чете и пише и да наднича през прозореца на работната си стая, който гледаше към пътя. Дамите стояха в стаята с изглед към полето. Отначало Елизабет се почуди защо Шарлот не е предпочела за всекидневна трапезарията; тя беше по-просторна, с по-хубав изглед; но скоро се увери, че приятелката ѝ е постъпила благоразумно, защото иначе, ако и тяхната стая бе привлекателна като неговата, мистър Колинс щеше да стои много повече с тях.

От всекидневната не виждаха какво става на пътя; и само благодарение на мистър Колинс узнаваха какви карети минават и най-вече, накъде е отишъл файтонът с мис де Бърг, нещо, което той не пропускаше да съобщи, макар да се случваше почти всеки ден. Понякога тя спираше пред енорийския дом да поприказва с Шарлот, но ни веднъж не склони да влезе.

Не минаваше ден мистър Колинс да не отиде в Розингс, а и съпругата му често се запътваше нататък; и едва когато Елизабет съобрази, че вероятно и други енории наоколо скоро ще се освободят, едва тогава разбра защо тъй пилеят своето време. Случваше се и нейно благородие да ги удостои с присъствието си и тогава нищо от онова, което ставаше в стаята, не убягваше от острия ѝ поглед. Разпитваше ги с какво се занимават, разглеждаше ръкоделията им и всякога им намираще грешки; не одобряваше разположението на мебелите или обвиняваше прислужничката в немарливост; а благоволяше ли да

хапне от предложените ѝ закуски, правеше го само за да разбере дали мисис Колинс не разхищава много месо за малкото си домакинство.

Елизабет скоро откри, че макар тази видна дама да не бе в колегията на мировите съдии на графството, проявяваше се като най-дейния магистрат в своята енория — узнаваше за най-малките несгоди на енорияшите от самия мистър Колинс; и щом някой от селяните започваше да се заяжда, да роптае или пък стигаше до просешка тояга, тя се втурваше в селото и се захващаше да заглажда разногласия, да успокоява, да мъмри и помирява, да помага.

Поканите за обяд в Розингс се редяха по две на седмица; и освен дето сър Уилям не беше вече с тях и след обед се слагаше само една маса за карти, следващите посещения по нищо не се различаваха от първото. Всъщност то бе единственото им развлечение, защото Колинсови не бяха достатъчно заможни, та да участвуват на равна нога в забавленията на другите съседни. За Елизабет това бе добро дошло и тя, общо взето, прекарваше приятно; водеше кратки и приятни разговори с Шарлот, а и времето бе топло за сезона, та не се застояваше в къщи. Най-хубавата разходка, на която тръгваше всеки път, щом другите отиваха у лейди Катрин, беше край рядката горичка, ограждаща отсамната страна на парка; харесваше ѝ равната, закътана самотна пътечка, която я криеше от любопитните очи на лейди Катрин.

Тъй неусетно и спокойно изминаха първите петнадесет дни. Наближаваше Великден, а седмицата преди празника щеше да доведе в Розингс посетители, които нямаше да останат незабелязани в тоя малък семеен кръг. Още когато пристигна, Елизабет разбра, че там очакват мистър Дарси и макар че много повече щеше да се зарадва на някои от другите си познати, появяването му обещаваха да разведри посещенията им в Розингс, а и тя щеше да се развлича, като наблюдава как се осуетяват стремежите на мис Бингли — защото вярваше, че той идва да ухажва братовчедка си, за която очевидно бе определен от лейди Катрин; тази дама го очакваше с нетърпение, говореше за него с нескрито възхищение и едва ли не се разгневи, когато откри, че мис Лукас и тя вече го познават.

Че е пристигнал, научиха, веднага, защото мистър Колинс рано-рано бе тръгнал да обикаля семействата край пътя за Хънсфорд, та да го зърне пръв и щом се поклонил на каретата, която зави към имението, изтича у дома със смайващата вест. На другата сутрин забърза към

Розингс да поднесе приветствия. Всъщност двама племенници на лейди Катрин изпитаха наслада от посещението му, защото мистър Дарси беше довел и полковник Фицуилям, най-малкият син на чичо си, лорд..., и какво бе смайването, когато мистър Колинс се прибра у дома, придружаван от двамата господа. През прозореца на стаята му Шарлот ги забеляза да прекосяват пътя, втурна се в другата стая, извести на девойките каква чест ги очаква и добави:

— На теб дължим тази голяма почит, Елайза. Мистър Дарси никога не би дошъл тъй скоро да ме посети.

Елизабет не успя да я разубеди, защото в този миг звънецът възвести, че са дошли, и миг по-късно тримата влязоха в стаята. Полковник Фицуилям, който вървеше отпред, бе тридесетгодишен, не беше хубав, но и външността, а и обноските му показваха, че е достоен човек. Мистър Дарси си беше същият; поздрави сдържано мисис Колинс и каквито да бяха чувствата му към нейната приятелка, срещна я любезно. Елизабет мълчаливо направи реверанс.

Полковник Фицуилям ги заприказва с лекота, както подобава на всеки приятен и благовъзпитан човек; братовчед му обаче след като похвали и дома, и градината на мисис Колинс, дълго време не продума. Накрая запита Елизабет как са близките ѝ. Тя отговори, помълча, а после каза:

— Голямата ми сестра е трети месец в Лондон. Не се ли е случвало да се срещнете?

Знаеше, че не я е видял; но все пак щеше ѝ се да разбере дали ще се издаде, че знае за онова, което се е случило между Бинглиеви и Джейн; стори ѝ се смутен, когато отговори, че не е имал щастието да срещне мис Бенит. Не говориха повече за това и гостите си тръгнаха.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ПЪРВА

Полковник Фицуилям остави отлични впечатления в пасторския дом и дамите се надяваха той да разведри посещенията им в Розингс. Но минаха дни, а покана не идваше, защото имаха ли други гости, нямаха нужда от тях; чак на самия Великден, близо седмица след идването на господата, бяха почетени с внимание, и то им бе поднесено на излизане от църква — поканиха ги за следобеда. През всички изминали дни не бяха виждали нито лейди Катрин, нито пък дъщеря ѝ. Наистина полковник Фицуилям се бе отбивал на няколко пъти, но с мистър Дарси се срещнаха едва в църквата.

Естествено приеха поканата и в уречения час влязоха в салона на лейди Катрин. Нейно благородие ги посрещна учтиво, но виждаше се, че присъствието им далеч не е тъй незаменимо, както когато нямаше други; а тя самата бе всецяло отдадена на племенниците си и разговаряше с тях, особено с Дарси, по-често, отколкото с другите.

Полковник Фицуилям не скри радостта си, че ги вижда; всяка промяна в Розингс го оживяваше; освен туй хубавата приятелка на мисис Колинс му бе харесала. Веднага се настани до нея и тъй приятно заприказваха за Кент и Хъртфордшър, за пътешествия и за дома, за нови книги и за музика, че Елизабет за пръв път изпита удоволствие в Розингс. Разговаряха толкова оживено, че привлякоха вниманието на самата лейди Катрин, а и на мистър Дарси. Той започна да ги поглежда твърде често с нескрито любопитство; а че и нейно благородие изпитваше същото, пролича очебийно, защото тя не се посвени да подвикне:

— Какво разправяш, Фицуилям? За какво си говорите? Какво разказваш на мис Бенит? Искам да чуя.

— Приказвахме за музика, госпожо — принуди се да обясни той.

— За музика ли? Тогава говорете по-високо. От всичко най-обичам музиката. Ще се присъединя към разговора, щом е за музика. Смятам, че малцина в Англия обичат музиката повече от мен, а и не са много тия, които я разбират по-добре. Ако бях учила сериозно, щях да

съм незаменима. Както и моята Ан, ако беше по-крепка. Уверена съм, че щеше да свири божествено. Джорджиана напредва ли, Дарси?

Мистър Дарси изрази възторг от изкусното умение на сестра си.

— Драго ми е, че напредва — заяви лейди Катрин, — и те моля да ѝ кажеш — не се ли упражнява непрестанно, няма да постигне съвършенство.

— Повярвайте, госпожо — отвърна той, — тя и без напомняне се упражнява.

— Чудесно. Не бива да престава; като ѝ пиша, ще ѝ наредя да не се занемарява. Младите момичета трябва да знаят, че в музиката съвършенство се постига единствено с упражнения. Казала съм и на мис Бенит — няма да овладее инструмента, ако не свири повече и понеже у мисис Колинс пиано няма, няколко пъти вече ѝ предлагам да идва в Розингс и да свири на пианото в стаята на мисис Дженкинсън. В оная част на къщата никому няма да досажда.

Мистър Дарси се смути от нетактичните думи на леля си и замълча.

Като поднесоха кафето и след като го изпиха, полковник Фицуилям напомни на Елизабет, че е обещала да му посвири; тя седна пред пианото. Той премести стола си до нея. Лейди Катрин послуша песента до средата, а сетне отново заговори с другия си племенник; накрая Дарси я остави, с привичната си уверена крачка се запъти към пианото и застана тъй, че да вижда лицето на хубавата пианистка. Елизабет го забеляза и при първата пауза се извърна към него с широка усмивка:

— А, мистър Дарси, искате да ме стреснете, както сте се изправили срещу ми, нали? Но аз не се страхувам, макар сестра ви наистина да свири по-хубаво. В мен се крие упорство, и то не ме оставя да се стряскам по чужда воля. Смелостта ми се надига бурно при всеки опит да ме сплашат.

— Не искам да ви уверявам, че грешите — отвърна той, — защото просто не вярвам да говорите сериозно, а ви познавам достатъчно дълго и зная колко обичате да изричате мнения, които в същност не са ваши.

Елизабет се разсмя от сърце при това описание на нея самата и се обърна към полковник Фицуилям:

— Този ваш братовчед ще ме злепостави и ще ви накара да не ми вярвате за нищо. Каква беда — да срещнеш някого, който тъй истински те е прозрял, и то в един край, където исках да се представя в хубава светлина. Ах, мистър Дарси, не е честно да разкривате всичко лошо, което знаете за мен от Хърдфордшър — право да ви кажа, не е и учтиво, — предизвиквате ме да отвърна със същото и да разправа неща, които ще ви изложат пред вашите близки!

— Не ме е страх от вас — усмихна се той.

— О, моля ви кажете в какво го обвинявате — викна полковник Фицуилям. — Нека чуем как се държи сред непознати.

— Добре, но е ужасно! За пръв път го видях в Хъртфордшър, беше на един бал; и какво мислите направи той на този бал? Изтанцува само четири танца! Съжалявам, ако съм ви огорчила, но така беше. Танцува само четири пъти, макар да нямаше достатъчно кавалери; а колко млади дами седяха и копнееха да ги поканят. Е, мистър Дарси — не е ли вярно?

— Единствените дами, които познавах тогава, бяха от моята компания.

— Така е, а знаем, че на балове не е прието да се правят нови запознанства. Хайде, полковник Фицуилям, кажете какво още да ви изсвирия? Пръстите ми чакат вашата заповед.

— Сигурно щеше да е по-прилично, ако бях поискал да ме запознаят, но аз не умея да се представям добре пред непознати.

— А дали да не попитаме братовчед ви защо е така? — Елизабет все още се обръщаше към полковник Фицуилям. — Да го запитаме ли защо, след като е човек тъй мъдър и образован, а и много светски, не се е научил да се представя добре пред непознати?

— Не е нужно да го питам, сам ще ви отговоря — засмя се Фицуилям. — Просто не желае да си прави труда.

— Признавам, не умея като някои да разговарям оживено с хора, които виждам за пръв път. Не мога да влизам в техния тон, нито да се преструвам, че се вълнувам от негодите им, както съм виждал да правят — отвърна Дарси.

— Моите пръсти — бързо откликна Елизабет — не бягат по клавишите със сръчността, с която свирят някои други. Няма нито сила на удара, нито са подвижни, нито извличат от инструмента същото внушение, каквото съм виждала у не една жена. Но всякога

съм търсила вината у себе си — аз не си правя труда да се упражнявам. Обаче зная — постарая ли се, ще свиря не по-лошо от другите.

Дарси се усмихна:

— Права сте. *Вие* не си пилеете времето. Всеки, който веднъж ви е чул, ще признае, че свирите чудесно. А ни един от нас не сяда да свири пред непознати.

В този миг лейди Катрин ги запита за какво си говорят. Елизабет засвири. Лейди Катрин се приближи, послуша и рече на Дарси:

— Мис Бенит би могла да стане съвършена, ако се упражнява и вземе лондонски учител. Има вроден усет за апликатура, макар да й липсва изисканият вкус на моята Ан. Виж, Ан щеше да е несравнима, ако не беше с такова крехко здраве.

Елизабет погледна към Дарси да види как ще откликне на тези похвални за братовчедка му думи; но нито сега, нито по-сетне долови в израза му любовно вълнение, а от държането му към мис де Бърг разбра — би могла да утеши мис Бингли с уверението, че ако *тя* му беше братовчедка, не би се оженил и за *нея*.

Лейди Катрин не спря да разисква изпълнението на Елизабет и не спря да й дава съвети как и какво да изпълнява. Елизабет я слушаше учтиво; и по молба на господата остана пред пианото чак докато каретата на нейно благородие дойде да ги отведе.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ВТОРА

На другата сутрин мисис Колинс и Марая отидоха за нещо в селото, а Елизабет останала сама, пишеше на Джейн, когато звънна звънчето на входната врата — знак, че някой идва. Не беше чула шум от карета, затова си каза, че може би е лейди Катрин, и притеснена, набързо сгъна недописаното писмо, за да избегне наглите ѝ въпроси; в този миг вратата се отвори и за голяма нейна изненада влезе не друг, а самият мистър Дарси.

Той също се изненада да я види сама и се извини, че идва без предизвестие — разбрал бил, че всички дами са си у дома.

Тя го покани да седне, попита какво става в Розингс, след това замълчаха. Налагаше се да измисли тема за разговор и като си припомни *кога* за последен път го е видяла в Хъртфордшър, а и защото ѝ се щеше да чуе как ще обясни причината за неочакваното им заминаване, каза:

— Колко внезапно напуснахте Недърфийлд миналия ноември, мистър Дарси! Мистър Бингли сигурно се е зарадвал, че го последвахте веднага; защото, доколкото си спомням, заминал бе в деня преди вас. Вярвам, че и той, и сестрите му са били добре, като сте тръгнали от Лондон?

— О, да, благодаря.

Разбра, че нищо повече няма да ѝ каже — затова след малко пак подхвана:

— Както чувам, мистър Бингли не е много склонен да се връща в Недърфийлд?

— Самият той нищо не ми е казвал, но твърде е възможно да не се застоява там в бъдеще. Има много приятели, а е във възрастта, когато и приятелите, и връзките в обществото се увеличават.

— Но ако смята да не идва в Недърфийлд, за всички нас, съседите, ще бъде по-добре да се откаже от това имение, да го наеме някое семейство, което ще живее там постоянно. Ала в същност

мистър Бингли не е наел тази къща за удобство на съседите, а за себе си; негово право е да я задържи или изостави пак по същите причини.

— Не би ме изненадало, ако се откаже от нея при първото приемливо предложение — кимна Дарси.

Елизабет замълча. Сметна за по-благоразумно да не говори повече за приятеля му; и понеже нямаше какво друго да каже, реши да го остави той да си блъска ума над нова тема за разговор.

Дарси разбра и скоро каза:

— Това жилище ми изглежда много удобно. Лейди Катрин сигурно го е постегнала при идването на мистър Колинс в Хънсфорд.

— Така изглежда — и е отдала, смятам, благоволенията си на човек, който го оценява най-високо.

— Мистър Колинс си е избрал чудесна съпруга.

— О, да, приятелите му би трябвало да се радват, че е намерил една от малобройните разумни жени, която да го вземе, а освен всичко — да го направи и щастлив. Приятелката ми е много практична — макар според мен бракът ѝ с мистър Колинс да не е най-благоразумната ѝ постъпка. Но ми се струва задоволена и ако не е прекалено взискателна, смятам, че е сполучила.

— Хубаво е, че е тъй близко до роднините и приятелите си.

— Намирате го за близко? Та това са цели петдесет мили!

— Но какво са петдесет мили днес при този хубав път? Няколко часа. Да, намирам, че е *много* близко.

— Никога не съм приемала разстоянието като едно от *предимствата* на този брак — възкликна Елизабет. — Не бих казала, че мисис Колинс се е омъжила *близо* до своите.

— То само доказва колко сте привързана към Хъртфордшър. За вас, изглежда, всичко, което не е на хвърлей от Лонгборн, ви се струва далече.

Докато изричаше това, той се поусмихна и Елизабет реши, че го е разбрала както трябва; очевидно намекваше за Джейн, в Недърфийлд; затова се изчерви и каза:

— Не смятам, че жената не бива да се задомява близо до своите. Думите близко и далеч са нещо относително и зависят от най-различни обстоятелства. Когато имаш пари и пътните не са от значение, разстоянието е нищо. Но тук случаят е друг. Мистър и мисис Колинс наистина имат приличен доход, ала недостатъчен за чести

пътешествия — затова и смятам, че за приятелката ми близките й ще бъдат далеч дори ако разстоянието беше наполовина по-късо...

Мистър Дарси придърпа стола си към нея и каза:

— Но *вие* не бива да сте чак толкова привързана към родното си място. *Вие* не можете да живеете вечно в Лонгборн!

Елизабет се стъписа. А Дарси се сепна; той изтегли стола си, грабна един вестник от масата и като погледна над него, вече по-сдържано запита:

— Харесва ли ви Кент?

Подхванаха вял и безразличен разговор за тукашната живописна природа, който скоро бе прекъснат от появата на Шарлот и сестра й. Този tête-a-tête ги изненада. Мистър Дарси им обясни недоразумението, което го натрапило на мис Бенит, постоя още малко, почти без да продума, и си отиде.

— Но какво означава това! — възкликна Шарлот, щом той си тръгна. — Мила Елайза, влюбил се е в теб, иначе нямаше да дойде, без да предупреди.

Но когато Елизабет разказа колко е бил неразговорлив, дори Шарлот, на която наистина й се щеше да е влюбен, се разколеба; и като огледаха нещата от всички страни, решиха, че е дошъл просто защото не е имал какво да прави, което в тези хладни пролетни дни изглеждаше убедително. Не беше още нито за лов, нито за излети. Да стои в къщи, значеше да разговаря с лейди Катрин, да четете или да играе билиард, но мъжете не обичат да се застояват, а пасторският дом беше близо, разходката дотам — приятна, хората — приветливи, затова братовчедите се изкушаваха да запълват времето си, като се отбиваха почти всеки ден. Появяваха се в различни часове преди обед, понякога поотделно, друг път заедно, а от време на време придружавани от леля си. За всички бе ясно, че полковник Фицуилям идва, защото компанията им му е приятна, а това ги караше още повече да го харесват; удоволствието, което изпитваше, когато бяха заедно, както и нескритото му възхищение към нея, извикваше у Елизабет спомена за предишния й любимец, Джордж Уикъм; и макар полковник Фицуилям да не притежаваше Уикъмовото очарование, признаваше го за по-интелигентен.

Честото появяване на мистър Дарси в пасторския дом беше по-необяснимо. Че не идваше да си поприказват, бе очевидно — понякога

минаваха десет минути, без да продума; заговореше ли, правеше го по-скоро по принуда, не по необходимост — от благоприличие, а не за свое удоволствие. Много рядко беше истински оживен. Мисис Колинс недоумяваше от добродушния присмех, с който полковник Фицуилям критикуваше държането му, разбираше, че не всякога е такъв, нещо, в което не се бе уверила със собствените си очи; и понеже ѝ се щеше да отдаде тази промяна на любовна мъка, а обектът на тази любов да е приятелката ѝ Елайза, реши да се увери. Наблюдаваше го и когато бяха в Розингс, и като идваше в дома ѝ, но безуспешно. Наистина, заглеждаше се в приятелката ѝ, но какво говореше погледът му, бе трудно да се каже. Гледаше я сериозно, продължително, ала тя не четеше в очите му особена любов, а често сякаш гледаше към нея, без да я вижда.

На няколко пъти подхвърли на Елизабет, че може би наистина я харесва, но Елизабет отминаваше думите ѝ с усмивка; от своя страна мисис Колинс усещаше, че не бива да упорствува, за да не породи напразни надежди; защото не се и съмняваше, че безразличието на приятелката ѝ ще се стопи в мига, в който повярва, че го е запленила.

В добронамерените си кроежи за Елизабет тя понякога мечтаеше да я омъжи за полковник Фицуилям. Без съмнение той беше чудесен; не криеше, че е увлечен по нея, а беше и заможен; ала от друга страна, мистър Дарси беше влиятелен в църковните дела, докато братовчед му нямаше дума по тези въпроси.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ТРЕТА

Често, като се разхождаше из парка, Елизабет неочаквано се сблъскваше с мистър Дарси. И всякога се дразнеше от прищевките на случайността, която го довеждаше там, където не стъпваше жива душа. За да се предпази от повторна среща, първия път ясно му даде да разбере, че тя често идва насам. Затова, когато пак го застигна, много се учуди ... А сетне го срещна и трети път! Защо го правеше — дали от проклетия или за покаяние, наистина не можеше да разбере, защото той не се задоволяваше с някой и друг учтив въпрос, нито пък замълчаваше неловко, а се обръщаше и тръгваше с нея. Не разговаряше, а и тя не си правеше труда да го заприказва, нито да го слуша; но при третата им среща я поразиха странните му, несвързани въпроси—приятно ли прекарвала в Хънсфорд, обичала ли самотните разходки и какво мислела за брака на мистър и мисис Колинс; а като заговориха за Розингс и тя каза, че не познавала разположението на всички стаи, от отговора му остана с впечатлението, че когато отново дойдела в Кент, щяла да отседне не другаде, а *там*. Сякаш наистина го вярваше. Нима имаше предвид полковник Фицуилям? Реши, че ако наистина е влагал някакъв скрит смисъл, имал е пред вид онова, което би могло да произлезе между братовчед му и нея. Това я смути и тя си отдъхна, когато стигнаха до портала срещу пасторския дом.

Друг път, докато се разхождаше и препрочиташе последното писмо на Джейн, както се бе замислила над някои изрази, от които проличаваше, че Джейн ги е писала в тягостно настроение, изведнъж вместо мистър Дарен забеляза полковник Фицуилям да крачи към нея. Набързо сгъна писмото, усмихна се принудено и възкликна:

— За пръв път ви срещам да се разхождате насам!

— Обиколих парка — отговори той, — това го правя редовно веднъж в годината и смятах накрая да се отбия в пасторския дом. Вие ще се разхождате ли още?

— Не, тъкмо се канех да се връщам. Тръгнаха заедно.

— Наистина ли напущате Кент в събота? — запита Елизабет.

— Да, ако Дарси пак не реши да го отложи, Но аз няма да имам нищо против. Оставил съм го да прави каквото иска.

— А когато стореното не го задоволява, остава му поне възможността на избор. Не познавам друг, който тъй да се наслаждава па правото да върши каквото му скимне, както мистър Дарси.

— Вярно е, обича да се налага — съгласи се полковник Фицуилям. — Но нима всички не сме такива? Само че той разполага с по-големи възможности, защото е богат, а мнозина са бедни. Казвам го, понеже го изпитвам на своя гръб. По-малкият син, както знаете, трябва да се приучва на оскъдица и материална зависимост.

— Според мен по-малкият син на един граф не може истински да познае нито едното, нито другото. Не, сериозно, нима вярвате, че знаете какво е оскъдица и материална зависимост? Кога сте бивали възпрян да отидете където поискате или да се сдобиеете с нещо, което сте пожелали?

— О, това са семейни работи — може наистина да не съм имал подобни затруднения. Но за други, по-важни неща, липсата на средства е решаваща. По-малките синове не могат да се оженят по свой избор.

— Освен когато са си харесали богати жени, а то често се случва.

— Приучени сме да живеем охолно, то ни прави материално зависими, затова малцина от връстниците ми намират сили да се оженят за бедни девойки.

„Възможно ли е да има пред вид мене?“, запита се Елизабет и поруменя от тази мисъл, но бързо се овладя и весело каза:

— А мога ли да зная за колко се купува по-малкият син на един граф? Освен ако най-големият брат е смъртно болен, не вярвам да иска по-малко от петдесет хиляди лири, нали?

Той и отвърна също тъй шеговито, после замълчаха. За да прекъсне мълчанието, което той би могъл да отдаде на огорчение от казаното, тя заговори.

— Сигурно мистър Дарси ви е довел, за да има другар. Питам се, защо не се ожени — тъй поне няма да е сам. Но вероятно засега му стига и сестра му, а понеже тя е единствено под негова опека, може да се разпорежда с нея, както си иска.

— А, не — възрази полковник Фицуилям, — точно това предимство е длъжен да споделя с мене. Мис Дарси е под опеката на двама ни.

— Така ли? А опекунството създава ли ви грижа? Послушна ли е повереницата ви? Девойки на нейната възраст понякога са опърничави и ако е наследила семенните черти, вероятно е твърде своеволна.

Докато казваше това, забеляза го да се вглежда в нея тревожно, а начинът, по който веднага я запита защо мисли, че мис Дарси им създава тревоги, я увери, че без да иска, е докоснала истината. Затова отвърна:

— Не се безпокойте. Нищо лошо не съм чувала за нея; уверена съм, че е сговорчиво момиче. Любимка е на две мои познати — мисис Хърст и мис Бингли. Доколкото си спомням, познавате се с тях, нали?

— Срещал съм ги. Брат им е симпатичен и възпитан човек — добър приятел е на мистър Дарси.

— О, да! — сухо възкликна Елизабет. — Мистър Дарси е извънредно мил с мистър Бингли и проявява удивителни грижи за него.

— Грижи ли? Да. Дарси *наистина* се грижи за него тогава, когато Бингли се нуждае от по-особена грижа. От нещо, което спомена, като пътувахме насам, разбрах, че Бингли наистина му е много задължен. Но всъщност не съм убеден, че е било за Бингли. Само предполагам.

— Какво имате предвид?

— Обстоятелство, което Дарси не би желал да се разчуе, защото ще е неприятно, ако стигне до семейството на въпросната дама.

— Бъдете спокоен.

— И пак повтарям, не съм уверен, че се отнася до Бингли. Ето какво ми каза: радвал се, че неотдавна избавил някакъв свой приятел от веригите на много неблагоприятен брак — не спомена нито име, нито други подробности, но аз реших, че това ще е Бингли, защото според мен той е от ония мъже, които се забъркват в подобни кашии, и понеже зная, че цялото лято бяха заедно.

— А какво е накарало мистър Дарси да се намеси?

— Доколкото разбрах, сериозни възражения срещу младата дама.

— И по какъв начин е успял да ги раздели?

— Не ми го разкри — усмихна се Фицуилям. — Каза ми само това, което току-що ви разправих.

Елизабет замълча и продължи да крачи, обзета от дълбоко възмущение. Като я позагледа, Фицуилям я запита защо е умислена.

— Разсъждавам над онова, което ми разказахте — промълви тя.
— Не одобрявам поведението на вашия братовчед. Как така ще си присвоява ролята на съдник?

— Значи, намирате, че не е имал право да се бърка?

— Не разбирам защо мистър Дарси ще решава коя може и коя не бива да обича приятеля му и защо единствено по своя преценка ще се разпорежда и ще направлява любовното щастие на своя другар ... Но всъщност — продължи тя, като се овладя, — щом не знаем подробности, не бива и да го корим. По всяка вероятност приятелят му просто не е обичал истински.

— Възможно е — съгласи се Фицуилям, — но ако е тъй, това отнема на братовчед ми триумфалния венец!

Каза го на шега, но за нея тази характеристика на мистър Дарси бе толкова безпогрешна, че преглътна отговора; после заприказва за друго и увлечени в лек разговор, стигнаха до пасторския дом. Щом посетителят си тръгна, тя се затвори в стаята си и обмисли насаме всичко, което бе научила. Не се съмняваше, че става дума за двамата, които ѝ бяха близки. Нямаше на света друг, над който мистър Дарси да упражнява такова безгранично влияние. Че той имаше пръст в раздялата между мистър Бингли и Джейн, това го знаеше отдавна; ала досега мислеше, че мис Бингли е скроила и задвижила всичко друго. Но ако суетността не го подвеждаше, тогава и *причината* беше самият той, гордостта и прищевките му бяха причина за всичко, което Джейн бе изстрадала и продължаваше да изстрадва. Той бе разрушил, поне засега, всяка надежда за щастие у най-любящото, най-всеотдайното сърце на света и никой не можеше да предрече колко трайно бе злото, което бе нанесъл.

„Имало някакви много сериозни възражения срещу младата дама“ — бе казал Фицуилям и тези сериозни възражения по всяка вероятност бяха, че единият ѝ чичо е провинциален адвокат, а другият — лондонски търговец.

„Срещу самата Джейн обаче, каза си тя, никой не би могъл да възрази! Та тя е толкова мила и толкова добра! Разумна, умна, очарователна... Какво може да се каже и срещу татко? Макар и странен, той има достойнства, които и Дарси оценява, а и почтеност, с каквато Дарси едва ли може да се мери!“

Но когато помисли за майка си, тя се разколеба, макар че според нея не *това* тревожеше Дарси; гордостта му бе уязвена не защото в семейството на Джейн имаше глупци, а защото в него нямаше аристократи; накрая реши, че му е повлияла отблъскващата горделивост и желанието да запази мистър Бингли за собствената си сестра.

Вълнението и сълзите от тези тревоги ѝ донесоха тежко главоболие; след обед главата я заболя още по-силно, а и нежеланието да среща мистър Дарси затвърди решението да не отива с братовчедите си в Розингс, където бяха канени на чай. Мисис Колинс видя че е неразположена, и се опита да повлияе и на мистър Колинс да я оставят да почива у дома; ала той истински се разтревожи при мисълта, че това ще разгневи лейди Катрин.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА

Когато всички излязоха сякаш за да се настрои докрай срещу мистър Дарси, Елизабет реши да препрочете писмата от Джейн, получени откакто бе в Кент. В ни едно Джейн не се оплакваше направо, не преповтаряше стари случки, с нищо не показваше, че страда. Но от всичките и почти от всеки ред лъхаше тъга, нямаше я жизнерадостта, тъй привична за нея, защото се изливаше от душа ведра и спокойна, отворена към всекиго и винаги приветлива. Сега, при втория прочит, Елизабет прозря във всяко изречение смут, на който не бе обърнала внимание преди. Безсрамното самохвалство на мистър Дарси за страданията, които бил способен да причинява, я накара да почувствува по-остро онова, което изживяваше сестра ѝ. Добре, че в други ден той щеше да се махне от Розингс, а още по-добре, че тя самата след две седмици щеше да е при Джейн и да ѝ вдъхне сила с обичта си.

Като мислеше за отпътуването на Дарси, без да ще, си помисли и за братовчед му, който тръгваше с него; но полковник Фицуилям ясно ѝ беше дал да разбере, че изобщо не възнамерява да се жени, и колкото да ѝ бе приятен, нямаше да тъгува по него.

Унесена в подобни мисли, Елизабет чу звънеца на входната врата и трепна — каза си, че сигурно е полковник Фицуилям, който често наминаваше привечер и сега вероятно идваше да я види. Но тази надежда отмря и тя още помръкна, когато с дълбоко изумление видя, че в стаята влиза Дарси. Забързан и задъхан, той я запитва много ли е болна; обясни, че идвал нарочно, за да провери дали е по-добре. Тя му отвърна учтиво и хладно. Той поседя известно време, сетне стана и тръгна из стаята. Учудена, Елизабет не каза нито дума. Продължиха да мълчат; изведнъж той пристъпи към нея и развълнувано започна:

— Напразно се възпирах. Всичко е безполезно. Не мога да се овладеея. Позволете ми да ви кажа — безкрайно ви се възхищавам, обичам ви.

Елизабет бе поразена; загледа го вторачено, поруменя, смути се, занемя. А той реши, че е готова да го слуша и започна да излива всичко, което чувствувал към нея, каквото отдавна изпитвам към нея. Говореше красноречиво, но изясняваше и други страсти, различни от любовната — анализираше еднакво обстоятелствено и любовта, и гордостта си. Съзнанието, че не е равна нему (приемаше го като унижение), пречките в нейното семейство, които принуждавали разума му да смазва нежните му чувства — изтъкна всички тези съображения много пламенно, подтикван очевидно от стремежа да постигне желаната от него цел, целта, от която, без да съзнава, същата тази пламенност сега го отдалечаваше.

Въпреки дълбоката неприязън Елизабет бе поласкана, че е извикала любовта на този мъж; и макар и за миг да не се поблазни, дожаля ѝ за раната, която щеше да му причини; но постепенно от следващите му слова съчувствието се превърна в гняв. И все пак наложи си да се овладее, та да отвърне сдържано, когато дойде ред. Накрая той обобщи изреченото, като изтъкна силата на своето чувство, което въпреки всички съзнателни усилия не съумял да победи; и изрази надежда, че тя сега ще го възнагради, като приеме предложението му за женитба. Когато изрече и това, тогава чак Елизабет осъзна, че той не се и съмнява в утвърдителния отговор. *Изричаше* думите „колебание“ и „притеснение“, но по лицето му се четеше дълбока увереност в благополучния край. Това вече наистина я разгневи и щом той млъкна, поруменяла, тя започна:

— Прието е, доколкото зная, в случай като този да се изказва благодарност за обяснението дори когато чувството на любов не е споделено. Естествено е да се изпитва благодарност и ако я *изпитвах* сега, щях да ви поблагодаря. Ала не мога — никога не съм търсила любовта ви, а пък и вие ми я дарявате против волята си. Съжалявам, ако ви причинявам страдание. Но правя го неволно, затова, вярвам, скоро ще ви мине. Онези чувства, които, както чух, тъй дълго са ви спирали да изразите любовта си, лесно ще се преборят с нея след това обяснение.

Мистър Дарси, облегнат на полицата на камината и вгледан в нея очаквателно, прие думите ѝ с обида и изненада. Лицето му пребледня, а гневът изкриви чертите му. Опитваше да се сдържа и не продума,

докато не се овладя. За Елизабет настъпилата тишина беше ужасна. Накрая, с привидно спокойствие, той каза:

— Значи, този отговор заслужих да получа! А смея ли да ви запitam, защо ми отказвате тъй *неучтиво*? Но всъщност все едно!

— И аз от своя страна бих искала да зная — отвърна тя, — защо тъй *преднамерено* язвително и обидно решихте да ми обясните, че ме харесвате *против* волята, разума и дори против вкуса си? Ако аз съм откровено *неучтива*, то вие умишлено потърсихте и форма, за да *прикриете* вашата неучтивост. Но моите причини за това са други. Вие пи знаете. Ако сърцето не ме караше да ви откажа, ако дори ми бяхте безразличен, дори и ако ви харесвах, кажете кой на този свят може да ме насили да се омъжа за човека, който е разбил, и кой знае дали не завинаги, щастиято на любимата ми сестра?

Докато тя изричаше тези думи, мистър Дарси пребледня, но бързо се окопоти и заслуша, без да я прекъсва.

— Имам всичките основания да мисля само лошо за вас. Нищо не може да оправдае несправедливата, нечестна роля, която изиграхте спрямо *тях*. Не смеете, а и не можете да отречете, че сте основната, ако ли не единствена причина те да се разделят, че направихте тъй, щото него да го охулят като човек своенравен и лекомислен, тя да вехне по несбъднатите си надежди, и потопихте и двамата в тежка мъка.

Замълча и възмутена забеляза, че я слуша с изражение, в което не се съзираше никакво разкаяние. Дори я гледаше с престорено недоверчива усмивка.

— Ще отречете ли, че сте го сторили? — повтори тя. Тогава, привидно спокоен, Дарси отговори:

— Не отричам — сторих всичко по силите си да разделя приятеля си от сестра ви и се радвах на сполуката. Към *него* постъпих по-състрадателно, отколкото към себе си.

Елизабет не благоволи да покаже, че долавя учтивостта, а и това не я омилостиви.

— Тази история не е единственото, което ме настрои срещу вас — продължи тя. — Мнението ми се изгради много преди това. Какъв сте всъщност, разбрах от мистър Уикъм, когато ми разказа своите несгоди. Какво оправдание ще намерите за тях? С какви въображаеми

приятелски постъпки ще се извините? С какви измислени доказателства ще обясните намесата си в чуждите съдби?

— Много отблизо ви засягат бедите на този господин! — възкликна Дарси нервно и почервения.

— Всеки, който е разбрал какво е препатил, не може да не му съчувствува.

— Препатил! — повтори Дарси презрително. — Да, патилата му бяха наистина големи.

— А злините, които сте му причинили? — възмутено вдигна глас Елизабет. — Вие сте го довели до сегашната му бедност, относителна бедност. Вие сте му отнели придобивките, които несъмнено знаете, са били предназначени за него. Лишили сте го в най-свежата му младост от средства, негови не само по право, ами и по заслуга. Всичко това сте го сторили вие! А сега се отнасяте към тези несгоди с презрение и присмех!

Значи, това било мнението ви за мен! — извика Дарси и нервно закричи из стаята. — Такъв ме преценявате! Благодаря, че тъй подробно ми го изяснихте. По тази сметка прегрешенията ми са наистина непростиими! А дали всъщност нямаше да затворите очи за тези мои провинения, ако не бях наранил гордостта ви с искреното признание за колебанията, които ме възпираха да ви направя предложение? Може би щяхте да премълчите тези горчиви обвинения, ако бях скрил с какво съм се преборвал, ако ви бях подлъгал, че ме е тласнала единствено най-чиста, несдържана любов; любов разумна и премислена, любов над всичко? Но не — аз ненавиждам всякаква преструвка. А и не се свеня от чувствата, които ви описах. Те бяха много истински и оправдани. Нима очаквате да се гордея с общественото положение на вашите роднини? Да тържествувам, че ще се сродя с хора, чието място в живота е толкова по-долу от моето?

Елизабет усещаше да я обхваща все по-голяма ярост; насили се да се въздържи и му каза:

— А, мистър Дарси, грешите, ако мислите, че начинът, по който ми се обяснихте, е повлиял на моето решение — не, не, с това вие само ми спестихте притеснението, което щях да изпитам, ако се бяхте държали с мен като истински благородник.

При тези думи той трепна, но не се обади и тя продължи:

— Както и да ми бяхте предложили ръката си, нямаше да се изкуша да я приема.

Той отново трепна изненадан; и я погледна с очи, в които се четеше изумление и обида.

— От самото начало, от първия миг, бих казала, е който ви срещнах, обноските ви ми разкриха колко сте надменен, самолюбив и безогледен към чувствата на другите; тогава още у мен се наслои неодобрение, а последвалите събития забиха в него дълбоките, непоклатими корени на неприязънта; не беше минал и месец, откакто ви познавах, и вече знаех, че вие сте последният човек на този свят, за когото бих се омъжила.

— Казахте достатъчно, мадам. Отлично разбирам чувствата ви и мога само да се срамувам от моите. Простете, че ви отнех толкова време и приемоте най-добри благопожелания за здраве и щастие.

След тези думи той бързо излезе и Елизабет го чу миг след това да отваря входната врата и да си отива.

В душата ѝ настъпи хаос. И като не знаеше какво друго да стори, обхваната от слабост, седна и дълго рида. Колкото повече мислеше за случилото се, толкова по-голямо ставаше изумлението ѝ. Да получи предложение от мистър Дарси! Да е бил влюбен в нея от месеци насам! Толкова влюбен, че да я поиска за жена въпреки всички възражения, които го бяха подтикнали да отклони приятеля си от сестра ѝ, възражения, също тъй важни и в неговия случай! Невероятно! Хубаво е неволно да извикаш любов с такава сила.

Но гордостта му, тази негова отвратителна гордост, безсрамното признание за възмутителната и неоправдана постъпка към Джейн и бездушният начин, по който се е изказал за мистър Уикъм, без дори да отрече жестокостта към него, всичко това скоро взе връх над съчувствието, трепнало у нея при мисълта, че я обича. Отдадена на тези бурни мисли, тя чу каретата на лейди Катрин и осъзнавайки, че в този вид не бива да се мярка пред Шарлот, бързо изтича в стаята си.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ПЕТА

На другата сутрин Елизабет се събуди от същите мисли и размишления, които едва я бяха оставили да заспи. Все още бе замаяна от станалото; да мисли за друго, не ѝ бе възможно и като не я свърташе на едно място, реши веднага след закуска да излезе да се поразходи. Тръгна към любимата си пътека, но се сети, че мистър Дарси и той понякога отива нататък, затова вместо да влезе в парка, свърна по широката алея, която я изведе отвъд кръстопътя. От едната страна оставаше оградата на парка и тя скоро мина край един от порталите.

Разходи се по тази отсечка на алеята, а прелестната утрин накрая я подмами да спре пред портала и да погледне в парка. Вече ставаха пет седмици, откакто бе в Кент, пролетта бе настъпила и дърветата се раззеленяваха. Тъкмо тръгваше, някакъв мъж ѝ се мярна в близката горичка; крачеше към нея; уплаши се да не е мистър Дарси и понечи да се извърне. Но той я видя, забърза подире ѝ и я повика. Вече тръгнала, щом чу името си, макар да позна Дарси, тя се върна към портала. Той също бе стигнал там, подаде ѝ някакво писмо, което тя инстинктивно пое и надменно и сдържано каза:

— Разхождах се насам с надежда да пи срещна. Ще бъдете ли тъй добра да прочетете това писмо?

След това се поклони, извърна се и се изгуби сред дърветата.

Елизабет отвори писмото; не очакваше да я зарадва, но бе обхваната от силно любопитство, а още повече се изненада, като видя в плика два големи листа, изписани гъсто, със ситен почерк. Пое по алеята и се зачете. Беше датирано в Розингс, писано бе в осем сутринта. Ето какво се казваше в него:

Не бойте се, госпожице, това писмо не преповтаря онези чувства, не подновява предложението, което снощи тъй много Ви отблъсна. Пиша го не за да Ви огорча, нито пък да се унижавам, напомняйки желаниа, които за наше

общо спокойствие трябва нас по-скоро да изчезнат в забрава; усилието да го напиша и насилието — да го прочетете, биха могли да се спестят, но нещо ме тласкаше да го напиша, за да го прочетете. Моля, простете свободата, с която настоявам за вниманието Ви; зная, че е принуда над чувствата Ви, но разчитам на Вашата справедливост.

Снощи ми хвърлихте две обвинения, различни по характер и по значимост. Първото бе, че безогледен към чувствата и на двамата, съм бил разделил мистър Бингли и сестра Ви, а другото, че аз самият, пренебрегнал едно основателно искане, потъпкал и чест, и човечност, съм лишил от средства за препитание, и съм разбил бъдещето на мистър Уикъм... Да пропъдиш умишлено и безпричинно другаря от своето детство, признатия любимец на своя баща, младеж, чието единствено упование е било нашето покровителство, и то — обещано драговошно, е престъпление, несравнимо по-тежко от това да разделиш двама млади, влюбени едва от няколко седмици... Но аз се надявам да ме оневините за двете сурови обвинения, които снощи тъй несдържано стоварихте върху ми, след като прочетете изложението на постъпките ми и основанията за тях. Ако докато ги изяснявам, ми се наложи да дам израз на чувства, които ще Ви засегнат, искрено ще съжалявам. Но щом е необходимо да го сторя, излишно е да се извинявам.

Скоро след като пристигнахме в Хъртфордшър, забелязах, както и другите край мен, че Бингли предпочита по-голямата Ви сестра пред всички други млади дами. Но едва на бала в Недърфийлд осъзнах, че е влюбен. На този бал, докато танцувах с Вас, от случайните думи на сър Уилям Лукас за пръв път ми стана ясно, че начинът, по който Бингли ухажва сестра Ви, е дал повод да се смята, че те ще се оженят. Сър Уилям го спомена като нещо предстоящо, нещо, за което само денят не е определен. От този миг нататък започнах внимателно да наблюдавам приятеля си, и се уверих, че отношението му към мис Бенит е много по-различно от всичко, което бях виждал у

него дотогава. Наблюдавах и мис Бенит... Тя изглеждаше, а се и държеше открито, дружелюбно и мило както винаги, но по нищо не личеше да е по-различна към него, отколкото към другите; и от видяното през онази вечер се уверих, че се ласкае от ухажването, ала не отвърща на чувствата му... Щом сте убедена, че Вие не грешите в това, значи, сбъркал съм аз. Познавате сестра си по-добре и вероятно сте права... Ако е тъй, ако съм бил подведен от подобна грешка и съм й причинил страдания, сърдите ми се с право. Ала без колебание ще кажа: ведрото изражение на сестра Ви и цялото й поведение биха оставили и у най-внимателния наблюдател впечатлението, че въпреки дружелюбното и държане сърцето й е безразлично. Вярно, самият аз много желяех да е тъй, но — осмелявам се да заявя — наблюденията и заключенията ми трудно се влияят от собствените ми надежди или опасения... Не съм я сметнал за безразлична само защото съм го пожелал; вярвах го с такава безпристрастност, както го желяех с разума си. Възраженията ми срещу този брак не бяха единствено ония, с които, както снощи Ви изложих, самият аз се преборих само благодарение на силната любов към Вас; това, че семейството Ви е по-нискостоящо, не е от същото значение за приятеля ми, от каквото е за мен. Други причини ме възпираха; причини, които макар още да съществуват, и то в не по-малка степен по отношение и на него, и на мен, аз се опитах да забравя, защото сега не са ми пред очите. Налага се да ги изложя накратко. Общественото положение на майчиния Ви род, макар и неподходящо, е нищо, сравнено с пълната липса на благопристойност, проявявана почти непрестанно от нея самата, от трите Ви по-малки сестри, та дори понякога и от баща Ви. Простете ми... Боли ме да Ви огорчавам. Но в тази обида заради несъвършенствата на Вашите най-близки, в огорчението да Ви ги опиша такива, каквито аз ги виждам, трябва да Ви кажа, с възхита, че Вие се държите по начин, който не заслужава ни най-малко подобно порицание — похвалата отдавам от все сърце на Вас и на

сестра Ви; и двете сте надарени с благороден ум и възхитителен характер... Ще добавя само, че видяното през онази вечер затвърди окончателно мнението ми за всички и това още по-силно ме подтикна да предпазя приятеля си от един според мен извънредно неравностоен брак. Той замина от Недърфийлд за Лондон на другия ден, както сигурно си спомняте, с намерение да се върне скоро... А сега ще изясня ролята си в последвалите събития... Сестрите му и те бяха разтревожени като мен; разбрахме, че всички мислим еднакво; а и като виждахме, че час по-скоро трябва да отстраним брат им от Вашата сестра, набързо решихме да го последваме в Лондон. Щом стигнахме там, аз се заех усърдно да изтъквам на моя приятел неизбежните последствия от подобен несполучлив избор. Описвах ги и ги подсилвах умишлено. Всичко това обаче щеше само да позабави или да отложи решението му, ала не и да предотврати женитбата, ако не бях подкрепил доводите си с уверението, което не се и поколебах да изтъкна, а именно, че сестра Ви е безразлична към него. Дотогава той бе уверен, че тя отвърща на чувствата му с искрена, ако не със също тъй пламенна любов. Бингли е скромен и чувствителен човек и вярва повече на моите, отколкото на своите преценки. Ето защо никак не ми бе трудно да го убедя, че се е заблуждавал. А след като ми повярва, вече бе лесно да го увещая да не се връща повече в Хъртфордшър. За стореното дотук не чувствавам никаква вина. В цялата история има едно-единствено нещо, за което се упреквам и то е, че склоних да си послужа с хитрост, да скрия от него, че сестра Ви е в Лондон. Сам аз знаех, знаеше го и мис Бингли, ала брат й до този момент не го и подозира. Нищо чудно срещата да бе минала без особени последици; но аз се боях, че любовта му е все още жива и ще пламне отново, щом я види. Не отричам — постъпих недостойно, като премълчах, като скрих от него. Но стореното е сторено, и то с най-добри намерения. По този въпрос нямам какво повече да кажа и мисля, че достатъчно Ви се извиних. Ако съм наранил чувствата на сестра Ви,

сторил съм го неволно; може би Вие ще сметнете мотивите ми за неоснователни, но аз самият все още не съм уверен, че е така.

Що се отнася до другото и много по-тежко обвинение — че съм оцетил мистър Уикъм, единственият начин да го отхвърля е, като Ви разкажа всичко за отношенията му с моето семейство. Незная в какво точно ме обвинява, но за истинността на онова, което ще Ви разкрия, мога да посоча не един честен свидетел. Мистър Уикъм е син на почтен човек, който дълги години управляваше всички имоти на Пембърли; безупречните грижи за нашите имоти му спечелиха обичта на баща ми и той щедро се грижеше и за Джордж Уикъм, своя кръщелник. Баща ми пое издръжката му в училище, а след това и в Кеймбридж — това бе голяма помощ, защото собственият му баща, беден като църковна мишка поради разточителната си съпруга, никога не би могъл да му даде образование на благородник. Баща ми не само обичаше обществото на този млад човек, който имаше очарователно държане, но понеже го смяташе за много способен и вярваше, че ще приеме духовен сан, беше решил да му осигури енория. Що се отнася до мен, аз много, много отдавна започнах да го виждам в друга светлина. Порочните наклонности — липсата на добродетели, нещо, което умело прикриваше от своя благодетел, не можеше да убегне от погледа на младежа, неговия връстник — за разлика от мистър Дарси аз имах възможност да го наблюдавам постоянно. Отново ще Ви причиня болка — доколко голяма, Вие знаете. Ала каквито и да са чувствата Ви към мистър Уикъм и макар да ги предусещам, това не ще ми попречи да Ви разкрия неговата същност. Към това се прибавя и нещо друго. Достойният ми баща почина преди около пет години; и тъй като докрай остана привързан към Уикъм, в завещанието си ми препоръчваше да го подпомогна щедро, за да завърши образованието си, а пък ако реши да приеме религиозен сан, нареждаше ми да го направя пастор на една богата енория веднага щом мястото се освободи.

Оставяше му и наследство от хиляда лири. Неговият баща почина наскоро след моя и около шест месеца подир тези събития мистър Уикъм ми писа да ме уведоми, че тъй като окончателно се бил отказал да се посвети на църквата, надявал се, че има основания да поиска незабавно една допълнителна сума като обезщетение срещу църковните доходи, от които нямало да може да се възползува. Възнамерявал да следва правни науки и аз съм трябвало да разбера, че ония хиляда лири щели да бъдат напълно недостатъчни за тази цел. Повече ми се щеше да вярвам, отколкото повярвах, в неговата искреност; но тъй или инак, веднага приех предложението. Убеден бях, че мистър Уикъм е неподходящ за свещеник. Бързо уредих въпроса. Той се отказа от духовния сан и длъжност — ако изобщо е бил в състояние да се отдаде на подобно поприще, и в замяна получи трите хиляди лири. Сметките ни бяха уредени. Имах лошо мнение за него, затова не го канех в Пембърли, нито му позволявах да ме среща в града. Той живееше през повечето време в Лондон и зад прикритието на студент по право, свободен от всякакви задължения, водеше празен и разточителен живот. Близо три години не го чух; но когато пасторът на онази енория, определена на времето за него, почина, писа ми, че желаел да получи мястото. Уверяваше ме, а пък аз не се и съмнявах, че бил в тежко материално положение. Правните науки не били за него, взел бил окончателно решение да се ръкоположи, ако съм го предложил за пастор на въпросната енория, нещо, на което напълно разчитал, защото знаел, че няма за кого друг да се застъпя, а и понеже не можело да съм забравил какъв бил заветът на моя почитаем баща. Не вярвам да ме укорите — отказах да изпълня молбата и отхвърлих повторните му просби. Възмущението му беше бурно, тъй като бе в окаяно положение; и без съмнение злословил е срещу мен също така несдържано, както се нахвърли върху ми. С това скъсахме всички връзки. Как е преживявал, не зная. Но миналото лято отново се натрапи на вниманието ми по много неприятен начин. Сега трябва да разкажа

нещо, което сам аз бих желал да забравя и което единствено задължението ми към Вас ме принуждава да разкрия. След като се разгалих дотолкова, не се и съмнявам във Вашата дискретност. Сестра ми, десет години по-млада от мен, бе оставена под опеката на майчиния ми племенник, полковник Фицуилям, и под моята. Преди около година тя напусна училище и се настани да живее в Лондон; а миналото лято, заедно с дамата, която се грижеше за нея, отиде да летува в Рамсгейт; там отишъл и мистър Уикъм, очевидно съвсем преднамерено; защото впоследствие се разбра, че навремето между него и мисис Йънг, в чиито достойнства бяхме дълбоко заблудени, е съществувала интимна връзка; с нейно съдействие и помощ той дотолкова съумял да омае Джорджиана, чието любвеобилно сърце пазело най-нежни спомени от милото му внимание в детството, щото тя си въобразила, че е искрено влюбена, и се съгласила да избягат тайно. Беше едва на петнайсет години и това я оневинява; но след като Ви разказвам за неблагоприятието ѝ, драго ми е да добавя, че научих за намеренията ѝ от самата нея. Пристигнах там неочаквано ден-два преди замисленото бягство и тогава Джорджиана, неспособна да наскърби и огорчи своя брат, който ѝ беше като баща, ми призна всичко. Можете да си представите какво съм почувствувал и как съм постъпил. Грижата за доброто име и чувствата на сестра ми не ми позволиха да го изложа публично, но писах на мистър Уикъм, който си замина начаса, а мисис Йънг естествено уволних веднага. Целта на мистър Уикъм без съмнение е била да пипне състоянието на сестра ми, което възлиза на трийсет хиляди лири; но изкушавала го е и надеждата, че тъй ще си отмъсти и на мен. Признавам — отмъщението му щеше да е жестоко. Това, мадам, е достоверен разказ на всички събития, които ни свързват; и ако не ги приемете докрай за неистини, надявам се да признаете, че не съм проявил жестокост към мистър Уикъм. Не зная как и с помощта на какви измислици е успял да Ви завладее, ала не би трябвало да се учудвам на успеха му, защото тогава

наистина сте били в неведение за всичко относно нас двамата. Да разкриете истината, не е било във Ваша власт, а на неверие не сте способна. Може би се питате защо не съм разказал всичко това снощи. Тогава не се владеех достатъчно, за да реша кое да кажа и кое — да премълча. За потвърждение достоверността на всичко тук изложено мога да Ви насоча към полковник Фицуилям, гой ще го потвърди, защото като близък роднина и съкровен приятел, а и като изпълнител на бащиното ми завещание неизбежно е запознат с най-малките подробности от гореописаното. Ако отвращението Ви към мен не позволява да повярвате в моите думи, доверете се на братовчед ми, към това няма какво да Ви възпира; а за да Ви дам възможността да поговорите с него, ще се опитам да Ви връча писмото лично още тази сутрин. Накрая ще добавя само: бог да е с Вас!

Фицуилям Дарси

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ШЕСТА

Ако Елизабет, когато мистър Дарси ѝ подаде писмото, не бе очаквала то да е подновяване на предложението му, в такъв случай изобщо нямаше представа за какво би могло да се отнася. А като разбра съдържанието, можем да си представим с какво нетърпение се зачете и какви противоречиви чувства се надигнаха у нея. Вълнението ѝ беше неопишимо. Първото, което я изуми, беше тази негова самоувереност, че бил в състояние да се оневини; и веднага реши — както и да обяснява поведението си, то е неизвинимо и непростимо. Предварително настроена срещу всяка дума, тя подхвана изложението за събитията в Недърфийлд. Четеше припряно и не успяваше да разбере смисъла, а несдържаният устрем да узнае съдържанието на следващото изречение не ѝ позволяваше да схване за какво се говори в предишното. Увереността му в безразличието на Джейн прие за престорена, а обясненията за същинските, най-сериозните му възражения срещу този брак тъй я разгневиха, щото и не помисли да го оправдава. За стореното от него той не изразяваше никакво съжаление и това ѝ допадна; от думите му не лъхаше разкаяние, а надменност. Цялото послание излъчваше гордост и самонадеяност.

Но когато от тази история премина към обясненията за Уикъм, когато прочете по-задълбочено изложението на събития, които, ако бяха верни, разрушаваха всяка илюзия за неговите достойнства и тъй много наподобяваха собствената му версия за него самия, чувствата ѝ станаха още по-бурни и още по-трудни за определяне. Удивление, мрачни предчувствия и дори ужас се стовариха върху ѝ. В желанието си да ги отхвърли напълно, тя непрестанно възкличаваше: „Това е лъжа! Не може да бъде! Това е ужасна измислица!“ А като стигна до края на писмото, макар че едва бе разбрала смисъла на последните една-две страници, бързо го сгъна, мушна го в джоба, решена да го забрави, да не го поглежда никога вече.

Дълбоко объркана, без да намери опора за мислите си, тя продължаваше да крачи; напразно; не минаха няколко мига, и тя

отново разгъна писмото, опита да се овладее и препрочете разобличителните редове относно Уикъм, но този път се насили да вникне в смисъла на всяко изречение. Описанието на връзката му с обитателите на Пембърли не се отличаваше от онова, разказано от него самия; щедрата благосклонност на покойния мистър Дарси, макар тя досега да не знаеше на колко възлиза, отговаряше на собствените му думи. Дотук всичко казано съвпадаше: ала когато стигна до завещанието, различието бе голямо. Казаното от Уикъм за бенефицията^[1] тя помнеше съвсем точно и като възстанови всяка негова дума, стана ѝ ясно, че един от двамата лъже; дори за известно време се остави да повярва, че е така, както на нея ѝ се искаше да бъде. Ала когато прочете и пак препрочете много внимателно следващите подробности за това, как Уикъм се е отказал от всичките си намерения за духовно поприще и е поискал в замяна огромната сума от три хиляди лири, отново се разколеба. Откъсна поглед от писмото, опита се да прецени всяко обстоятелство най-безпристрастно — внимателно обмисляше вероятностите „за“ и „против“, — ала и това бе напразно. И двамата ѝ предлагаха единствено уверения. Отново зачете. Но с всеки ред осъзнаваше все по-ясно, че тази история, която според нея и най-невероятната измислица не можеше да преиначи дотолкова, щото да оправдае поне мъничко възмутителната постъпка на мистър Дарси, би могла да се обърне така, че той да се окаже напълно невинен и чист.

Разточителството и пълната разюзданост, в които той съвсем открито обвиняваше мистър Уикъм, дълбоко я потресоха; още повече, защото нямаше доказателства за противното. Не знаеше нищо за живота му до появяването му в доброволческия полк, към който се бе присъединил, подканен от оня младеж, с когото, срещайки го случайно в Лондон, бе подновил бегло предишно познанство. В Хъртфордшър за миналото му знаеха единствено онова, което сам бе разказал. Що се отнася до истинската му същност, дори и да бе имала възможност да я опознае, тя не бе пожелала. Хубавото лице, гласът, приятните му обноски бяха ѝ внушили, че притежава всички добродетели. Пожела да си припомни някакъв пример за вътрешна доброта, някакъв отличителен белег за почтеност или милосърдие, които да го очистят от нападките на мистър Дарси; или поне достатъчно други добродетели, които да натежат над неволните прегрешения, както би ѝ се искало да назове онези постъпки, заклеямени от мистър Дарси като

дългогодишно прахосничество и разпътен живот. Но, уви, нямаше нищо такова. Виждаше го пред себе си като жив, с чаровна външност и усмихнато лице; ала не си припомняше ни едно друго качество освен всеобщата възхита на познатите си и благоразположението на офицерите, спечелено с дружелюбното му държане. Дълго мисли над това, после продължи да чете. За жалост разказът, който следваше по-нататък, за коварните му намерения спрямо мис Дарси се потвърждаваше от думите, подметнати ѝ предишната сутрин от полковник Фицуилям; а пък накрая направо я препращаха за потвърждение на казаното към самия полковник Фицуилям — от когото преди това бе научила за близкото му участие във всички дела на неговия братовчед и в чиято добросъвестност нямаше никакви основания да се съмнява. В един миг почти реши да се обърне към него, но отхвърли тази идея, защото щеше да ѝ е неловко, а накрая изобщо отпрати тези мисли, тъй като се увери, че мистър Дарси никога не би го предложил, ако не е напълно уверен в подкрепата на братовчед си.

Не бе забравила ни една подробност от разговора с Уикъм, когато се бяха запознали на вечерята у мистър Филипс. Много негови изрази бяха свежи в паметта ѝ. Изведнъж осъзна колко непристойни са били тези съкровени изповеди пред една непозната и се учуди, че чак сега го е разбрала. Осъзна, че това самоизтъкване е било невъзпитано, а изявленията му — противоположни на неговото поведение. Спомни си как се бе перчил, че не го било страх от мистър Дарси — че мистър Дарси можел, ако искал, да напусне това графство, но той самият нямало да мръдне оттам; а още на другата седмица беше избягал заради бала в Недърфийлд. Припомни си тъй също, че дотогава, докато обитателите на Недърфийлд живееха в имението, единствено на нея беше доверил своята тъжна история; ала веднага щом си заминаха, беше я разгласил на всеослушание; а след това без задръжки, без угризения бе очернил името на мистър Дарси, макар да я бе уверявал, че уважението към бащата не му позволявало да изобличи сина.

О, колко различно изглеждаше сега всичко, свързано с него! Любовта му към мис Кинг изведнъж лъсна като плод на чисто материални стремежи; а незначителното ѝ наследство вече бе знак не за безразличие към парите, а алчност да сграбчи каквото може. Отношението му към нея самата беше по-трудно да се обясни; или е

бил заблуден и я е смятал за богата, или пък е задоволявал суетността си и е подхранвал увлечението ѝ, което по всяка вероятност тя не е съумявала да прикрие. Желанието ѝ да го защити гаснеше бързо; докато, в оправдание на мистър Дарси, се видя принудена да признае, че още на времето, когато Джейн бе запитала мистър Бингли, той напълно го бе оневинил в цялата история; трябваше да признае също така, че макар държането му да бе надменно и отблъскващо от деня на познанството им — познанство, което напоследък ги бе сближило, бе ѝ позволило да го опознае — никога не бе проявявал несправедливост или безпринципност, нищо, което да разкрие, че е нечестен или безнравствен. Трябваше да признае също, че близките му го ценяха и уважаваха — дори Уикъм не отрече да е предан брат, а и тя самата неведнъж го бе чувала да говори с любов за сестра си и това разкриваше, че е способен да изпитва и нежност, че ако деянията му отговаряха на описанията на Уикъм, подобно чудовищно погазване на справедливостта едва ли би могло да се прикрие от света; и че приятелство между човек, способен на подобни простъпки, и личност, дружелюбна като мистър Бингли, би било съвсем необяснимо.

Обзе я чувство на дълбок срам. Всяка мисъл за Дарси или за Уикъм я караше да прозре — била е заслепена, пристрастна, робиня на предразсъдъци, смешна и жалка.

„Колко отвратително съм се държала! — изохка тя. — Аз, гдето се гордеех с дълбока прозорливост! Аз, тъй уверена в своите качества! О, колко се дразнех от великодушната искреност на сестра си, как подхранвах собствената си суетност с излишна и осъдителна недоверчивост, Какво унижаващо за мен откритие! И колко заслужено унижение! И любовта дори не можеше по-страшно да ме заслепи. Но не любов, суетността ме опозори. Поласкана от вниманието на Уикъм, обидена от пренебрежението на Дарси, още в началото на нашето познанство нежно прегърнах предубеждението и в пълно неведение отритнах здравия разум във всичко, във всичко... До този миг аз съм се мислела за друг човек!“

От нея към Джейн, от Джейн — към Бингли, мислите ѝ се точеха в нишка, която я доведе до обяснението на Дарси по този въпрос, и тя си спомни, че ѝ се бе сторило неубедително; отново препрочете редовете. Този път ѝ прозвучаха съвсем другояче. Би ли могла да не му повярва за това, след като във всичко друго бе принудена да го признае

за прав? Той твърдеше, че не е и подозирал за чувствата на сестра ѝ; в ушите ѝ прозвучаха предупредителните думи на Шарлот. Да опровергае описанието му за Джейн, също бе невъзможно. Той беше прав — любовта на Джейн, макар и пламенна, оставаше дълбоко скрита и поведението ѝ, винаги дружелюбно и приветливо, рядко издаваше някаква пламенност.

Когато стигна до онази част на писмото, където споменаваше семейството ѝ с такъв унищожителен, макар и заслужен укор, тя запламтя от срам. Обвинението бе справедливо — не можеше да го отрече, а обстоятелствата, на които се позоваваше, тъй като се бяха случили на бала в Недърфийлд и обосноваваха първоначалното му неодобрение, бяха го поразили не по-малко, отколкото бяха раздразнили и нея.

Високата оценка за нея и сестра ѝ я поласка. Това я утешаваше, ала не можеше да я примири с възмущението, което останалата част от семейството ѝ само си бе навлякло; а само като си представи, че злощастията на Джейн бе в същност дело на най-близките ѝ роднини и като си помисли за петното, лепнато върху двете от възмутителното поведение на останалите, налегна я униние, каквото не бе изпитвала никога досега.

Продължи да кръстосва по алеята цели два часа, унесени от най-разнообразни мисли; преосмисляте случки, уточняваше вероятности и полагаше усилия да се приспособи към тази промяна, тъй внезапна и толкова съществена, докато накрая умората и досещането, че отдавна е излязла, я накараха да се запътя към дома; отвори портата с желание да се покаже дружелюбна, както ѝ бе привично, и решена да подтисне ония мисли, които ще ѝ пречат да бъде общителна.

Още щом влезе, ѝ казаха, че двамата джентълмени от Розингс се появили поотделно, докато се разхождала; мистър Дарси постоял, колкото да се сбогува, но полковник Фицуилям останал повече от час с надеждата да я дочака и накрая дори решил да тръгне да я търси по околните пътеки. Елизабет се престори, че съжالياва, гдето не го е видяла; а в същност ѝ бе драго, че са се разминали. Сега полковник Фицуилям никак не я интересуваше. Мисълта ѝ бе обзета изцяло от онова писмо.

[1] Бенефиция — благодеяние чрез завещаване на имот, особено на духовенството в католическата църква. — Б. пр. ↑

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И СЕДМА

Двамата джентълмени си тръгнаха от Розингс на другата сутрин; а мистър Колинс, застанал на пост край портала, за да им отправи прощален поклон, се върна в къщи с радостната вест, че и двамата изглеждали бодри и дори усмихнати въпреки тежкия миг на раздялата с близките си от Розингс. А след туй незабавно се отправи към имението да утешава лейди Катрин и дъщеря ѝ; когато пък се прибра оттам, предаде им с голямо задоволство покана от нейно благородие, която гласеше, че се усещала така подтисната, щото желала всички да обядват с нея.

Докато се покланяше на лейди Катрин, Елизабет, без да ще, си помисли, че ако бе поискала, сега вече щеше да ѝ е представена като бъдеща снаха; и без да ще, се усмихна, когато си представи възмуцението на нейно благородие. „Какво ли щеше да каже? Как ли щеше да се държи?“ Тези въпроси истински я забавляваха.

Първо заговори за онези, които не бяха вече сред тях.

— Уверявам ви, много ми липсват — заяви лейди Катрин; — смятам, че малцина чувствуват загубата на приятели така болезнено. Към тези двамина съм особено привързана, а и те ме обичат! Тръгнаха си с голямо нежелание. Но всеки път е така. Милият полковник успяваше да се усмихва до края, но Дарси го изживя много болезнено, по-болезнено и от миналата година. Все повече се привързва към Розингс.

Тук мистър Колинс подхвърли един комплимент и един намек, които и майката, и дъщерята приеха с любезни усмивки.

След вечерята лейди Катрин отбеляза, че мис Бенит изглеждала без настроение, но побърза сама да намери обяснение — отдаде го на нежеланието ѝ толкова скоро да се връща у дома и додаде:

— Ако наистина е тъй, пишете на майка си — тя ще ви разреши. Не се и съмнявам, че мисис Колинс много ще ви се радва.

— Благодаря за любезната покана на ваше благородие — усмихна се Елизабет, — но не мога да я приема. Другата събота трябва

да съм в Лондон.

— В такъв случай престоят ви тук ще е само шест седмици. Очаквах да гостувате поне два месеца. Казах го на мисис Колинс, преди да пристигнете. Защо е нужно да се връщате толкова скоро? Мисис Бенит спокойно може и без вас още петнадесет дни.

— Баща ми обаче не може. Миналата седмица ми писа да побързам.

— Ха! Щом майка ви може без вас, какво остава за баща ви! Дъщерите не са кой знае какво за бащата. А пък останете ли един месец, ще отведе една от вас до Лондон в началото на юни — ще прескоча до там за седмица; и понеже Досън прие да тръгнем с откритата карета, има място за една от вас — ако пък се захлади, нямам нищо против да отведе и двете ви, защото и двете сте слабички.

— Много сте любезна, госпожо, но се боя, че не е възможно да останем.

Лейди Катрин се примири.

— Мисис Колинс, трябва да изпратите с тях някой прислужник. Знаете — казвам, каквото мисля, и не си представям две млади момичета да тръгнат с пощенска кола сами. Много е непристойно. Помислете за някого. От всичко — това ми е най-отвратително. Младата жена трябва да бъде пазена и обграждана с вниманието, което ѝ се полага според общественото положение. Миналото лято, когато племенницата ми Джорджиана тръгна за Рамсгейт, накарах да я придружат двама прислужници. Мис Дарси, дъщерята на мистър Дарси от Пембърли и на лейди Ан, трябва да пътува само така. Държа на тия неща. Изпратете Джон с момичетата, мисис Колинс. Хубаво, че се сетих да ви напомня; защото пуснете ли ги сами, излагате се вие.

— Чичо ми ще изпрати прислужник да ни отведе.

— О! Чичо ви ли? Той държи личен прислужник, така ли? Драго ми е, че някой ваш близък се сеца за подобни неща. Къде ще смените впряга? О! В Бромли, разбира се. Кажете им в „Камбаната“, че аз ви пращам, за да са по-учтиви.

Лейди Катрин ги затрупваше с въпроси за пътуването и понеже че на всички успяваше да си отговаря, Елизабет трябваше да я слуша внимателно, нещо, за което бе благодарна; иначе с тези нейни объркани мисли можеше да забрави къде се намира. Остави размишленията за часовете на самота; тогава даваше воля на

вълненията си; не минаваше ден, без да се разхожда, а по време на тези разходки имаше възможност докрай да се наслаждава на неприятните спомени.

Писмото на мистър Дарси научи наизуст. Разнищи всяко изречение: и чувствата ѝ към автора често бяха противоречиви. Припомнеше ли си любовното му обяснение, изпълваше се с възмущение; но само като си помислеше колко несправедливо го е укорявала и как го е осъждала, гневът се връщаше към нея самата; несподелената му любов я караше да му съчувствува. Обичта му извикваше благодарност, достойният му характер — искрено уважение; ала не го харесваше; дори за миг не съжали, че му е отказала, и не желаше да го среща. Предишното ѝ поведение бе несекващ източник за яд и разкаяние; а злощастните несъвършенства на близките ѝ я съкрушаваха. Защото бяха непоправими. Баща ѝ се ограничаваше единствено с иронични насмешки и не си даваше труд да възпре необузданото лекомислие на малките си дъщери; а майка ѝ, с непристойните си обноски, бе сляпа за злото. Неведнъж Елизабет и Джейн бяха опитвали да възпират наглостта на Катрин и Лидия; но дотогава, докато намираха опора в майката, те щяха да са все тъй лекомислени. Катрин, малодушна, раздразнителна и винаги готова да подражава на Лидия, всякога се обиждаше от съветите им, а Лидия, своеволна и безгрижна, не искаше и да ги чуе. Бяха невежи, мързеливи и суетни. Докато имаше офицери в Меритън, щяха да флиртуват с тях, а тъй като Меритън бе на една крачка от Лонгборн, вечно щяха да прескачат дотам.

Другата ѝ тревога бе притеснението за Джейн, а обяснението на мистър Дарси бе възстановило доброто ѝ мнение за Бингли и я караше още по-силно да чувствава колко много бе загубила сестра ѝ. Разбра, че любовта му е истинска, а постъпката му е оправдана, като се махне вината за безграничната му вяра в приятеля. Толкова по-мъчителна бе мисълта, че при един брак, желан във всяко отношение, изпълнен с предимства, предвещаващ истинско щастие, Джейн трябваше да вехне само заради безразсъдството и непристойното поведение на собственото си семейство!

А като прибавим към тези размисли разкритията и за Уикъм, не е трудно да разберем защо тя, която доскоро бе толкова жизнерадостна, сега беше унила и едва съумяваше да се владее.

През последната седмица поканите в Розингс следваха една след друга както в началото. Следобедът, преди да тръгнат, бяха пак там, а нейно благородие отново пожела да чуе подробностите за пътешествието, поучи ги как да си наредят багажа и толкова настояваше да сгънат роклите си по нейния начин, че щом се прибраха, Марая се принуди да разтури сандъка, който бе подреждала цяла сутрин, и да започне всичко отначало.

На тръгване лейди Катрин благоволи да им пожелае добър път и ги покани в Хънсфорд догодина, а мис де Бърг събра сили да направи реверанс и подаде ръка и на двете.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ОСМА

Сутринта в неделя Елизабет и мистър Колинс се срещнаха на закуска малко преди другите да слязат, той се възползува от тази възможност да изрече прощалното слово, което смяташе за наложително.

— Не зная, мис Елизабет — подхвана, — дали мисис Колинс е успяла да поблагодари, че ни посетихте, но не се и съмнявам — преди да тръгнете, ще го стори. Повярвайте, високо ценим честта, с която ни удостоихте. Съзнаваме, че скромният ни дом не е кой знае колко привлекателен. Простичкият начин, по който живеем, схлупените стаи, малобройната прислуга и тесният кръг, в който се движим, не правят Хънсфорд особено привлекателен за млада дама като вас, но, вярвайте, благодарни сме за снизхождението и сторихме всичко по силите си да разнообразим дните, прекарани при нас.

Елизабет щедро поблагодари и го увери, че ѝ е било особено приятно. Прекарала шест много забавни седмици; а удоволствието от близостта с Шарлот и милото внимание, с което я обградили, изисквали не неговата, а *нейната* благодарност. Мистър Колинс остана доволен; отговори още по-усмихнато и тържествено:

— Много ми е драго, като чувам, че времето при нас е минало приятно Положихме всички усилия; а и удоволствието да ви въведем в един по-висш кръг поради връзките ни с Розингс и често да ви извеждаме от скромния ни дом ни кара да се ласкаем от мисълта, че гостуването ви в Хънсфорд не е било досадно. Възможността да общуваме със семейството на лейди Катрин е наистина изключително предимство и такова щастие, с каквото малцина могат да се похвалят. Виждате в колко приятелски връзки сме с тях. Виждате колко често ни канят там. В същност, да си призная, въпреки неудобствата на този скромнен енорийски дом всеки, който го обитава, би трябвало да се чувства щастлив, щом може да споделя с нас дружбата ни с Розингс.

Думите бледнееха пред развълнувалите го чувства и той се принуди да тръгне из стаята, а Елизабет се опита да съчетае учтивост и

истина в няколко кратки изречения.

— В същност вие ще разкажете в Хъртфордшър колко приятно живеем тук, скъпа братовчедке. Или поне смея да се лаская, че ще го сторите. Вниманието, с което лейди Катрин обгражда мисис Колинс наблюдавахте почти ежедневно и, общо взето, надявам се, сама виждате, че приятелката ви не е сключила несполучлив... но тук би трябвало да спра. Ще ми позволите все пак да ви уверя, драга мис Елизабет, че от сърце и най-искрено ви желая също тъй щастлив брак. Скъпата ми Шарлот и аз сме единни във всички помисли. Между нас съществува необичайно сходство на характер и възгледи. Просто сме сътворени един за друг.

Без да си криви душата, Елизабет отвърна, че подобни случаи са истинска благословия, и също тъй искрено добави, че вярва и се радва на семейното му щастие. Но си отдъхна, когато разговорът се прекъсна от влизането на дамата, за която приказваха. Бедната Шарлот! Жал ѝ бе да я оставя в подобна компания! Но тя си бе избрала съдбата с отворени очи, и макар очевидно да скърбеше, че гостенките ѝ си заминават, не изглеждаше да се нуждае от съчувствие. Домът и домакинството, енорията и домашните ѝ птици, а и всички други залисии все още ѝ се струваха привлекателни.

Най-сетне екипажът пристигна, пристегнаха сандъците отвън, наредиха пакетите вътре и бяха готови. След сърдечната раздяла между приятелките мистър Колинс придружи Елизабет до колата, а докато вървяха нататък, той ѝ заръчваше да предаде най-дълбоките му уважения на семейството ѝ, не забрави да по-благодари за любезното им гостоприемство през зимата в Лонгборн и да изпрати най-сърдечни поздравии на мистър и мисис Гарднър, макар да не ги познавал. После ѝ помогна да се качи, след нея влезе Марая и тъкмо да затвори вратата, внезапно ги подсети, и то доста притеснено, че са забравили да пратят поздравии за дамите в Розингс.

— Но вие естествено ще ме натоварите да им предам покорните ви уважения, както и благодарности за тяхната любезност, докато ни гостувахте.

Елизабет не се възпротиви; той най-после затвори вратата и екипажът тръгна.

— Боже мой! — възкликна Марая. — Сякаш вчера дойдохме! А колко неща се случиха оттогава!

— Колко неща, наистина! — въздъхна спътничката ѝ.

— Девет пъти обядвахме в Розингс и два пъти ни каниха на чай! Колко много ще имам да разправам!

Елизабет безмълвно допълни: „А пък аз колко много — да премълча!“

Пътуваха, без много да разговарят, пътуваха спокойно и четири часа след като напуснаха Хънсфорд, пристигнаха у Гарднърови, където щяха да останат няколко дни.

Джейн изглеждаше добре, но Елизабет не успя да разбере как в същност се чувства, защото милата им леля се бе погрижила да им достави развлечения. Джейн обаче щеше да се върне с нея, а в Лонгборн имаше много време да я наблюдава.

Но как да изтърпи до Лонгборн, за да ѝ довери за предложението на мистър Дарси! Имаше да сподели нещо, което силно щеше да изненада Джейн и да погъделичка онези следи от суетност, които все още не бе успяла да смаже у себе си; но се колебаеше да се изповядва, защото не бе решила дали да ѝ разкрие всичко докрай; спираше я и опасението, че заговори ли за това, ще трябва да спомене и Бингли, а това щеше да огорчи сестра ѝ.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ДЕВЕТА

Трите млади дами потеглиха от Грейсчърч Стрийт към град... в Хъртфордшър във втората седмица на май като приближиха странноприемницата, където щеше да ги чака каретата на мистър Бенит, отдалеч разбраха, че кочияшът е бил точен, защото от прозореца на горната трапезарии надничаха Кити и Лидия. Пристигнали бяха преди повече от час и се бяха забавлявали от сърце: първо отскочиха до отсрещния магазин за шапки, после спряха да погледат войника на пост, а сега правеха салата от краставички. Поздравиха сестрите си и тържествено ги заведоха до масата, отрупана със студени меса и закуски.

— Нали е чудесно? Нали ви изненадахме приятно? — възклицаваха те.

— Каним ви на обяд — обясни Лидия, — само че трябва да си го платите, защото се изхарчихме до грош в отсрещния магазин. — После им показа покупките: — Гледайте, купих си тази шапка. Не ми харесва много, но си казах: я хайде да я взема. Ще я разпоря още щом се приберем и ще си я пооправя.

А когато сестрите ѝ я обявиха за грозна, заяви им безгрижно:

— Да, но другите бяха още по-грозни; като купя малко панделка да я обшия, ще се разкраси. Все е едно какво ще носим това лято — полкът напуска Меритън. Заминават след две седмици.

— Така ли? — въздъхна Елизабет облекчено.

— Местят се на лагер край Брайтън; как ми се иска татко да ни заведе там за лятото! Чудесно ще е и няма да е скъпо. Мама и тя иска! Представяш ли си иначе какво скучно лято ни чака!

„Да — помисли си Елизабет, — това *наистина* ще е чудесно и ще ни довърши. Боже мой! Брайтън и цял военен лагер, само това оставаше, след като шепа доброволци и баловете в Меритън ни навлякоха срам и позор!“

— Слушайте новините — започна Лидия, щом седнаха край масата. — Невероятни! Чудесни новини, страхотни новини, и то за

един, когото всички харесваме.

Джейн и Елизабет се спогледаха и освободиха прислужника. Лидия се изкиска и викна:

— Ето ви пак — само превземки и криеници. Какво, че прислужникът щял да чуе? Сякаш го интересува! Чувал е по-ужасни неща от онова, което ще ви кажа. Но пък е грозен! Добре, че се махна. Каква дълга брада! Е, слушайте: отнася се до милия Уикъм, а това не е за пред прислужници, нали? Уикъм няма да се ожени за Мери Кинг. Разбрахте ли! Тя замина при чичо си в Ливърпул; замина за дълго. Уикъм е спасен.

— Спасена е и Мери Кинг — додаде Елизабет, — спасена от брак, замислен по сметка.

— Глупачка — защо замина, щом го е харесвала?

— Вероятно ни един от двамата не е бил влюбен — обади се Джейн.

— За *него* зная. Не даваше и пет пари за нея. Кой ще се влюби в такава отвратително луничаво дребосъче?

Елизабет се засрами, като си спомни, че макар неспособна да се *изрази* тъй грубо, грубостта на *чувството* не се отличаваше кой знае колко от онова което неотдавна самата тя без угризения беше изпитвала в сърцето си!

Нахраниха се, големите сестри платиха и поръчаха каретата и след суетнята около кутиите, кошничките за ръкоделие, пакетите и новите покупки на Лидия и Кити всички се настаниха.

— Ах, как сме се натъпкали тука! — засмя се Лидия. — Не съжалявам за новата шапка, дори само заради тази голяма кутия! А сега да се отпуснем, да поприказваме и да се веселим по пътя към дома. Хайде, разказвайте — какво преживяхте трите, като заминахте от къщи? Запознахте ли се с приятни мъже? Имахте ли флиртове? Все се надявах някоя от вас да се омъжи, преди да се върнете. Джейн скоро ще е стара мома. Ще стане на двацет и три! Боже ще умра от срам, ако не се омъжа до двацет и три! Леля Филипс много иска да си намерите мъже. Разправя, че Лизи трябвало да се омъжи за мистър Колинс; а на мен ми е скучен. Боже, как ми се ще да се омъжа преди вас; тогава аз ще ви водя по балове. Ах, да знаете как се забавлявахме преди няколко дни у полковник Форстър. Извикаха ни с Кити да прекараме деня у тях, а мисис Форстър обеща вечерта да устрои танци (аз и мисис

Фростър сме вече много близки!), покани и сестри Харингтън, добре, но Хариет била болна, затова Пен дойде сама; и тогава, какво мислите? Взехме, че облякохме Чембърлейн в женски дрехи, уж, че е жена — представяте ли си! Никой не знаеше, само Кол и мисис Форстър, и Кити, и аз, и леля, защото ѝ поискахме рокля; нямате представа колко стана хубав! Като дойдоха Дени и Уикъм, и Прат, и още неколцина, не го познаха. Боже, как съм се смяла! И мисис Форстър, и тя. Направо щях да се пукна от смях. Това усъмни мъжете, а после разбраха.

Ето, с подобни разкази за веселби и шеги Лидия с помощта на Кити се мъчеше да развлича спътничките си чак до Лонгборн. Колкото да не искаше да ги слуша, Елизабет, без да ще, твърде често дочуваше името на Уикъм.

В къщи ги посрещнаха с радост. Мисис Бенит се успокои, като видя, че Джейн е все тъй хубава; а по време на вечерята мистър Бенит на няколко пъти повтори:

— Радвам се, че се прибра, Лизи.

Край трапезата бяха насядали много гости, защото почти всички Лукасови бяха пристигнали да посрещнат Марая и да научат новините; разговаряха за какво ли не: през масата лейди Лукас разпитваше Марая за стопанството и домашните птици на по-голямата ѝ дъщеря; мисис Бенит се разкъсваше на две, защото, от една страна, разпитваше Джейн, която седеше по-нататък от нея, за новата мода, а сетне преразказваше чутото на по-малките Лукасови дъщери; а Лидия, чийто глас заглушаваше всички останали, разправяше колко весело прекарали сутринта на всеки, който бе готов да я чуе.

— О, Мери — възкликна тя, — жалко, че не дойде с нас, много весело беше! Докато пътувахме нататък, дръпнах всички пердета, уж, че каретата е празна и въобще нямаше да ги отворя, но на Кити ѝ прилоша; а пък като стигнахме в страноприемницата, направихме нещо много изискано — поканихме ги и трите на студен обяд и ако и ти беше дошла, и теб щяхме да поканим. После пък на връщане какво беше! Мислех, че няма да се поберем в каретата. Щях да се пукна от смях. После по пътя пак беше много весело! Тъй силно приказвахме и така се кискахме, че сигурно са ни чували на десет мили!

На това Мери отвърна с най-сериозен тон:

— И през ум не ми е минало, скъпа сестро, да подценявам подобни развлечения. Те несъмнено забавляват повечето жени. Но да

си призная, *мен* не ме привличат. Предпочитам някоя книга.

Но Лидия не я и чу. Рядко изслушваше някого, а Мери — никога.

Следобед Лидия се опита да увеща сестрите си да се разходят до Меритън и да видят какво става там; но Елизабет твърдо отказа. Не желаше да се приказва, че Бенитъновите дъщери не издържат я половин ден в къщи, а веднага хукват подир офицерите. Имаше и друга причина да откаже. Ужасяваше се от една среща с Уикъм и беше решила да го избягва, докогато може. *Нейното* облекчение от заминаването на полка бе неописуемо. Щяха да се изтеглят след две седмици, а отиде ли си, надяваше се никога вече да не го чуе.

Скоро след като се прибраха, Елизабет разбра, че идеята за летуване в Брайтън, за която Лидия ѝ бе загатнала в странноприемницата, е непрестанна тема на разговор между родителите ѝ. Веднага ѝ стана ясно, че баща ѝ и не помисля да се съгласи; но в същото време отговорите му звучаха тъй уклончива и неясно, щото майка ѝ, макар понякога да се обезсърчаваше, все още хранеше надежда да го склони.

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТА

Елизабет вече изгаряше от нетърпение да разкаже на Джейн какво се бе случило и тъй като реши да премълчи онова, което засягаше сестра ѝ, и след като я подготви да очаква голяма изненада, на другата сутрин ѝ предаде в общи черти разговора си с мистър Дарси.

Удивлението на Джейн скоро отстъпи пред силната сестринска обич, в чиято светлина любовта му към Елизабет изглеждаше напълно естествена; изненадата бе изместена от други чувства. Изпълни я състрадание към мистър Дарси, който не бе съумял да изрази любовта си така, че да приласкае Елизабет, а още повече се разтревожи, като си представи колко дълбоко го е огорчил нейният отказ.

— Не е трябвало да е чак толкова уверен в успеха си — каза тя — или поне не биваше да го показва, но представи си само колко по-силно се е разочаровал.

— Искрено го съжалявам — отвърна Елизабет, — ала него го владеят и други чувства, а те бърже ще го накарат да ме забрави. Нали не ме кориш, че му отказах?

— Да те укорявам? О, не!

— Но смяташ, че прекалено разпалено съм защитила Уикъм, така ли?

— Не — мисля, че си казала само истината.

— След малко, когато чуеш какво стана на другата сутрин, ще видиш, че не е точно така.

И започна да ѝ разправя за писмото, като преповтори всичко относно Уикъм. Какъв удар за бедната Джейн, която реши, че у всички хора по света едва ли се крие толкова злодейство, колкото бе сбрано в този единствен човек! Дори отмъщението на Дарси, което прецени като напълно справедливо, не успя да уталожить ужаса от разкритието. Опита се да го обясни с недоразумение, мъчеше се да оневини единия, без с това да стоварва вината върху другия.

— Не, не, напразно — спря я Елизабет. — Не можеш да оправдаеш и двамата. Ти реши кого предпочиташ, но избери един от тях. Добродетелите им стигат само за един; един е добродетелният; и напоследък преливат на едната страна. Аз за себе си съм склонна да вярвам, че добродетелният е мистър Дарси, а ти преценявай за себе си.

Мина време, докато Джейн набере сили да се усмихне.

— Дълбоко съм потресена — възкликна тя. — Възможно ли е Уикъм да е толкова лош? Невероятно! Бедният мистър Дарси! О, Лизи, представяш ли си какво е изживял? Какво разочарование! На всичко отгоре и твоето презрение! И принудата да разкрие всичко онова за сестра си! Ужасна история. Сигурно и ти чувствуваш същото като мен.

— О, не! И съжалението, и съчувствието ми избледняха, като те виждам толкова разстроена. Ти тъй всецяло ще му отдадеш справедливото оправдание, че аз с всеки миг се усещам по-спокойна и по-безразлична. Щедростта ти ме прави скъперница и ако продължиш да го окайваш, сърцето ми ще олекне като перце.

— Бедният Уикъм; лицето му излъчва доброта! Държи се толкова сърдечно и дружелюбно.

— Има нещо сбъркано във възпитанието на тези двама души. Единият е взел всичката доброта, а другият — само доброто изражение.

— За разлика от теб никога не съм смятала, че мистър Дарси е *напълно* лишен от добро изражение.

— А пък аз се мислех за много умна, че го ненавиждам без причина. Подобна неприязън е като шпора за ума, дава простор на остроумието. Можеш да пускаш хапливи остроти и да си несправедлив; ала не е възможно само да се присмиваш на един мъж и да не се препънеш в собственото си остроумие.

— Каж ми, Лизи, първия път, когато прочете писмото, не виждаше ли нещата другояче?

— Разбира се. Много се притесних. Притесних се и се усетих дълбоко нещастна. А нямаше с кого да споделя, нямаше я Джейн, за да ме увери, че не съм била чак толкова слаба, суетна и глупава, колкото си знаех, че съм била! О, как ми липсваше!

— Яд ме е, че тъй разпалено си обвинявала мистър Дарси заради Уикъм, защото сега виждам — той не го е заслужил.

— Разбира се. Незаслужено обидните ми думи са естествена последица от предразсъдъците, които сама подхранвах. Има нещо, за което желая да ме посъветваш. Как мислиш — трябва ли, или не бива да разкрия пред нашите познати същността на Уикъм?

Джейн помълча, а сетне отвърна:

— Не е нужно да го излагаш. Ти как смяташ?

— Същото. Мистър Дарси не ме е упълномощил да разгласявам думите му. Обратното — моли ме всичко относно сестра му да запазя в тайна; а като премълча това, как ще ги убедя да оправдаят другите му постъпки? Всеобщата неприязън към мистър Дарси е дълбоко вкоренена — кой ще склони да го види в по-добра светлина? Не е по силите ми. Уикъм заминава; на всички ще им е безразлично какъв е в същност. По-късно може и да разберат, тогава ние ще им се присмиваме, че късно научават. Засега ще мълча.

— Права си. Публичното разобличение може завинаги да го погуби. Възможно е сега да се разкайва за миналите си деяния, да иска да се поправи. Не бива да го довеждаме до отчаяние.

След този разговор бурните мисли на Елизабет се поуспокоиха. Споделила бе две от тайните, тежали й близо петнадесет дни, и знаеше, че Джейн е готова с охота да я изслуша всеки път, когато пожелае. Но още нещо витаеше скрито, нещо, което благоразумието я възпираше да каже. Не смееше да разкрие останалата половина от писмото на мистър Дарси, нито да обясни на сестра си колко искрено я ценеше приятелят му. Това никой не биваше да узнава; разбираше, че само едно обяснение между двамата ще й позволи да отхвърли скритото бреме. „А тогава, мислеше си тя, ако невероятното събитие изобщо се случи, ще мога да й кажа само онова, което Бингли ще изрече сам, и то далеч по убедително. Ще имам право да разкрия тайната едва тогава, когато вече няма да е тайна!“

Сега, когато си бе у дома, имаше време да наблюдава сестра си. Джейн не беше щастлива. Все още хранеше нежно чувство към Бингли. Той бе първата й истинска любов и отношението й към него бе пламенно, а възрастта и характерът й го правеха по-дълбоко, отколкото е първата любов; тя така ревностно пазеше спомена си за него, толкова го предпочиташе пред всеки друг мъж, че благоразумието и желанието да не тревожи близките си я караха да се крие, а това можеше да навреди на здравето и на вътрешното й равновесие.

— Е, Лизи — обърна се към нея един ден мисис Бенит, — какво ще кажеш за тази тъжна история на Джейн? Мен ако питаш, аз вече мълча. Заявих го и на сестра си Филипс завчера. Доколкото разбирам, Джейн изобщо не го е видяла в Лондон. Какъв недостоен човек — вече си мисля, че едва ли ще може да го вземе. Май нямало да дойде в Недърфийлд това лято, разпитала съм всички, които знаят нещо.

— Не вярвам изобщо да се върне в Недърфийлд.

— На добър му час! Никому не е притрябвал. Макар че се подигра с дъщеря ми; и ако бях на нейно място, нямаше да му го простя. Единствената ми утеха ще е Джейн да умре от любовна мъка и той тогава да съжали за постъпката си.

Елизабет обаче не бе в състояние да се утеши с подобна надежда, затова замълча.

— Значи, Лизи — продължи след малко майка ѝ, — Колинсови си живеят нашироко, така ли? Да, да, дано не е за кратко. Ами какви храни поднасят? Шарлот е отлична стопанка. Ако е като майка си, сигурно и спестява. Не вярвам да е разточителна в домакинството, а?

— Не, никак.

— Добре си правят сметките, не се и съмнявам. Да, да. За тях знам, че не харчат повече, отколкото получават. Без пари няма да останат. Е, и какво — каква ще им е ползата? И все за Лонгборн приказват, че ще го вземат след смъртта на баща ти. Смятат си го за техен, все едно кога ще го пипнат.

— По този въпрос пред мен не са отваряли и дума.

— Е, сигурно. Такова нещо няма да направят. Но останат ли двамата, за това си приказват. Щом не ги е срам да заграбят имот, на който нямат законно право, толкова по-добре. Аз на тяхно място ще умра от срам да получа имение по реда на наследяването.

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ПЪРВА

Първата седмица от връщането измина неусетно. Започна втората. В края ѝ полкът се изтегляше от Меритън и местните девойки линееха. Безнадеждност тегнеше над всички. Единствено по-големите сестри у Бенитови все още можеха да се хранят, да пият, да спят и да водят нормален живот. Лидия и Кити, чието отчаяние бе неописуемо, неспирно ги укоряваха и не можеха да си обяснят как е възможно собствените им сестри да са толкова коравосърдечни.

— Боже! Какво ще стане с нас сега? Какво да правим! — възклицаваха те горчиво. — Как може да си толкова усмихната, Лизи?

Любещата майка споделяше скръбта им, припомняше си какво бе изживяла самата тя преди двадесет и пет години.

— Ако искате, вярвайте — повтаряше, — два дни и две ноци плаках, когато се изтегли полкът на полковник Милър. Мислех, че сърцето ми ще се пръсне.

— Сигурна съм, че *моето* ще се пръсне — охкаше Лидия.

— Да можем да отидем, в Брайтън... — въздишаше мисис Бенит.

— О, да! Да можем да идем в Брайтън! Но татко не ще и да чуе.

— Малко морски бани ще са ми тъй полезни...

— Леля Филипс смята, че и за мен ще са полезни — добаваше Кити.

Подобни жалби отекваха неспирно в Лонгборн. Елизабет се стараеше да ги слуша с насмешка, но чувството за срам вземаше връх. Наново осъзнаваше колко справедливи са обвиненията на мистър Дарси и бе готова да го оправдае, че се е наложил на своя приятел.

Ала мрачното бъдеще на Лидия скоро се проясни; получи покана от мисис Форстър, съпругата на командира на полка, да я придружи в Брайтън. Тази незаменима приятелка бе жена млада, омъжена неотдавна. Сходни по весел нрав и жизнерадост, те се бяха харесали и

от *трите* месеца, откакто се познаваха два бяха прекарвали в неразделна близост.

Възторгът на Лидия след тази вест, любовта ѝ към мисис Форстър, радостта на мисис Бенит и отчаянието на Кити — всичко това не подлежи на описание. Напълно безразлична към страданието на сестра си Лидия се носеше из дома, обзета от неукротимо въодушевление, непрестанно искаше да се радват с нея, кискаше се и приказваше по-неудържимо от всякога, а злощастната Кити седеше в гостната и унило окайваше участта си.

— Не ми е ясно защо мисис Форстър да не покани и *мен*, щом кани Лидия — пъшкаше тя, — макар да не съм ѝ чак *такава* приятелка. И аз като нея имам право да ме поканят, дори и повече, защото съм с две години по-голяма.

Напразно Елизабет се опитваше да я вразуми, а Джейн — да я успокои. Що се отнася до Елизабет, за нея тази покана не само не извикваше същото радостно вълнение като у майка ѝ и Лидия — тя я смяташе направо пагубна за всяка останка от здрав разум у Лидия и макар да съзнаваше, че разберат ли, ще я намразят, принуди се скритом да посъветва баща си да я спре. Описа му непристойното досегашно поведение на Лидия, злините, които може да причини приятелството ѝ с жена като мисис Форстър, и вероятността да се прояви още по-безсрамно с тази другарка в Брайтън, където изкушенията ще са още по-многобройни, отколкото са у дома. Той я изслуша внимателно, а сетне каза:

— Лидия няма да миряса, докато не се посрами на някое обществено място, а къде другаде ще го стори по-евтино и по-скрито от близките си, отколкото там?

— О, ако знаеш какви беди ще се струпат върху всички нас, когато се разчуют несдържаните ѝ, срамни прояви! — възкликна Елизабет. — В същност те вече се струпаха. Ако ги знаеш, нямаше да разсъждаваш така.

— Вече се струпаха? — повтори мистър Бенит. — Как, нима е отпъдила някой твой обожател? Бедничката Лизи! Не се отчайвай. Такива превзети господа не заслужават да скърбиш за тях. Хайде, изброй имената на тия жалки мъже, които са се възмутили от нашата лекомислена Лидия.

— Не ме разбира. Нищо подобно не ме е огорчило. Аз ти говоря не за определени, а за по-обща беда. Нашето достойнство, доброто ни име в обществото, това ще пострада от неударимото непостоянство, от тази самоувереност и липсата на задръжки у Лидия. Не ми се сърди — ще говоря направо. Ако ти, мили татко, не се постараш да смириш неукротимия ѝ дух и ако не я накараш да проумее, че цял живот не може да се тича по мъже, тя скоро ще е непоправима. Навиците ѝ ще се утвърдят и на шестнайсет години ще се превърне в такава любовчийка, че ще направи всички ни за смях. И то любовчийка от най-долните и най-злокачествените; защото единствените ѝ достойнства ще са нейната младост и хубавката ѝ външност; толкова е невежа и празноглава, че не ще може да се предпази от всеобщото презрение, което ще ѝ навлече тази ненаситна жажда да се хареса на всяка цена. Същото грози и Кити. Тя тича по петите на Лидия. Суетна, невежа, мързелива и без задръжки! О! Мили татко, възможно ли е тях да ги порицават и презират навсякъде, където се покажат, а този срам да не падне и върху мен?

Мистър Бенит видя, че е разтревожена, и като взе нежно ръката ѝ, отговори така:

— Не се тревожи, мила моя. Всеки, който е опознал теб и Джейн, ви уважава и цени; нищо няма да загубите само защото имате две — в същност не две, а три много глупави сестри. Бял ден няма да видим в Лонгборн, ако Лидия не замине за Брайтън. Нека върви. Полковник Форстър е улегнал човек, няма да я остави да върши глупости; а пък тя, слава богу, е твърде бедна, за да стане прицел или жертва на когото и да било. В Брайтън ще бъде по-малко интересна дори отколкото е тук. Офицерите ще намерят там по-интересни жени. Затова, да се надяваме, че ще ѝ натрият носа. Тъй или инак, ако пък прекали, ще има за какво да я затворим в къщи веднъж за винаги.

Елизабет разбира, че трябва да се задоволи с този отговор, но излезе разочарована и притеснена. Ала не обичаше да подхранва тревогите си. Съзнаваше, че е сторила каквото трябва, а да се вайка над неизбежното зло или да го раздува в мислите си, не ѝ бе присъщо.

Ако Лидия и майка ѝ знаеха за какво е разговаряла с баща си, възмущението им щеше да е неопишимо. Във фантазията на Лидия отиването в Брайтън се покриваше с всички представи за земно блаженство. Въображението ѝ рисуваше улиците на този весел морски

курорт претърпкани с военни. Виждаше се предмет на внимание за десетки, стотици непознати офицери. Представяше си блясъка на военния лагер; палатките се редяха една до друга в красиви изпънати нишки, наоколо им гъмжеше от млади веселяци и искреше от червени униформи; а като венец на всичко, виждаше се разположена в една палатка, унесена в свенлив флирт едновременно най-малко с шестима.

Какво ли щеше да изживее, ако знаеше, че сестра ѝ се гласи да ѝ отнеме тези бленувани наслади? Единствено майка ѝ можеше да разбере и да съчувствува, майка ѝ, която бе изживяла нещата по същия начин. Заминаването на Лидия за Брайтън бе нейната скромна утеха за удара, нанесен ѝ от отказа на мистър Бенит всички да потеглят към Брайтън.

Но те не подозираха нищо и вълненията им не стихнаха до деня на заминаването.

Сега Елизабет щеше да се срещне с мистър Уикъм за последен път. Откакто се върна, го виждаше често и вече не се вълнуваше, а от вълненията на предишната им близост нямаше и следа. Дори в онова очарование, което отначало я заплениваше, сега виждаше все същата преструвка, отвратителна и отблъскваща. Отношението му към нея я дразнеше още по-силно, защото си личеше, че търси да поднови нежното внимание, с което бяха започнали познанството — а след всичко случило се оттогава, това я влудяваше. Презря го, когато откри, че отново е станала прицел на празното му и лекомислено внимание и колкото да искаше да скрие презрението, възмутена бе от непоколебимата му увереност, че все едно откога и защо е спрял да я ухажва, тя ще се поласкае и ще се поддаде отново в мига, в който той склони да я забележи.

В последния ден от престоя на полка в Меритън той и неколцина офицери вечеряха в Лонгборн, а нежеланието на Елизабет да се разделят като добри приятели бе толкова голямо, щото, когато я запита как е прекарала в Хънсфорд, каза му, че полковник Фицуилям и мистър Дарси са гостували три седмици в Розингс и го запита дали познава полковника.

Той се изненада, стана му неприятно, уплаши се, но след миг се овладя и усмихнато отвърна, че на времето го срещал често, после, като отбеляза, че го намира за изискан джентълмен, запита я дали го е

харесала. Тя отвърна възторжено. С привидно безразличие след малко той запита:

— Колко казахте, че останал в Розингс?

— Близо три седмици.

— А често ли се виждахте?

— Да, почти всеки ден.

— Той се държи по-различно от братовчед си.

— Да, много по-различно. Но според мен мистър Дарси печели при по-близко познанство.

— Тъй ли! — възкликна Уикъм и тя видя, че е стреснат. — А смее ли да попитам... — Той навреме се спря и по-весело продължи: — По-приветлив ли е? Съумял ли е да стане по-учтив от преди? Защото не вярвам — довери той тихо и загрижено, — наистина не ми се вярва да е спечелил откъм добродетели.

— О, не! — отвърна Елизабет. — По отношение на добродетелите той си е такъв, какъвто винаги е бил.

Като каза това, в очите на Уикъм пролича, че не знае да се зарадва ли на думите ѝ, или да ги приеме като ирония. Но изражението ѝ го накара да я изслуша притеснено и напрегнато, когато тя изричаше:

— Като казвам, че печели при по-близко познанство, нямам пред вид, че интелектът или обноските му са в процес на усъвършенствуване, а просто, че като го опознава, човек по-добре го разбира.

Уикъм се изчерви и видимо се разтревожи, помълча малко, накрая надви смущението, обърна се към нея и мило заяви:

— Вие, която най-добре знаете чувствата ми към мистър Дарси, навярно не се и съмнявате, че искрено би трябвало да се радвам, ако проявява достатъчно разум поне *външно* да се държи както трябва. Гордостта му в това отношение може да е от полза, ако не за него, то за мнозина други, защото ще го възпре да постъпва така отвратително, както постъпи с мен. Но аз се боя, че тази въздържаност, за която намекнахте, се проявява единствено пред леля му — той особено много държи на доброто ѝ мнение и преценка. Страхът от нея, зная това, винаги го е смирявал, когато са заедно; а до голяма степен му влияе и желанието да ускори брака си с мис де Бърг, която той много харесва.

Елизабет се усмихна и само кимна. Забелязваше, че му се ще отново да подхване старата тема за жалбите си, но нямаше желание да го поощрява. До края на вечерта той продължи да се *преструва* на весел, ала остави Елизабет на мира; накрая двамата се разделиха много учтиво, и двамата обхванати вероятно от желание никога вече да не се видят.

Когато гостите станаха, Лидия тръгна с мисис Форстър за Меритън, откъдето рано на другата сутрин щяха да отпътуват. Раздялата с близките ѝ бе по-скоро шумна, отколкото сърдечна. Единствена Кити заплака, но сълзите ѝ бяха сълзи на яд и завист. Мисис Бенит я обсипа с благопожелания и я посъветва да се забавлява при всяка възможност, съвет, който без съмнение щеше да бъде изпълнен; и сред шумния и весел брътвеж Лидия изобщо не чу тихите прощални думи на сестрите си.

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ВТОРА

Ако представата ѝ за брака бе изградена на впечатления от собственото ѝ семейство, Елизабет щеше да има твърде нерадостно схващане за семейното щастие и домашния уют. Баща ѝ, запленил от свежестта и красотата, както и от оная жизнерадост, излъчвана от хубостта и младостта, си беше взел жена, чиято глупост и тесногърдие още в първите дни на брака бяха разрушили всяко истинско чувство към нея. Уважението, възхищението и доверието бяха изчезнали завинаги, всичките му надежди за семейно щастие се бяха сринали. Ала мистър Бенит не бе от хората, които търсят утеха за разочарования, нанесени от собственото им неблагоприятие, в познатите удоволствия, даряващи на несретниците забрава за безразсъдството или за техните пороци. Той обичаше природата и книгите, тази любов му носеше радост. От жена си не искаше нищо, само понякога се развличаше с невежеството и глупостта ѝ. Вярно, не толкова щастие очаква съпругът от своята жена, но като няма други забавления, истинският философ е доволен от онова, което му е подръка.

Истината е, че Елизабет никога не бе затваряла очи за непристойните съпружески обноски на баща си. Те всякога ѝ причиняваха болка, но тъй като уважаваше достойнствата му и понеже бе благодарна за любовта му към нея самата, опитваше се бързо да забрави това, което вижда, и да не забелязва как той неспирно нарушава съпружеския дълг и благоприличието и непрестанно излага жена си на присмеха на собствените ѝ деца. Ала сега за първи път така болезнено осъзнаваше колко страдат децата на такъв злощастен брак, за пръв път чувствуваше до какви злини водят неоползотворените му качества, качества, които, ако бе насочил както трябва, може би нямаше да променят жена му, но щяха да му спечелят уважението на децата.

Елизабет се бе зарадвала, че Уикъм заминава, но с отпътуването на полка намаляха и развлеченията. Излизаха много по-рядко; майка ѝ

и сестра ѝ неспирно се вайкаха от тягостната скука и правеха семейния кръг твърде мрачен; всъщност Кити скоро щеше да се успокои, тъй като нямаше какво да я вълнува, но другата ѝ сестра, чийто нрав можеше да породи далеч по-големи беди, щеше да става още по-глупава и по-самонадеяна в новата обстановка — морски курорт, та и военен лагер! От всичко това Елизабет се увери в нещо, което беше забелязвала и преди, а именно: събитията, очаквани с радостно нетърпение, когато се осъществят, не носят очакваното дълбоко задоволство. Значи, необходимо беше да си определи друг, по-далечен срок за осъществяване на истинското щастие; да си измисли нещо друго, върху него да съсредоточи и желаниа, и надежди и като вкусва от наладата на очакването, да търси утеха в настоящето и да се готви за нови разочарования. Пътешествието до Езерната област сега бе предметът на радостните ѝ мисли, утехата ѝ в тягостните часове с раздразената ѝ майка и Кити; да би могла да включи и Джейн в това пътуване, то щеше да е наистина свършено.

„Слава богу, мислеше си Елизабет, все пак нещичко липсва. Ако всичко беше наред, непременно щях да се разочаровам. А така, като подхранвам съжалението, че и Джейн не е с нас, мога да се надявам, че ще прекараме чудесно. План, който предвещава само наслади, никога не се осъществява; малките несгоди предвардват от пълно разочарование.“

Когато заминаваше, Лидия обеща да пише често и подробно на майка си и на Кити; ала писмата ѝ, дълго очаквани, бяха винаги кратки. В ония до майка си съобщаваше само, че ей сега се връщали от библиотеката, където ги придружавали еди-кои си офицери и където видяла такива прелестни украшения, че едва не пощуряла; че имала нова рокля, нов чадър, които ѝ се щяло да опише по-подробно, ала трябвало да излиза, и то начаса, защото мисис Форстър вече я викала и отивали в лагера; а от кореспонденцията ѝ с Кити не научаваха нищо — писмата до нея, макар и по-дълги, криеха толкова тайни, че никой друг не биваше да ги чете.

Двадесетина дни след като замина, в Лонгборн започнаха да се завръщат здравето, веселието и усмивките. Всичко изглеждаше по-радостно. Семействата, прекарвали зимата в Лондон, отново се прибраха, облякоха се летните рокли и започнаха летните развлечения. Мисис Бенит стана пак раздразнително ведра, а към средата на юни

Кити вече се бе съвзела дотолкова, че влизаше в Меритън, без да се разплаква; това многообещаващо събитие обнадежди Елизабет и тя си каза, че докъм идущата Коледа Кити може би щеше да помъдрее дотолкова, че да споменава само по един офицер на ден; освен ако някое жестоко и злоумишлено споразумение с военното окръжие не изпратеше друг полк в Меритън.

Денят, определен за пътешествието на север, приближаваше бързо, оставаха само две седмици, когато-едно писмо от мисис Гарднър отложи тръгването и съкрати маршрута. Мистър Гарднър бил служебно възпрепятствуван, можел да тръгне две седмици по-късно, едва през юли, и трябвало да се върне в Лондон не по-късно от месец след това и тъй като се намалявало времето за подобна обиколка и то нямало да стигне да видят всичко предвидено или поне да разгледат всичко спокойно и подробно, както го били замислили, налагало се Езерната област да отпадне и да се задоволят с по-малко; според новия план щели да стигнат само до Дарбишър. В това графство имало достатъчно за гледане в трите седмици, с които разполагали, а за мисис Гарднър то криело и друго обаяние. Градът, в който преживяла няколко години от младостта си и където щели да поостанат, бил за нея толкова привлекателен, колкото и прочутите хубости на Езерната област; Матлок, Чатсуърт, Довдейл или Върхът.

Елизабет дълбоко се разочарова; сърцето ѝ изгаряше да види Езерата; смяташе, че въпреки всичко имат време. Но беше длъжна да приеме предложеното — а и по характер бе склонна и с малко да се задоволява; затова скоро се успокои.

Дарбишър извика в съзнанието ѝ няколко неща. Невъзможно бе да чуе името и да не си помисли за Пембърли и неговия господар. „Все пак, каза си тя, имам право да се промъкна в неговия край и да си открадна от прочутите им красиви камъчета, без да ме види!“

Времето на очакване се удвои. Имаше цели четири седмици, докато чичо ѝ и леля ѝ пристигнат. Но и те отлетяха и мистър и мисис Гарднър с четирите си деца най-сетне се появиха в Лонгборн. Децата, две момиченца по на осем и шест и две по-малки момченца, щяха да останат при Джейн, всеобщата любимка; с благоразумието и милия си нрав тя щеше да ги надзирава, да ги учи, да играе с тях, да ги обича като майка.

Гарднърови преспаха в Лонгборн и на другата сутрин потеглиха заедно с Елизабет в търсене на новости и забавления. Едно беше сигурно — подхождаха си за спътници; това съзвучие включваше добро здраве и лек характер, за да преодоляват несгодите; весело предразположение, за да се наслаждават на всяко удоволствие; както и взаимна обич и интелигентност — да ги предпазват от разочарованията на странствуването.

Тази книга няма за цел да описва подробно Дарбишър, нито забележителностите, през които щеше да ги преведе пътят им; Оксфорд, Бленим, Уорик, Кенилуърт, Бърмингъм и пр. са и без туй достатъчно известни. Нас ни интересува само една малка част от Дарбишър. Към градчето Ламтън, където мисис Гарднър бе живяла и където, както наскоро бе разбрала, все още имала стари познати — нататък потеглиха, след като разгледаха околните забележителности; а Елизабет научи от леля си, че на пет мили от Ламтън се намирал Пембърли. Не бил точно на пътя им, но отклонението било две-три мили. Предишната вечер, докато разискваха откъде да минат, мисис Гарднър пожела отново да посети имението. Мистър Гарднър нямаше нищо против; попитаха Елизабет.

— Ти, мила моя, сигурно ще искаш да видиш мястото, за което толкова си слушала, нали? — каза леля ѝ. — С имението освен това са свързани някои твои познати. Уикъм е прекарал там цялата си младост.

Елизабет се смути. Знаеше, че мястото ѝ не е в Пембърли, и заяви, че уж нямала желание да ходи дотам. Измисли, че тези господарски имения ѝ били омръзнали; че след като била разгледала не едно и не две, наситила се на скъпи килими и сатенени завеси.

Мисис Гарднър ѝ се присмя.

— Да беше само някоя красива къща, богатски мебелирана, и мене нямаше да ме интересува — възкликна тя. — Но най-хубавото там е паркът. Най-прелестните гори в страната са в Пембърли.

Елизабет замълча, ала не се успокои. Представи си, че докато разглеждат Пембърли, могат да се натъкнат на самия мистър Дарси. Какъв ужас! Самата мисъл я накара да се изчерви; затова сметна, че по-лесно ще ѝ е да признае истината на леля си, отколкото да рискува. Но как да я каже? Накрая реши да прибегне към това в най-краен случай — ако, като поразпита, разбере, че собствениците са в имението.

Затова вечерта, щом се прибра в стаята си, запитва камериерката дали Пембърли е чак толкова хубав, как се нарича собственикът и със свито сърце поиска да узнае там ли е той сега. Отрицателният отговор на последния въпрос ѝ прозвуча като песен и понеже се успокои, обзе я дълбоко любопитство да види къщата с очите си; а на другата сутрин, когато отново заговориха за това и пак я запитаха иска ли да отидат, отговори спокойно и с привидно безразличие, че в същност нямала нищо против.

И тъй поеха по пътя към Пембърли.

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ТРЕТА

Елизабет нетърпеливо очакваше да зърне горите на Пембърли и накрая, когато минаха край къщичката на вратаря, усети колко е развълнувана.

Паркът беше огромен, местността — хълмиста. Влязоха откъм най-ниската част, през хубава огромна гора.

Бурните мисли ѝ пречеха да разговаря, но тя забелязваше и се възхищаваше от всяка красива местност и хубав изглед. Изкачваха се около половин миля и изведнъж се озоваха на възвишение; там свършваше гората, а на отвъдната страна на една долина, през която пътят правеше внезапен завой, пред погледа им се откри сградата на Пембърли. Беше голямо, красиво, каменно здание, добре разположено върху леко наклонен терен, а отзад се очертаваха хребетите на високи, гористи хълмове; пред къщата течеше буйна рекичка. Бреговете ѝ бяха оставени такива, каквито природата ги бе създала, човешката ръка не ги бе лишила от естествената им прелест. Елизабет се изпълни с възторг. За пръв път виждаше място, в което природата бе хвърляла с пълни шепи и в което естествената красота не бе загрозена от модната безвкусна намеса на човека. Всички изразиха нескритото си възхищение; и в този миг тя разбра, че да си господарка на Пембърли, наистина е нещо!

Спуснаха се по склона, пресякоха моста и спряха пред вратата и докато разглеждаха фасадата, изведнъж отново я връхлетя страхът да не се срещне със собственика. Ужаси я мисълта, че камериерката е сгрещила. Пожелала да разгледат дома и ги въведоха в голямото преддверие; докато очакваха икономката, Елизабет имаше време да се удивлява, че се е озовала тук.

Икономката дойде: достолепна, възрастна жена, много по-непринудена и далеч по-учтива, отколкото Елизабет очакваше. Последваха я в голямата трапезария. Беше просторна, пропорционална стая, с красиви мебели. Елизабет я разгледа набързо и пристъпи към прозореца, за да се наслади на изгледа. Увенчаният с гора хълм, от

който се бяха спуснали насам, отдалеч бе много красив. Цялата местност беше хубава и тя обходи с поглед всичко: реката, дърветата по бреговете ѝ, кривулиците на долината — всичко наслади погледа ѝ. От прозорците на другите стаи, през които минаваха, изгледът се менеше, ала отвсякъде се виждаше по нещо ново и все тъй хубаво. Стаите бяха с високи тавани, красиво подредени, а мебелировката — подходяща за богатството на господаря и Елизабет, възхитена от добрия му вкус, забеляза, че нямаше нищо пищно, нито прекалено изискано, по-малко блясък и повече истинска елегантност, отколкото в Розингс.

„На всичко това, каза си, можех да бъда господарка! Тия стаи можеха да са мои! Вместо да ги разглеждам като посетителка, можех да им се наслаждавам като собственица и да посрещна тук чичо и леля... Но не, съвзе се тя, това не би могло да стане, чичо и леля щяха да са далеч от мен, щяха да ми забранят да ги каня.“

И това навременно припомняне ѝ помогна да надвие чувството на съжаление.

Копнееше да запита икономката дали наистина собственикът отсъства, но не набра смелост. Накрая обаче въпроса зададе чичо ѝ и тя се извърна стреснато, когато мисис Ренълдс потвърди, че го няма, но додаде:

— Очакваме го утре, с група приятели.

Как се зарадва Елизабет, че случайно не се бяха забавили с един ден!

Леля ѝ я повика до някаква картина. Като приближи, тя видя, окачен сред други миниатюри над полицата на камината, портретът на мистър Уикъм. Леля и запита усмихнато дали ѝ харесва. Икономката пристъпи нататък и обясни, че това бил синът на управителя при покойния ѝ господар, който му дал образование.

— Сега е във войската — каза тя, — но за съжаление води безпътен живот.

Мисис Гарднър усмихнато погледна племенницата си, ала Елизабет не намери сили да ѝ отвърне.

— А това тук — мисис Ренълдс посочи към друга миниатюра, — това е господарят — приликата е голяма. Рисуван е по същото време с другия — преди осем години.

— Много съм слушала за симпатичния ви господар — обади се мисис Гарднър, загледана в портрета. — Има красиво лице. Но в същност ти, Лизи, ще кажеш прилича ли му, или не.

Като чу това, мисис Ренълдс погледна Елизабет с уважение.

— Нима младата дама се познава с мистър Дарси?

Елизабет поруменя и отвърна:

— Бегло.

— И не намирате ли, че наистина е много хубав?

— Да, много е хубав.

— Не зная по-хубав от него, но горе в галерията ще видите друг портрет, по-хубав и по-голям. Тази бе любимата стая на покойния господар, а миниатюрите си стоят така, както бяха на времето. Много обичаше да ги гледа.

Елизабет разбра защо сред тях е и образът на мистър Уикъм.

Мисис Ренълдс посочи към една рисунка на мис Дарси като осемгодишна.

— А мие Дарси и тя ли е хубава като брат си? — запита мистър Гарднър.

— О, да — прелестна млада дама; а колко е образована! По цял ден свири и пее. В съседната стая има ново пиано, докараха го току-що — подарък от господаря; утре и тя ще дойде с него.

Мистър Гарднър, човек приветлив и ведър, я предразполагаше към разговор с въпроси и възклицания; а мисис Ренълдс, от гордост или от привързаност, с видимо удоволствие разказваше за своя господар и за сестра му.

— Дълго ли престоява господарят ви в Пембърли?

— Не толкова, колкото би ми се искало, сър, но зная, че е готов да прекарва поне половината година тук; а мис Дарси е тука през цялото лято.

„Освен когато е в Рамсгейт“, помисли си Елизабет.

— Ако господарят ви се ожени, ще го виждате повече.

— Да, сър, но кога ли ще стане *това*? Не зная жена, достойна за него.

Мистър и мисис Гарднър се усмигнаха. А Елизабет, без да ще, каза:

— Голяма похвала е за него, че тъкмо вие мислите така.

— Казвам само истината и онова, което би казал всеки, който го познава — отвърна икономката. Елизабет си помисли, че преувеличава и с нарастващо удивление я чу да допълва: — Не ми е казал пряка дума, а го зная от четиригодишен.

От всичко чуто досега, това бе най-невероятната възхвала и съвсем обратна на собствените ѝ представи. Самата тя беше дълбоко убедена, че не е добродушен. Любопитството ѝ се изостри; щеше н се да научи повече и с благодарност чу чичо ѝ да заявява:

— Малцина са онези, за които могат да се изрекат толкова ласкави думи. Щастлива сте, че имате такъв господар.

— Да, сър, напълно го осъзнавам. Света да бях обиколила, по-добър надали щях да намеря. Забелязала съм, че добродушното дете става добродушен човек; а той беше най-милото, най-щедрото момченце на света.

Елизабет я гледаше с невярващи очи. „Възможно ли е мистър Дарси да е наистина такъв?“ — запита се тя.

— Баща му е бил великолепен човек — обади се мисис Гарднър.

— Да, госпожо, такъв беше и синът му ще прилича на него — също тъй милосърден е към бедните.

Елизабет слушаше, дивеше се, съмняваше се и бе ненаситна за повече. Мисис Ренълдс я интересуваше единствено за това. Тя им обясняваше сюжета на картините, големината на стаите, стойността на мебелите, но напразно. Мистър Гарднър, развеселен от тази прекомерна проява на семейни предразсъдъци, на която отдаваше несдържаните възхвали към господаря, отново върна разговора към него, а тя, докато ги водеше към горния етаж, усърдно се впусна да изброява многобройните му достойнства.

— Няма по-добър земевладелец и по-добър стопанин от него. Не е като тия буйни днешни младежи, които само за себе си мислят. Всички арендатори и всички прислужници го обичат. Някои хора го намират горд, но аз самата не съм забелязала подобно нещо. Според мен то е само защото не бърбори, каквото му дойде, като другите млади мъже.

„В каква дружелюбна светлина го представят думите ѝ“ — каза си Елизабет.

— Това похвално описание не съвпада много с поведението му към нашия нещастен приятел, нали? — прошепна леля ѝ.

— А може и ние да сме били заблудени.

— Не ми се вярва; източникът ни беше достоверен.

От обширното преддверие на горния етаж влязоха в красива всекидневна, наскоро обзаведена с по-елегантни и по-леки мебели; научиха, че стаята е току-що завършена и е пренаредена нарочно за мис Дарси, която при последния си престой в Пембърли много обичала да стои в нея.

— Той наистина е добър брат — обади се Елизабет и пристъпи към един прозорец.

Мисис Ренълдс си представяше радостта на мис Дарси, когато щяла да влезе в стаята.

— Такъв е. Може ли с нещо да зарадва сестра си, изпълнява го начаса. Готов е всичко да направи за нея.

Оставаше им да разгледат само картинната галерия и две-три от господарските спални. В галерията имаше много хубави картини, ала Елизабет не разбираше кой знае колко от изобразително изкуство и тъй като долу вече бе видяла няколко пастела от мис Дарси, сега пак с удоволствие се спря пред нейните рисунки, защото сюжетите им й се струваха по-интересни, а и по разбираеми.

Имаше и много семейни портрети, но те не бяха интересни за външния посетител. Елизабет тръгна да търси единствения образ, чиито черти познаваше. Най-сетне го откри и намери, че приликата с живия мистър Дарси бе поразителна, а усмивката, изписана на лицето, бе същата като оная, с която го бе улавяла да я гледа понякога. Постава пред картината дълбоко замислена и пак се върна при нея, преди да напуснат галерията. Мисис Ренълдс ги уведоми, че е рисувана приживе на баща му.

В този момент Елизабет изпитваше към оригинала много по-мили чувства, отколкото през цялото им познанство. Възхвалата на мисис Ренълдс не бе за пренебрегване. Та има ли по-убедителна препоръка от възторжените думи на един проникателен прислужник? Тя си представи колко много човешки съдби и щастие държеше в ръцете си той като брат, като земевладелец и като господар! Колко много радости и колко несгоди имаше власт да създава! Колко добрини и колко злини бе в състояние да извърши! Всичко, разказано от икономката, говореше за вътрешни достойнства и както стоеше пред платното с неговия образ, който я гледаше втренчено, тя си помисли за

любовта му с чувство на много по-дълбока благодарност, припомни си вълнението и му прости злополучния начин, по който се бе изповядал.

Като разгледаха всичко, предназначено за посетители, пак слязоха долу, сбогуваха се с икономката и тръгнаха с градинаря, който ги чакаше пред входа.

Докато прекосяваха моравата към реката, Елизабет се обърна да погледне пак; чичо ѝ и леля ѝ и те се спряха, и докато чичо ѝ гадаеше кога е построена сградата, собственикът изникна внезапно откъм алеята, която отвеждаше към конюшните.

Озоваха се на двайсет крачки един от друг, а той се появи тъй неочаквано, че ѝ бе невъзможно да се скрие. Погледите им се срещнаха и по лицата и на двамата плъзна гъста червенина. Той се закова, сразен от изненада, но бързо се съвзе, пристъпи към тях и заговори Елизабет, ако не хладнокръвно, то много учтиво.

Тя инстинктивно се извърна да бяга, но спря, щом той пристъпи, и прие поздрава му с дълбоко смущение. Ако появата или приликата с портрета, който току-що бяха видели, не стигаха, за да уверят другите двама, че пред тях е самият мистър Дарси, то изненадата на градинаря ги увери. Останаха настрана, докато той разговаряше с племенницата им, която, объркана и смутена, не смееше да вдигне поглед и не осъзнаваше какво отговаря на учтивите му въпроси за близките ѝ. Смаяна от милото му държане, всяка негова дума я смущаваше все повече, а като си представяше колко уничително е за нея, че я намира тук, минутите, в които разговаряха насаме, ѝ се сториха най-ужасните в живота ѝ. А и той изглеждаше смутен; говореше непривично бързо и няколко пъти припряно я запита кога точно е напуснала Лонгборн и откога е в Дарбишър — личеше, че и той е развълнуван.

Накрая вече не се сещаше какво да каже, постоя, без да отрони дума, но изведнъж се овладя и се сбогува.

Тогава другите двама отидоха при нея и започнаха да се възхищават от стройната му осанка, ала Елизабет не ги и чу; потънала в мислите си, тя мълчаливо тръгна подире им. Смазана беше от срам и от яд. Идването ѝ тук бе най-злополучното, най-необмисленото нещо! Как ли го е изтълкувал! В каква позорна светлина се е представила пред този тъй суетен човек! Казал си е, че нарочно е търсила да се изпречи на пътя му! А, защо бе дошла! А и той — защо бе пристигнал цял един ден по-рано! Преди десет минути да бяха тръгнали, нямаше

да ги види, защото бе ясно, че сега пристига, току-що е слязъл от коня или от каретата. Не спираше да руменее при спомена за злополучната среща. А и държането му, тъй силно променено — какво ли означаваше пък то? Че изобщо пожела да разговаря с нея, бе удивително! Не стигаше това, а беше и учтив, разпита я за близките ѝ! Никога не бе разговарял толкова сърдечно, толкова мило, както при тази неочаквана среща. Каква разлика от последното им виждане в парка Розингс, когато тикна писмото в ръката ѝ! Не знаеше какво да мисли, как да си го обясни.

Вървяха по красива алея край речния бряг и с всяка стъпка пред тях се разкриваше по-прекрасна гледка, все по-красив пейзаж към близките гори, но мина време, докато Елизабет осъзнае околните прелести; и макар да отговаряше механично на непрестанните възклицания на сродниците си и уж извърещаше поглед към пейзажа, не виждаше нищо. Мисълта ѝ бе прикована към онова единствено място в къщата на Пембърли, все едно кое, където в момента бе мистър Дарси. Копнееше да разбере какво мисли, какви чувства питае към нея и дали въпреки всичко все още му е скъпа. Ами ако е бил учтив просто защото му е все едно? Ала в гласа му бе доловила *нещо*, което я караше да вярва, че не му е все едно. Болка или радост бе изпитал от срещата си с нея, това не знаеше — но не я беше срещнал с безразличие.

Накрая обаче забележката на спътниците ѝ, че е разсеяна, я стресна и тя се помъчи да се овладее.

Навлязоха в гората, разделиха се с реката и се изкачиха на високо; оттам, през пролуките на дърветата, погледът обхождаше красивите кътове на долината, отсрещните хълмове, обвити от гъсти гори, и тук-там — реката. Мистър Гарднър изрази желание да обиколи целия парк, но предположи, че е прекалено обширен. С тържествуваща усмивка градинарят заяви, че в обиколка бил десет мили! Това разреши въпроса; и те продължиха по обичайния път, който скоро ги заведе отново до брега на потока, в ниска долчинка сред високата гора. Прекосиха рекичката по грубо дървено мостче; местността бе девствена, а тясната долчинка едва побираше реката и пътеката край ракиката. Елизабет изпита желание да тръгне по нейните извивки, ала като забелязаха колко са се отдалечили, мисис Гарднър, вече изморена, пожела да се връщат. Племенницата ѝ се подчини и те поеха по най-

прекия път към отвъдния бряг; вървяха бавно, защото мистър Гарднър, макар да не вкусваше риба, беше страстен рибар и тъй се увлече да наблюдава играта на пъстървите и да разговаря с градинаря за риболов, че пристъпяше едва. И ето Елизабет пак изживя предишното вълнение — към тях приближаваше Дарси. От тази страна пътеката беше пооткрита, та този път го съзряха отдалече. Колкото и да се изненада, Елизабет бе поне подготвена за новата среща и реши, ако ги спре, да се държи и да разговаря по-спокойно. Една извивка на алеята го скри от погледа им и тя си каза, че е свил в друга посока; но изведнъж Дарси изникна пред тях. Беше все тъй дружелюбен и в отговор на учтивите му думи тя изрази възхищението си от парка; ала като изрече „прелестен“ и „очарователен“, съобрази, че всяка нейна възхвала за Пембърли можеше да се изтълкува погрешно. Елизабет порумения и млъкна.

Мисис Гарднър стоеше настрана, Елизабет мълчеше. Дарси я помоли да го представи на своите приятели. Подобна учтивост не беше очаквала и едва сдържа усмивката си при мисълта, че сега сам търси познанството на същите онези, които от гордост бе охулил, когато ѝ бе поискал ръката. „Как ли ще се изненада, каза си тя, като разбере кои са! Мисли ги за хора от висшето общество.“

Представи му ги, а като обясняваше роднинските им връзки, погледна го крадешком; нямаше да се изненада, ако го бе видяла да се отвръща от такива недостойни личности. Че родството им го *изненада*, бе очевидно, но той се овладя и вместо да ги остави, тръгна с тях и подхвана разговор с мистър Гарднър. Елизабет се зарадва, обзе я тържество. Драго ѝ бе да му покаже, че има и роднини, от които не трябваше да се срамува. Вслушваше се внимателно в разговора им и се радваше на всеки израз, на всяко изречение, с което чичо ѝ разкриваше интелигентност, вкус, добри обноски.

Заговориха за риболов и тя чу как мистър Дарси учтиво го кани да идва, когато пожелае, докато е в околността, предложи му и рибарски принадлежности и му показа онази част на реката, където имало най-много риба. Мисис Гарднър я погледна удивено. Елизабет замълча, но беше доволна; всичко дотук бе комплимент за нея самата. Но беше безкрайно учудена; питаше се: „Защо е тъй променен? Възможно ли е за мен, възможно ли е заради мен да е толкова

разнежен? Нима упреците ми в Хънсфорд са го променили? Невъзможно е все още да ме обича.“

Повървяха така — двете дами отпред, а господата зад тях, после се спуснаха до реката да разгледат някакво водно растение, а като се изкачиха и поеха отново, промениха местата си. Мисис Гарднър, изморена от дългата разходка, пожела да се опре на ръката на съпруга си. Мистър Дарси зае мястото до племенницата ѝ. Помълчаха, после Елизабет заговори. Искаше да му обясни как, преди да дойдат, се е уверила, че него го няма, и колко неочаквано за нея се е появил, „защото вашата икономка ви очакваше едва утре; а като тръгнахме от Бейкуел, разбрахме, че ще дойдете по-късно“. Той обясни, че неотложна работа с управителя на имението го е накарала да избърза пред групата, с която пътувал насам.

— Те идват утре — продължи той, — а сред тях има и ваши познати — мистър Бингли и сестрите му.

Елизабет кимна. Мислите ѝ се върнаха към оня момент, в който за последен път бяха споменали за мистър Бингли; забеляза по изражението му, че и той мисли за същото.

— В групата има още една личност — продължи той след кратко мълчание, — която особено много желае да се запознае с вас. Ще ми позволите ли, или искам от вас твърде много, да ви представя на сестра си, докато сте в Ламбтън?

Молбата му я изненада и тъй я смути, че не разбра какво му отговаря. Желанието на мис Дарси да се запознае с нея можеше да се дължи единствено на брат ѝ, а това ѝ стигаше; зарадва се, че гневът не го е настроил срещу ѝ.

Продължиха да крачат мълчаливо, всеки потънал в мислите си. Елизабет беше объркана, но бе поласкана и доволна. Желанието му да ѝ представи сестра си бе най-голямата похвала за нея. Скоро изпревариха другите, а като стигнаха до каретата, мистър и мисис Гарднър бяха далече зад тях.

Тогава той ѝ предложи да влязат в дома, но тя обясни, че не е изморена, затова останаха на моравата. В момент като този можеше да се каже много, мълчанието тежеше. Искаше ѝ се да заговори, но сякаш всяка дума криеше опасност. Накрая заприказваха за пътешествието, подробно обсъдиха Матлок и Доувдейл. Но и времето, и леля ѝ вървяха бавно, та и търпението, и хрумванията ѝ се изчерпаха. Когато мистър и

мисис Гарднър най-сетне дойдоха, Дарси ги покани да влязат и да закусят; отказаха и се сбогуваха учтиво. Мистър Дарси помогна на дамите да се качат в каретата, потеглиха и Елизабет го видя, бавно да се запътва към дома.

Близките ѝ започнаха да споделят впечатленията си; и за двамата запознанството бе надминало очакванията им.

— Има свършени обноски, много учтив е и много скромен — заяви чичо ѝ.

— Истина е, че излъчва надменност — отвърна леля ѝ, — но това идва по-скоро от изражението и не отблъсква. Сега съм съгласна с икономката — макар някои да го намират горд, аз самата не забелязах подобно нещо.

— Изненада ме отношението му към нас. Беше повече от учтив; беше искрено внимателен; такова внимание е необяснимо. Та те едва се познават с Елизабет.

— Вярно, Лизи — каза леля ѝ, — не е толкова хубав като Уикъм; по-скоро не е тъй лъчезарен като Уикъм, защото иначе е с много правилни черти. Кое те накара да кажеш, че бил неприятен?

Елизабет отговори уклончиво; обясни, че в Кент ѝ се бил сторил по-симпатичен, отколкото преди, а любезен, както тази сутрин, го виждала за първи път.

— Вероятно е човек на настроенията — реши чичо ѝ. — То е обичайно за знатните; затова по-добре да забравя поканата за риболова, защото утре може да съжали и да ме изпъди оттам.

Елизабет разбра, че изобщо не са прозрели какъв е, но замълча.

— Такъв, какъвто го видях — продължи мистър Гарднър, — чудно ми е, че може да постъпи безжалостно към когото и да е, особено пък към бедния Уикъм. Не изглежда лош. Напротив, когато заговори, край устата му се появява приятно изражение. Освен това излъчва достойнство, което ме кара да мисля, че е с добро сърце. А тази мила жена, като ни развеждаше из къщата, как го похвали! Едва се съдържах да не се засмея. Очевидно е щедър господар, а това за един прислужник замества всички други добродетели.

Елизабет се принуди да го оневини в отношението му към Уикъм; даде им да разберат, че според роднините му в Кент постъпките му могат да се изтълкуват съвсем различно; и че той самият никак не бил толкова лош, нито пък Уикъм — чак толкова

приятен, колкото са си мислели в Хъртфордшър. За потвърждение описа подробно материалните им взаимоотношения, но не разкри източника на сведенията, а само им обясни, че е напълно достоверен.

Мисис Гарднър се изненада и се разтревожи, но вече приближаваха мястото на младежките ѝ преживявания и всичко друго отстъпи пред милите спомени; тя така се вдаде да посочва на съпруга си познатите ѝ околности, че забрави и Дарси, и Уикъм. И макар сутринта да се бе усещала смазана от умора, щом се навечеряха, тръгна да издирва старите приятели и прекара цялата вечер в насладата от разговори, подновени след многогодишно прекъсване.

Събитията на деня бяха толкова замайващи, че Елизабет не обърна внимание на новите познати; единственото, за което можеше да мисли, и то с удоволствие, бе вниманието на мистър Дарси и най-вече желанието му да я запознае със сестра си.

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА

Елизабет си бе наумила, че мистър Дарси ще доведе Джорджиана на другия ден след като пристигне в Пембърли, и съответно реши цялата сутрин да не излиза от странноприемницата. Но предположенията ѝ бяха неверни, защото посетителите се появиха в първата сутрин, когато те самите отседнаха в Ламбтън. Разхождали се бяха из градчето с някои от новите познати и се върнаха в странноприемницата да се преоблекат и да обядват със същото това семейство, когато тропот на колела ги привлече към прозореца и те видяха да се задава двуконен лек кабриолет, а в него — дама и господин. Елизабет, познала ливреята на кочияша, разбра какво е това и изрази учудване пред близките си, като им обясни честта, която я очаква. Чичото и лелята бяха удивени, а развълнуваните ѝ думи, прибавени към обстоятелствата и към събитията от предишния ден, им разкриха нещата от нова страна. И макар досега нищо да не им го бе подсказало, осъзнаха, че подобно внимание от такова високопоставено място можеше да се обясни единствено с по-особени чувства към племенницата им. Докато новите мисли се въртяха в съзнанието им, вълнението на Елизабет нарастваше. Самата тя се изненада от своето смущение, но сред многобройните причини за тревога боеше се, че пристрастието на брата я е представило в по-блестяща от истинската светлина и понеже искаше да се хареса, плашеше се, и то с основание, че няма да се представи достойно.

Дръпна се от прозореца, да не я видят, а докато кръстосваше стаята неспокойно и се мъчеше да се овладее, учудените и любопитни погледи на близките ѝ още повече я смутиха.

Мис Дарси и брат ѝ се появиха и запознанството стана. Елизабет се изненада, че новата ѝ позната е смутена повече и от нея. Тук, в Ламбтън, беше чула, че мис Дарси е необикновено горда, ала още в първите мигове се убеди, че е само много стеснителна. Едва успя да изтръгне от нея две-три едносрични слова.

Мис Дарси беше стройна, по-едра от Елизабет; макар и шестнайсетгодишна, фигурата ѝ бе оформена, излъчваше женственост и нежност. Не беше хубава като брат си, но лицето ѝ бе умно и добродушно, държеше се непринудено и дружелюбно. Елизабет, очаквала да види в нея проникателен и самоуверен наблюдател като мистър Дарси, въздъхна облекчено.

След малко Дарси ѝ съобщи, че и Бингли ще я посети; и преди още да е изразила радостта си и да се е подготвила за този гост, бързите стъпки на Бингли долетяха откъм стълбите, а миг след това той влезе. Елизабет отдавна бе забравила гнева си, но и да му се сърдеше, щеше да му прости заради сърдечната усмивка, с която я погледна. Разпита я, макар и твърде общо, за близките ѝ, държеше се приятелски и непринудено както преди.

За мистър и мисис Гарднър той бе не по-малко интересен. Отдавна им се щеше да го видят. Изобщо цялата група пред тях ги интересуваше. Подозрението, породило се за мистър Дарси и племенницата им, ги караше да наблюдават и двамата с любопитство и скоро се убедиха, че поне единият от тях знае какво е любов. За нейните чувства не бяха сигурни, но че той пламти от обожание — бе очевидно.

Елизабет от своя страна се чудеше какво по-напред да стори. Искаше ѝ се да прозре във всеки от гостите, искаше да овладее своите чувства, а и да се хареса на всички и наистина сполучи, защото онези, които желаше да спечели, бяха с открити към нея сърца. Бингли отдавна я ценеше, Джорджиана гореше от желание да я приеме, а Дарси бе твърдо решен да я хареса.

Щом видя Бингли, мислите ѝ се насочиха към сестра ѝ и тя закопня да разбере дали и неговата мисъл е отправена нататък. Понякога ѝ се струваше, че не е много разговорлив, а един-два пъти се поласка, че като гледа нея, търси прилика с Джейн. Ала ако другото бе само плод на въображението, държането му към мис Дарси, която ѝ бе представена като съперница на Джейн, я увери в обратното. Не проличаваше да се харесват. С нищо не се виждаше да оправдават надеждите на сестра му. В това отношение тя скоро се успокои, а от незначителните наглед неща, които се случиха, преди да си отидат, реши, че той мисли за Джейн с нежност и че му се иска да наведе разговора към нея, ала не смее. Докато другите разговаряха с глас, в

който се четеше искрено съжаление, той каза, че „отдавна не бил изживявал удоволствието да я види“, и преди още да му е отговорила, додаде: „Повече от осем месеца оттогава. Не сме се срещали от двадесет и шести ноември, когато всички танцувахме в Недърфийлд,“

Елизабет се зарадва, че си спомня всичко с такива подробности, а след малко, когато другите не слушаха, запитва я дали *всичките* ѝ сестри са в Лонгборн. Въпросът, както и предишната му забележка, не бяха кой знае какви, ала и в погледа, и в поведението му имаше нещо, което им придаваше особен смисъл.

Рядко успяваше да поглежда към Дарси, но хвърлеше ли поглед нататък, прочиташе в лицето му искреност, а в думите му не проличаваше надменност, нито ирония към събеседниците и това я караше да вярва, че се е променил, макар и временно. Като го виждаше как търси познанството, как иска да се хареса на хора с които преди няколко месеца смяташе унижително да разговаря; като го гледаше така учтив не само към нея, но към роднините, които тъй открито беше презрял, и като си припомняше последния им тежък разговор в енорийския дом в Хънсфорд, разликата, промяната бяха толкова големи и тъй я удивляваха, че едва скриваше изненадата. Никога, дори сред скъпите му приятели в Недърфийлд или сред достолепните му роднини в Розингс, никога не го бе виждала тъй готов да се хареса, тъй приветлив, тъй отпуснат както сега тук, където усилията му щяха да останат безплодни, а познанството с хората, към които бе толкова внимателен, можеше да извика само присмеха и порицанието на дамите от Недърфийлд и Розингс.

Гостите се застояха близо час, а като си тръгнаха, мистър Дарси подтикна сестра си и тя да потвърди поканата му мистър и мисис Гарднър, а и мис Бенит да вечерят в Пембърли, преди да отпътуват. Мис Дарси със смущение, което издаваше колко неопитна е още в светските учтивости, веднага откликна. Мисис Гарднър погледна племенницата си, да разбере дали *тя*, към която в същност отправя поканата, е склонна да приеме, ала Елизабет беше извърнала глава. Тя го прие за смущение, а не за нежелание и като забеляза, че съпругът ѝ, който обичаше приятно общество, желае да отидат, съгласи се и се уговориха за по-другия ден.

Бингли се зарадва на предстоящата среща с Елизабет — имал много неща да ѝ казва и много да разпитва за приятелите от

Хъртфордшър. Елизабет го изтълкува като желание да научи нещо за сестра ѝ; поради това, а и заради друго, когато гостите си отидоха, реши, че всичко е минало добре, макар по време на срещата да не бе изпитала особена наслада. Нетърпелива да остане насаме и притеснена да не би да я подпитват, постоя при чичо си и леля си, колкото да чуе благоприятното им мнение за Бингли, и изтича да се преоблече.

Напразно се боеше от мистър и мисис Гарднър; те нямаха желание да я разпитват. По всичко личеше, че е много по-близка с Дарси, отколкото предполагаша; очевидно той бе влюбен в нея. Щеше им се да узнаят, но нямаха право да любопитствуват.

Сега вече искрено желяеха да харесат мистър Дарси; а и както виждаха, нямаха основания за обратното. Любезното му държане ги бе предразположило и ако мнението за него зависеше от непосредствените им впечатления, а и от ласкавите думи на икономката, тяхната представа за него щеше да е противоположна на онова, за което го мислеха в Хъртфордшър. Сега вярваха на икономката; осъзнаха, че препоръката на тази почтена служителка, която го знае от четиригодишен, не бива да се пренебрегва лекомислено. А и онова, което ламбтънските им познати бяха съобщили, подкрепяше думите ѝ. Укоряваха го само, че бил горд; и той наистина бе горд, а и да не беше, пак такъв щяха да го мислят жителите на този малък провинциален пазарен център, с които семейството му не дружеше. Признаваха обаче, че е щедър и великодушен към бедните.

Що се отнася до Уикъм, научиха, че тук не го уважават; защото, както и да тълкуваха отношенията му със сина на стария Дарси, на всички бе известно, че е напуснал Дарбишър с много дългове, които младият Дарси след това погасил.

Тази вечер Елизабет си мислеше за Пембърли много повече, отколкото предишната; макар да ѝ се стори безкрайна, нощта не ѝ стигна, за да си изясни какво точно чувства към *онова* лице в големия дом; и тя дълго лежа будна и объркана. Не го мразеше, не. Омразата отдавна се бе разпръснала и сега се срамуваше, че е изпитвала към него подобно чувство. Уважението, породено от достойнствата, които отначало не ѝ се щеше да признае, вече не ѝ бе противно; а сега от всички добри думи, изречени за Дарси, и от дружелюбното му държане през вчерашния ден, то бе прераснало в

симпатия. Но над всичко, над уважението и възхитата, у нея тлееше благосклонност. Беше му благодарна. Благодарна не само защото я беше обичал, а защото все още я обичаше дотолкова, че да прости сприхавите и язвителни думи, с които бе отхвърлила предложението му за женитба, както и несправедливите обвинения, с които бе подкрепила своя отказ. Той, който би трябвало да я избягва като ненавистен враг, при тази случайна среща бе сторил всичко, да съхрани познанството, и без излишно да изтъква уважението, нито съкровените чувства що се отнасяше до двамата, бе се постарал да се хареса на близките ѝ и бе пожелал да я представи на сестра си. Подобна промяна у този горд човек будеше не само удивление, но и благодарност — защото можеше да се дължи единствено на любов, и то на любов пламенна и нежна; самата тя усещаше, че той иска да ѝ го покаже, и се радваше, макар да не смееше докрай да си признае. Уважаваше го, ценеше го, беше му благодарна, желаше и той да е щастлив; но искаше да разбере доколко неговото щастие може да зависи от нея самата и щеше ли да е полезно и за двамата, ако упражни силата, която вярваше, че още притежава, за да го подтикне към ново предложение.

Вечерта лелята и племенницата си поговориха и решиха, че на учтивостта, проявена от мис Дарси — да ги посети в деня на идването си в Пембърли (тя бе стигнала там чак към обяд), би трябвало да се отвърне с подобна любезност от тяхна страна; разбраха се да отидат в Пембърли на другата сутрин. И тъй, отиваха в Пембърли. Елизабет изпитваше радост, макар че, като се запита защо, не можа да си отговори.

Мистър Гарднър ги остави след закуска. Поканата за риболов бе подновена предишния ден и той се бе уговорил с господата да се срещнат в Пембърли по пладне.

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ПЕТА

Елизабет, понеже вече беше убедена, че ненавистта на мис Бингли е породена от ревност, съзнаваше каква неприязън ще извика у нея с появата си в Пембърли и бе любопитна да види как ли ще се държи тази дама, когато пак се срещнат.

Пристигнаха, преведоха ги през преддверието и ги поканиха в салона; северното изложение го правеше незаменим в летните горещини. Прозорците към парка разкриваха освежаваща гледка към високите гористи хълмове зад господарския дом и към красивите дъбови и кестенови дървета, разпръснати из близката морава.

Посрещна ги мис Дарси, която седеше в салона с мисис Хърст, мис Бингли и дамата, с която живееше в Лондон. Джорджиана ги прие учтиво, но в държането ѝ се усещаше онова смущение, което, макар да се дължеше на стеснителност и боязън, можеше да се изтълкува от всеки по-нископоставен за гордост и надменна сдържаност. Мисис Гарднър и Елизабет я разбираха и затова им стана мила.

Мисис Хърст и мис Бингли ги поздравиха с мълчаливи реверанси, а като седнаха, над всички легна неловко, смутено мълчание. Наруши го мисис Анзли, благовъзпитана и приятна на вид жена, чиито усилия да подхване някакъв разговор показаха колко поизискана е всъщност от другите две; заприказваха с мисис Гарднър и Елизабет. Усещаше се, че и на мис Дарси ѝ се иска да се присъедини; от време на време подмяташе по някое кратко изречение, но толкова тихо, че едва я чуваха.

Елизабет забеляза, че мис Бингли я следи внимателно и че всяка нейна дума, особено към мис Дарси, се запомня. Но и това нямаше да я спре да разговаря с домакинята, ако бяха по-близо; ала не съжаляваше, че трябва да мълчи. Занимаваха я собствените ѝ мисли. Очакваше всеки миг някой от мъжете да дойде при тях. Уж ѝ се искаше, а се боеше, че господарят на имението и той ще се покаже; трудно ѝ беше да определи желае ли да го види, или се бои. Близо четвърт час мис Бингли не проговори; изведнъж Елизабет се стресна от равния глас, с

който я запита за близките ѝ. Тя отвърна също тъй хладно и кратко, после и двете замълчаха.

Прислужниците поднесоха студено месо, сладкиши и най-вкусните летни плодове, но колко пъти преди това мисис Анзли погледна усмихнато и многозначително към мис Дарси, за да ѝ напомни, че домакинята е тя. Сега всички имаха с какво да се занимават, защото, макар че не всички умееха да разговарят, всички можеха да ядат; и красивите пирамиди от грозде, праскови и кайсии скоро ги събраха край масата.

Докато похапваше, Елизабет имаше възможност да прецени бои ли се от появата на мистър Дарси, или го очаква; разбра го от чувствата, които я обзеха, щом той влезе; тогава, тъкмо когато бе решила, че надделява желанието да го види, тя съжали, че е дошъл.

Бил с мистър Гарднър, който с още неколцина джентълмени от господарския дом ловеше риба край реката, но ги оставил, като разбрал, че съпругата и племенницата му ще посетят Джорджиана. Щом го видя, Елизабет реши, че ще се държи непринудено и спокойно; решение наложително, ала неизпълнимо, защото усети, че всички околни ги подозират и ги следят внимателно. Но по лицето на мис Бингли бе изписано особено силно любопитство въпреки усмивките, които отправяше всеки път, щом заговореше с някой от двамата; очевидно ревността не я бе довела до отчаяние и все още харесваше мистър Дарси. В присъствието на брат си мис Дарси стана поразговорлива; Елизабет забеляза, че му се искаше сестра му и тя да се сприятелят, и се стараше да ги подтиква към разговор. Това не убягна от вниманието и на мис Бингли; обхваната от гняв, при първия удобен случай тя я запита с язвителна учтивост:

— Вярно ли е, мис Елайза, че полкът се бил изтеглил от Меритън? Представям си каква голяма загуба е това за *вашето* семейство!

В присъствието на Дарси не посмя да спомене Уикъм; но за Елизабет бе ясно, че тъкмо него имаше пред вид; за миг разнообразните спомени, свързани с Уикъм, я притесниха; ала се овладя, за да отблъсне нападението, и отвърна с привидно безразличие. Докато отговаряше, забеляза с крайчеца на окоото как Дарси, почервенял, я гледа разтревожено, а сестра му седеше смутена и свела поглед. Ако знаеше каква болка нанася на любимата си приятелка, мис

Бингли непременно щеше да се въздържи от този намек; ала тя искаше да злепостави Елизабет, да напомни за мъжа, по който я смяташе увлечена, да я накара да издаде чувствата си и да се изложи пред Дарси, а и да му изтъкне лекомисленото и разпуснато поведение на близките ѝ спрямо военните. За бягството, замисляно от мис Дарси, изобщо не подозираше. За това не знаеше никой чужд освен Елизабет; а братът се боеше най-вече да не разберат сестрите на Бингли поради същата онази причина, която Елизабет отдавна предполагаше, а именно — че след време можеха да се сродят с Джорджиана. Очевидно в ума му се въртеше подобен план; и макар не това да бе породило желанието му да го раздели от Джейн, то вероятно допринасяше към грижите за добруването на приятеля му.

Сдържаното поведение на Елизабет го успокои; а понеже и мис Бингли, ядосана и разочарована, не посмя да спомене Уикъм, Джорджиана и тя се посъвзе, но повече не се обади. Брат ѝ, към когото не смееше да погледне, очевидно в момента не я свързваше с Уикъм и обстоятелството, което трябваше да го настрои срещу Елизабет, го привлече към нея от чувство за благодарност.

Гостенките си тръгнаха скоро след този разговор; и щом мистър Дарси излезе да ги изпрати до каретата, мис Бингли започна да одумва Елизабет, държането, облеклото ѝ. Ала Джорджиана не пожела да я подкрепи. Доброто мнение на брат ѝ бе достатъчно, за да му вярва; знаеше, че преценката му е безпогрешна, а думите, с които ѝ беше говорил за Елизабет, бяха уверили Джорджиана, че тя е мила и приятна личност. Когато Дарси се върна в салона, мис Бингли не се въздържа и повтори нещо от онова, което току-що бе изрекла пред сестра му.

— А, мистър Дарси, тази сутрин Елайза Бенит изглеждаше много зле — възкликна тя; — колко се е изменила от зимата насам. Почерняла, загрубяла! Луиза и аз я намираме просто неузнаваема.

Думите ѝ раздразниха Дарси, но той се сдържа и отвърна, че само е помургавяла — естествена последица от всяко лятно пътешествие.

— Да си призная — отвърна тя, — никога не съм я намирала хубава. Лицето ѝ е много слабо; кожата ѝ няма блясък; а чертите ѝ не са красиви. Носът ѝ е безличен. Зъбите ѝ не са лоши, но не са и нищо особено; що се отнася до очите ѝ, които някои намираха за изразителни, те никога не са ми харесвали. Погледът ѝ е остър,

пронизващ и ми е неприятен; цялото ѝ същество излъчва някаква самонадеяност, направо непоносима.

Като знаеше, че Дарси харесва Елизабет, мис Бингли не бе избрала най-сполучливия начин да се самоизтъкне; ала гневът кара човек да оглупее; а тя видя, че най-сетне е успяла да го жегне, и се зарадва. Той упорито мълчеше; решена да го накара да заговори, тя продължи:

— Спомням си, като се запознахме с нея в Хъртфордшър, колко се изненадахме, че я смятат за красавица, и не мога да забравя думите ви, като си тръгнаха след една вечеря в Недърфийлд: „Кой, тя да е красива! Все едно да кажем, че майка ѝ е учена жена!“ Но после започнахте да я харесвате, а по едно време дори я намирахте за хубава.

— Да! — отвърна Дарси, който повече не можеше да се въздържа. — То беше в началото на познанството ни; от месеци насам я смятам за една от най-красивите жени, които познавам.

После стана, излезе и остави мис Бингли да се радва, че го е насилила да изрече нещо, което нарани единствено нея.

На връщане мисис Гарднър и Елизабет обсъдиха всичко, което се случи там, освен онова, което най-много вълнуваше и двете. Приказваха за поведението и външността на всички присъстващи, но не споменаха единственото лице, което ги интересуваше. Разговаряха за сестра му, за приятелите му, за дома му, за плодовете, за всичко освен за него; а в същност Елизабет копнееше да чуе харесал ли се е на мисис Гарднър, а мисис Гарднър щеше да се зарадва, ако племенницата ѝ бе отворила дума за това.

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ШЕСТА

Като пристигнаха в Ламбтън, Елизабет се разочарова, че не я очаква писмо от Джейн; разочарованието се задълбочаваше с всяка следваща сутрин; едва на третата недоволството ѝ секна и тя се отсърди на сестра си, защото получи наведнъж две писма, а от едното личеше, че първо е било пратено другаде. Елизабет не се изненада — Джейн бе написала адреса погрешно.

Писмата пристигнаха, когато излизаха на разходка; близките ѝ тръгнаха и я оставиха да ги чете на спокойствие. Първо реши да отвори онова, което бе със сбъркан адрес; писано беше преди пет дни. Отначало Джейн разказваше подробно къде са ходили и кого са видели и съобщаваше всички незначителни местни новини; ала втората половина, писана на другия ден, и то с видимо вълнение, известяваше по-съществени неща. Ето какво:

„След като написах горното, мила Лизи, случи се нещо много неочаквано и много сериозно; но не се плаши, уверявам те — всички сме добре. Онова, което имам да ти съобщя, се отнася до бедната Лидия. В дванайсет през нощта, тъкмо си бяхме легнали, донесоха бързо писмо от полковник Форстър, с което ни известяваше, че Лидия тайно заминала за Шотландия с един от неговите офицери; да ти кажа направо, с Уикъм!

Представяш си изненадата ни. Кити обаче не се учуди чак толкова. Много, много съжалявам. Каква неподходяща връзка и за двете страни! Но на мен ми се ще да се надявам и да вярвам, че той не е онова, за което го мислим. Зная, че е лекомислен и неблагоприятен, но тази му стъпка (да се радваме за станалото) разкрива непокварено сърце. Във всички случаи изборът му не издава корист, защото сигурно знае, че баща ни не е в състояние да ѝ даде нищо. Бедната ни майка е дълбоко разстроена. Баща ни го понася по-леко. Колко съм доволна, че не им разказахме лошите слухове за него, а и ние самите ще трябва да ги забравим. Заминали са в събота през нощта, към дванайсет, но открили, че ги няма едва вчера сутринта в осем. Писмото е изпратено

незабавно. Лизи, мила, минали са само на десет мили от дома. Полковник Форстър намеква, че скоро щял да дойде тук. Лидия оставила няколко реда до жена му, с които ѝ съобщавала за намеренията си. Трябва да свършвам, защото не бива да оставям бедната мама сама. Страхувам се, че трудно ще разчетеш написаното, но и аз самата не помня какво съм надраскала.“

Без да губи време и да се замисля над прочетеното и без да осъзнава какво точно чувства, щом свърши с това писмо, Елизабет грабна второто, отвори го нетърпеливо и прочете следното; писано беше на другия ден след първото.

„До това време, мила ми сестро, сигурно си получила набързо написаното ми писмо; дано сегашното да прозвучи по-ясно, защото, макар сега да имам време, главата ми е тъй размътена, че може и нищо да не разбереш. Миличка Лизи, наистина не зная какво ще ти напиша, ала новините са лоши и трябва да ти ги съобщя. Колкото и да е неблагоприятен един брак между Лидия и мистър Уикъм, сега с напрежение чакаме да се уверим, че е сключен, защото имаме основания да се страхуваме, че те не са заминали за Шотландия. Полковник Форстър беше тук вчера — тръгнал от Брайтън оня ден, скоро след като изпратил бързото писмо. Макар от писмото на Лидия до мисис Форстър да се разбирало, че отиват в Гретна Грийн^[1], Дени се изпуснал да каже нещо в смисъл, че У. изобщо не е възнамерявал да ходи нататък, нито пък да се жени за Лидия, а полковник Форстър, на когото разказали това, незабавно потеглил от Брайтън с намерение да ги настигне. Проследил ги до Клапъм и там загубил дирята; защото, като стигнали Клапъм, наели друг екипаж и освободили каретата която ги довела до Епсъм. Единственото, което знаем след това, е, че са ги видели да продължават по пътя за Лондон. Чудя се какво да мисля. След като направил всички възможни проучвания в тази част на Лондон, полковник Ф. се върнал в Хъртфордшър, като разпитвал по всички крайпътни станции, както и по всички странноприемници в Барнит и Хатфийлд, но безуспешно — никой не бил виждал да минават такива хора. Разтревожен, той се появи в Лонгборн и ни разправи опасенията си, което му прави чест. Искрено се притеснявам за него и за мисис Форстър, но никой не ги вини. Отчаянието ни, мила Лизи, е голямо. Татко и мама са убедени в най-лошото, но аз нямам чак толкова мнение за него. Много обстоятелства могат да ги накарат да се

оженят тайно в Лондон и да променят първоначалния замисъл; а пък дори *той* да има подобни долни намерения спрямо млада жена с такъв почтен произход като Лидия, не мога да си представя, че тя е толкова пропаднала. Не, не е възможно. С тревога установих обаче, че полковник Форстър не е много убеден, че ще се оженят... Когато му изразих своите надежди, той поклати глава и заяви, че според него на Уикъм не бива да се вярва. Бедната мама е наистина болна и лежи. Да можеше да се овладее, щеше да е по-добре, но тя не е способна на подобно нещо; що се отнася до татко, не съм го виждала поразтревожен. Бедната Кити се ядосва, че не е разказала за връзката им, но след като е обещала да я пази в тайна, не бива да ѝ се сърдим. Истински се радвам, мила Лизи, че на теб ти бе спестена поне част от тези ужасни преживявания, но сега вече, след като преминаха първите вълнения, ще ти призная, че копнея да се прибереш. Ала не съм дотолкова себелюбива да настоявам, ако не е възможно. Сбогом. Ето пак вземам перото, за да сторя онова, което току-що обещах да не правя, но при тия обстоятелства единственото, което ми остава, е да ви помоля от сърце всички да се върнете, колкото може по-скоро. Познавам милите чичо и леля достатъчно добре, затова не се стеснявам да го поискам, макар да имам още една молба към чичо. Татко тръгва начаса за Лондон с полковник Форстър, за да я търси. Какво възнамерява да прави, наистина не зная, но дълбоката му тревога не ще му позволи да предприеме каквото да било с нужното благоразумие, а полковник Форстър трябвало да се върне в Брайтън до утре вечерта. В този тежък момент съветите и помощта на чичо ще бъдат незаменими; той веднага ще разбере какво чувствам и аз разчитам на неговата добрина.“

„О, къде, къде отиде чичо?“ — изохка Елизабет, щом дочете писмото, и се втурна да го догони, защото всяка минута беше решаваща, но едва тръгнала, вратата се отвори и прислужникът въведе мистър Дарси. Бледото лице и устремът ѝ го стреснаха, ала още преди да я е заговорил, тя, чиито мисли бяха обзети единствено от историята на Лидия, възкликна:

— Простете — трябва да изляза. Веднага трябва да намеря мистър Гарднър за нещо неотложно, не бива да губя нито миг.

— Боже мой! Но какво се е случило? — ахна той развълнуван, после се овладя и продължи: — Не желая да ви задържам, но защо аз

или прислужникът да не потърсим мистър и мисис Гарднър? Вие не сте добре, не бива да тръгвате сама.

Елизабет се поколеба, но коленете ѝ трепереха и тя осъзна, че едва ли ще ги настигне. Затова повика прислужника и с развълнувани, объркани думи му заръча бързо да намери и да повика тук господаря и господарката си.

Щом той излезе, тя седна, защото едва се държеше, а видът ѝ бе толкова нещастен, че Дарси не посмя да я остави, не се сдържа и ѝ каза нежно и състрадателно:

— Нека повикам прислужницата ви. Защо не вземете нещо да ви подкрепи? Чаша вино — да ви донеса ли? Вие сте много зле.

— Не, благодаря — отвърна тя и се опита да се овладее. — На мен нищо ми няма. Аз съм добре. Но съм съсипана от страшните вести, които току-що получих от Лонгборн.

Като изрече това, тя се разплака и не можа да каже нищо повече. Дарси, объркан и притеснен, смутено изрази съчувствие, после състрадателно замълча. След малко тя каза:

— Току-що дойде писмо от Джейн с ужасна вест. Това не може да остане в тайна. Най-малката ми сестра напуснала приятелите си — избягала с мъж; хвърлила се в ръцете на ... мистър Уикъм. Тръгнали заедно от Брайтън. Познавате го *достатъчно* добре и си представяте останалото. Тя няма нито зестра, нито знатен произход, нищо, което да го примами към брак... загубена е завинаги.

Дарси се вкамени от изненада.

— И само като си помисля — продължи Елизабет разтреперана от вълнение, — като си помисля, че бих могла да го предотвратя! Защото го зная какъв е! Само малко от това да бях им обяснила — мъничко от онова, което вече знаех, да бях го казала на нашите! Ако и те познаваха ужасния му нрав, нищо нямаше да се случи. Но сега вече е твърде, твърде късно ...

— Много съм огорчен — възкликна Дарси; — огорчен не, потресен съм! Но сигурно ли е, наистина ли е така?

— О, да! Тръгнали са от Брайтън двамата в събота през нощта, проследили са ги до покрайнините на Лондон и там загубили дирите им, но не са в Шотландия.

— А какво е направено, какво е предприето, за да я върнат?

— Баща ми е заминал за Лондон, а Джейн моли чичо ми и той да тръгне незабавно — надявам се до половин час да потеглим. Но какво може да се направи? Зная — че нищо. Как да се повлияе на такъв човек? Как да ги открием къде са? Нямам никаква надежда. Ужасно е, ужасно!

Дарси поклати глава в мълчаливо съгласие.

— И то след като *моите* очи бяха отворени, като прозрях същността му. О, защо тогава не знаех, защо не посмях да го разоблича! Но аз *не* знаех — боях се да не сторя нещо прекалено. Непростима, о — непростима грешка!

Дарси не отвърна. Той сякаш не я чуваше, унесено кръстосваше из стаята, челото му бе свъсено, лицето — мрачно. Елизабет скоро го забеляза и незабавно проумя. Властта ѝ над него намаляваше, *неизбежно* бе всяка любов да се помрачи при подобно доказателство за семейна разпуснатост, при подобна проява на пълно морално падение. Не се учудваше, нито би могла да му се сърди, но тази увереност, че отново е станал господар на чувствата си, не ѝ носеше утеха, не разсейваше отчаянието ѝ. Тъкмо обратното — много точно я караше да осъзнае собствените си желания; и никога по-ясно от сега Елизабет не бе чувствувала, че наистина би могла да го обича — сега, когато всяка любов беше безполезна.

Но мислите за нея самата, колкото и да се вмесваха, не бяха в състояние да я завладеят изцяло. Лидия — унижението, мъката, които бе стоварила върху им, това скоро заглуши личните вълнения; и като скри лице в носната си кърпичка, Елизабет забрави всичко друго, но след известно мълчание отново бе принудена да осъзнае собственото си окаяно положение, защото гласът на Дарси, изпълнен със съчувствие, но и много сдържан, каза:

— Разбирам, че отдавна ви се ще да си отида, а и нямам друго извинение да стоя тук освен дълбоката си, искрена загриженост. Искам да мога да ви утеша, да сторя нещо, с което да облекча мъката ви. Но няма да ви изтезвам с пустословно съчувствие, защото то ще означава умишлено да прося вашата благодарност. Тази зловещна случка, виждам, ще попречи на сестра ми днес да изпита удоволствието от посещението ви в Пембърли.

— О, да. Бъдете тъй добър, извинете ме пред мис Дарси. Кажете ѝ, че нещо неотложно ни е призовало веднага да се приберем. Крийте

горчивата истина колкото може по-дълго. Зная, че скоро всичко ще се разбере.

Той я увери, че ще запази тайната ѝ, повторно изрази съчувствие, пожела ѝ всичко да завърши колкото може по-благополучно и като я помоли да поздрави близките си, погледна я загрижен, кимна прощално и излезе.

Когато си отиде, Елизабет си каза, че едва ли вече ще се срещнат с оная сърдечност, с каквата преминаваха срещите им в Дарбишър и като си припомни историята на познанството им, изпълнено с противоречие и промени, простена, отчаяна от своенравността на своето сърце — сега с радост би задълбочила близостта, която доскоро желаше да прекрати.

Ако чувствата на благодарност и възхищение са благодатна почва за пораждането на любов, не би трябвало да корим Елизабет за настъпилата у нея сърдечна промяна. Но ако е обратното, ако нежното чувство, покълнало от подобни усещания, е по-неоправдано или по-неестествено в сравнение с другото, тъй често описвано да възниква от пръв поглед, преди двамата да са разменили и дума, тогава в нейна защита не би могло да се каже друго, освен че е приложила втория начин в пристрастието си към Уикъм и че несполуката донякъде я оправдава да си послужи с другия, по безинтересния начин за влюбване. Тъй или инак, тя съжали, че си е отишъл и този пръв резултат от позорната постъпка на Лидия засили отчаянието от сполетялата ги беда. Откакто прочете второто писмо на Джейн, загуби всякаква надежда, че Уикъм ще се ожени за Лидия. Само Джейн, каза си тя, е способна да си въобразява подобно нещо. От всички чувства, изпитани по време на тези събития, изненадата бе най-слабото. Под впечатление на първото писмо бе изненадана — удивена бе, че Уикъм ще вземе за съпруга момиче, което няма никаква зестра, а с какво друго го е привлякла Лидия, не можеше да разбере. Сега всичко беше ясно. За връзка като настоящата Лидия имаше достатъчно прелести и макар да вярваше, че Лидия е склонила на това тайно бягство със скритата надежда да се оженят, бе убедена, че липсата на добродетели и глупостта ѝ са я направили лесна плячка.

Докато полкът бе в Хъртфордшър, не бе забелязала Лидия да харесва Уикъм, но знаеше колко малко ѝ стигаше, за да се влюби в когото да било. Ту един, ту друг от офицерите според вниманието,

което ѝ оказваха, ставаха нейни любимци. Влюбваше се непрестанно. Ето последствията от немарата и разглезването. Как болезнено разбираше всичко това сега!

Изгаряше от нетърпение да си отиде у дома — да чуе, да види, да бъде там, да сподели с Джейн тревогата, която в момента бе легнала изцяло върху нея в това объркано семейство; баща им го нямаше, майка им не бе в състояние да се овладее и се нуждаеше от непрестанни грижи и макар да бе почти убедена, че нищо не може да се направи за Лидия, намесата на чичо им ѝ се струваше от огромно значение и докато той не се върна, отчаянието и нетърпението, които я изпълваха, бяха непоносими. Мистър и мисис Гарднър пристигнаха задъхани, разбрали от обяснението на прислужника, че племенницата им е внезапно заболяла, но щом ги успокои, че е здрава, тя развълнувано им обясни за какво ги е повикала, прочете на глас и двете писма и задъхано препрочете послеписа на второто. Мистър и мисис Гарднър се разтревожиха, макар Лидия да не им бе любимка. Станалото засягаше не само Лидия, а всички тях и след възклицанията на удивление и ужас мистър Гарднър заяви, че ще стори всичко по силите си. Макар да очакваше това, Елизабет се разплака от благодарност и понеже и тримата бяха тласкани от същия подтик, набързо уредиха заминаването. Тръгваха веднага.

— А с Пембърли какво ще правим? — ахна мисис Гарднър. — От Джон научихме, че когато си го пратила да ни търси, мистър Дарси бил тук, вярно ли е?

— Да, обясних му, че сме възпрепятствувани да ги посетим. Това поне е уредено.

„Това поне е уредено — повтори си леля ѝ, докато тичаше към стаята да събира багажа. — Дотолкова ли са близки, че да му е казала самата истина? Ах, как бих искала да узная!“

Но желанието ѝ бе неосъществимо или поне я занимаваше само половиния час, докато бързаше и се суетеше. Ако не трябваше да бързат, както бе отчаяна, Елизабет сигурно нямаше и да помръдне, но и нея, както и близките ѝ, я чакаха куп задължения, между другото и прощалните писма с измислени обяснения за внезапното заминаване до всичките познати в Ламбтън. След един час бяха готови; междуременно мистър Гарднър бе уредил сметката в странноприемницата. Можеха да тръгват и Елизабет след тежките

сутрешни преживелици се озова по-скоро, отколкото бе очаквала, в каретата на път за Лонгборн.

[1] Село в Шотландия, известно с това, че там можело да се сключват бракове, забранени по някакви причини в останалата част на страната. — Б. пр. ↑

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И СЕДМА

— Премислям всичко, Лизи — обади се чичо й на излизане от града, — преценявам нещата издълбоко и все повече съм склонен да се съглася с Джейн. Невероятно ми се струва един млад мъж да се отнесе тъй злонамерено с момиче като Лидия — та тя има и семейство, и близки, а и гостува на неговия полковник; ето затова съм склонен да не губя надежда. Може ли да си въобразява, че близките й ще останат безразлични? Може ли да се надява, че военните пак ще го приемат след обидата над полковник Форстър? Увлечението му не оправдава подобен риск.

— Така ли смяташ? — възкликна Елизабет обнадеждена.

— Да си призная, и аз започвам да мисля като чичо ти — каза мисис Гарднър. — Невероятно ми се вижда тъй неразумно да увреди приличие, добро име и личен интерес. Не смея да мисля толкова лошо за Уикъм. А ти, Лизи, готова ли си да го низвергнеш дотам, че да го смяташ способен на подобно нещо?

— Не — що се отнася до личния му интерес. Но ми се струва достатъчно безотговорен за всичко останало. О, дано е така! Ала не ми се вярва. Ако е вярно, защо не са отишли в Шотландия?

— Преди всичко нямаме доказателства, че наистина не са в Шотландия — отвърна мистър Гарднър.

— Напротив — това, че са се прехвърлили от каретата в наемен файтон, вече го доказва! А и никой не ги е видял по пътя за Барнит.

— Добре тогава, да предположим, че са останали в Лондон. Може наистина да са там, но само за да се укрият, не за друго. Вероятно нито той, нито тя имат пари; и са решили, че ще бъде по-евтино, макар и не тъй бързо, да се оженят в Лондон вместо в Шотландия.

— Но защо е тази потайност? Защо този страх да не ги открият? Защо да се женят скришом? А, не, не! Това не ми се вярва. Както казва Джейн, най-близкият му приятел е убеден, че той изобщо не смята да се свързва с нея. Уикъм никога не ще се ожени за бедна жена. Не може

да си го позволи. А и какво представлява Лидия, какви други достойнства има освен младост, здраве и весел нрав? Това не стига, да е готов заради нея завинаги да се откаже от богатата жена. Колкото до страха, че щял да се опозори пред полка с това тайно бягство, трудно ми е да преценя; не зная какво би могло да го сполети. Що се отнася до другото ти възражение, и то не ми се вижда пречка. Лидия няма братя, да се застъпят за нея; а пък от поведението на баща ни, от безразличието му към всичко в нашето семейство Уикъм най-вероятно си представя, че той нито ще се разтревожи, нито ще се втурне да я връща.

— Как, нима Лидия може да забрави за всичко и заслепена от любов да склони да остане с него, дори без да са сключили брак?

— Може и да е странно, ужасно е наистина, но по всичко личи, че сестра ми не притежава чувство за благоприличие и добродетелност — отвърна Елизабет просълзена. — Не знам какво да кажа. Може и да съм несправедлива. Но тя е много млада; не е приучена да се замисля надълбоко, а през последните шест месеца — не, през последната година се бе отдала изцяло на забавления и суета. Оставяха я да си пилее времето в безделно лекомислие, да се отдава на всичко, което ѝ харесва. Откакто този полк се появи в Меритън, мислеше единствено за любов, флиртове и офицери. Хвърляше всичките си сили само в това и както трябваше да се очаква, стана още по-влюбчива, а е и твърде весела. Уикъм, както го знаем, е толкова чаровен и гальовен, че всяка жена е готова да се влюби в него.

— Джейн обаче има по-добро мнение за Уикъм и не го смята способен на подобно нещо — възрази леля ѝ.

— Джейн има добро мнение за всички. Готова е да оправдае и най-големия престъпник, ако няма безспорни доказателства за неговата вина. Ала Джейн знае, както го зная и аз, какъв е Уикъм. И двете знаем, че е безпътен във всяко отношение. Че е колкото непочтен, толкова и безчестен. Че е лицемер, лъжец и подлизурко.

— Наистина ли, сигурна ли си в това? — възкликна мисис Гарднър, пламнала от любопитство да чуе повече подробности.

— Сигурна съм, да — отвърна Елизабет и поруменя. — Оня ден вече ти намекнах за възмутителната му постъпка към мистър Дарси; а и ти самата, когато беше в Лонгборн, го чу какво говори за човека, който се е отнесъл тъй снизходително и великодушно към него. Има и

други обстоятелства, които нямам право — които е безсмислено да ти разкривам; ала лъжите му относно цялото семейство в Пембърли направо нямат край. Както ми описа мис Дарси, очаквах да срещна някакво надуто, затворено, противно момиче. А е знаел, че е тъкмо обратното. Знаел е, че е точно толкова сърдечна и непринудена, колкото е.

— Но нима Лидия не знае за тези неща? Нима не подозира онова, в което очевидно и ти, и Джейн сте убедени?

— Не, не! И там е бедата. Докато бях в Кент и непрестанно срещах мистър Дарси и братовчед му, полковник Фицуилям, и аз самата не знаех истината. А като се прибрах у дома, полкът се готвеше да се изтегли от Меритън до седмица-две. Поради това и аз, и Джейн, на която разказах всичко, решихме да не разгласяваме онова, което знаем; казахме си, че е безсмислено да разрушаваме доброто мнение за него. Дори когато се уверихме, че Лидия тръгва с мисис Форстър, не се сетих да ѝ разкрия какъв човек е. И през ум не ми мина, че я грози опасност от негова страна. Не допуснах, че може да се случи такова нещо.

— Значи, не си и подозирала, че се харесват, когато са заминали за Брайтън?

— Не, ни най-малко. У ни един от двамата не проличаваше някакво нежно чувство; ти знаеш, че и при най-малък подобен признак у нас, в къщи, всички щяха да го разберат. Когато той дойде в полка, тя се увлече по него; но и с нас стана същото. В първите два месеца нямаше момиче от Меритън и околностите да не лудее по Уикъм; той не ѝ обърна внимание, не мина много, забрави го и се остави да я запленият други офицери, които бяха по-внимателни към нея.

Лесно е да си представим, че макар нищо да не можеше да се прибави към опасенията, надеждите и предположенията по този болен въпрос, те продължаваха да го обсъждат и през целия път говореха единствено за това. Мислите на Елизабет се въртяха все в този кръг. Терзанията и самообвиненията не ѝ даваха мира.

Пътуваха с голяма бързина; и като преспаха в някаква крайпътна странноприемница, на другия ден по пладне пристигнаха в Лонгборн. Елизабет с облекчение си каза, че Джейн не се е измъчила поне от дълго очакване.

Когато свиха към конюшната, децата на Гарднърови, привлечени от каретата, стояха вече на стълбите; а като спряха пред къщата, радост огря лицата им, те взеха да подскачат, да се премятат и това детско щастие бе първата радост от пристигането.

Елизабет скочи, целуна ги набързо и изтича във вестибюла, където срещна Джейн, която слизаше отгоре.

Докато я прегръщаше нежно и очите и на двете се изпълниха със сълзи, Елизабет запита има ли вести от бегълците.

— Нищо няма — отвърна Джейн. — Сега, щом е тук, надявам се всичко да се оправи.

— Татко замина ли за Лондон?

— Да, замина във вторник, както ти и писах.

— А обажда ли се?

— Само веднъж. Писа в сряда, да каже, че е пристигнал благополучно, и да си съобщи адреса, както го бях помолила. Казва само, че ще пише пак, когато има нещо важно да съобщи.

— Ами мама — тя как е? Как сте всички?

— Мама е добре; макар че е много разстроена. Гор е и много ще ви се зарадва. Не излиза от стаята. Мери и Кити, слава на бога, се държат.

— А ти, ти как си? — възкликна Елизабет. — Виждаш ми се пребледняла. Какво ли си изживяла?

Но сестра ѝ я увери, че е много добре; и разговорът, който водеха, докато мистър и мисис Гарднър се занимаваха с децата си, се прекъсна от приближаването на цялата група. Джейн се спусна към чичо си и леля си, поздрави ги и им благодари, обляна в сълзи и озарена от усмивка.

Като седнаха в приемната, отново зададоха същите въпроси ѝ стана ясно, че Джейн не може да им каже нищо ново. Оптимистичните надежди за бъдещето, подхранвани от доброто ѝ сърце, още я поддържаха; вярваше, че всичко ще завърши благополучно и че новото утро ще донесе писмо или от Лидия, или от баща им, което ще обясни какво е станало и вероятно ще извести, че са се оженили.

Мисис Бенит, при която отидоха след краткия разговор, ги прие както очакваха; обляна в сълзи, задъхана от вайкане и жалби, от хули срещу злодейското деяние на Уикъм, от състрадание към собствените

си страдания и мъки; тя обвиняваше всички освен личността, на чиято немарливост се дължаха прегрешенията на дъщеря ѝ.

— Да бяха ме пуснали да си изпълня намерението и всички да заминем за Брайтън, *това* никога нямаше да се случи; а бедничката Лидия остана без опора. Защо тези Форстъррови не са я държали по-строго? Знаем, пуснали са я на воля, иначе тя не е дете, няма да извърши подобно нещо, ако са се грижили за нея. Знаех си, че не са почтени хора; но наложиха ми се както винаги. Бедното, милото дете! Ето, и мистър Бенит замина, сигурно ще се сбие с Уикъм още щом го срещне, оня ще го убие, а после какво ще стане с нас? Колинсови ще ни изхвърлят, преди да е изстинал в гроба; и ако ти не се погрижиш за нас, братко, не знам какво ще правим!

Всички възроптаха срещу тия мрачни мисли; а мистър Гарднър я увери, че милее и за нея, и за близките ѝ, и обясни, че ще замине за Лондон на другия ден и заедно с мистър Бенит ще се опитат да намерят Лидия.

— Не се оставяй на безсмислените тревоги — успокои я той, — макар че според мен трябва да се готвиш за най-лошото. И все пак нямаме основание да смятаме, че ще е точно тъй. Едва седмица, откакто са напуснали Брайтън. До няколко дни вероятно ще чуем нещичко, а докато не сме сигурни, че не са се оженили и нямат намерение да се женят, не смятай работата за загубена. Щом се върна в Лондон, ще отида при зет си, ще го взема у дома на Грейсчърч Стрийт, а после двамата ще умуваме какво да предприемем.

— О, мили братко — въздъхна мисис Бенит, — точно това ми се искаше. А сега, щом стигнеш в града, намери ги, където и да са; и ако още не са се оженили, *накарай* ги да се оженят. А пък за сватбените дрехи, не ги оставяй да губят време с това, кажи само на Лидия, че ще ѝ дадем колкото пари иска да ги купи, като се оженят. И най-вече не позволявай на мистър Бенит да се дуелира. Опиши му в какво ужасно състояние си ме намерил — кажи му, че се боя до смърт; и тъй треперя, така ме втриса, такива спазми имам, цепи ме главата, сърцето ми ще изскочи, нямам мира ни денем, ни нощем. И да кажеш на миличката Лидия да не вземе да си поръчва дрехи, докато не се видим, защото не знае хубавите продавници. Ах, братко, колко си добър! Знаем — всичко ще успееш да оправиш.

Но мистър Гарднър, макар да я увери, че ще стори всичко по силите си, не се сдържа и ѝ препоръча да се овладее, да не храни прекалено големи надежди и да не се отдава на пълно отчаяние; постояха при нея, докато ги повикат за обяд, и я оставиха да излива чувствата си пред икономката, която я гледаше, когато дъщерите ѝ не бяха там.

Брат ѝ и снаха ѝ, макар да бяха убедени, че е безсмислено да се усамотява, не се опитаха да ѝ противоречат, защото знаеха колко е неблагоприятна, знаеха, че не ще сдържи езика си пред прислужницата на масата, и я оставиха на най-доверената личност от домакинството, която съчувствуваше на страховете и тревогите ѝ.

В трапезарията към тях се присъединиха Мери и Кити, които бяха толкова заети, че не успяха да им се представят досега. Мери бе улисана в учението, а Кити—в тоалета си. И двете обаче излъчваха спокойствие; и в двете не се забелязваше особена промяна, само гдето Кити говореше по-припряно, повлияна очевидно или от загубата на любимата сестра, или по-скоро от гнева, който си бе навлякла от околните. Що се отнася до Мери, тя се владееше дотолкова, че успя да прошепне на Елизабет малко след като се настаняха край масата:

— Много неприятна история; и много приказки ще предизвика. Но ние трябва да заприщим прилива на злобата и да облеем разранените си сърца с балсама на сестринската утеха.

А като видя, че Елизабет и не смята да отговаря, продължи:

— Колкото и злощастно да е станалото с Лидия, ние ще извлечем от него следната поука: че загубената добродетел е нещо невъзвратимо; че една-единствена погрешна стъпка влече подире си безконечен провал; че доброто име е колкото прекрасно, толкова и крехко и че жената трябва да бди над себе си неспирно и да се брани от недостойните представители на обратния пол.

Елизабет я погледна удивено, но беше твърде подтисната да отговори. А Мери продължи да се утешава с изводите от сполетялата ги беда.

Следобед двете по-големи сестри успяха да останат около половин час насаме; Елизабет веднага се възползува от тази възможност да зададе множество въпроси, на които Джейн със същото нетърпение побърза да отговори. След като споделиха общата си

тревога от ужасните последствия на станалото, в което Елизабет не се и съмняваше, а пък Джейн не смееше докрай да отрече, Елизабет каза:

— Сега ми обясни подробно всичко, което още не зная. Разказвай подред. Какво каза полковник Форстър? Нищо ли не са подозирали преди бягството? Не е възможно да не са ги виждали непрестанно заедно.

— Полковник Форстър призна, че е забелязал някакво увлечение по-скоро от страна на Лидия, но нищо такова, което да го разтревожи. Мъчно ми е за него. Беше много внимателен и много мил. Смятал да дойде и да сподели подозренията си, преди още да е разбрал, че не са тръгнали към Шотландия; а щом разбрал, веднага тръгнал насам.

— А Дени, той убеден ли е, че Уикъм няма да се ожени? Знаел ли е за кроежите им? Полковник Форстър срещнал ли се е лично с Дени?

— Да, но когато *той* го разпитал, Дени отрекъл да знае каквото и да било за намеренията им и отказал да изрази отношение. Не е потвърдил, че няма да се оженят, и това именно ме кара да вярвам, че първия път са го разбрали погрешно.

— А вие не се съмнявахте, че са се оженили, докато не се видяхте с полковник Форстър, тъй ли?

— Възможно ли е да ни мине през ума подобно нещо? Аз малко се притеснявах — боях се, че сестра ни няма да е много щастлива в този брак, защото знаех някои от предишните му простъпки. Но татко и мама нищо не подозираха, само намираха, че бракът е прибързан. Тогава Кити разкри, доволна, че знае повече, как в последното си писмо Лидия намеквала нещо такова. Изглежда, от седмици насам е знаела, че са много влюбени.

— Но не преди да отидат в Брайтън, нали?

— Не, мисля, че не.

— А какво мисли полковник Форстър за Уикъм? Оpozнал ли е истинската му същност?

— Вече не е благосклонен към Уикъм както преди. Смята го за човек лекомислен и прахосник. А откакто ни сполетя бедата, говорят, че бил напуснал Меритън, затънал в дългове; дано не е вярно.

— О, Джейн, ако не бяхме толкова потайни, ако им бяхме казали каквото знаем, това нямаше да се случи!

— Вероятно — отвърна сестра й, — но ми се струваше несправедливо да разкрием стари простъпки на човек, който може да

се е променил за добро. Направихме го без умисъл.

— Полковник Форстър разказа ли съдържанието на бележката от Лидия до жена му?

— Донесе ни я и ни я остави.

Джейн я извади от чантичката си и я подаде на Елизабет. Ето какво пишеше в нея:

Мила Хариет,

Ще се разсмееш, когато разбереш къде отивам, а и аз едва сдържам смеха си — представям си как ще се изненадаш утре сутринта, като видиш, че ме няма. Заминавам за Гретна Грийн и ако не се досещаш с кого, ще те помисля за много простодушна, защото само един мъж обичам на този свят, и затова не виждам нищо лошо, че тръгвам с него. Ако не искаш, не съобщавай на нашите в Лонгборн, така още повече ще се учудят, когато им пиша и се подпиша с името Лидия Уикъм. Ех, много хубава шега ще бъде! Толкова ме е смях, че едва държа перото. Моля те, извини ме пред Праг — не удържах обещанието да го срещна тази вечер и да танцувам с него. Надявам се да ме извини, като разбере, и му кажи, че ще танцуваме с голямо удоволствие на следващия бал, на който се видим. Ще пратя за дрехите, като се върна в Лонгборн; но моля ти се, нареди на Сали да зашие раздраната пола на всекидневната ми рокля, преди да ми прибере нещата. Довиждане. Предай сърдечни поздрави на полковник Форстър и моля, вдигнете наздравица за нашето щастие.

Искрено твоя приятелка, Лидия Бенит

— О! Тази лекомислена Лидия! — възкликна Елизабет, като дочете бележката. — Кой пише такова писмо в такъв сериозен момент. Но поне се разбира, че *тя* е вярвала в целта на пътешествието. Той може после да я е увещал за другото, но *тя* самата не е имала порочни мисли. Бедният татко! Как ли го е преживял!

— Дълбоко беше поразен. Десет минути не можа да проговори. А на мама веднага ѝ прилоша, цялата къща се обърка!

— О, Джейн! — възкликна Елизабет. — И сигурна до вечерта цялата прислуга знаеше всичко с най-големи подробности!

— Не мога да ти кажа ... Не, сигурно не всички. Но да се въздържах в подобен момент, е наистина трудно. Мама изпадна в истерия и както да се мъчих да я успокоя, не успях докрай. Но страхът от ужасните последствия ми взе ума.

— Грижете по нея са те изтозили. Не изглеждаш добре. Ах, как съжалявам, че и аз не бях тук — всичко се е струпало на твоята глава.

— Мери и Кити се държаха много мило и сигурно щяха да бъдат в помощ, не се и съмнявам, но не им позволих. Кити е слаба и нежна, а Мери се съсипва да чете и се нуждае от почивка. Леля Филипс дойде във вторник, като замина татко; стоя до четвъртък. Много ни помогна и ни успокои, лейди Лукас и тя беше много мила; появи се в четвъртък сутринта да изкаже съчувствия, предложи си услугите, нейните или на дъщерите ѝ.

— По-добре да не беше идвала — ядоса се Елизабет, — може да е била добронамерена, но при такава беда съседите най-добре да ги няма. Помощта е безполезна; съчувствието — непоносимо. Нека тържествуват над нас отдалеч и да ни се надсмиват на воля!

После продължи да разпитва какво смята да предприеме баща им в Лондон, за да издири Лидия.

— Смяташе да отиде в Епсъм, където са сменили конете, да поговори с кочияшите и да научи нещичко от тях. Най-важното е да открие номера на каретата, която ги е отвела от Клапъм. Тя била довела някакви хора от Лондон; и понеже предполага, че прави впечатление, когато някоя изискана двойка се прехвърля от една карета в друга, възнамеряваше да поразпита и в Клапъм. Ако успее да открие в кой дом е оставила предишните си пътници наемната карета, ще попита там и ще научи откъде е наета колата и какъв ѝ е номерът. Какво друго е намислил, не зная; но той толкова бързаше да замине и тъй беше разстроен, че и това, което научих, го изкопчих с мъка.

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ОСМА

Всички очакваха на другата сутрин писмо от мистър Бенит, ала разносвачът мина, без да донесе ред от него. Близките му го познаваха, знаеха, че е небрежен и не обича да пише, но очакваха в такъв момент да направи изключение. Не им оставаше друго, освен да сметнат, че няма нищо радостно да извести, но дори и затова им се искаше да чуят от него. Мистър Гарднър бе останал да дочака пощата и тогава да потегли.

Когато замина, уверени бяха в едно — че редовно ще получават вести, а чичо им на тръгване обеща да склони мистър Бенит по-скоро да се върне в Лонгборн; това поуспокои сестра му, която смяташе, че само така съпругът ѝ няма да бъде убит на дуел.

Мисис Гарднър и децата щяха да поостанат в Хъртфордшър; надяваше се, че присъствието ѝ ще успокои нейните племеннички. Помагаше им да се грижат за мисис Бенит и им бе утеха в свободните часове. Другата им леля и тя ги посещаваше редовно и винаги, както изтъкваше, с желание да ги разведри и ободри, но не пропускаше да донесе нови подробности за прахосничеството и безобразията на Уикъм и вместо весели, оставяше ги още по-подтиснати.

Целият Меритън се надпреварваше да черни човека, който до преди три месеца бе пример за подражание. Разправяха, че бил задлъжнял на всички търговци; в любовните авантюри го описваха като коварен прелъстител, посегнал към всички търговски дъщери. Твърдяха, че бил най-поквареният млад мъж на света; изведнъж осъзнаха, че открай време не вярвали в привидната му доброта. Елизабет, колкото и да се съмняваше в тия приказки, се убеди, че сестра ѝ наистина е загубена; дори Джейн, която изобщо не даваше ухо на мълвата, и тя загуби надежда, защото, ако наистина бяха заминали за Шотландия — на това продължаваше да се надява, — вече трябваше да се обадят.

Мистър Гарднър си тръгна от Лонгборн в неделя; във вторник жена му получи писмо; съобщаваше ѝ, че щом пристигнал, намерил

зет си и го увещал да се премести при него, на Грейсчърч Стрийт. Мистър Бенит междувременно бил ходил в Епсъм и Клапъм, но не научил нищо задоволително; а сега се готвел да провери в по-големите лондонски хотели, защото смятал за твърде вероятно, докато намерят постоянно жилище, да са се установили в някой от тях. Самият мистър Гарднър не вярвал в това дирене, но след като зет му настоявал, щял да обикаля, с него. Съобщаваше, че мистър Бенит още не искал да напусне Лондон и обещаваще пак да им пише. В послеписа се казваше следното:

„Писах на полковник Форстър и го помолих, ако му е възможно, да разбере от някой офицер, приятел на Уикъм, дали знае негови познати или роднини, които да са уведомени в коя част на града се е скрил. Ако има кой да ни насочи, това ще ни помогне много. Засега нямаме никаква следа. Смятам, че полковник Форстър ще стори всичко по силите си да ни послужи. Но като премислям, може би Лизи по-точно от всеки друг ще може да ни даде сведения за живите му роднини.“

Елизабет подразбра откъде идва доверието към онова, което би могла да каже; но за жалост не бе в състояние да даде задоволителните сведения, каквито този комплимент напълно заслужаваше.

Не знаеше за други негови роднини освен за баща му и майка му, починали преди години. Твърде вероятно беше обаче някои от приятелите му в полка да знаят повече; и макар да не хранеше големи надежди, и тя започна да чака отговора на писмото.

В Лонгборн всеки нов ден бе изпълнен с очакване; но най-напрегнати бяха сутрините, когато минаваше раздавачът. Получаването на писмата бе най-голямото сутрешно събитие. Защото новините, все едно добри или лоши, щяха да стигнат до тях с писмо и всеки нов ден можеше да донесе важна вест.

Но преди да пристигне вест от мистър Гарднър, за баща им се получи писмо от друг — от мистър Колинс; а Джейн, упълномощена да отваря всичко, дошло в негово отсъствие, го прочете; Елизабет, понеже знаеше колко невероятни са посланията му, се надвеси над нея и също го прочете. Ето какво гласеше то:

Уважаеми господине,

Роднинските връзки и общественото ми положение ме подтикнаха да изразя съболезнования за сполетялата Ви тежка беда, за която узнахме вчера чрез писмо от Хъртфордшър. Знайте, драги господине, че мисис Колинс и аз искрено съчувствуваме на Вас и на уважаваното Ви семейство в тази дълбока покруса, толкова по-горчива, защото е извикана от причина, която времето не може да заличи. Каквото и да кажа по въпроса, не ще Ви утеши в злощастиято; нито ще Ви обнадее, защото подобни обстоятелства раняват най-болезнено бащиното сърце. Смъртта на дъщеря Ви щеше да е радостно събитие в сравнение с това. А още по-тягостно е, като се знае, както ми съобщи моята скъпа Шарлот, че безнравствената постъпка на дъщеря Ви е плод на погрешно и немарливо възпитание, макар за Ваша утеха и за успокоение на мисис Бенит да съм по-готов да приема, че склонността към леконравие е вроден недостатък, иначе тя едва ли би сторила нещо тъй неоквасливо на тази крехка възраст. Но Вие във всички случаи заслужавате искрено съжаление; това го мислим не само аз и мисис Колинс, а и лейди Катрин и дъщеря ѝ, на които разказах за станалото. И те като мен се страхуват, че тази погрешна стъпка на едната Ви дъщеря ще навреди бъдещето и на всички останали, защото, както благоволи да се изрази лейди Катрин, всеки ще се бои да се сроди с подобно семейство. А това обстоятелство ме кара да си припомням с още по-голямо задоволство въпросното събитие през миналия ноември, защото, ако не бе станало така, сега и аз щях да бъда въввлечен във Вашата скръб и Вашия позор. И тъй, съветвам ви, уважаеми господине, да потърсите утеха, да изхвърлите завинаги от сърцето си вашето недостойно дете и да го оставите да бере плодовете на своята отвратителна простъпка.

Оставам, уважаеми господине, Ваш и т.н. и т.н.

Мистър Гарднър се обади едва след като бе получил отговора на полковник Форстър; вестите не бяха приятни. Оказа се, че Уикъм нямал нито един приятел, с когото да е поддържал връзки, а нямал и близки роднини. Предишните му приятелства били многобройни; ала откакто влязъл в доброволческия полк, скъсал с всички стари познати. Следователно към никого не можели да се обърнат за сведения. А поради окаяното си материално състояние принуден бил, с основание, да се укрива; страхувал се да не го открият и близките на Лидия, а на всичко отгоре наскоро станало известно, че оставил след себе си големи комарджийски дългове. Според полковник Форстър за погасяването им в Брайтън трябвали повече от хиляда лири. Паричните му задължения в града били големи, но още по-големи били дълговете на честта. Мистър Гарднър не се бе въздържал да скрие тези подробности от семейството в Лонгборн; Джейн беше ужасена.

— Комарджия! — извика тя. — Това не очаквах. Никога не можех да си го представя!

Мистър Гарднър им съобщаваше да очакват баща си на другия ден, събота. Обезсърчен от несполучливото дирене, той се бе поддал на молбата на зет си да се прибере при своите и да остави търсенето на него. Когато съобщиха на мисис Бенит, тя не се зарадва толкова, колкото дъщерите ѝ очакваха, особено като се имаше пред вид страхът, който бе изпитвала за живота му.

— Как, връща се без бедничката Лидия! — възкликна тя. — Но той не бива да напуща Лондон, преди да ги е намерил. Ами сега, след като се връща, кой ще се дуелира с Уикъм, кой ще го накара да се ожени за нея?

Мисис Гарднър вече бързаше да се прибере у дома, затова решиха да тръгне за Лондон в същия ден, когато мистър Бенит се връща оттам. Каретата ги отведе до първата станция и доведе мистър Бенит в Лонгборн.

Мисис Гарднър си замина, все тъй обзета от любопитство за Елизабет и нейния дарбишърски приятел. Оттогава насам племенницата ѝ ни веднъж не го бе споменала; плахата надежда на мисис Гарднър, че той ще пише, не се бе оправдала. Откакто се бяха върнали, Елизабет не бе получила никакво писмо от Пембърли.

Бедата, сполетяла семейството, бе достатъчна, за да оправдае лошото ѝ настроение; значи, и от това нищо не можеше да се заключи, макар самата Елизабет, осъзнала вече собствените си чувства, ясно да разбираше, че ако не се познаваше с Дарси, щеше да понесе позорната постъпка на Лидия много по-безболезнено. И щеше да спи малко по-спокойно.

Мистър Бенит се завърна, обладан от привичната си философска сдържаност. Както винаги не приказваше много; не спомена за онова, което го бе отвело в Лондон, и мина време, докато дъщерите му се осмелиха да го заговорят.

Едва следобед, когато седна с тях да пият чай, Елизабет си позволи да зачекне въпроса; и тогава, след като тя накратко изрази съчувствие за тревогите, които трябва да е изживял, той я прекъсна:

— Замълчи. Никой не ми е крив! Сам съм си виновен, нека сега да страдам!

— Не бъди толкова жесток към себе си — каза Елизабет.

— Ти с право ме предупреди за тази беда. Човешката природа е склонна към това. Не, Лизи, остави ме поне веднъж в живота си да осъзная колко голяма е моята вина. Не се боя да се поддам на самообвинението. Скоро ще ми мине.

— Смяташ ли, че са в Лондон?

— Да, там най-добре могат да се укрият.

— А и Лидия много искаше да отиде в Лондон — обади се Кити.

— Е, значи, сега е доволна — сухо отвърна баща ѝ — и вероятно доста дълго ще остане там.

Той помълча, а сетне продължи:

— Лизи, не ти се сърдя, че излезе права, когато още през май ме предупреди, а като виждаме какво се случи, излиза, че си много умна.

Джейн, която влезе да вземе чая за майка си, прекъсна разговора.

— Този спектакъл е много полезен — извика той — и придава голямо достойнство на страданието! Утре и аз тъй ще направя: ще се затворя в библиотеката по халат и нощна шапка и ще се постарая да ви разиграя колкото мога; а дали да не почакам Кити да избяга?

— Но аз няма да бягам, татко — ядоса се Кити, — ако ме бяхте пуснали в Брайтън, щях да се държа по-прилично от Лидия.

— Кой, *ти* ли да отидеш в Брайтън! Пари да ми дават, не бих те пуснал и на двайсет мили оттам! Не, не, Кити, най-сетне се научих да

бъда предпазлив и ти ще го почувствуваш. От днес нататък в тази къща офицер няма да припари, нито тук, нито в селото. Никакви балове освен ако си с някоя от сестрите си. И никакво излизане от къщи, докато не докажеш, че си прекарала полезно поне десет минути от всеки ден!

Кити повярва на заплахите и се обля в сълзи.

— Хайде, хайде, не се отчайвай — каза баща ѝ. — Ако слушаш десет години, на десетата ще те заведе на военен парад.

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ДЕВЕТА

Два дни след завръщането на мистър Бенит, както се разхождаха из градината зад къщата, Джейн и Елизабет видяха, че икономката се е запътила към тях, и понеже помислиха, че майка им ги вика, тръгнаха да я посрещнат; ала вместо да ги призове да се прибират, тя каза на Джейн:

— Извинете, че ви попречих, но понеже се надявах новините от Лондон да са добри, позволих си да попитам.

— Какво говорите, Хил? Нищо няма още от Лондон.

— Но как, мила госпожице! — възкликна удивено Хил. — Нима не знаете, че има бързо писмо от мистър Гарднър? Приносителят дойде преди половин час и донесе на господаря писмо.

Момичетата хукнаха нататък и не успяха да си продумат. Притичаха през коридора в трапезарията; оттам в библиотеката; никаква следа от баща им; и тъкмо се готвеха да го потърсят горе при майка си, срещнаха камериера, който им каза:

— Ако търсите господаря, госпожици, той тръгна към горичката.

Като чуха това, те пак пресякоха коридора и затичаха през моравата към баща си, който внимателно пристъпваше към малката горичка от другата страна на конюшнията.

Джейн, понеже не беше толкова слаба, а и не беше приучена да тича като Елизабет, поизостана, ала сестра ѝ го настигна запъхтяна и нетърпеливо викна:

— О, татко, какви са новините, кажи ги бързо! От чичо ли е писмото?

— Да, получих бързо писмо.

— Е, и какви са новините? Добри ли са или лоши?

— Че какво добро може да се очаква? — каза той и измъкна писмото от джоба си. — Ето, сигурно ще искаш да го прочетеш.

Елизабет нетърпеливо го издърпа от ръката му. В това време дойде и Джейн.

— Чети на глас — каза баща ѝ, — защото и аз не го проумях докрай.

Грейсчърч Стрийт, понеделник, 2 август

Драги мой,

Най-сетне съм в състояние да ти съобщя нещо за моята племенница и вестите, общо взето, вярвам ще те задоволят. Скоро след като ти си тръгна, в събота, успях да открия в коя част на Лондон се намират. Подробности ще ти разкажа, като се видим. Достатъчно е засега да знаеш, че ги открих. Видях ги и двамата...

— Значи, е тъй, както и очаквах — възкликна Джейн, — оженили са се! Елизабет продължи:

... Видях ги и двамата. Не са се оженили и доколкото разбирам, не са възнамерявали да се женят; ало ако си съгласен да изпълниш обещанието, което си позволих да дам от твое име, надявам се скоро да се венчаят. От теб се иска само да осигуриш дъщеря си, като прехвърлиш официално полагаемите и се пет хиляди лири, определени по равно за всяка от дъщерите ти след твоята смърт и смъртта на сестра ми; и да се задължиш да ѝ изплащаш приживе сумата от сто лири годишно. Като се има пред вид всичко друго, не се поколебах да приема тези условия от твое име. Ще получиш писмото по нарочен пратеник, за да не губим време в очакване на отговора. От горните подробности сигурно си разбрал, че, слава богу, материалното положение на мистър Уикъм не е чак толкова безнадеждно, колкото мислехме. В това отношение слуховете се оказват неверни; драго ми е да ти известя, че дори след като погаси задълженията си, ще остане известна сума, която ще припише на племенницата ми в добавка към нейната зестра. Ако, както предполагам, ти ме упълномощиш да действам от твое име в тази работа,

незабавно ще наредя на Хейгърстън да изготви необходимата спогодба. Няма никаква нужда да идваш в Лондон; затова стой спокойно в Лонгборн и разчитай на моето усърдие и грижи. Отговори ми колкото може по-бързо и бъди добър да ми дадеш подробни указания. Преценихме, че ще е най-разумно племенницата ми да бъде изведена за венчавката от нашия дом, и се надявам да нямаш нищо против това. Тя ще се премести тук днес. Ще ти пиша отново, когато всичко е напълно уточнено. Твой и т.н.

Ед. Гарднър

— Възможно ли е! — ахна Елизабет. — Нима е възможно той да се ожени за нея?

— Значи, Уикъм не е такъв негодник, за какъвто го мислехме — каза сестра ѝ. — Мили татко, честито!

— Отговори ли на писмото? — запита Елизабет.

— Не, но сега трябва да отговоря.

Тя искрено го помоли да не губи повече време, а веднага да пише.

— О, мили татко — извика тя, — прибери се и седни да отговориш. Не разбираш ли колко важна е всяка минута сега.

— Нека аз отговоря вместо тебе — предложи Джейн. — Виждам, че нямаш никакво желание.

— Никакво желание нямам, но трябва да отговоря — въздъхна той.

И като изрече това, обърна се и тръгна с тях към дома.

— Доколкото разбирам, ще трябва да приемеш условията, нали така? — запита Елизабет.

— Ще ги приема, разбира се! Но просто ме е срам, че иска толкова малко.

— Те *трябва* да се оженят! А той е толкова отвратителен човек!

— Да, да, трябва да се оженят. Друг изход няма. Но има две неща, които много бих искал да узная: първото е, колко пари е дал чичо ви, за да го склони; и второто е, как ще мога да му се отплатя.

— Пари ли? А защо чичо? Какво искате да кажете, сър? — сепна се Джейн.

— Искам да кажа, че никой, който е с ума си, няма да се ожени за Лидия при такава жалка примамка, каквато са по сто лири годишно, докато съм жив, и още пет хиляди след смъртта ми.

— Точно така е — съгласи се Елизабет, — как не се сетих досега. Да си изплати дълговете, че и да му останат пари! О! Това е дело на чичо и на никого друг! Милият, щедър човек, той се е разорил. Това не се е оправило с малко пари.

— Не — съгласи се баща ѝ, — Уикъм ще е глупак, ако я е приел за по-малко от десет хиляди. Неприятно ще ми е да си съставя такава лошо мнение за него още в началото на роднинството ни.

— Десет хиляди лири! Не дай боже! Та ние и половината едва ще изплатим.

Мистър Бенит замълча и тримата, потънали в тежки мисли, продължиха нататък.

Като стигнаха в къщи, баща им се прибра в библиотеката да напише отговора, а момичетата влязоха в малката столова.

— Но те наистина ще се оженят! — ахна Елизабет, щом останаха двете. — Колко невероятно! И на *това* да трябва да сме благодарни. Да се оженят почти без изгледи за щастие с неговия отвратителен характер — а ние да се радваме! О, Лидия!

— Искам да се надявам, че не би се оженил за Лидия, ако наистина не я обичаше — каза Джейн. — Чичо му е помогнал да си изплати дълговете, но не вярвам да му е дал десет хиляди, в никакъв случай. Той има деца и още може да му се родят. Не е възможно да е изхарчил и половината на десет хиляди!

— Ако успеем да научим колко са били дълговете на Уикъм и колко е прехвърлил от своя страна на сестра ни, тогава ще узнаем точно каква сума им е дал мистър Гарднър, защото самият Уикъм няма и пукната стотинка — каза Елизабет. — Не можем да се отплатим за добрината на чичо и на леля. Не само я прибират у дома си, ами ѝ дават и морална подкрепа и закрилата на доброто си име — за такава жертва с години не можем да им се отплатим. Вече сигурно се е прибрала при тях. Ако не се е засрамила от невиджаната им добрина, наистина не заслужава нищо! Представяш ли си как ще се смути, като се изправи пред леля!

— Ще трябва да забравим всичко, което стана досега — прекъсна я Джейн. — Дано да са щастливи. Щом е решил да се ожени за нея, значи, се е осъзнал и се е поправил. Взаимната им любов ще ги накара да се опомнят; и ми се ще да вярвам, че отсега нататък ще се успокоят, ще заживеят разумно и с времето ще ни накарат да забравим сегашните им лудории.

— О, не — възпротиви се Елизабет, — простъпката им е такава, че нито ти, нито аз, нито пък другите ще я забравят. По-добре да не говорим за това.

Изведнъж момичетата си спомниха, че майка им по всяка вероятност не е научила новината. Затова отидоха в библиотеката и запитаха баща си дали им разрешава да ѝ съобщят. Той пишеше и без да вдигне глава, с безразличие рече:

— Както искате.

— А може ли да вземем писмото и да ѝ го прочетем?

— Взимайте каквото искате и се пръждосвайте от тук!

Елизабет взе писмото от писалищната маса и двете се качиха горе. Мери и Кити бяха при мисис Бенит; следователно всички наведнъж щяха да чуят новините. Подготвиха я за добрите вести, сетне прочетоха писмото. Когато Джейн завърши изречението, в което мистър Гарднър изказваше надежда, че скоро ще се оженят, тя извика от радост и всяка нова дума я хвърляше в буен възторг. Радостната възбуда не отстъпваше по сила на предишното ѝ отчаяние. Стигаше ѝ да знае, че дъщеря ѝ ще се жени. Не се и сецаше да се усъмни в бъдещото ѝ щастие, не я смиряваше споменът за осъдителната ѝ постъпка.

— Ах, миличката, милата ми Лидия! — извика тя. — О, колко се радвам! Ще се омъжи — аз пак ще я видя! Ще се омъжи на шестнайсет години! Добрият, милият ми брат! Знаех си, че тъй ще стане — знаех си, че всичко ще се уреди. Копнея да я видя! А и милият Уикъм, и него! Ами роклята, сватбената рокля? Веднага ще пиша на снаха си в Лондон; Лизи, миличка, изтичай долу при баща си, попитай го колко пари ще ѝ даде. Не, чакай, чакай! Сама ще ида. Удари звънеца, Кити, да дойде Хил. Веднага ще се облека. Милата, миличката ми Лидия! Ах, колко радостни ще бъдем, като се съберем!

Джейн се опита да я усмири, като насочи мислите ѝ към задължението, в което ги поставя великодушната постъпка на мистър

Гарднър.

— Този щастлив завършек се дължи до голяма степен на неговата щедрост — опита се да ѝ обясни тя. — Разбрахме, че е обещал на мистър Уикъм да му даде пари.

— Добре де — викна майка им, — какво от това? Кой друг да го стори, ако не чичо ѝ? Ако не се беше оженил, аз и децата ми щяхме да го наследим, а пък и без туй досега освен дребни подаръци, нищичко не ни е дал. А-ах! Щастлива съм. Ето че скоро ще имам омъжена дъщеря. Мисис Уикъм! Звучи чудесно. А през юни стана едва на шестнайсет. Джейн, миличка, много съм развълнувана, не мога да пиша; хайде, аз ще диктувам, ти пиши. После ще се разберем за парите с баща ти; а дрехите трябва да се поръчват без отлагане.

Започна да изброява тъканите: памучни платове, муселини, батисти и както се бе устремила, кой знае още какво щеше да поръча, ако Джейн с мъка не бе успяла да я накара да изчака, докато се посъветват с баща им. Един ден по-късно или по-рано, настоя тя, не е от значение; а майка ѝ беше тъй развълнувана, че смири обичайното си упорство. Хрумнаха ѝ и други идеи.

— Обличам се и тръгвам за Меритън — заяви тя — да съобщя новините на снаха си Филипс. А пък на връщане ще се отбия до лейди Лукас и до мисис Лонг. Кити, тичай да ми поръчаш каретата. Една разходка ще ме разведри. Е, момичета, искате ли нещо от Меритън? А, ето я и Хил. Хил, мила, знаеш ли вече? Мис Лидия ще се венчава; ще ви почерпя по чаша пунш за нейно здраве!

Мисис Хил се втурна да ги поздравява. Елизабет и тя прие поздравления заедно с другите и отвратена от тази нескрита глупост, прибра се в стаята си, да обмисли всичко на спокойствие.

Положението на бедната Лидия беше в най-добрия, случай ужасно; но трябваше да бъдат благодарни, защото можеше да бъде много по-лошо. Разбираше, че е така. И макар да не съзираше в бъдещето ѝ изгледи за истинско щастие и материално благоденствие, като си припомни страховете, които ги сковаваха само до преди два часа, оцени спечелените предимства.

ГЛАВА ПЕТДЕСЕТА

Мистър Бенит си беше казал неведнъж преди тези тежки за живота му времена, че вместо да изхарчва целия си доход, всяка година би трябвало да слага настрана определена сума, за да осигури децата си, а и жена си, ако го преживее. Сега съжаляваше още по-горчиво. Ако беше изпълнил дълга си в това отношение, Лидия нямаше да е задължена на чичо си нито морално, нито материално. И задоволството, че са принудили най-недостойния млад мъж в цяла Великобритания да ѝ стане съпруг, щеше да го изпитва той, а не някой друг.

Огорчаваше го мисълта, че една тъй неблагоприятна задача трябваше да се стовари единствено върху плещите на неговия зет, и бе твърдо решен, ако успее, да разбере каква е сумата и да изплати задължението си колкото може по-скоро.

На времето, когато се ожени, бе сметнал, че да спестява, не е необходимо; защото естествено щеше да му се роди син. Този син щеше да прекъсне правото на онаследяване от друг роднина веднага щом стане пълнолетен, а по този начин и вдовицата му, и другите малолетни деца щяха да бъдат обезпечени. Пет дъщери една след друга се появиха на белия свят, а синът все не идваше; но мисис Бенит, години след раждането на Лидия, не губеше надежда. Накрая се отчаяха, ала тогава вече беше късно да икономисват. Самата мисис Бенит имаше широка ръка и единствено стремежът на съпруга ѝ към пълна независимост я възпираше да пилее повече, отколкото получаваха.

В брачния договор на името на мисис Бенит и децата бяха вложени пет хиляди лири. Но как да се разпределят помежду им, зависеше от волята на родителите. Това бе единият въпрос, поне що се отнасяше до Лидия, който сега трябваше да бъде решен, и мистър Бенит без колебание бе готов да приеме предложението на зет си. И тъй той изложи на хартия благодарността и съгласието си с любезните разпоредби на зет си, обясни всичко с големи подробности и изрази

готовност да изпълни задълженията, поети от негово име. Не беше и предполагал, че ако Уикъм склони да се ожени за дъщеря му, нещата ще се уредят тъй безболезнено за него. Щеше да губи едва десетина лири от стоте, които трябваше да им плаща годишно; защото и без туй даваше за Лидия — като се сметнеше храната, джобните пари, непрестанните дребни суми, които майка ѝ ѝ отпущаше тайно — приблизително пак толкова.

А че всичко се уреждаше почти без никакви усилия от негова страна, и това беше радостна изненада; единственото му желание засега беше да се тревожи колкото може по-малко от цялата тази история. Щом стихна гневът, предизвикан от лутането да ги дири, обхванала го бе отново предишната му обичайна леност. Писмото тръгна скоро; наистина трудно се заемаше с каквато и да е работа, ала захванеше ли се, извършваше я бързо. Помолил беше зет си да му пише подробно с какво точно му е задължен, но не пожела да съобщи нищо на Лидия — беше ѝ много сърдит.

Скоро всички в дома научиха добрите вести; не мина време, научиха ги всички в околността. Съседите ги приеха философски. Естествено, ако мис Лидия Бениг се бе прибрала безславно у дома, одумките нямаше да имат край; още по-хубаво щеше да е, да бяха я затворили в някой далечен селски дом. Но и женитбата ѝ не-беше лоша тема; и благопожеланията за щастие, отправяни ѝ доскоро от старите меритънски клюкарки, не загубиха много от жилото си при новите обстоятелства, защото с такъв ужасен съпруг бракът ѝ неминуемо щеше да бъде нещастен.

Мисис Бенит бе стояла в стаята си цели две седмици, но на този щастлив ден отново зае мястото си на семейната трапеза, и то в непоносимо ведро настроение. Следа от срам не помрачаваше нейното тържество. Осъществяваше се най-голямото от всичките ѝ желаниа — женитбата на дъщеря; нещо, за което мечтаеше, откакто Джейн бе станала на шестнайсет години; и мислите, и думите ѝ рисуваха единствено нещата, задължителни за всяка изискана сватба, а именно тънки муселини, нови карети и многобройна прислуга. Тя трескаво премисляше възможностите за подходящо гнездо в околността, без да знае, а и без да се съобразява с дохода на младоженците, и се отказа от не един дом, защото не бил достатъчно голям и хубав.

— Хей Парк го харесвам — нареждаше тя, — стига Гулдингови да го освободят, а може и господарския дом в Стоук, но гостната им там е малка; Ашуърт, не много е далеч! Не я пуцам чак на десет мили; а пък таванският етаж на Първис Лодж е отвратителен.

Мистър Бенит я остави да приказва на воля, докато наоколо бяха прислужниците. Но щом те излязоха, тон ѝ каза:

— Слушайте, мисис Бенит, преди да сте наели една или всичките тези къщи за дъщеря си и милия си зет, дайте да се разберем. В една къща от тази околност кракът им никога няма да стъпи. Не желая да поощрявам нахалството им и няма да ги допусна в Лонгборн.

Това изявление бе последвано от дълга препирня; но мистър Бенит остана непреклонен; и мисис Бенит разбра с удивление и с ужас, че съпругът ѝ не отпуска нито една гвинея за облекло на дъщеря ѝ. Той обясни, че в случая, не е готов с нищо да ѝ покаже обичта си. Мисис Бенит беше като ударена от гръм. Просто не можеше да повярва, че гневът му ще се разпростре дотам, щото да откаже на дъщеря си нейното право, без което бракът ѝ щеше да бъде едва ли не незаконен. Огорчаваше я много повече позорът, който щеше да легне върху сватбата на дъщеря ѝ без необходимите нови дрехи, отколкото срамът от незаконното ѝ бягство и съжителството ѝ с Уикъм цели две седмици преди брачната церемония.

Сега Елизабет искрено съжаляваше, че в оня момент на отчаяние беше споделила с Дарси опасенията си за Лидия, защото след като сватбата тъй скоро щеше да сложи край на срамното бягство, можеха да скрият злополучното начало от всички ония, които не бяха непосредствени свидетели на станалото.

Наистина знаеше, че той с никого няма да го сподели. Малцина бяха ония, в които имаше такава вяра; и в същото време нямаше друг, пред когото слабостта на сестра ѝ да я злепоставя повече. Що се отнасяше лично до нея, злината, тъй или инак, бе сторена; защото във всички случаи ги делеше дълбока пропаст. Дори Лидия да се бе омъжила при най-благоприятни обстоятелства, невъзможно беше мистър Дарси да се свърже със семейство, към чиито предишни недостатъци се прибавяше една връзка и едно най-близко роднинство с човека, когото той с основание беше презрял.

Чудно ли е, че щеше да се отвърне от подобно родство? Желанието да спечели любовта ѝ, в което се бе уверила в Дарбишър,

нямаше да издържи подобен удар. Чувствуваше се унижена и скръбна; съжеляваше, макар да не знаеше точно защо. Сега копнееше за любовта му — сега, когато вече нямаше надежда да я има. Искаше да получи вест от него, когато вероятността да ѝ пише бе напълно загубена. Уверена бе, че ще е щастлива с него, когато стана ясно, че никога не ще се срещнат.

„Как ли ще тържествува, повтаряше си тя, ако знае, че предложенията, които само преди четири месеца тъй гордо отблъсквах, щях сега да приема с радост и с благодарност!“ Че бе великодушен, най-великодушният сред мъжете, в това не се съмняваше. Но като всеки смъртен, сигурно щеше да злорадствува.

Започна да разбира, че точно той беше мъжът, който с характера и дарбите си най-много ѝ подхожда. Схващанията и нравът му, макар да бяха различни от нейните, ѝ допадаха много. Щеше да бъде съюз, полезен и за двамата; под въздействието на ведрия ѝ и весел нрав възгледите му щяха да се смекчат, щеше да стане по-дружелюбен, а тя пък щеше да се доусъвършенствува, ръководена от вещата преценка, от знанията и светската му опитност.

Ала сега никой нямаше да може да разбере какво е истински и щастлив брак. Един различен брак, осуетявайки другия, скоро щеше да бъде сключен в нейния дом.

Питаше се с какво ще се издържат Лидия и Уикъм. Но двойка като тяхната нямаше да се радва на трайно щастие, защото страстите им надделяваха над добродетелите.

Скоро пристигна ново писмо от мистър Гарднър. Отговаряше накратко на благодарностите на мистър Бенит и го уверяваше, че с удоволствие допринася за благото на семейството му; накрая отправяше молба да не повдига въпроса отново. Всъщност написал бе писмото, за да ги уведоми, че Уикъм е взел решение да напусне доброволческия полк.

Аз самият особено настоявах да стори това, допълваше той, и то още щом се реши да се женят. Смятам и вие разбирате колко необходимо е — заради него и за моята племенница — да се махне оттам. Мистър Уикъм възнамерява да постъпи в редовната войска; а сред

някогашните му приятели все още има неколцина, които могат и са готови да го препоръчат в армията. Обещан му е лейтенантски чин в полка на генерал Н., който понастоящем е разквартируван в Северна Англия. Според мен отдалечаването му от тази част на страната е голямо предимство. Той обещава да е благопристоен и много ми се ще да вярвам, че сред тамошното непознато общество, където и двамата ще са принудени да спазват приличие, ще се държат по-разсъдливо. Писах на полковник Форстър да го уведомя за новите решения и го замолих да увери многобройните кредитори на мистър Уикъм в Брайтън и околностите, че скоро ще им бъде заплатено, за което дадох дума. Ще те замоля и ти да бъдеш любезен да увериш в същото заемодателите му в Меритън, чиито имена ще ти изпратя, когато ми ги каже. Той ми съобщи всичките си задължения; дано не ни е заблудил. Хейгърстън получи пълномощията ни и до една седмица всичко ще приключи. След това двамата ще заминат в новия полк, освен ако преди това не ги поканите в Лонгборн; от съпругата си разбирам, че племенницата ми има голямо желание да види всички ви, преди да напусне Юга. Тя е добре и моли да предам поздрав на теб и майка ѝ. Твой и т.н.

Е. Гарднър

Мистър Бенит и дъщерите му, подобно на мистър Гарднър, оцениха предимствата от преместването на Уикъм в друга военна част. Ала мисис Бенит не се зарадва. Как тъй Лидия да замине на север тъкмо когато тя очаквала най-много радости и майчинска гордост от обществото ѝ (не се бе отказала от намерението си те да живеят в Хъртфордшър); какво разочарование; и колко ужасно било да откъсват Лидия от този полк, където всички ѝ били познати и сред който имала толкова любимци.

— Както е привързана към мисис Форстър — голям удар ще е да я отведат отук! — възкликна тя. — А с колко офицери е близка! Не ми се вярва офицерите в полка на генерал Н. да са свестни хора!

Молбата на дъщеря му, защото очевидно това бе нейна молба, да бъде приета от семейството си, преди да замине на север, мистър Бенит отначало отхвърли решително. Но Джейн и Елизабет, на които им се искаше заради самочувствието и за доброто име на сестра им да получи брачна благословия от родителите си, го увещаваха тъй упорито и същевременно тъй убедително и кротко да приеме Лидия и съпруга ѝ в Лонгборн, че накрая го накараха да сподели схващането им и да постъпи, както те желяеха. И майка им с радост узна, че ще има възможност да разведе дъщеря си по съседите, преди да я заточат на север. Затова в следващото писмо до зет си мистър Бенит им позволи да дойдат; реши се веднага след венчавката да потеглят към Лонгборн. Елизабет обаче остана изненадана, че Уикъм е готов да приеме подобно предложение, защото, ако питаха нея, от всичко най-малко желяеше да се види с него.

ГЛАВА ПЕТДЕСЕТ И ПЪРВА

Настъпи сватбеният ден; Джейн и Елизабет се вълнуваха вероятно повече от самата Лидия. Изпратиха каретата да ги посрещне в ... и да дойдат по обяд. Двете по-големи сестри очакваха тази среща угнетени; особено Джейн, защото приписваше на Лидия чувствата, които биха я тревожили, ако виновната бе тя; ужасяваше я мисълта за онова, което ѝ предстои да изживее.

Пристигнаха. Семейството се бе събрало в малката трапезария. Още щом каретата спря пред вратата, по лицето на мисис Бенит се разля широка усмивка; съпругът ѝ стоеше с каменно лице; дъщерите ѝ бяха тревожни, напрегнати, смутени.

В коридора се разнесе гласът на Лидия; вратата се разтвори и тя влетя в стаята. Майка ѝ пристъпи към нея, прегърна я, приветствува я възбудено; усмихнато подаде ръка на Уикъм, който вървеше подир жена си, и с вълнение, в което проличаваше пълна увереност, че другояче не може и да бъде, им пожела щастие.

Мистър Бенит, втория, към когото пристъпиха, не ги прие така сърдечно. Лицето му стана сурово, кимна мълчаливо. Нахалната самоувереност на младата двойка го бе разгневил. Елизабет бе възмутена, дори и Джейн изпита смут. Лидия си беше същата: неукротима, невъзмутима, буйна, шумна, безстрашна. Мина поред край сестрите си, караше ги да я поздравяват и най-накрая, когато седнаха, любопитно огледа стаята, отбеляза някои дребни промени и през смях заяви, че отдавна не си е била в къщи.

Уикъм също не изглеждаше объркан, но той умееше да се държи тъй приветливо, че ако същността и бракът му бяха такива, каквито трябваше да бъдат, усмивките и непринуденото му държане щяха да ги очароват. Нахалството му надмина очакванията на Елизабет; тя седеше и мълчаливо се зарече да помни отсега нататък, че наглостта на наглия е безгранична. И тя, и Джейн изгаряха от срам; ала по бузите на двамата виновници за тяхното смущение нямаше и следа от свян.

Теми за разговор не липсваха. Младоженката и майка ѝ едва смогнаха да поемат дъх; а Уикъм, седнал до Елизабет, започна да разпитва за тукашните познати с непринуденост, с каквато тя не беше в състояние да отговаря. И двамата очевидно пазеха само най-прекрасни спомени. Нищо от миналото не им причиняваше болка; Лидия стигна дотам, че зачекна въпрос, който сестрите ѝ за нищо на света не смееха да подхванат.

— Как излетяха тия три месеца, откакто съм заминала! — възкликна тя. — Сякаш няма и две седмици; а колко работи се случиха оттогава. Боже мой! Когато тръгнах, и през ум не ми минаваше, че ще се омъжа! Макар че ми се искаше.

Баща ѝ вдигна възмутено вежди. Джейн се вцепени. Елизабет погледна Лидия многозначително; а Лидия, която виждаше и чуваше единствено това, което ѝ изнася, весело продължи:

— Е, мамо, съседите знаят ли, че днес се омъжих? Боях се, че не знаят; на идване изпреварихме двуколката на Уилям Гулдинг и реших да му го известя; спуснах прозорчето от неговата страна, свалих си ръкавицата и си сложих ръката на рамката, та да ми види пръстена, а после кимнах и му се усмигнах.

Елизабет не издържа. Стана и избяга от стаята; върна се при тях чак като ги чу да минават през коридора към трапезарията. Когато влезе, видя Лидия тържествено да пристъпя, прихванала майка си под ръка, и я чу да възкликва:

— А, Джейн! Сега аз седя на твоето място, а ти ще седнеш ей там, защото омъжената съм аз!

Очевидно нищо не бе в състояние да смути Лидия. Беше по-непринудена и весела от всякога. Копнееше да посети мисис Филипс, Лукасови и всичките съседи и да чуе как я назовават „мисис Уикъм“, а веднага след обедата изтича при мисис Хил и двете прислужнички да им покаже венчалния си пръстен и да им се похвали, че вече е омъжена.

— Е, мамо, какво ще кажеш за съпруга ми? — запита тя, когато всички се върнаха в малката трапезария. — Нали е очарователен? Знам, сестрите ми завиждат. Дано и те да имат щастие. Но трябва да отидат в Брайтън. Там се хващат съпрузи. Жалко, че не тръгнахме заедно, мамо.

— Жалко, разбира се; ако ставаше моето, щяхме да идем. Но, Лидия, миличка, не искам да заминавате толкова далеч. Не може ли да

останете тук?

— О, не! Но какво от това? Аз пък много се радвам. Ти, татко и сестрите ми ще ни гостувате. Зимата ще прекараме в Нюкасл, сигурно ще има балове и на всичките ще им намеря чудесни партньори.

— Ах, как ми се иска! — въздъхна майка ѝ.

— А пък като си тръгнете, някои от сестрите могат да останат при нас; и до пролетта непременно ще им намеря съпрузи.

— Благодаря ти за милото внимание — обади се Елизабет, — не одобрявам твоя начин за намиране на съпруг.

Гостите щяха да останат десетина дни. На тръгване от Лондон Уикъм бе получил назначението си и трябваше да се яви в полка до две седмици.

Единствено мисис Бенит скърбеше, че ще стоят малко; затова не губеше време, тичаше с дъщеря си по гости и почти всяка вечер приемаше в къщи. Всички бяха доволни от това; тесният семеен кръг бе далеч по-неприятен за умните, отколкото за глупците.

Любовта на Уикъм към Лидия беше точно такава, каквато Елизабет очакваше да бъде; не беше равна на нейната към него. От логиката на нещата, дори без да ги е видяла, ѝ беше ясно, че тайното им бягство е подтикнато от нейната, а не от неговата любов; и щеше да се озадачи защо, като не е толкова влюбен, е склонил да заминат, ако не знаеше, че са го подгонили парични притеснения; а той бе от ония, които в случай като този предпочитат да не са сами.

Лидия бе влюбена до уши. За нея той бе пръв във всичко; никой не беше като него. Бе най-способният в целия свят; и тя не се съмняваше, че на първи септември, при откриването на ловния сезон, ще простреля повече птици от всеки друг.

Една сутрин, скоро след като бяха дошли, тя седеше с двете по-големи сестри и каза на Елизабет:

— Всъщност не съм ти разказала за нашата сватба, нали, Лизи? Нямахте те, като разправях на мама и на другите. Искаш ли да чуеш как стана всичко?

— Не — отвърна Елизабет, — смятам, че колкото по-малко говорим за това, толкова по-добре.

— Виж я ти! Много си особена! И все пак ще ти кажа. Венчахме се в църквата „Сейнт Клемънт“ — Уикъм беше отседнал в тази енория. Уговорихме се за единайсет. Чичо, леля и аз щяхме да отидем направо;

другите трябваше да ни чакат там. Стана понеделник и бях на тръни! Умирах от страх нещо да не се обърка — това щеше да ме съсипе. А докато се обличах, леля не спря да ме поучава и да мърмори като проповедник. Разбира се, аз не я слушах, в ума ми беше единствено миличкият Уикъм. Умирах да разбера дали ще се венчае в синьото палто.

Закусихме, както обикновено, в десет; струваше ми се, че закуската няма край, защото, трябва да ти кажа, откакто се преместих там, и чичо, и леля бяха ужасни. Ако щеш вярвай, кракът ми не стъпи на улицата, а живях у тях две седмици. Нито гости, нито забавления — нищо. Е, вярно, и Лондон се беше поизпразнил, но Малкият театър беше отворен. И какво мислиш — каретата пристигна и изведнъж оня отвратителен Стоун вика чичо за някаква работа. А съберат ли се, няма край. Загубих и ума и дума, защото чичо трябваше да ме отведе на олтара; малко да закъснеем, трябваше да го отлагаме за другия ден. Но, слава богу, върна се след десет минути и тръгнахме. Чак после се сетих, че и да не можеше да дойде, пак щяха да ни венчаят, защото вместо него можеше да ме отведе и мистър Дарен.

— Мистър Дарси ли? — ахна удивено Елизабет.

— Ами да! Той идваше с Уикъм. Ах, божичко! Забравих! Не биваше да го издавам. Нали им обещах! Уикъм ще се разсърди! Това беше тайна!

— Щом е тайна, тогава замълчи — обади се Джейн. — Аз поне няма да разпитвам.

— О, разбира се — каза Елизабет, пламнала от любопитство, — няма да те разпитваме.

— Благодаря, защото, питате ли ме, всичко ще кажа, а после Уикъм ще се сърди.

Подканата бе тъй примамлива, че за да се предпази от изкушение, Елизабет избяга от стаята.

Ала неведението не я оставяше на мира; по-точно нямаше да намери мира, докато не разбере все нещо. Мистър Дарси — на сватбата на сестра й! На подобно събитие и в подобно общество той нямаше нито място, нито желаше да бъде, В ума й се блъскаха объркани и невероятни предположения, но ни едно от тях не беше убедително. А най-убедително изглеждаше онова, което го рисуваше в най-благородна светлина. Накрая не издържа; грабна хартия и написа

на леля си кратко писмо, в което я молеше да обясни подробности за изтърваните от Лидия думи, ако естествено с това не нарушава някакво обещание.

„Надявам се да разбереш — завършваше писмото ѝ — колко съм любопитна да узная защо този човек, толкова (относително) чужд на семейството ни, се е озовал сред вас в такъв момент. Моля те, отговори незабавно и ми обясни всичко — освен ако по много важни съображения тайната, която според Лидия била наложителна, трябва да се запази; в този случай ще се опитам да се примиря с неизвестността.“

„Но това няма да го бъде, каза си Елизабет, като свърши писмото, и знай, мила ми лельо, че не ми ли разкажеш всичко докрай, ще се принудя, с хитрост и уловки, сама да разбере.“

Тактичната Джейн не се осмеляваше да поговори с Елизабет за изпуснатите от Лидия думи; Елизабет беше доволна; докато разбереше каквото я интересува, не се нуждаеше от доверител.

ГЛАВА ПЕТДЕСЕТ И ВТОРА

Елизабет изживя удоволствието да получи незабавен отговор. Щом ѝ дадоха писмото, тя изтича в горичката, където нямаше да я безпокоят, седна на една пейка и се приготви да се наслаждава; броят на страниците я увери, че ще научи истината.

Грейсчърч Стрийт, 6 септ.

Мила моя племеннице,

Току-що ти получих писмото и отделям сутринта за отговора, защото виждам, че не бих могла да разкажа всичко с няколко думи. Да ти призная, молбата ти ме изненада; не я очаквах именно от теб. Не мисли, че ти се сърдя — просто искам да отбележа, че тъкмо ти не се нуждаеш от тези обяснения. Ако не желаеш да ме разбереш, прости безочливите ми слова. Чичо ти е изненадан не по-малко от мен — и единствено убеждението, че и ти имаш, пръст в нещата, го принуди да приеме предложението. Но ако наистина не си замесена пряко и нищо не подозираш, тогава ще обясня всичко подробно. В деня, в който се върнах от Лонгборн, при чичо ти се появил нечакан посетител. Дошъл мистър Дарси и останал с него няколко часа. Когато пристигнах, беше си отишъл; та, както виждаш, любопитството ми беше задоволено много по-бързо от твоето. Дошъл да съобщи на мистър Гарднър, че е открил къде живеят Уикъм и сестра ти, видял ги и разговарял с двамата. С Уикъм на няколко пъти, с Лидия — само веднъж. Доколкото разбрах, напуснал Дарбишър на другия ден след нас и пристигнал в Лондон, за да ги дари. Обяснил, че се чувствувал виновен, заедто е укрil истинския характер на Уикъм и е станал причина почтени момичета да го залюбват и да му се доверяват. Великодушно обвини за всичко своята

прекалена гордост и призна, че до неотдавна смятал за унизително да изважда личните си дела на показ. Вината била изцяло негова. И затова сметнал за свой дълг да се намеси и да се опита да поправи едно зло, предизвикано от него самия. Ако е имал и друга причина, уверена съм, че тя само му прави чест. Търсил ги няколко дни; но все пак имал следа — нещо, което ние нямахме; а този факт бил допълнителна причина да ни последва в града. Съществува, както разбирам, някаква дама, мисис Йънг, бивша гувернантка на мис Дарси, изгонена за провинение, макар той да не каза какво. Та тя наела къща на Едуард Стрийт и давала стаи под наем. Знаел, че мисис Йънг е в близки отношения с Уикъм; и още щом пристигнал, отишъл да я разпита. Но чак след два-три дни научил каквото искал. Очевидно, тя не е пожелала да издаде приятеля си без подкуп и примамка, защото е знаела къде е Уикъм. В Лондон той наистина потърсил първо нея и щял да остане там, ала тя нямала свободни стаи. Накрая обаче нашият любезен приятел ги намерил. Били на улица Н. Срещнал се с Уикъм, а сетне настоял да види и Лидия. Както ни съобщи, първото, с което започнал, било да я увещае да прекъсне това позорно съжителство и да се върне при близките си веднага щом склонят да я приемат; предложил и той да помогне, доколкото може. Но Лидия била непреклонна, не искала да мръдне оттам. Не я било грижа за близките ѝ, не се нуждаела от помощта му, не искала да чуе да изостави Уикъм. Уверена била, че рано или късно ще се оженят, кога — това ѝ било все едно. Като разбрал намеренията ѝ, Дарси си казал, че не остава друго, освен да уговори и да уреди сватбата, нещо, за което, както разбрал при първия им разговор, на Уикъм не му минавало и през ума. Признал, че бил принуден да напусне полка заради неотложни дългове на честта; и не се посвенил да стовари вината за неприятните последици от тайното бягство с Лидия на нейния гръб. Смятал да се откаже от офицерския чин; а що се отнасяло до бъдещите му планове, нямал такива. Трябвало да отиде някъде, къде и

той не знаел, а и нямал от какво да се издържа. Мистър Дарси го запитал защо веднага не се оженил за сестра ти. Макар мистър Бенит да не е кой знае колко заможен, все щял да стори нещо за него и с този брак положението му щяло да се оправи. В отговор на въпроса си научил, че Уикъм още лелеел надежда да си намери богата жена в чужбина. Но при дадените обстоятелства проличало, че няма да има нищо против, ако нещата се оправят веднага. Срещнали се няколко пъти, защото имало много неща да уговорят. Естествено Уикъм поискал повече, отколкото можел да получи; накрая склонил в границите на разумното. След като уредили всичко помежду си, мистър Дарси се заел да съобщи на чичо ти и дошъл в къщи вечерта в деня, преди да се прибера. Мистър Гарднър не бил у дома, а като поразпитал, мистър Дарси узнал, че баща ти още е в Лондон, но си заминава на другата сутрин. Сметнал, че в случая баща ти няма да му е толкова полезен, колкото чичо ти, и отложил срещата за другия ден. Не си казал името и до другия ден се знаело само, че някакъв джентълмен минал по работа. В събота пак дошъл. Баща ти бил заминал, чичо ти си бил в къщи и, както казах, разговаряли дълго. Срещнаха се пак в неделя, тогава го видях. Но нещата се уредиха едва в понеделник: щом всичко се изясни, изпратихме бързо писмо в Лонгборн. Но посетителят ни беше много упорит. Смятам, Лизи, че упорството е най-големият му недостатък. Приписват му какви ли не недостатъци, но истинският е този. Не позволи никой друг да помогне — само той; макар да съм убедена (не го-казвам, за да ми благодариш, затова замълчи), че чичо ти беше готов да уреди всичко сам. Препираха се дълго, нещо, което нито джентълменът, нито дамата, за които става дума, заслужават. Накрая чичо ти беше принуден да отстъпи и вместо да го оставят да помогне на племенницата си, насилиха го да се задоволи само с вашата благодарност за това — нещо, което много го притеснява; писмото ти го зарадва, защото изисква обяснението, което ще свали чуждите пера, с които се кичи, и ще препрати

благодарността ви към оня, на когото се полага. Но, Лизи, моля те, нека това не се разчува — кажи го, ако искаш, само на Джейн. Знаеш какво бе сторено за младата двойка. Трябваше да се изплатят дълговете му, възлизащи, както изглежда, на повече от хиляда лири, още хиляда са вложени на името на Лидия, а на това отгоре бе броена и сумата за офицерския чин. Причината, поради която желаше да уреди всичко сам, вече ти изложих по-горе. Виновен бил единствено той, неговата сдържаност и недомислието му били криви Уикъм да се прикрие така умело, да бъде добре приет и възхваляван. Възможно е да има нещо вярно; но аз самата се съмнявам в неговата или чиято да е сдържаност са причина за станалото. Ала въпреки всички тия сладки приказки, мила моя Лизи, повярвай, че чичо ти никога не би се поддал, ако не подозирахме, че зад цялата история се крие нещо друго. След като уговорихме всичко, Дарси се върна при приятелите си в Пембърли; разбрахме се обаче да дойде отново за бракосъчетанието и да доуреди паричните въпроси. Сега вече ти казах всичко. Доколкото разбирам, за теб това е изненада; надявам се поне, че няма да те раздразни. Лидия се премести при нас; Уикъм идваше по всяко време. Той си бе същият, какъвто го помня от Хъртфордшър; не бих ти разправяла обаче колко недоволна останах от нея, докато живя при нас, ако не бях разбрала от писмото на Джейн, което получихме в сряда, че в къщи се е държала пак така, затова казаното тук не ще те огорчи кой знае колко. Разговарях с нея постоянно и най-сериозно, обясних ѝ непристойността на постъпката ѝ, както и огорчението, нанесено на близките ѝ. Ако ме е чула, то е било случайно, защото изобщо не ме слушаше. Понякога истински се ядосвах, но си спомнях за милите ми Елизабет и Джейн и заради тях се сдържах. Мистър Дарси се върна в уреченото време и както Лидия ви е казала, присъствува на бракосъчетанието. На другия ден вечеря в къщи и смяташе да напусне Лондон в сряда или четвъртък. Нали няма да се разсърдиш, миличка Лизи, ако се възползувам от случая да

ти кажа (нещо, което не смеех да споделя преди това), колко много го харесвам. Държането му към нас във всяко отношение бе същото като в Дарбишър. Разсъжденията и мненията му много ми допадат; трябва му само малко да се поочупи, ала това, ако сполучи в брака, може да стори съпругата му. Много е потаен — почти не спомена за тебе. Но както виждам, да си потаен, сега е модно. Прости ми, ако си позволявам твърде много, или поне не ме наказвай дотолкова, че да не ме допускаш до П. Няма да се успокоя, докато не обиколя целия парк. Един нисък файтон с впряг понита ще е най-подходящ за това. Трябва да свършвам. Децата от половин час ме чакат. Твоя най-искрено

М. Гарднър

Писмото смути Елизабет така дълбоко, че тя не знаеше кое я вълнува по-силно — радостта или мъката. Смътните подозрения, породени от неизвестността за участието на мистър Дарси в женитбата на сестра ѝ, които, от една страна, не смееше да повярва, защото ѝ се струваха проява на извънмерна доброта, а от друга — страхуваше се, че ако се потвърдят, ще я направят негова длъжница, се оказаха повече от истина! Заради това беше отишъл в Лондон, нагърбил се бе с всички неприятности и унижения на това дирене; умолявал бе жената, която мразеше и презираше, наложил си бе да срещне, да вижда често, да вразумява, да увещава и накрая да подкупва човека, когото не можеше да търпи, чието име изричаше с усилие. И всичко това — заради момиче, което нито уважаваше, нито ценеше. Сърцето ѝ подсказваше, че го е сторил заради нея. Но тази надежда угасна от друго съображение и тя осъзна, че колкото да вярваше в силната му любов към нея, към жената, която вече го бе отблъснала, тази любов не стигаше, за да превъзмогне отвращението му към сродяването с Уикъм. Зет на съпругата на Уикъм! Чия гордост би понесла това? Наистина направил беше много. Изгаряше от срам, като си спомнеше колко много. Но бе изтъкнал друга, твърде убедителна причина за своята намеса. Естествено бе да се мисли за виновен; не му липсваше щедрост, имаше и средствата, за да я прояви; и макар Елизабет да вярваше, че все пак тя е единствената му подбуда, готова бе и да

предположи, че споменът за любовта му към нея го е подтикнал да облекчи материалните ѝ притеснения. Мъчително, ужасно мъчително бе да знаят, че са длъжници на човек, който не позволяваше да му се отплатят. Връщането на Лидия, доброто ѝ име, всичко дължаха на него. О! Как съжаляваше за всяка лоша мисъл, която бе подхранвала в сърцето си, за всички язвителни думи към него. Към себе си изпитваше презрение; с него се гордееше. Гордееше се, че когато се отнасяше до съчувствие, и чест, бе съумял да се надвие. Препрочете какво пишеше лепя ѝ за него. Искаше ѝ се да е писала още; но колко ѝ беше приятно. Изпита радост, примесена със съжаление, като разбра, че тя и чичо ѝ са убедени в любовта и доверието между мистър Дарси и нея.

Нечии стъпки я стреснаха, тя стана; ала преди да е свърнала в друга пътека, Уикъм я настигна.

— Май попречих на самотната ви разходка, мила сестро — каза той и тръгна с нея.

— Така е — отвърна тя усмихнато, — но то не значи, че ми е неприятно.

— Ще съжалявам, ако съм ви обезпокоил. Винаги сме били добри *приятели*, а сега — още по-добри.

— Така е. Идват ли другите?

— Не зная. Мисис Бенит и Лидия тръгват с каретата за Меритън. И тъй, мила сестро, разбрах от Гарднърови, че сте видели Пембърли.

Тя потвърди.

— Завиждам ви за удоволствието, но се боя да не прекаля, иначе и аз бих се отбил на път за Нюкасл. А видяхте ли старата икономка? Бедната Рейнълдс, много ме обичаше. Не вярвам да ме е споменала.

— Да, спомена за вас.

— И какво каза?

— Че сте постъпили в армията и се бояла, че... сте тръгнали по лош път. Както знаете, големите разстояния странно изкривяват нещата.

— Наистина — измърмори той и прехапа устни. Елизабет се надяваше, че го е накарала да замълчи; но след малко той продължи: — Изненадах се, като срещнах Дарси неотдавна в Лондон. На няколко пъти се разминахме. Защо ли се е върнал там?

— Вероятно за да подготви сватбата си с мис де Бърг — отвърна Елизабет. — Било е нещо важно, щом се е върнал посред лято.

— Несъмнено. Срецнахте ли го в Ламбтън? Гарднърови май споменаха, че сте се виждали...

— Да, запозна ни със сестра си.

— Е, и хареса ли ви тя?

— Много.

— И аз чух, че много се е променила. Последния път като я видях, не я одобрих. Драго ми е, че сте я харесали. Дано върви на добре.

— Не се и съмнявам; прехвърлила е най-трудната възраст.

— А минахте ли край село Каймптън?

— Не си спомням.

— Споменавам го, защото това е енорията, определена за мене. Великолепно място! Чуден пасторски дом! Би ми подходило във всяко отношение.

— Приятно ли щеше да ви е да служите в църква?

— Много. Щях да го приема като част от задълженията и щях да навикна с усилието. Но да не роптая; и все пак колко хубаво можеше да бъде! Тази тишина, този усамотен живот — идеалната ми представа за щастие! Но — не стана. Дарси спомена ли нещо за случилото се, докато бяхте в Кент?

— Научих от *сигурно* място, все едно, че *той* го е казал, че пасторското място ви е оставено условно, и то според волята на сегашния господар.

— Така са ви казали, значи. Да, има *нещо* вярно; обясних ви го още първия път, ако си спомняте.

— Чух освен това, че имало време, когато богослужението не ви е привличало както сега; че сте решили да не се ръкополагате и че съответно са ви обезщетили.

— Чули сте, значи! И това не е далеч от истината. Сигурно помните какво ви казах по този въпрос още когато се запознахме.

Стигнали бяха до вратата на дома, защото тя вървеше бързо, за да се отърве от него час по-скоро; ала понеже заради сестра си не желаше да го дразни, отвърна с шеговита усмивка:

— Стига, мистър Уикъм, вече сме роднини. Да забравим миналото. А в бъдеще, надявам се, да нямаме разногласия.

Подаде му ръка; той я целуна учтиво, макар сам да не знаеше
накъде да погледне, и влязоха.

ГЛАВА ПЕТДЕСЕТ И ТРЕТА

Разговорът дотолкова задоволи мистър Уикъм, че той никога вече не повдигна въпроса — не желаше да се тревожи, а и не смееше да предизвиква милата си сродница Елизабет; а тя пък с радост установи, че е съумяла да го сложи на място.

Дойде денят, в който той и Лидия трябваше да заминат; а тъй като мистър Бенит не даваше да му издумат за посещение в Нюкасл, мисис Бенит бе принудена да се примири с раздялата — най-малко едногодишна.

— Ах, миличка моя Лидия — изплака тя, — кога ще се видим?

— Боже мой, откъде да знам? Сигурно след две-три години.

— Пиши ми често, мила.

— Когато мога. Омъжената жена няма много време за писма. Сестрите да ми пишат. И без туй нямат какво да правят.

Мистър Уикъм бе много по-разчувствуван. Усмиваше се миловидно и изрече много сърдечни слова.

— По-златен човек не съм виждал — заяви мистър Бенит, щом тръгнаха. — Хили се, лицемери, мазни се на всички ни. Безкрайно се гордея с него. Дори и сър Уилям Лукас не би могъл да си намери побезценен зет!

Загубата на Лидия хвърли мисис Бенит в продължително униние.

— Мисля си, че няма нищо по-лошо от раздялата с близките — пъшкаше тя. — Много нещастна съм без тях.

— Така е, като се ожени дъщеря — каза Елизабет. — Радвайте се, мадам, че другите четири поне са при вас.

— Нищо подобно. Лидия не ме остави, защото се е омъжила, ами защото частта на съпруга ѝ е много далеч. Ако беше по-наблизо, щеше да поостане.

Но скоро скръбта ѝ стихна и сърцето ѝ се изпълни с ново вълнение и нови надежди от една важна вест. Икономката на Недърфийлд бе получила нареждане да се готви за идването на господаря, който щял да пристигне в близките два-три дни и да ловува

там няколко седмици. Мисис Бенит бе обхваната от трескаво очакване. Ту поглеждаше към Джейн, ту се усмихваше, ту клатеше глава.

— Тъй, тъй — е, значи, мистър Бингли пак се връща, сестро (защото мисис Филипс първа дойде с вълнуващата вест). Е, толкова по-добре. Макар да ми е все едно. Както знаеш, той ни е безразличен, а и не ща да го видя. Но щом желае, добре дошъл е в Недърфийлд. Пък и знае ли човек какво би могло да се случи? Но на нас ни е все едно. Ние, сестро, отдавна се зарекохме да не го и споменаваме. Е, какво, наистина ли идва?

— Наистина — отвърна другата, — миналата вечер мисис Никълс беше в Меритън; видях я да минава и нарочно излязох, за да я подпитам. Самата тя ми каза, че е вярно. Идвал в четвъртък, вероятно в сряда. Отиваше при месаря да поръча месо за сряда, имала и шест угоени патици, готови за клане.

Като разбра, че идва, Джейн поруменя. От месеци насам не го бе споменавала пред Елизабет; ала сега, щом останаха сами, тя каза:

— Днеска, когато леля донесе новината, видях да ме поглеждаш, Лизи; и знам — бях смутена. Не си въобразявай, че е от това. Смутих се, защото очаквах да ме погледнете. Повярвай — тази вест нито ме радва, нито ме огорчава. За едно ми е драго — че идва сам; така ще го виждаме по-рядко. Не че се страхувам от себе си — ядосват ме хорските приказки.

Елизабет беше озадачена. Да не го беше срещнала в Дарбишър, щеше да повярва, че идва само да ловува; ала все още го смяташе за влюбен в Джейн и бе склонна да приеме, че се връща с позволението на приятеля си или е набрал достатъчно смелост да тръгне по своя воля.

„И все пак, бедният човек — да не смее да се върне в дома, нает законно от самия него, защото всички щели да го одумват! Аз поне няма да го закачам.“

Каквото и да казваше сестра ѝ, каквито и да преценяваше, че били чувствата ѝ при тази вест, Елизабет виждаше, че се вълнува. Беше по-смутена, по-променчива от друг път.

Въпросът, разискван между родителите им тъй бурно преди една година, отново се повдигна.

— Надявам се, скъпи, че щом пристигне мистър Бингли, веднага ще го посетите — каза мисис Бенит.

— Не, не. Миналата година ме насилихте и обещахте, че посетя ли го, ще вземе някоя от дъщерите ни. Накрая нищо не излезе и този път не тръгвам да гоня вятъра.

Жена му най-подробно разясни колко необходимо е подобно внимание от страна на съседите.

— Мразя формалностите. Ако сме му приятни, той да ни потърси. Знае къде живеем. Не желая да си пиляя времето и да тичам подир съседите всеки път, щом заминават и се връщат.

— Аз пък казвам, че е направо невъзпитано да не го посетите. Тъй или иначе, решила съм да го поканим на обяд. Ще извикам мисис Лонг и Гулдингови. С нас ставаме тринайсет, значи, на масата ще има място и за него.

Утешена от това решение, тя с по-голяма твърдост съумя да изтърпи грубостта на мъжа си; макар да я терзаеше мисълта, че другите ще се срещнат с мистър Бингли, преди самите те да го видят. Когато този ден наближи, Джейн каза на сестра си:

— Започвам да съжалявам, че идва. На мен ми е все едно; ще го срещна с безразличие, ала ме дразни, че само за това говорят. Мама е добронамерена, но тя не подозира дори колко ме измъчват приказките ѝ. Ще ми олекне чак когато си тръгне от Недърфийлд!

— Готова съм да кажа всичко, което ще те успокои, но не ми е но силите — отвърна Елизабет. — Сама знаеш; задоволството да вдъхна търпение на страдащия, и то ми е отнето, защото ти си най-търпеливото момиче на света.

Мистър Бингли най-сетне пристигна. Благодарение на прислугата мисис Бенит уреди да научи за това първа, та да удължи до нетърпимост времето на очакване и напрежение. Започна да брои дните, които трябваше да изминат, за да го покани; не вярваше да го видят преди това. Ала на третата сутрин след пристигането му от прозореца на стаята си тя го съзря да влиза в двора пред конюшната и да се отправя към тяхната врата.

Радостно извести на дъщерите си. Джейн не помръдна от масата; за да угоди на майка си, Елизабет пристъпи до прозореца, погледна и като видя, че и Дарси е с него, върна се и седна до сестра си.

— Идва с друг джентълмен, мамо — възкликна Кити. — Кой ли ще е?

— Някой негов познат, миличка; и аз не зная.

— А! — извика Кити. — Май че е оня, който и преди беше с него. Мистър ... как се казваше? Оня стройният, гордият човек.

— Мили боже! Мистър Дарси! Наистина е той. Е, всеки приятел на мистър Бингли е добре дошъл в нашия дом; а иначе не мога да го понасям.

Джейн погледна Елизабет изненадано и тревожно. Не знаеше за срещите им в Дарбишър и се притесни, че сестра ѝ ще го срещне за първи път след получаването на любовното писмо. И двете бяха смутени. Всяка съчувствуваше на другата, а също и на себе си; и не обръщаха внимание на майка си, която продължаваше да ги уверява, че ненавиждала самия мистър Дарси и го приемала единствено заради мистър Бингли. Ала Елизабет имаше основание и за други тревоги, неподозирани от Джейн, на която не се бе осмелила да покаже писмото на мисис Гарднър, нито да ѝ изповяда промененото си отношение към Дарси. За Джейн той не бе друго, освен човекът, чието предложение за брак сестра ѝ беше отхвърлила и когото беше подценила; а тя самата знаеше, че цялото семейство му е задължено за голямата добрина и че изпитва към него чувства, ако не любовни, то поне също толкова истински и сериозни, каквито Джейн изпитваше към Бингли. Удивлението от появата му — и в Недърфийлд, и в Лонгборн, — от това, че идва да я търси по своя воля бе същото, каквото бе изпитала, когато го вида тъй променен в Дарбишър.

Кръвта, отдръпнала се от лицето ѝ, се втурна там още по-бурно, а доволната усмивка накара очите и да заблестят, когато разбра, че любовта и намеренията му не са се променили. И все пак не бе уверена докрай.

„Първо да видя как ще се държи, смъмра се тя, и чак тогава ще се осмеля да повярвам.“

Приведе се над ръкоделието, опита се да се успокои и вдигна очи едва когато съчувствието и любопитството я накараха да погледне сестра си — прислужникът идваше към вратата. Джейн бе малко побледа, но и по-невъзмутима, отколкото очакваше да я види. Когато гостите влязоха, порозовя; ала ги прие непринудено, а в държането ѝ не пролича нито обида, нито прекалена учтивост.

Елизабет ги поздрави и по-усърдно от друг път се хвана с ръкоделието. Само веднъж погледна Дарси. Той бе сериозен както обикновено; такъв, какъвто го знаеше от Недърфийлд, а не както го

видя в Пембърли. Но може би в присъствието на майка ѝ не желаше да се държи както пред сродниците ѝ от Лондон. Предположение, по-скоро горчиво, отколкото невероятно.

Погледна и към Бингли, който седеше доволен и смутен. Мисис Бенит го прие толкова любезно, че дъщерите ѝ потънаха от срам особено като видяха как сдържано и хладно се отнесе към приятеля му.

А пък Елизабет, която знаеше, че майка ѝ дължи на Дарси доброто име на любимата си дъщеря, бе огорчена и смутена от различното и несправедливо отношение към него.

Дарси я запита за мистър и мисис Гарднър, въпрос, на който тя смутено отговори, после замълча. Не седеше до нея; може би затова мълчеше; ала в Дарбишър беше друг. Като не можеше с нея, разговаряше с близките ѝ. А сега мина време, преди да се обади отново; понякога, неспособна да сдържи любопитството, тя вдигаше поглед и го виждаше да гледа ту нея, ту Джейн, а най-често — надолу. Беше по-замислен и по-неразговорлив, отколкото при последната им среща. Обзе я разочарование, а това я раздразни.

„А как иначе да бъде? — питаше се Елизабет. — И все пак, защо идва тогава?“

Говореше ѝ се единствено с него, а се боеше да го заприказва.

Запита го как е сестра му, за повече не събра смелост.

— Дълго време ви нямаше, мистър Бингли — каза мисис Бенит.

Той ревностно се съгласи.

— Започнах да се плаша, че никога няма да ви видим. Разправяха, че завинаги ще напуснете нашия край по Архангеловден; дано не е вярно. Много неща се случиха насам, откакто не сте идвали. Мис Лукас се омъжи. И една от моите дъщери. Трябва да сте чули; а сигурно и във вестниците сте прочели. Писаха го в „Таймс“ и в „Куриър“; но не беше както трябва. Казваше се само: „Джордж Уикъм, ескуайър, встъпи в брак с мис Лидия Бенит“ — ни дума за баща ѝ, нито откъде е, нищичко. Брат ми Гарднър го е съчинил и не разбирам как можа така да го смачка. Прочетохте ли го?

Бингли отвърна утвърдително и поднесе поздравления. Елизабет не смееше да вдигне поглед. Затова и не разбра как се е почувствувал мистър Дарси.

— Чудесно е наистина да си омъжиш дъщерята сполучливо — не спираше майка ѝ, — но, от друга страна, мистър Бингли, ужасно е, че я

отведоха тъй далеч от мен. Заминаха за Нюкасл, някъде горе на север, и кой знае докога ще са там. Полкът му е там; трябва да сте научили, че напусна доброволческата войска и премина на редовна служба. Слава на бога, има *верни* приятели, макар и не тъй многобройни, колкото заслужава.

Елизабет, която знаеше, че стрелите са прицелени към мистър Дарси, се засрами. Едва се съдържаше да не излезе. Но това я изтръгна от мълчанието и тя запита Бингли смята ли да поостане в Недърфийлд. Няколко седмици, отговори той.

— Като изпозастреляте птиците във вашето имение, мистър Бингли, заповядайте, моля, при нас и половувайте и в нашите места. Мистър Бенит с радост ще ви ги преотстъпи и ще ви запази най-тлъстите яребичи ята.

Елизабет потъваше от срам при това излишно, пред това недвусмислено внимание! Дори нещата с Джейн да тръгнаха благоприятно както преди година, виждаше как всичко ще се сгромоляса в ужасен край. В този миг чувствуваше, че години на безоблачно щастие не са в състояние да изличат у нея и у Джейн сегашното непоносимо изживяване.

„От все сърце желая никога вече да не се срещам с тези двамата — мислеше си тя. — И най-приятните мигове с тях не могат да изкупят сегашния срам! Дано никога не ги видя!“

Но отчаянието, което низ от щастливи години уж нямаше да може да изличи, скоро се поразсея, защото забеляза, че хубостта на Джейн отново разпалва любовта на предишния ѝ обожател. Отначало, когато влезе, той не беше много разговорлив; но с всяка следваща минута се привързваше към нея. Стори му се също тъй хубава, както миналата година; все тъй добродушна и уравновесена, макар и посмълчана. А Джейн внимаваше да се държи както преди и вярваше, че разговаря както обичайно. Ала мислите ѝ бяха тъй развълнувани, че не съзнаваше колко е мълчалива.

Когато гостите си тръгнаха, мисис Бенит, все тъй прекалено учтива, ги покани и те обещаха да обядват в Лонгборн след няколко дни.

— Длъжник сте ми с едно посещение, мистър Бингли — подхвърли тя накрая, — защото миналата зима обещахте да обядвате с

нас, щом се завърнете. Както виждате, още помня; и да ви кажа, много се огорчих, като останахте там и не ни посетихте.

Бингли се смути от това напомняне и обясни, че бил задържан от неотложни дела. Отидоха си.

Мисис Бенит в същност искаше веднага да ги покани на обяд, но сметна, че за човек, към когото храни такива светли надежди, всекидневното меню на семейството, колкото и да бе вкусно, ще е неподходящо — най-малко две блюда трябваше да се поднесат и на него, а и на другия, който бе толкова горд и имаше годишен доход от десет хиляди лири.

ГЛАВА ПЕТДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА

Щом си отидоха, Елизабет излезе, за да се посъвземе, или с други думи, да обмисли необезпокоявана станалото, та още повече да се съкруши.

„Ако е дошъл, за да мълчи, да се мръщи и да скучае, защо изобщо идва?“ — питаше се тя.

Ни един от отговорите не я зарадва.

„С леля и чичо в Лондон е бил все тъй дружелюбен и все така приятен; защо и с мен не е такъв? Ако го стряскам, защо идва? Ако не съм му мила вече, защо мълчи? Ах, труден, непроницаем човек! Няма да мисля повече за него!“

Но поотложи решението си, защото се появи Джейн, по чието лице се четеше радост и личеше, че гостите са я зараждали повече, отколкото Елизабет.

— След тази първа среща вече съм по-спокойна — заяви Джейн. — Владее се и бъдещите срещи с него няма да ме вълнуват. Драго ми е, че ще обядва тук във вторник. Тогава всички ще разберат, че и той, и аз се срещаме като обикновени, безразлични познайници.

— Да, да, напълно безразлични — засмя се Елизабет. — О, Джейн, внимавай!

— Но, Лизи, не ме мисли за толкова безпомощна, няма опасност.

— Има, има опасност да го накараш отново страстно да се влюби в теб.

Видяха господата отново едва във вторник; междуременно мисис Бенит се отдаваше на щастливи кроежи за бъдещето, разцъфтели отново в душата ѝ от добродушното и почтително държане на Бингли през опя единствен половин час.

Вторникът събра в Лонгборн многобройни гости; а двамата, очаквани най-нетърпеливо, не посрамираха спортната си чест и се явиха точно навреме. Когато влязоха в трапезарията, Елизабет внимателно следеше дали Бингли пак ще заеме старото си място до сестра ѝ. Разсъдливата ѝ майка, обзета от същата мисъл, се въздържа да го

покани до себе си. На вратата той се поколеба; но в този миг Джейн се огледа, усмихна му се; това му стигаше. Отиде и седна до нея.

Обзета от тържество, Елизабет погледна приятеля му. Той изглеждаше спокоен и тя щеше да повярва, че Бингли е получил разрешение да даде воля на чувствата си, ако не го бе видяла и той да попоглежда мистър Дарси с весела уплаха.

На масата се държеше със сестра ѝ нежно, макар и по-сдържано от преди, и Елизабет си каза, че ако никой не му попречи, скоро и Джейн, и той ще бъдат истински щастливи. Колкото да бе неуверена в развръзката, драго ѝ беше да ги наблюдава сега. Това я поободри, защото беше в мрачно настроение. Мистър Дарси седеше чак на другия край на масата, от едната страна на майка ѝ. Представяше си колко неприятно е и за двамата и какви могат да бъдат последствията. Не бе близо да слуша разговора, но виждаше, че едва си продумват, хладно и официално. Нелюбезното държане на майка ѝ караше Елизабет още по-мъчително да осъзнава онова, което му дължат; как ѝ се искаше да му каже, че поне някои от семейството знаят и оценяват великодушието му.

Надяваше се в следобедните часове да са един до друг; искаше ѝ се за малко да поговорят по-сърдечно, да си кажат и друго извън общоприетите светски учтивости. Минутите, прекарани в гостната, преди мъжете да се присъединят към тях, бяха за нея тъй мъчителни и напрегнати, че се държа направо неучтиво. Очакваше оня миг, защото би могъл да ѝ донесе поне малко радост в този ден.

„Ако и *тогава* не дойде при мен, значи, всичко е свършено“, казваше си тя.

Мъжете влязоха; стори ѝ се, че Дарси е готов да осъществи надеждите ѝ; но напразно! Дамите бяха насядали тъй плътно край масата, на която Джейн приготвяше чая, а пък Елизабет — кафето, че нямаше място за друг стол. А щом мъжете приближиха, едно от младите момичета се премести до Елизабет и прошепна:

— Няма да оставя господата да ни разделят. Никой от тях не ни трябва, нали?

Дарси се отдалечи в другия край на стаята. Тя го проследи с поглед, завидя на всеки, с когото заприказва, бързаше час по-скоро да раздаде кафето; а после изведнъж се разгневи на себе си, че е такава глупачка!

„Човек, чието предложение съм отблъснала! Имам ли ум да се надявам, че още ме обича? Кой мъж ще се унижи повторно да предложи на същата жена? За тях това е най-смъртната обида!“

Малко се пооживи, когато той дойде да върне празната си чаена чашка; и побърза да го запита:

— Сестра ви още ли е в Пембърли?

— Да, и ще остане там до Коледа.

— Съвсем сама? Другите отидоха ли си?

— Мисис Анзли е с нея. Другите от три седмици са в Скарбъро.

Не можа да се сети за друго; но ако искаше да разговарят, той би могъл да измисли тема. Дарси постоя до нея без да продума; накрая същото момиче отново прошепна нещо на Елизабет и той се оттегли.

Раздигнаха чаените прибори, разтвориха масичките за карти, дамите наставаха, Елизабет вече бе уверена, че сега той ще пристъпи към нея, но пак остана измамена — майка ѝ властно го извика да играят вист и той седна там. С това надеждите ѝ умряха. Седяха на различни маси и утехата ѝ бе да го наблюдава как често извъръща поглед към нейната страна на салона — толкова често, че в играта не му вървеше, както и на нея.

Мисис Бенит си бе намислила да остави двамата джентълмени за вечеря, но каретата им пристигна преди всички други и нямаше как да ги задържи.

— Е, момичета — викна тя, щом те си тръгнаха, — какво ще кажете? Според мен всичко беше свършено. Обядът беше изряден. Еленското се топеше като мозък, всички се чудеха на вкусния бут. Супата беше сто пъти по-вкусна от онази, гдето я ядохме миналата седмица у Лукасови; и сам мистър Дарси призна, че яребиците били чудесни; а той трябва да има поне трима френски готвачи. А ти, миличка Джейн, беше по-хубава от всякога. Мисис Лонг и тя го потвърди, защото и с нея го споделих. И какво още мислиш, каза? „А, мисис Бенит, най-сетне ще я настаним в Недърфийлд!“ Точно така каза. Мила жена е мисис Лонг — а племенничките ѝ са възпитани деца и не са красиви: много, много са ми приятни.

С две думи, мисис Бенит хвърчеше от радост; проследила бе държането на Бингли към Джейн и бе уверена, че тя най-сетне го е завладяла; а беше ли в настроение, надеждите ѝ за благополучието на

близките ѝ бяха толкова фантастични, че много помръкна, когато на другия ден Бингли не се появи да поиска ръката на Джейн.

— Всичко мина чудесно — сподели Джейн с Лизи. — Гостите бяха подбрани точно както трябва, разбираха се един друг. Дано се виждаме по-често.

Елизабет се усмихна.

— А, Лизи, недей така. Напразно ме подозираш. Това ме убива. Просто ми е приятен, защото е мил и приветлив, и ми е драго да разговарям с него — нищо друго. Така, както сега се държи, разбирам, че не желае повече от мен. Крив ли е, че умее да разговаря мило и привлича симпатии повече от другите мъже?

— Жестока си — каза Елизабет, — хем не ми позволяваш да се усмихвам, хем непрекъснато ме предизвикваш към това.

— Колко трудно е понякога да ти повярват!

— Понякога — направо невъзможно!

— Но защо искаш да ме убедиш, че съм по-влюбена, отколкото признавам?

— Не знам как да ти отговоря. Всички обичаме да поучаваме, но най-често учим другите на неща, които не си струва да се знаят. Прости ми; ако обаче си решила да се преструваш на безразлична, не вземай мен за душеприказчик.

ГЛАВА ПЕТДЕСЕТ И ПЕТА

След няколко дни мистър Бингли се появи отново, този път сам. Приятелят му сутринта тръгнал за Лондон, но щял да се върне подир десет дни. Постоя около час в прекрасно настроение. Мисис Бенит го покани да обядва с тях; той отказа със съжаление — зает бил другаде.

— Следния път като дойдете, дано да имаме това щастие — каза тя.

С най-голямо удоволствие приемал поканата ѝ за всяко друго време, и т.н. и пр. и пр.; а пък ако му разрешала, в най-близки дни щял да ги посети.

— Утре можете ли?

Да, свободен бил и прие поканата.

Наистина дойде и тъй подрани, че никоя от дамите не беше облечена. Мисис Бенит връхлетя в стаята на дъщеря си по халат, невчесана и извика:

— Джейн, миличка, обличай се и слизай долу. Дойде — мистър Бингли дойде. Самият той. Бързо, по-бързо. Хайде, Сара, тичай тук при мис Бенит, помогни ѝ да се облече. Остави сега прическата на мис Лизи.

— Ще слезем веднага щом се приготвим — успокои я Джейн; — но Кити май е по-бърза от всички ни, защото се качи горе още преди половин час.

— О! Остави Кити, тя няма нищо общо! Хайде, по-бързо, по-бързо! Къде ти е коланът, миличка?

Когато майка им излезе, Джейн отказа да тръгне без някоя от сестрите.

Все същото желание да ги оставят насаме пролича и следобеда. След чая мистър Бенит по стар обичай се оттегли в библиотеката, Мери се качи горе при пианото. Като отстрани две от петте препятствия, мисис Бенит започна да поглежда многозначително и да намига на Елизабет и Катрин. Продължи тъй известно време, но те се

правеха, че не виждат. Елизабет отказваше да разбере; накрая Кити запита с най-невинен глас:

— Какво има, мамо? За какво ми смигаш? Искаш ли нещо?

— А, нищо, детето ми, нищо. Не съм ти смигала. — Постоя тъй още пет минути; но ценното време летеше, затова скочи, каза на Кити: — Хайде, миличка, ела — ще ти кажа нещо! — И я измъкна от стаята.

Джейн погледна Елизабет, а в погледа ѝ се четеше отчаяна молба тя поне да остане. След малко мисис Бенит откряна вратата:

— Лизи, мила, трябваш ми, ела. Елизабет бе принудена да излезе.

— Трябва да ги оставим самички — обясни майка ѝ в коридора. — Ние с Кити сме горе, в моята стая.

Без да спори, Елизабет я изчака да се качи, после се върна в салона.

Всички кроежи на мисис Бенит през този ден се провалиха. Бингли се държеше много мило, но не обяви любовта си към дъщеря ѝ. Приветлив и весел, той бе драг следобеден гост; изтърпя нетактичната натрапчивост на майката, изслуша безропотно всичките ѝ глупави забележки с такова великодушие, с такъв благ израз, че спечели дълбоката благодарност на дъщеря ѝ.

Поканата да вечеря с тях прие веднага; а преди да си тръгне, уговориха с мисис Бенит на другата сутрин да отиде на лов със съпруга ѝ.

След този ден Джейн спря да твърди, че е безразлична. Не споменаха Бингли; ала Елизабет си легна щастливо убедена, че всичко скоро ще се уреди освен ако мистър Дарси избързаше и се явеше преди уреченото време. Но дълбоко в себе си бе убедена, че всичко става с негова благословия.

Бингли се появи в уговорения час; той и мистър Бенит прекараха сутринта заедно. Мистър Бенит се оказа много по-симпатичен, отколкото бе очаквал Бингли. Защото самият Бингли се държеше естествено и любезно, нищо у него не раздразни и не отблъсна мистър Бенит и той бе по-приказлив и по-естествен от всеки друг път. Естествено върнаха се заедно за обяд; в следобедните часове мисис Бенит отново се зае да го остави насаме с дъщеря ѝ. Елизабет имаше да пише писмо и след чая се оттегли в малката трапезария; другите

седнаха да играят карти, а тя не искаше да пречи на майчините си кроежи.

Но когато написа писмото и отново се върна в салона, с неописуема изненада установи, че майка ѝ е била права. Като отвори вратата, видя сестра си и Бингли да стоят пред огнището, увлечени в разговор; но ако това не я бе усъмнило, достатъчно бе да види смута по лицата и на двамата, когато бързо се извърнаха и се разделиха. Тяхното положение бе много неловко; ала нейното, каза си тя, бе още поужасно. И двамата мълчаха; и тъкмо се канеше да се оттегли, Бингли, който като сестра ѝ бе седнал веднага, скочи, прошепна нещо на Джейн и изтича от стаята.

Когато имаше да сподели някаква радост, Джейн не се криеше от Елизабет; сега я прегърна и призна, силно развълнувана, че е найщастливата жена на света.

— Това е прекалено! — възкликна тя. — Прекалено е хубаво. Не го заслужавам. О! Защо всички не са така щастливи!

Елизабет я поздрави с такава искреност, с такава топлота и радост, каквито с думи не могат да се опишат. Всяко нейно изречение бе извор на ново щастие за Джейн. Но нямаше време да остане при Елизабет, нито да ѝ разкаже всичко.

— Бързам при мама — припряно обясни тя. — Не искам да я измъчвам, тя чака с такова вълнение; искам самата аз да ѝ го кажа. Той отиде при татко. О, Лизи! Чудесно е, че новината ще ги зарадва! Как ще понеса толкова щастие!

И изтича при майка си, която нарочно бе прекъснала играта на карти и седеше горе с Кити.

Останала сама, Елизабет с усмивка си помисли колко бързо и лесно се бе уредило онова, което месеци наред ги бе държало в напрежение и яд.

„И с това тревогите на приятеля му идват до своя край! Край на лицемерието и кроежите от страна на сестрите му! Щастлив, мъдър, разумен край!“

След малко влезе Бингли — разговорът му с баща им се бе оказал кратък и много ясен.

— Къде е сестра ви?

— Горе, при мама. Ей сега ще слезе.

Тогава той пристъпи към нея и я подкани да го поздрави вече като роднина. Искрено и сърдечно Елизабет изрази радостта си от близкото сродяване. Здрависаха се; и до завръщането на сестра си трябваше да изслуша пък него, да чуе колко щастлив бил той и колко свършена — Джейн; и макар да говореше като всеки влюбен, Елизабет вярваше, че наистина могат да бъдат щастливи, защото любовта им се градеше на здравия разум и чудесния характер на Джейн, както и на сходството в чувства и вкус между двамата.

Вечерта мина необичайно приятно за всички; щастието озаряваше лицето на Джейн с такова оживление, че я правеше похубава от всякога. Кити се усмихваше радостно и глуповато и вярваше, че скоро ще дойде и нейният ред. Мисис Бенит не намираще думи да изрази съгласието си, да изкаже одобрението си достатъчно убедително, макар половин час да говори на Бингли единствено за това; а когато и мистър Бенит дойде при тях за вечерята, и по гласа, и по държането му личеше, че е наистина щастлив.

Но заговори едва когато гостът се сбогува; щом той тръгна, обърна се към дъщеря си и каза:

— Джейн, честито. Ти ще бъдеш една много щастлива жена.

Джейн изтича при него, целуна го и му благодари.

— Добро момиче си — отвърна той — и с радост си мисля, че случваш в брака. Уверен съм — ще се разбирате. Характерите ви са сходни. И двамата сте толкова отстъпчиви, че никога нищо не ще успеете да решите; толкова сте великодушни, че слугите до един ще ви мамят; и толкова сте щедри, че ще пропилявате всичките си пари.

— Не вярвам. Разхищението и лекомислието по паричните въпроси е за мен нещо непроситимо.

— Да си пропиляват парите ли? Скъпи мистър Бенит, чувате ли се какво приказвате? — викна мисис Бенит. — Че той взема четири-пет хиляди годишно, ако ли не и повече. — Тя се обърна към дъщеря си: — О, моя мила, мила Джейн, ах, колко съм щастлива! Цяла нощ няма да мигна. Знаех си, че тъй ще стане. Открай време казвам, че накрая тъй ще стане. Знаех си, че хубостта ти не е била за нищо! Помня още щом го съзрях, като пристигна в Хъртфордшър, усетих, че ще се съберете. О! Няма по-хубав млад мъж от него!

Уикъм, Лидия, всички бяха забравени. Джейн, и само Джейн беше любимата ѝ дъщеря. В този миг другите ѝ бяха безразлични. А

по-малките сестри започнаха да се умилкват на Джейн заради радостите, които в бъдеще можеше да им дари.

Мери поиска разрешение да чете в библиотеката на Недърфийлд, а Кити настоя да уреждат поне няколко бала в сезона.

От този ден нататък Бингли естествено стана постоянен гост в Лонгборн; идваше преди закуска, отиваше си след вечеря; освен в ония случаи, когато някой отвратителен негов съсед, най-омразният от всички хора, не го бе поканил на обяд и той се смяташе задължен да отиде.

Елизабет почти не виждаше сестра си; докато той беше у тях, очите на Джейн бяха единствено в него; но тя бе полезна и на двамата в ония самотни за тях мигове, каквито имаше понякога. Нямаше ли я Джейн, той се прилепваше до Елизабет, защото обичаше да разговаря с нея; а щом си отидеше Бингли, Джейн прибягваше пак до същата утеха.

— Знаеш ли колко се зарадвах, когато ми каза, че изобщо не знаел миналата пролет да съм била в Лондон — довери тя една вечер на Джейн.

— Така и подозирах — отвърна Елизабет. — А как си го обяснява?

— Сторила го е сестра му. Те наистина не одобряваха близостта ни. И нищо чудно, като знаеш колко по-изгодно, в много отношения, би могъл да се ожени. Но сега, като се уверят, че брат им е щастлив с мен, ще се примирят и пак ще се сдобрим; макар че вече не може да е същото както преди.

— За пръв път те чувам да се изразяваш така критично — възкликна Елизабет. — Браво, момичето ми! Щях да умра от яд, ако пак те видех да се подлъгваш от неискреното приятелство на мис Бингли.

— Ще повярваш ли, Лизи, като отишъл миналата година в Лондон, истински ме обичал и не се върнал само защото го накарали да повярва, че аз съм безразлична към него!

— Сбъркал е очевидно; но то само показва колко е стеснителен.

В отговор Джейн се впусна да възхвалява скромността му и да обяснява колко малка стойност отдавал на собствените си добродетели.

Елизабет се зарадва, като разбра, че не е издал намесата на приятеля си, защото, колкото великодушна и всеопрощаваща да беше

Джейн, обстоятелство като това би могло да я настрои зле срещу Дарси.

— Аз съм най-щастливото същество на света! — възкликна Джейн. — О, Лизи! Защо стана тъй, че аз да съм отличена от всички вас, да съм по-облагодетелствувана! Как искам и ти да си щастлива! Да се намери подобен мъж и за тебе!

— И четиридесет такива да имаше, няма да съм щастлива като тебе. Без твоя характер, без твоята доброта не мога да имам щастие като твоето. Не, не, остави ме да се оправям сама; а пък ако ми провърви, след време може да се срещна с някой друг мистър Колинс.

Събитията в семейството от Лонгборн не останаха дълго в тайна. Мисис Бенит го пошушна на мисис Филипс, а тя се осмели, без да ги пита, да сподели с всичките си съседи в Меритън.

Обявиха Бенитови за най-щастливото семейство на света, макар малко преди това, когато Лидия бе избягала с Уикъм, да ги сочеха като прокажени.

ГЛАВА ПЕТДЕСЕТ И ШЕСТА

Една сутрин, около седмица след официалния годеж на Бингли с Джейн, както той и дамите от семейството седяха в трапезарията, трополенето на каляска ги събра при прозореца; карета с двоен впряг идваше към дома. Рано беше за гости, а пък и екипажът не бе на някои от съседите. Конете бяха пощенски. И каретата, и ливреята на прислужника бяха непознати. Но щом се увериха, че все пак някой идва, Бингли предложи на Джейн да избягат от нечаканите гости и да се поразходят в градината. Излязоха веднага, а останалите стояха в неведение до мига, в който вратата широко се разтвори и посетителката влезе. Беше лейди Катрин де Бърг.

Естествено очакваха изненада. Ала тя надмина всичките им предположения; дори мисис Бенит и Кити, макар да не я бяха виждали, се стъписаха по-малко от Елизабет.

Гостенката пристъпи по-нагло от всякога, кимна на Елизабет и седна, без да продума. Когато тя влезе, Елизабет назова името ѝ, макар тя да не пожела да бъде представена на майка ѝ.

Смутена, но и поласкана от височайшето посещение, мисис Бенит преливаше от любезност. Като поседя известно време, без да се обади, лейди Катрин се обърна към Елизабет с леден глас:

— Надявам се, че сте добре, мис Бенит. Тази дама, предполагам, е майка ви.

Елизабет потвърди едносрично.

— *А тази* вероятно е някоя от сестрите.

— Да, мадам — отвърна вместо нея мисис Бенит, радостна, че разговаря с лейди Катрин. — Предпоследната. Най-малката ми се омъжи скоро, а най-голямата — тя е навънка в градината, разхожда се с един млад мъж, който скоро ще стане член на семейството ни.

— Паркът ви ми се вижда много малък — отвърна лейди Катрин.

— А, разбира се, къде ще се сравнява с Розингс, ваше благородие; но пък е доста по-просторен от парка на сър Уилям Лукас.

— Каква недомислена всекидневна; през летните следобеди трябва да е ужасна; прозорците гледат на запад.

Мисис Бенит я увери, че никога не стоят тук следобед; после каза:

— Осмелявам се да запитам ваше благородие добре ли са мистър и мисис Колинс?

— Да, много добре. Видях ги предишната вечер.

Елизабет очакваше, че ще ѝ предаде писмо от Шарлот, защото в това виждаше единственото обяснение за посещението. Но писмото не се появяваше и удивлението ѝ растеше.

Мисис Бенит учтиво предложи на лейди Катрин да я почерпи с нещо; решително и неучтиво лейди Катрин заяви, че не желае нито да яде, нито да пие; сетне стана и каза на Елизабет:

— Мис Бенит, ей там встрани от моравата забелязвам някаква горичка. Бих искала да се разходя в нея, ако ме придружите.

— Върви, миличка — зарадва се майка ѝ, — върви и разведи нейно благородие по пътеката, покажи ѝ павилиончето, сигурно ще ѝ хареса.

Елизабет се подчини, изтича в стаята си, грабна слънчобрана и се върна долу при благородната посетителка. Като минаваха през коридора, лейди Катрин отвори вратата към трапезарията и салона, огледа ги, заяви, че ѝ се харесват, и продължи навън.

Каретата стоеше пред вратата и Елизабет забеляза вътре компаньонката. Мълчаливо пресякоха чакълестата пътека към горичката; Елизабет беше решила да не поддържа разговор с тази жена, която се държеше по-нагло и недружелюбно от всякога.

„Как съм могла да мисля, че си приличат с племенника ѝ!“ — зачуди се тя, поглеждайки я.

Щом влязоха в сянката на дърветата, лейди Катрин подхвана разговора по следния начин:

— Вярвам да сте разбрали защо съм тук, мис Бенит. Сърцето, съвестта ви сигурно ви подсказват защо съм дошла.

Елизабет я погледна с искрена изненада.

— Грешите, госпожо. С нищо не мога да си обясня честта на посещението ви.

— Мис Бенит — отвърна гневно нейно благородие, — знайте, че аз *не* позволявам да си играят с мен. Ако вие сте неискрена, то аз не

съм! Всички ме знаят за искрена и открита, а точно в този случай не смятам да си изневеря. Преди два дни научих много тревожна новина. Казаха ми не само че сестра ви в най-скоро време щяла да сключи особено изгоден брак, но че и *вие*, че мис Елизабет Бенит по всяка вероятност веднага след нея ще се свържете с моя племенник, мистър Дарси. Макар да *зная*, че това е възмутителна лъжа, макар да не желая да го обиждам дотам, че да приемам *това* за възможно, начаса реших да тръгна насам и лично да ви кажа какво мисля по въпроса.

— Щом сте сметнали, че е невъзможно — отвърна Елизабет, пламнала от учудване и възмущение, — защо тогава сте си направили труда да идвате чак тук? С каква цел?

— За да настоя този слух да бъде незабавно публично опроверган.

— Появяването ви в Лонгборн, в нашия дом, само ще го потвърди; ако действително има подобен слух — хладно отвърна Елизабет.

— Как тъй „ако“! Защо се правите, че не знаете? Та нали сама умишлено сте го разпространили? Не знаела, че такъв слух се шири!

— За пръв път чувам.

— А давате ли дума, че няма *основание* за него?

— Не се мисля за толкова пряма като ваше благородие. *Вие* може да ми задавате въпроси, на които аз да не пожелая да отговоря.

— Това е нетърпимо. Мис Бенит, настоявам за отговор. Той, моят племенник, направи ли ви предложение за женитба?

— Ваше благородие вече заяви, че подобно нещо е невъзможно.

— Вероятно е така; трябва да е така, иначе сигурно е полудял. Но нищо чудно *ваши*те хитрости и примамки, в момент на възбуда, да са го накарали да забрави какво дължи на себе си и на целия си род. Може да сте го прельстили.

— Ако е тъй, най-малко аз ще го призная.

— Мис Бенит, нима забравяте коя съм? Никой не си е позволил да разговаря с мен така. Аз съм му най-близката роднина на този свят и имам право да знам какво става в сърцето му.

— Но нямате право да надничате в *мое*то; а и държането ви не ме предразполага.

— Разберете ме ясно. Този брак, към който имате нахалството да се стремите, никога няма да се сключи. Не, никога! Мистър Дарси е

сгоден за *моята дъщеря*. Хайде, кажете нещо!

— Ще кажа: ако е тъй, нямате основания да предполагате, че ще поиска моята ръка.

Лейди Катрин се поколеба, после отговори:

— Годежът им е по-особен. Още от пелени са отредени един за друг. Това бе горещото желание на *неговата*, а и на нейната майка. Още от люлките им сме предрешили брака: и тъкмо сега, когато желанията на сестрите трябва да се осъществят в женитбата им, всичко да рухне заради някаква си млада дама от долно потекло, напълно неизвестна, чужда на знатния ни род! Не ви ли стряска волята на близките му? Негласният му годеж с мис де Бърг? Нима напълно сте лишена от чувство за приличие и срам? Не ме ли чухте, като казах, че от рождението си е предопределен за братовчедка си?

— Да, и не го чувам за първи път. Но какво от туй? Ако това беше единствената пречка да се омъжа за вашия племенник, за нищо не света не бих се спряла само защото зная, че майка му и леля му желаели да го оженят за мис де Бърг. Вие двете сте сторили, каквото сте могли, замисляйки този брак. Осъществяването му зависи от други. Щом мистър Дарси не е обвързан нито с дадена дума, нито с любов към своята братовчедка, какво му пречи да избере друга? И ако аз съм тази, защо да не го взема?

— Защото и честта, и приличието, и благоразумието — не, интересът, не го позволяват; защото и роднините, и приятелите му ще ви отхвърлят, ако умишлено прекрачите желанията им. Ще ви обърнат гръб, ще ви обиждат, ще ви презрат — всички около него. Бракът ви ще е заклеямен; никой от нас няма да иска да ви знае!

— Това са тежки беди — отвърна Елизабет. — Ала съпругата на мистър Дарси ще има толкова други чудесни източници за щастие, свързани с положението ѝ, че вероятно в края на краищата няма за какво да съжالياва.

— Упорито, твърдоглаво момиче! Срамувам се заради вас! С това ли се отплащате за добрините ми през пролетта? Нима не ми дължите нищо? Да поседнем. Разберете най-сетне, мис Бенит, че идвам, твърдо решена да постигна целта си; няма да се откажа. Не съм свикнала да отстъпвам пред ничии прищевки. Не допускам поражението!

— Това поставя ваше благородие в неприятно положение; но *мен* не ме вълнува.

— Не ме прекъсвайте. Изслушайте ме мълчаливо. Дъщеря ми и моят племенник са създадени един за друг. По майчина линия са от един благороден род; по бащина произлизат от уважавани, почитани, старинни, макар и нетитуловани семейства. Богатството и на двете страни е голямо. Предопределени са един за друг от всички членове на съответните фамилии; и какво идва да ги раздели? Надутите претенции на някакво момиче без произход, без връзки, без наследство. Непоносимо! Но това не трябва, това няма да стане. Ако милеете за собственото си добро, няма да пожелаете да излезете от кръга, в който сте отрасли.

— Не смятам, че като се омъжа за племенника ви, ще изляза от този кръг. Той е благородник; аз съм дъщеря на благородник; дотук сме равни.

— Вярно. Вие *сте* дъщеря на благородник. Но майка ви коя е? Кои са братята и нейните сестри? Не си мислете, че не знам.

— Каквито и да са роднините ми, щом племенникът ви е готов да ги приеме, какво ви тревожи?

— Кажете ми кратко и ясно — сгодени ли сте с него?

Колкото и да ѝ се щеше да не отвърща на въпроса дори само за да не угоди на лейди Катрин, Елизабет се принуди след кратка пауза да отговори:

— Не съм.

Лейди Катрин остана доволна.

— А ще ми обещаете ли никога да не се сгодявате за него?

— Такова нещо не обещавам.

— Мис Бенит, аз съм поразена и удивена. Очаквах, че сте по-благоразумна. Не се зальгвайте, не ще отстъпя. Няма да мръдна оттук, докато не обещаете това, което искам.

— *Никога* няма да обещаая. Никой не е в състояние да ме принуди към подобно пълно безразсъдство. Ваше благородие желае мистър Дарси да се ожени за нейната дъщеря; но дали, ако дам желаното обещание, това ще осигури *тяхната* женитба? Ако приемем, че е влюбен в мен, дали като му откажа, той ще поиска ръката на дъщеря ви? Позволете да ви кажа, лейди Катрин, че доводите, с които подкрепихте това невъобразимо искане, са толкова неубедителни, колкото искането — необмислено. Представата ви за мен, изглежда, е много погрешна, щом смятате, че ще се поддам на приказки като тия.

Дали племенникът ви ще допусне да се бъркате в *неговите* работи — не зная; ала да се намесвате в *моите*, нямате никакво право. Затова моля да прекъснем този разговор.

— По-спокойно, ако обичате. Не съм свършила. Към пречките, които изредих, ще добавя и още една. Зная подробностите за срамното бягство на най-малката ви сестра. Всичко ми е известно; оня млад мъж е бил насилен да я вземе; платили са му баща ви и чичовците ви. Възможно ли е *такава* жена да се сроди с моя племенник? Възможно ли е *нейният* съпруг, синът на покойния слуга на баща му, да му стане зет? О, небеса! Какво си въобразявате? Нима под сенките на Пембърли ще се лисне такава помия?

— *Сега* вече казахте всичко! — гневно извика Елизабет. — Оскърбихте ме по всякакъв начин. Ще ви помоля да се приберем.

При тези думи тя се изправи. Стана и лейди Катрин; дадоха си гръб. Лейди Катрин беше разярена.

— Значи, не уважавате честта и името на племенника ми! Безчувствено, самолюбиво същество! Не разбирате ли, че бракът му с вас ще го злепостави пред целия свят?

— Лейди Катрин, нямам какво повече да ви кажа. Знаете какво чувствавам.

— Значи, решена сте да се омъжите за него?

— Нищо подобно не съм казвала. Но съм решена да постъпя по начин, който според моето схващане ще ме направи щастлива, без да се съобразявам нито с *вас*, нито с когото да било чужд човек.

— Добре. Значи, отказвате да ме послушате. Отказвате да се преклоните пред дълга, честта и благодарността. Решила сте да го окаляте пред неговите близки и да го сторите за посмешище на целия свят.

Сега за сега нито към дълг, нито към чест, нито към благодарност — към нищо не съм задължена. Ни едно от тях няма да се накърни, ако се омъжа за мистър Дарси. Що се отнася до презрението на близките му или до възмущението на околния свят, ако *наистина* се разбунтуват от женитбата му с мен, няма да се съобразя с това — а околният свят ще е достатъчно благодарен да не го изявява.

— И това е окончателното ви мнение! Това е крайното ви решение! Отлично. Сега вече знам как да действам. Не си въобразявайте, мис Бенит, че кроежите ви ще се осъществят. Дойдох

да ви изпитам. Очаквах да ви намеря по-сговорчива; но знайте, че последната дума ще я имам аз!

Лейди Катрин продължи да се заканва чак до вратичката на каретата, а там бързо се извърна и каза:

— Не ви казвам довиждане, мис Бенит; не изпращам поздрав на майка ви. Не заслужавате това внимание. Много съм разгневена.

Елизабет не отговори; дори не се опита да увещае нейно благородие да се върне с нея в дома ѝ — обърна се и тихо влезе вътре. Докато се изкачваше по стълбите, чу, че каретата тръгва. Майка ѝ, развълнувана, я чакаше пред вратата на стаята си и попита дали нейно благородие не желае да влезе и да си почине.

— Не пожела — отвърна дъщеря ѝ, — замина си.

— Каква изискана жена! Колко е мила, че ни посети! Дошла е, предполагам, да ни каже, че Колинсови са добре. Пътува нанякъде и като е минала през Меритън, решила и на теб да се обади. Нали не е дошла за нищо друго при тебе, Лизи?

Елизабет се принуди да поизлъже; невъзможно беше да ѝ разкрие същността на разговора.

ГЛАВА ПЕТДЕСЕТ И СЕДМА

Душевният смут, в който посещениято хвърли Елизабет, не стихна часове наред; станалото не ѝ излизаше от ума. Оказваше се, че лейди Катрин си е направила труда да измине целия път от Розингс дотук единствено за да развали предполагаемия ѝ годеж с мистър Дарси. Гениален замисъл, няма що! Ала не можеше да си представи откъде води началото си този слух; докато изведнъж осъзна; това, че *той* е най-близкият приятел на Бингли, а тя пък — сестра на Джейн, бе напълно достатъчно да породи мълвата; една предстояща женитба подтиква всички да очакват и друга. И тя самата си бе помислила, че бракът на сестра ѝ ще им позволи по-често да се срещат. Следователно съседите ѝ от Лукас Лодж (защото не се и съмняваше, че благодарение на тях вестта е стигнала до лейди Катрин) са представили като нещо сигурно и предстоящо онова, което тя смяташе за вероятно в по-далечно бъдеще.

Като премисляше думите на лейди Катрин, обзе я неприятно предусещане за последиците от непоколебимото ѝ решение да отстои докрай. Намерението ѝ да попречи на този брак наведе Елизабет на мисълта, че лейди Катрин ще разговаря с племенника си; а как *той* ще приеме предполагаемите вреди от връзката с нея, не знаеше. Много ли обичаше леля си, доколко вярваше на преценката ѝ, тя можеше само да гадае, но бе съвсем естествено той да уважава нейно благородие много повече, отколкото я уважаваше тя; а изброявайки пагубните последици от женитбата с жена, чиито най-близки сродници са много по-нискостоящи от неговите, леля му щеше да го засегне на най-болното място. С прекомерното си честолюбие той вероятно щеше да приеме за разумни и убедителни доводите, които Елизабет преценяваше за безпочвени и смешни. Ако до неотдавна бе изпитвал някакви колебания да стори онова, което все пак е мислил за осъществимо, съветите и молбите на най-близката му сродница можела да го разколебаят и той да предпочете съхраненото достойнство пред истинското щастие. В такъв случай нямаше да се върне. Лейди Катрин

вероятно щеше да го посети на връщане през Лондон; и той нямаше да удържи думата към Бингли и нямаше да дойде в Недърфийлд.

„Ако в тия няколко дни Бингли получи вест от него, че не може да сдържи обещанието си, ще знам как да го изтълкувам. Ще спра да се надявам, ще се откажа от любовта му. Щом му стига само съжалението, че ме е загубил, когато можеше да има и мен, и любовта ми, аз пък скоро съвсем ще го забравя.“ Така реши Елизабет.

Като научиха кой им е бил на гости, всички се изненадаха; но н те си обясниха посещението с онова предположение, което бе успокоило мисис Бенит; и не разпитваха Елизабет.

На другата сутрин, като слизаше долу, тя срещна баща си да излиза от библиотеката с писмо в ръка.

— А, Лизи, тъкмо отивах да те търся; ела при мене.

Тя го последва; любопитството за онова, което имаше да ѝ каже, се разпали от писмото в ръката му — сметна, че за това я вика. Сети се изведнъж, че може да е от лейди Катрин, и смаяна зачака какво ще последва.

Седнаха край камината. Тогава той каза:

— Тази сутрин получих писмо, което ме изненада. Понеже се отнася до теб, трябва да го чуеш. Досега не знаех, че съм имал две дъщери пред прага на брака. Приеми поздравления за това голямо завоевание.

Елизабет реши, че писмото е не от лелята, а от племенника и поруменя; питаше се дали да се радва, че изобщо е решил да разкрие чувствата си, или да се обиди, че не е писал първо на нея; в това време баща ѝ продължи:

— Ти май се сещаш. Момичетата са много проникателни в тия неща; но не си дотам прозорлива, че да разбереш кой ти е почитател. Това писмо е от мистър Колинс.

— От мистър Колинс ли? Той пък какво има да каже?

— Нещо много целенасочено естествено. Започва с честитки за предстоящия брак на най-голямата ми дъщеря, за който очевидно е научил от добродушните клюкари Лукасови. Няма да те измъчвам — ще прескоча тази част. Онова, което те засяга, е следното; „След като Ви поднесох моите и на съпругата ми искрени поздравления за това щастливо събитие, позволете да намекна накратко за друго подобно, за което ни предупредиха пак от същия източник. Както изглежда, след

по-голямата си сестра и дъщеря Ви Елизабет няма дълго да носи презимето Бенит, а избраникът на съдбата ѝ може да бъде преценен като един от най-знатните хора в нашата страна.“

Не, Лизи, никога няма да се сетиш кого има пред вид! „Този млад джентълмен е особено облагодетелствуван с всичко, каквото може да пожелае сърцето на един смъртен — голямо богатство, благороден произход и знатни връзки. И въпреки тези примамки позволете да предупредя братовчедката Елизабет и Вас самия какви злини можете да си навлечете, ако необмислено приемете предложението на този джентълмен, от което естествено ще сте готови да се възползвате незабавно.“

Е, Лизи, досещаш ли се кой е този джентълмен? Ето сега ще разбереш.

„Основанията ми да Ви предупредя са следните. Имаме причини да мислим, че леля му, лейди Катрин де Бърг, не е благосклонна към този съюз.“

Разбра ли, кандидатът ти бил мистър *Дарси*! Хайде, Лизи, признай, че се изненада. Мисля, че нито той, нито Лукасови, никой не може да измисли име от кръга на познатите ни, по-невероятно от това! Мистър Дарси, за когото няма жена без недостатък и който сигурно нито веднъж не те е погледнал! Не, това е прекрасно!

Елизабет се помъчи да се разсмее заедно с баща си, но едва успя да се усмихне. Остроумието му този път я засегна дълбоко.

— Не ти ли е смешно?

— О! Да. Чети по-нататък.

— „Снощи, когато споменах на нейно благородие за този предстоящ съюз, тя начаса, с присъщото ѝ благоволение, изрази отношението си по въпроса; тогава стана ясно, че поради многобройни възражения срещу семейството на моята братовчедка лейди Катрин никога няма да даде съгласие за този, както го нарече, срамен брак. Сметнах за свой дълг час по-скоро да уведомя братовчедка си, защото тя и нейният възлюбен трябва да са предупредени и да не встъпват необмислено в един брак, пред който са изправени такива сериозни пречки.“ Мистър Колинс казва още и това: „Драго ми е, че неприятната история с братовчедката Лидия се е уредила така благоприятно и съжелявам, че съжителството им преди брака се разчу нашироко. Но не бива да пренебрегвам отговорностите на духовния сан, нито ще се

въздържа да изразя удивлението, което изпитах, като научих, че сте приели младата двойка в дома си веднага след бракосъчетанието. Това е поощряване на греха; и ако аз бях енорийският пастор на Лонгборн, решително щях да се противопоставя. Като християнин можете да им простите, но трябваше завинаги да се откажете от тях и да забраните да ги споменават.“ Виж го ти как си представлявал християнското опрощение! По-нататък разправя за особеното положение на милата си Шарлот и за очакваната от тях нова маслиненна клонка. Лизи, на теб май не ти се видя смешно. Не се превземай и не обръщай внимание на тия глупости. Човек живее, за да го одумват съседите и да им се присмива на свой ред — не е ли така?

— О! — възкликна Елизабет. — Разбира се, че ми е смешно. Но колко е странно!

— Именно — и това е най-смешното. Да бяха назовали всеки друг, щеше да е без значение; но неговото *пълно* безразличие и *твоята* дълбока антипатия — каква забавна небивалица! Колкото и да мразя да пиша, за нищо на света не прекъсвам кореспонденцията с мистър Колинс. Писмата му ме карат да го предпочитам дори пред Уикъм, колкото и да се възхищавам от наглостта и лицемерието на моя зет. Кажете ми, Лизи, какво ти каза лейди Катрин за тази работа? За да ти заяви, че не е съгласна — за това ли дойде тук?

Елизабет само се засмя; но той я бе запитал, без нищо да подозира, и не настоя за отговор. Никога досега Елизабет не бе прикривала чувствата си с такава мъка. Трябваше да се смее, а й се искаше да плаче. С думите за безразличието на Дарси баща й я беше покрусил; тя се удивляваше на неговата непроницателност, но се и питаше дали наистина е сляп, или пък тя си въобразява повече, отколкото трябва.

ГЛАВА ПЕТДЕСЕТ И ОСМА

Вместо да получи онова извинително писмо от приятеля си, както Елизабет се боеше, мистър Бингли доведе Дарси в Лонгборн няколко дни след посещениято на лейди Катрин. Появиха се сутринта; и преди още мисис Бенит да му е разправила за срещата им с леля му, нещо, от което дъщеря ѝ с право се страхуваше, Бингли, който желаше да се усамоти с Джейн, предложи да се поразходят. Съгласиха се. Мисис Бенит не обичаше да излиза, Мери нямаше време за губене, затова тръгнаха петимата. Бингли и Джейн пуснаха другите напред. Те вървяха бавно и Елизабет, Кити и Дарси трябваше да се развличат както могат. Разхождаха се мълчаливо; Кити бе занемяла от смущение; Елизабет събираше сили за една решителна постъпка; той вероятно се готвеше за същото.

Запътиха се към Лукасови, защото Кити искаше да се отбие при Марая; и тъй като Елизабет не желаше да разговаря пред други, щом Кити ги остави, тръгна решително редом с него и обхваната от смелост, заговори направо:

— Мистър Дарси, аз съм себелюбиво същество; за да облекча съвестта си, готова съм да ви огорча. Повече не мога да мълча — искам да ви благодаря за невиданата доброта, която проявихте към сестра ми. Откакто научих, едва се сдържах да ви изразя дълбоката си благодарност. Ако и близките ми знаеха това, не се съмнявам, че сега щях да говоря и от тяхно име.

— Съжалявам, искрено съжалявам, че са ви съобцили за нещо, което, ако е предадено невярно, сигурно ви е притеснило — отвърна Дарси, изненадан и развълнуван. — Не очаквах от мисис Гарднър да ме издаде.

— Не я корете. Безразсъдната Лидия първа ми подсказа, че имате пръст в тази история; естествено няхах мира, докато не разбере подробностите. Безкрайно много ви благодаря от името на всички нас за великодушното съчувствие, което ви е подтикнало да хвърлите

толкова усилия и да преживеете такива унижения, за да откриете къде са.

— Ако искате да ми благодарите — отвърна той, — благодарете ми от свое име. Не се опитвам да крия — единствено желанието да ви зарадвам ме подтикна да го сторя. Но близките ви не ми дължат нищо. Колкото и да ги уважавам, движеше ме само мисълта за вас.

Елизабет тъй се смути, че не намери сили да продума. След малко той продължи:

— Твърде искрена сте, за да ме заблуждавате. Ако чувствата ви са същите, каквито бяха през април, кажете ми направо. Моята любов и моите желания не са се променили, но една ваша дума ще ме накара да замълча завинаги.

Елизабет, обхваната от още по-голям смут и вълнение, сега вече и заради него, се насили да заговори; и незабавно, макар и пообъркало, му обясни, че нейните чувства са претърпели такава голяма промяна от времето, което бе споменал, че сега приема с благодарност и удоволствие неговото обяснение. Отговорът ѝ го накара да изживее радост, каквато никога до днес не бе изпитал; и той отвърна така смислено и развълнувано, както подобава само на един много влюбен мъж. Да бе събрала смелост да вдигне очи към него, Елизабет щеше да се увери, че любовната радост, озарила лицето му, го правеше още по-хубав; но макар да не можеше да го погледне, тя можеше да го слуша; и той ѝ описа чувствата си, които и изясниха какво е тя за него и ѝ разкриха, че истински и дълбоко я обича.

Движеха се напосоки. Имаха толкова много неща да обмислят, да изживеят и да си кажат, че всичко друго беше без значение. Тя узна, че за това единомислие помежду им трябва да благодарят на усърдието на леля му, която наистина го срещнала на връщане през Лондон и му разказала за посещенията си в Лонгборн и разговора с Елизабет; повторила подробно всичките ѝ думи, изтъкнала му колко е несговорчива и упорита и очаквала тези доводи да измъкнат от племенника ѝ онова обещание, което самата Елизабет бе отказала да даде. Но за беда резултатът бил обратен.

— Това ми вдъхна надежди, каквито преди не смеех да храня — каза той. — Познавам ви достатъчно и зная — ако бяхте напълно, непоколебимо уверена, че не ме искате, щяхте да го заявите на лейди Катрин искрено и открито.

Елизабет поруменя и отвърна през смях:

— Наистина чували сте ме да говоря искрено и знаете, че щях да ѝ го кажа. След като ви обидих в лицето, нищо не можеше да ме спре да ви охуля и пред роднините ви.

— Не сте казали повече от онова, което заслужавах! Обвиненията ви бяха несправедливи, подбудени от лъжливи факти, но държането ми към вас в оня момент заслужава най-жесток укор. Държах се непростимо. Спомням си за това с отвращение.

— Нека не спорим кой е по-крив за станалото през онази вечер — предложи Елизабет. — Ако се вгледаме внимателно, и двамата носим вина; но оттогава насам и двамата, струва ми се, сме станали по-сдържани.

— Не, трудно ми е да си простя. Споменът за онова, което изрекох, поведението, обноските, изразите, с които си послужих в разговора, всичко това все още, а и през изминалите месеци, ме терзае. Никога няма да забравя заслужения ви укор: „Ако се бяхте държали с мен като истински благородник...“ Така казахте. Не знаете, не можете да си представите как ме измъчиха тези думи, макар че, да си призная, мина време, докато осъзная правотата им.

— Не съм очаквала да оставят такава следа. Нямах представа, че са ви засегнали тъй дълбоко.

— Вярвам. Тогава ме мислехте лишен от всякакво чувство за приличие. Помня изражението ви, когато ми заявихте, че както и да ви отправя предложението, не ще ви склоня да приемете.

— А! Не преповтаряйте думите ми. Да забравим. От много време ме е срам да си ги спомня, вярвайте ми.

Дарси спомена писмото.

— Когато го прочетохте — след като го прочетохте, поправихте ли си поне малко мнението за мене? Повярвахте ли в онова, което пишех?

Тя разказа как ѝ е повлияло и как постепенно е отхвърлила предишните си предразсъдъци.

— Знаех, че думите ще ви причинят болка, но то бе наложително. Надявам се, че сте го изгорили. Особено се ужасявам, като си представя, че може да препрочетете началото. Припомням си изрази, от които с основание можете да ме намразите.

— Ще го изгоря, щом мислите, че може да навреди на отношението ми към вас; макар и двамата да виждаме, че съм склонна към промяна, аз все пак, струва ми се, не променям възгледите си чак толкова лесно.

— Като пишех писмото — обясни Дарси, — въобразявах си, че съм спокоен и овладян, но после разбрах колко дълбоко съм бил огорчен.

— Да, началото му е пропито с горчивина, ала не и краят. Прощалните думи са великодушни. Хайде, забравете го. Чувствата на оня, който го е писал, и на онази, която го получи, сега са толкова различни, че всички неприятни обстоятелства от онова време трябва да се забравят. Поучете се от моята философия. Да си припомним от миналото само това, което може да ни радва.

— Не вярвам в тази ваша философия. *Вашите* спомени сигурно са толкова добродетелни, че задоволството от тях се дължи не на философия, а на незнание. Но с мен не е така. С болка си припомням неща, които не могат, не бива да се отпъждат. През целия си живот, ако не в убежденията, в постъпките съм се изявявал като себично същество. В детските години ме учеха да бъда справедлив, но никой не ме научи как да се смирявам. Учеха ме на принципност, но ме оставяха да я прилагам с гордост и самонадеяност. За жалост единствен син (и в продължение на години единствено дете), аз бях глезен от родителите си, самите те добри хора (баща ми особено бе олицетворение на добросърдечие и дружелюбност), позволяваха ми, подтикваха ме, караха ме едва ли не да бъда себелюбив и надменен, да нехая за всички други освен да най-близките, да презирам останалите, по-скоро да *желая* да презирам ума и достойнствата им, да надценявам себе си. Такъв бях от осмата до двадесет и осмата си година; и такъв щях да си остана, ако не бяхте вие, скъпа, прелестна Елизабет! Колко много ви дължа! Вие ми дадохте урок, отпърво много тежък, но колко полезен! Вие ме сложихте на място. Явих се пред вас уверен, че ще ме приемете. Вие ми показахте, че всичките ми самонадеяни претенции не значат нищо за жената, която е достойна за истинска любов.

— И тогава ли решихте, че трябва да ме спечелите?

— Тогава. Представяте ли си, колко съм бил суетен? Вярвах, че търсите, че очаквате моето предложение.

— Подмамило ви е държането ми, но това е било без да искам, повярвайте. Никога не съм се стремил да ви заблуждавам — вероятно доброто ми настроение ви е подвело. Как ли сте ме ненавиждали след онази вечер!

— Да ви ненавиждам? Отначало се разгневих, но скоро гневът ми се насочи срещу самия мен.

— Страхувам се да попитам какво ли сте си казали за мен, когато се видяхме в Пембърли. Ядосахте ли се, че съм дошла?

— О, не. Само се изненадах.

— Още повече се изненадах аз, когато се отнесохте така мило с мен. Съвестта ми подсказваше, че не заслужавам внимание, и да призная, не очаквах повече от дължимото.

— *Тогав*а — призна Дарси — исках да ви покажа по най-учтивия възможен начин, че не съм злопамятен, че съм ви простил станалото; надявах се да получа опрощение, поне мъничко да ви харесам, да видите, че съм се поучил от укорите ви. Не помня кога се родиха и други желания — може би половин час, след като се видяхме.

След това ѝ разказа колко я е харесала Джорджиана и колко се разочаровала от бързото ѝ заминаване; заминаването наведе разговора на причината и тя научи, че още в странноприемницата е решил да тръгне за Лондон и да търси сестра ѝ, а сериозното му и умислено изражение при раздялата се дължало на вътрешната борба, която изживял, като си представял какво го чака.

Тя отново изказа благодарност, но темата бе мъчителна и за двамата; заговориха за друго.

Бавно извървяха няколко мили тъй улисани, че когато погледнаха часовниците си, беше време да се връщат.

„Какво ли ще стане с Бингли и Джейн?“ Този въпрос дойде, след като обсъдиха *своето бъдеще*. Дарси се радваше на годежа им; приятелят му го бе уведомил веднага.

— А вие изненадахте ли се? — запита Елизабет.

— Никак. Когато заминавах, очаквах скоро да се случи.

— Следователно разрешили сте му. Така си и помислих. — И макар той да възкликна възмутен от тази дума, стана ѝ ясно, че е било точно така.

— Вечерта, преди да тръгна за Лондон — призна той, — аз му изповядах нещо, което отдавна трябваше да му кажа. Разказах му

всичко, което бе превърнало намесата ми в неговите работи в постъпка несъстоятелна и нагла. Изненада се силно. Нищо не подозирал. Казах му освен това, че съм сбъркал, че сестра ви не е безразлична към него; и понеже веднага пролича, че и той я обича, уверен съм в тяхното щастие.

Елизабет се усмихна — колко лесно си играеше с приятеля си.

— Като му казахте, че сестра ми го обича, от лични наблюдения ли го бяхте разбрали или от моите думи през пролетта?

— От лични. Двата пъти, когато бях у вас, я наблюдавах много внимателно и се уверих, че го обича.

— И вашата увереност го накара и той веднага да повярва?

— Точно така. Бингли е непристорено скромнен. Тази стеснителност му пречеше да се довери на личната си преценка по един толкова важен въпрос, но той ми вярва, а това опростява нещата. Длъжен бях да му призная нещо, което за известно време дълбоко и основателно го огорчи. Нямах право да премълча, че миналата зима сестра ви е била три месеца в Лондон, че аз самият съм знаел и умишлено съм го скрил от него. Много се разгневи. Но гневът му се разпръсна, щом се увери, че сестра ви го обича. Сега вече наистина не ми се сърди.

Елизабет понечи да каже, че мистър Бингли е чудесен приятел; водеше се толкова лесно — бе просто безценен; но се въздържа. Спомни си, че тепърва ще трябва да го приучва да понася присмех, а още бе рано да започва. Предвкусвайки щастливия брак на Бингли, който естествено не можеше да е по-щастлив от неговия, той поддържаше разговора, докато стигнаха до вратата. В коридора се поделиха.

ГЛАВА ПЕТДЕСЕТ И ДЕВЕТА

— А, Лизи, къде се забавихте толкова? — запита я Джейн, като влезе; същият въпрос зададоха и другите, когато седнаха да обядват. Тя им отговори, че вървели напосоки, докато се загубили. Докато отговаряше, поруменя; но нито това, нито каквото било друго събуди някакво съмнение.

Следобедът премина приятно, без особени събития. Официалните годеници разговаряха и се смееха, неофициалните мълчаха. Щастието на Дарси оставаше скрито; а Елизабет, развълнувана и смутена, по-скоро знаеше, отколкото чувствуваше, че е щастлива; защото освен естественото за случая объркване, чакаха я и други бъркотии. Представяше си как ще откликнат близките ѝ, когато разберат за станалото; знаеше, че никой освен Джейн не го харесва; страхуваше се дори, че останалите толкова го ненавиждат, щото нито богатството, нито общественото му положение ще ги омилостивят.

Вечерта тя разкри сърцето си пред Джейн. Колкото и да бе доверчива, този път и Джейн не повярва.

— Шегуваш се, Лизи. Това е невъзможно! Сгодена за мистър Дарси! Не, не, не ме заблуждавай. Знаем, че е невъзможно.

— Ах, колко лошо започваме! Единствено на теб разчитам; щом и ти не ми вярваш, никой няма да ме разбере. Да, така е, говоря ти сериозно. Той още ме обича и ние се сгодихме.

Джейн я погледна с недоверие.

— О, Лизи! Не е възможно. Нали знам как го ненавиждаш!

— Нищо не знаеш. *Това* го забрави. Може би не всякога съм го обичала тъй силно, както сега. Но в случаи като този добрата памет само наврежда. Сега и аз си го припомням за последен път.

Джейн я гледаше поразена. Елизабет отново и вече много сериозно я увери, че е така.

— Небеса! Нима е възможно? Вече ти вярвам! — възкликна Джейн. — Мила, миличка Лизи, честито — но ти сигурна ли си? Извинявай за въпроса... сигурна ли си, че ще си щастлива с него?

— Напълно. Вече сме се разбрали, ще бъдем най-щастливата двойка на този свят. Кажете, Джейн, радваш ли се? Драго ли ти е да имаш такъв зет?

— Да, много. Нищо не може да зарадва Бингли и мен повече от това. А ние го смятахме, мислехме го за невъзможно. Но ти наистина ли го обичаш? О, Лизи! Не се омъжвай, ако ще е без любов. Съвсем сигурна ли си, че чувствуваш каквото трябва?

— О, да! Ще разбереш, че е дори повече, отколкото трябва, когато ти разкажа всичко.

— Какво?

— Ами, ще ти призная, че го обичам повече, отколкото обичам Бингли. Май ще ми се разсърдиш.

— О, мила сестро, хайде, не се шегувай. Да говорим сериозно. Разкажи всичко, каквото трябва да знам, не се бави. Казвай, откога го обичаш?

— Стана толкова постепенно, че и аз не знам откога. Струва ми се, от мига, когато видях прекрасното имение Пембърли.

Повторната молба да бъде по-сериозна даде резултат; искрените ѝ уверения, че го обича, накрая убедиха Джейн. Щом повярва в това, Джейн се успокои.

— Наистина съм щастлива — заяви тя, — защото и ти ще си щастлива като мене. Открай време го ценя. Готова бях да го уважавам дори само заради любовта му към теб; но сега, като приятел на Бингли и твой съпруг, след Бингли и теб най-много ще обичам него. Ах, Лизи, но колко си била лукава, колко прикрита си била пред мен. Нищо не ми разказа за Пембърли и Ламбтън! От друг, а не от тебе зная за всичко там.

Елизабет ѝ обясни защо е премълчала. Не искала да споменава Бингли; а обърканите ѝ чувства я карали да не изрича и името на приятеля му. Не скри от нея и участието му в брака на Лидия. Вече всичко бе явно и те приказваха до сутринта.

— Божичко! — възкликна на другата сутрин мисис Бенит, застанала до прозореца. — Този неприятен мистър Дарси пак се мъкне насам с милия Бингли! Защо ни досажда непрекъснато? Защо не вземе да отиде на лов или където ще, защо не ни оставя насаме с него? Сега какво ще го правим? Лизи, пак трябва да отидете на разходка, да не сте пречка на Бингли.

Това предложение накара Елизабет да се усмихне; но наистина се ядоса на майка си, че го нарича все така.

Щом влязоха, Бингли я изгледа тъй многозначително и толкова сърдечно се ръкува, че очевидно вече знаеше; а след малко високо запита:

— Мистър Бенит, няма ли тук наоколо и други ливади, та Лизи и днес да се загуби някъде?

— Предлагам на мистър Дарси, на Лизи и на Кити да се поразходят до Оукъм Маунт — обади се мисис Бенит. — Дотам има доста път, а мистър Дарси не е видял хубавата гледка.

— На другите може и да им хареса, но за Кити ми се вижда далеч — намеси се Бингли. — Нали, Кити?

Кити призна, че предпочитала да си остане в къщи, Дарси поиска да види пейзажа и Елизабет склони. Като се качваше нагоре да се приготви, мисис Бенит тръгна след нея и каза:

— Извинявай, че те караме да излизаш сама с този неприятен човек, Лизи. Но знам, че не се сърдиш; правим го за доброто на Джейн; с него няма какво да си кажеш, вярно е, затова не се насилвай.

По време на разходката решиха следобеда да поискат съгласието на мистър Бенит. Елизабет се нагърби да каже на майка си. Питаше се как ли ще го приеме; съмняваше се, че и богатството, и величието му ще ѝ повлияят да надвие неприязънта към този човек. Но все едно дали бурно щеше да се възпротиви на този брак, или пък щеше бурно да го одобри — и в двата случая нямаше да се държи както трябва; не ѝ се искаше Дарси да стане свидетел нито на радостните изблици, нито на бурното ѝ неодобрение.

Следобед, когато мистър Бенит се оттегли в библиотеката, Дарси и той стана и тръгна след него; обхвана я силно вълнение. Знаеше, че баща ѝ няма да откаже, но щеше да се разтревожи, а че причина за това бе *тя*, че тъкмо любимата дъщеря му създава такава тревога, че го изпълва с боязън и съжаление със своя избор, я довеждаше до отчаяние и тя остана в унило очакване; но когато Дарси се върна и я погледна усмихнато, поуспокои се. След малко той пристъпи към масата, край която седяха с Кити, престори се, че разглежда ръкоделието ѝ, наведе се и прошепна:

— Идете при баща си, чака ви в библиотеката. Тя избърза нататък.

Баща ѝ сновеше из стаята, умислен и разтревожен.

— Лизи — каза ѝ той. — Какво си намислила? Полудяла ли си, та искаш да се омъжиш за този човек? Нали не можеше да го понасяш?

Как съжаляваше сега, че не е била по-сдържана, че не е мерила думите си! Можеше да си спести тези обяснения и уверения, които толкова я притесниха; но нямаше друг изход и тя го увери смутено, че е увлечена по мистър Дарси.

— С други думи, решила си да го вземеш. Богат е наистина, ще имаш по-хубави дрехи, по-скъпи карети от Джейн. Но това стига ли да си щастлива?

— Имаш ли други възражения освен предположението, че не го обичам?

— Не, никакви. Знаем го, че е горд, неприятен човек; но то е без значение, ако наистина го харесваш.

— Да, наистина го харесвам — отвърна *тя* просълзена, — обичам го. Той е горд, но не е горделив. Много е дружелюбен. Ти изобщо не го познаваш; затова те моля, не ме огорчавай, не говори така за него.

— Лизи — отвърна баща ѝ, — аз вече му дадох съгласието си. В същност той е такъв, че не смея да му откажа нищо, което благоволи да пожелае. И все пак, помисли си. Познавам те, ти ще бъдеш нещастна, ще се презираш, ако истински не обичаш съпруга си; ако не му се възхищаваш. Живият ти нрав ще страда в един неравен брак. Ще се чувствуваш опозорена и смазана. Дете мое, не искам да знам, че живееш с мъж, когото не уважаваш. Не знаеш какво те очаква.

Развълнувана дълбоко, Елизабет искрено и убедително го увери в обратното; накрая, след като пак му обясни, че мистър Дарси е единственият, когото тя обича, като му разказа как постепенно се е научила да го цени, като изрази дълбоката си увереност, че и той не я е обикнал от пръв поглед, а я е залюбил въпреки всички препятствия, като изреди всичките му достойнства, разпръсна недоверието му и той ѝ повярва.

— Добре тогава, мила — въздъхна мистър Бенит, когато тя млъкна, — нямам какво повече да ти кажа. Щом е тъй, той те заслужава. Не бих те дал на недостоен човек.

За да го смили докрай, тя му разкри великодушната постъпка на Дарси спрямо Лидия. Той я изслуша удивено.

— Днеска е ден на чудесата! Значи, Дарси е свършил всичко; уредил брака, дал парите, платил му дълговете, купил му военния чин! Толкова по-добре. Колко грижи и средства ми спестява. Ако го беше сторил чичо ти, дължен бях, трябваше да му се изплатя; а тези млади влюбени сами оправят всичко. Утре ще му предложи да се разплатим; той ще кипне, ще се кълне, че те обича, и с това ще се свърши.

После си спомни колко се бе смутила тя от писмото на мистър Колинс; поприсмя ѝ се и накрая я освободи; но преди да е излязла от стаята, подвикна:

— Ако са дошли кандидати за Мери или Кити, прати ми ги, тъкмо съм свободен!

Голям товар падна от плещите на Елизабет; и като постоя половин час в стаята си, за да се успокои, отиде при другите, напълно овладяна. Рано бе още да отпусне сърцето си, но следобедът мина спокойно; вече нямаше от какво да се бои, а след време щеше да се развесели и да свикне с промяната.

Вечерта, когато майка ѝ се прибра в стаята си, тя отиде при нея и ѝ съобщи голямата вест. Въздействието беше необичайно; като я чу, мисис Бенит се вцепени и не можа да каже нито дума. Доста време мина, докато проумее новината, макар да бе склонна да вярва всяко нещо, благоприятно за близките ѝ, и да приема всеки поклонник на дъщерите си. Накрая започна да се съвзема, да се върти на стола, да става, да сяда, да се чуди и да се благославя.

— Небеса! Бог да ме благослови! Гледай ти! Невероятно! Мистър Дарси! Не може да бъде! Кажу ми, истина ли е? О! Сладката ми Лизи! Знатна и богата! Колко джебни пари, какви бижута, какви карети ще притежаваш! Джейн е бедна пред теб — направо бедна. Колко се радвам, колко съм щастлива. Такъв очарователен човек! Толкова, красив! Толкова строен! О, миличка Лизи! Моля ти се, прости, че досега не го харесвах. Дано не ми се сърди. Милата, милата Лизи. Къща в Лондон! Всичко най-прекрасно! Три омъжени дъщери! Десет хиляди годишно! О, господи! Какво ще стане с мене. Ще се побъркам!

И това стигаше да се разбере, че няма нищо против; и Елизабет, доволна, че никой друг не е станал свидетел на този възторг, след малко също се прибра. Но едва влязла в стаята си, майка ѝ я последва:

— Мило дете — възкликна тя, — само за това мисля! Десет хиляди годишно, а може и повече! Направо е невероятно! И със

специално разрешение на архиепископа. Трябва, и непременно ще се венчае със специално разрешение. Но, миличка моя, кажи ми какво е любимото ястие на мистър Дарси, да му го приготвим за утре.

Това вече бе лошо знамение за поведението на майка ѝ в следващия ден: и Елизабет осъзна, че колкото да бе уверена в искрената му любов и колкото да бе спокойна за одобрението на близките си, нещо не достигаше. Но на другия ден всичко мина по-добре, отколкото очакваше; защото мисис Бенит бе толкова стъписана пред бъдещия си зет, че не смееше да го заговори, само бдеше да не му липсва нищо и изразяваше съгласие с всяка негова дума.

Елизабет се зарадва, като видя как баща ѝ полага усилия да го опознае; не мина много, и мистър Бенит я увери, че все повече го харесва.

— Много одобрявам и тримата си зетьове — заяви той. — Струва ми се, че най-много ми е присърце Уикъм; но и *твоят* съпруг ще започне да ми харесва като мъжа на Джейн.

ГЛАВА ШЕСТДЕСЕТА

Елизабет скоро си възвърна жизнерадостното настроение и пожела мистър Дарси да ѝ обясни как точно се е влюбил в нея.

— Как започна това? — запита го тя. — Не се и съмнявам, че като си започнал, после бързо си се влюбил; но как стана тъй, че да ме забележиш?

— Не зная нито часа, нито мястото, нито погледа, нито думите, с които е започнало. Толкова отдавна беше. Вече се бях влюбил, преди да осъзная, че съм започнал да се влюбвам.

— На хубостта ми устоя още в самото начало, що се отнася до обноските ми — държах се с тебе едва ли не неприязнено и заговорех ли ти, все исках да те уязвя. Бъди искрен; дали не си ме залюбил заради моето безочие?

— Залюбих те заради живия ти ум.

Не бой се, наречи го направо безочие. Точно това беше. Истината е, че си бил преситен от учтивости, от нископоклонничество, от официалности. Омръзнали са ти били жените, които говорят, които се гласят и мислят само как да ти се харесат. Предизвикала съм те, обърнала съм ти внимание само защото съм различна от тях. Ако не беше толкова добродушен, щеше да ме намразиш; но колкото и да се мъчеше да се прикриеш, в чувствата си ти остана докрай благороден и справедлив; а в сърцето си истински презираш ония, които тъй усърдно те ласкаят. Ето, виждаш ли, спестих ти труда сам да ми обясняваш; и да ти призная, като обмислям всичко, смятам, че съм казала истината. Защото ти не познаваше ни едно мое достойнство — *но* кой мисли за това, когато се влюбва?

— А грижите ти за Джейн, докато боледуваше в Недърфийлд, това малко достойнство ли е?

— Милата Джейн! Кой не би сторил същото за нея? Но ти го приеми за качество. Всички мои качества са под твоя закрила, затова не се стеснявай да ги преувеличаваш; в замяна аз пък ще имам грижата да те дразня и да се карам с тебе непрестанно; и ще започна веднага,

като те запitam защo трябваше толкова да чакаш, преди да заговориш? Защо странеше от мен първия път, когато дойде, и после — като обядва у нас? Защо особено когато дойде сам, се държа така, сякаш не ме забелязваше?

— Защото ти беше сериозна и мълчалива и с нищо не ме поощри.

— Аз бях смутена.

— Също и аз.

— Можеше да поговориш малко повече с мен, когато дойде на обяд.

— Това е по силите на човек, който не е толкова влюбен.

— Каква беда, че отговорът ти е толкова убедителен, и аз така се убедих, че го приемам! Но се питам докога щеше да мълчиш, ако бях те чакала. Питам се, кога щеше да проговориш, ако не те бях подтикнала аз! Решението ми да ти благодаря за добрината към Лидия даде чудесен плод. Даже, струва ми се, прекалено чудесен; защото: къде отива поуката, щом радостите ни идват от нарушеното обещание? Бях обещала да не се издавам, че зная. Това на нищо не прилича.

— Не, не се отчайвай. Поуката е точно такава, каквато трябва да е. Неоправданите усилия на лейди Катрин да ни раздели станаха причина да сложа край на колебанието. Не дължа сегашното си щастие на непреодолимото ти желание да ми изкажеш благодарността си. Нямах никакво намерение да чакам. Разказът на леля ми ме изпълни с надежда и реших, без да губя време, всичко да разбера.

— Лейди Катрин се оказа много полезна, а това ще я зарадва, защото тя обича да е полезна. И все пак кажи ми, защо дойде в Недърфийлд? Не ми се вярва да е само за да се появиш в Лонгборн и да се държиш смутено. Или си имал нещо по-сериозно пред вид?

— Скритата причина беше да видя *тебе* и да преценя — мога ли да те накарам да ме обикнеш. А явната или поне онази, която изтъкнах пред самия себе си, беше, да видя дали сестра ти все още милее за Бингли и ако е така, да му направя признанието, което вече му направих.

— А ще намериш ли някога смелост да съобщиш на лейди Катрин какво я очаква?

— Нуждая се по-скоро от време, отколкото от смелост, Елизабет. Но трябва да го направя и ако ми дадеш лист, ще го сторя веднага.

— А пък ако и аз нямах да пиша писмо, щях да седна до теб и да се възхищавам на равния ти почерк както правеше на времето друга млада дама. Но и аз имам леля, която не бива повече да пренебрегвам.

От нежелание да си признае колко са надценили близостта ѝ с мистър Дарси, Елизабет изобщо не бе отговорила на дългото писмо на мисис Гарднър, но сега, когато имаше да ѝ съобщи нещо, което знаеше, че ще я зарадва, изпита срам, че е лишила чичо си и леля си от тридневно щастие; и незабавно написа следното:

По-отдавна трябваше да ти благодаря, мила лельо, за дългото, мило, задоволително обяснение на подробностите; но право да си кажа, поразсърдих ти се и затова не писах. Ти предполагаше повече, отколкото имаше за вярване. Сега обаче можеш да си мислиш каквото пожелаеш; дай воля на мечтите, пусни въображението да лети, накъдето го поведе онова, което стана, защото няма много да сгресиш, ако сметнеш, че вече съм почти омъжена. Пиши ми скоро и го възхвалявай повече, отколкото в последното писмо. Благодаря ти, благодаря ти безкрайно, че не отидохме до Езерната област. Каква глупачка съм била да искам, това! Идеята ти за файтона с две понита е великолепна. Всеки ден ще обикаляме парка. Аз съм най-щастливото същество на света. Може и други да са го казвали преди мен, но не със същото основание. По-щастлива съм дори от Джейн; тя само се усмихва, аз се смея с глас. Мистър Дарси ви изпраща остатъка от обичта, която може да задели от любовта си към мен. Очакваме ви в Пембърли за Коледа. Твоя, и пр. и пр.

Писмото на мистър Дарси до лейди Катрин беше по-различно; а още по-друго бе онова, което мистър Бенит изпрати на мистър Колинс в отговор на неговото.

Уважаеми господине,

Още веднъж ще Ви обезпокоя с молба да ме поздравите. Елизабет скоро ще бъде съпруга на мистър Дарси. Сторете всичко по силите си да утешите лейди Катрин. Но ако бях на Ваше място, бих взел страната на племенника. Той има повече да даде.

Искрено ваш, и пр. и пр...

Поздравленията, отправени от мис Бингли до брат ѝ за предстоящия му брак бяха колкото превзети, толкова и неискрени. Писа дори и на Джейн да изрази радостта си и да потвърди предишните си чувства на симпатия. Джейн не се подлъга, но се трогна; и колкото да не ѝ вярваше, отговори ѝ много по-сърдечно, отколкото съзнаваше, че тя заслужава.

Радостта на мис Дарси от същата вест бе искрена като радостта, с която брат ѝ я бе съобщил. Четирите страници на писмото ѝ едва стигаха да изрази възторга си и сърдечното си желание да бъде обичана от своята снаха.

Преди да се получи отговор от мистър Колинс, както и поздравително писмо от жена му до Елизабет, в Лонгборн се чу, че Колинсови са пристигнали в Лукас Лодж. Причината скоро се изясни. Лейди Катрин толкова се разгневила от съобщението на племенника си, че Шарлот, искрено зарадвана от предстоящия брак, побързала да се махне оттам, докато бурята премине. В момент като този, завръщането на приятелката ѝ зарадва Елизабет, макар понякога, докато бяха заедно, да си казваше, че това удоволствие се плаща твърде скъпо — мистър Дарси бе постоянна жертва на перченето и подлизурството на нейния съпруг. Но той го изтърпяваше с възхитително спокойствие. Намери сили да изслуша дори и сър Уилям Лукас, когато оня му заяви, че бил отнесъл най-сияйното украшение на графството, и изрази надежда всички вкупом да се срещат по-често в кралския дворец. Вдигна учудено вежди едва след като сър Уилям си отиде.

Простотията на мисис Филипс бе може би най-тежкото изпитание на търпението му; и макар мисис Филипс като сестра си да се стъписваше пред него дотолкова, че се сдържаше повече, отколкото пред добродушния Бингли, намереше ли сили да се обади, винаги

казваше нещо непристойно. Страхопочитанието пред него не бе в състояние да я направи по-изискана в облеклото. Елизабет правеше всичко да го предпазва и от двете, стараяше се да е по-често насаме с него или с онези от близките им, с които разговаряха без притеснение; всичко това помрачи донякъде дните до сватбата, но те гледаха с надежда в бъдещето; тя с удоволствие очакваше деня, когато щяха да напуснат това не особено приятно и за двамата общество и да се намерят сред приятната и изискана среда на новото ѝ семейство в Пембърли.

ГЛАВА ШЕСТДЕСЕТ И ПЪРВА

Щастлив за майчинските ѝ чувства бе оня ден, в който мисис Бенит се раздели с двете си по-големи дъщери. Можем да си представим гордостта, с която след това посещаваше мисис Бингли и приказваше за мисис Дарен. За радост на близките ѝ би ми се искало да кажа, че осъществяването на съкровено то ѝ желание да омъжи сполучливо толкова много дъщери тъй я е облагородило, че се е превърнала в разумна, дружелюбна, интелигентна жена до края на живота си; но може би за съпруга ѝ беше по-добре, че си бе все тъй нервна и безкрайно глупава — той, струва ми се, трудно щеше да понесе подобно необичайно семейно щастие.

Мистър Бингли и Джейн живяха в Недърфийлд само една година. Тази близост с майка ѝ и Меритън не бяха по силите дори за *неговия* приветлив характер, нито за *нейното* любещо сърце. Накрая се осъществи лелеяната мечта на сестрите му; той купи имение в графство, съседно на Дарбишър, и Джейн и Елизабет към всички други източници на щастие прибавиха и близкото съседство от тридесетина мили.

Кити бе особено облагодетелствуванa и гостуваше почти непрестанно на някоя от по-големите си сестри. В това по-културно общество тя видимо се промени. По нрав бе по-смирена от Лидия, а и отделена от нейното влияние, под грижите на сестрите си стана по-уравновесена, по-начетена и по-интересна. Не ѝ позволяваха да общува с Лидия и макар че мисис Уикъм непрестанно я канеше да ѝ гостува и обещавахе да я води по балове и да я представя на млади мъже, баща ѝ нито веднъж не ѝ разреши.

В къщи остана само Мери; а тъй като мисис Бенит не можеше да търпи самотата, Мери стоеше сега повече с нея и нямаше време да се доусъвършенствува. Принуждаваше се да излиза в обществото, но не се отказа да извлича поуците от всяко сутришно посещение; и тъй като ги нямаше сестрите ѝ, с чиято хубост да я сравняват, баща ѝ смяташе, че не ѝ е неприятно.

Уикъм и Лидия не се промениха от женитбата па сестрите ѝ. Той философски се примири, че Елизабет ще узнае докрай всичко за неговата неблагодарност и неискреност; но не загуби надежда, че Дарси може би все пак ще склони да му помогне материално. Поздравителното писмо, което Елизабет получи от Лидия, ѝ разкри, че ако не той, то съпругата му лелее подобни мечти. Писмото бе следното:

Милинка Лизи,

Желая ти радост. Ако изпитваш към мистър Дарси дори половината любов, която аз изпитвам към моя мил Уикъм, значи си много щастлива. Приятно ми е, че си толкова богата, и затова, когато нямаш какво друго да правиш, спомни си за нас. Зная, че Уикъм би желал да заеме някаква служба в двореца, а ми се струва, че няма да ни стигнат средства да живеем без чужда помощ. Няма значение каква ще е службата, стига да носи три-четиристотин лири годишно; но ако смяташ, че не е удобно, не споменавай за това на мистър Дарси.

Твоя и т.н.

И понеже Елизабет сметна, че не е удобно, постара се в отговора да сложи край на подобни искания и надежди. Но всякога, когато успяваше да отдели от личните си средства, изпращаше им по нещо. Открай време ѝ беше ясно, че с техния доход и с присъщото им безгрижие за бъдещето парите никога не им стигат; затова, щом се местеха от един град в друг, те се обръщаха към нея или към Джейн с молба да им помогнат да изплатят задълженията си. Дори след свършването на войната^[1], когато се установиха в постоянно жилище, продължиха да живеят все тъй неспокойно. Непрестанно се местеха в нови, по-евтини квартири и продължаваха да харчат повече, отколкото печелеха. Тя скоро му стана безразлична; нейната любов се оказа малко по-трайна; но въпреки че беше млада и много несдържана, съумяваше да запази достойнството си на омъжена жена.

Дарси не пожела да приеме Уикъм в Пембърли, но заради Елизабет помогна му да се установи. Лидия бе честа гостенка в

имението, идваше всякога, когато съпругът ѝ отиваше да се развлича в Лондон или в курорта Бат; а у Бинглиеви прекарваха толкова дълго, че дори търпеливия Бингли не издържаше и стигаше дотам да *спомене*, че е време да им се намекне да си вървят.

Мис Бингли бе дълбоко уязвена от брака на Дарси; но реши, че е по-добре да не си затваря вратите на Пембърли, и се примири; все тъй се възхищаваше от Джорджиана, продължаваше да ухажва Дарси и се опитваше да бъде мила дори с Елизабет.

Джорджиана се установи в Пембърли; надеждата на Дарси, че двете ще се харесат, се осъществи. Обикнаха се много. Джорджиана се възхищаваше от Елизабет; макар в началото да слушаше изумена, дори уплашена как открито, живо разговаря снаха ѝ с нейния брат. Той, който всяваше у нея такова уважение, че то понякога затъмняваше сестринската ѝ любов, сега бе прицел на мил присмех. И тя научи нещо, което не знаеше доскоро. Под влиянието на Елизабет започна да разбира, че съпругата може да се държи със съпруга си с такава свобода, каквато братът не би позволил на една сестра, десет години по-малка от него.

Негодуванието на лейди Катрин от брака на племенника ѝ бе неописуемо; тя даде воля на искреността си в отговора на писмото, с което ѝ бе съобщил за това, и си послужи с такива оскърбителни думи по адрес на Елизабет, че за известно време скъсаха всякакви връзки. Но накрая, увещан от Елизабет, той се опита да забрави обидата и пожела да се сдобрят; леля му продължи да упорствува още малко, а после се смили — или от обич към него, или от любопитството да види как се държи съпругата му; и благоволи да ги посети в Пембърли въпреки помията, разливана под дърветата на парка не само от присъствието на такава господарка, но и от посещенията на презрените ѝ лондонски роднини.

С Гарднърови ги свързваше близка дружба. Дарси, а и Елизабет ги обичаха от сърце; и двамата изпитваха дълбока благодарност към ония, които я доведоха в Дарбишър и станаха причина те да се съберат.

[1] Авторката вероятно има пред вид мирния договор в Амиен от 1804 г. — Б. пр. ↑

ВИРДЖИНИЯ УЛФ ДЖЕЙН ОСТИН 1775–1817

Ако мис Касандра Остин беше довела решението си докрай, днес за Джейн Остин щяхме да гадаем единствено от нейните романи. Само на по-голямата си сестра тя пише откровено; само с нея споделя съкровените си надежди и ако мълвата не лъже — дълбокото си разочарование от любовта; ала когато Касандра Остин започва да старее, а славата на Джейн започва да расте, уплашена, че вероятно ще дойде време, когато чуждите ще тръгнат да злословят, а критиците — да преиначават, тя с болка на сърцето изгаря всички по-съдържателни писма и оставя единствено онези, които според нея не представляват интерес.

И тъй, каквото знаем за Джейн Остин, знаем го от одумки, от няколко нейни писма и от романите ѝ. Що се отнася до хорските одумки, всяка клюка, надживяла своето време, крие истина; разлици ли се по-внимателно, и тя помага. Ето — Джейн „никак не е хубава и е много затворена, сякаш не е на дванайсет години... Джейн е капризна и предвзета“, казва малката Филадельфия Остин за братовчедка си. Мисис Митфърд, която знае Остинови от момиченца, описва Джейн като „най-прелестната, глупавичка, предвзета пеперудка, литнала на лов за съпруг“. А неизвестната приятелка на мисис Митфърд се „вижда често с нея (и) казва, че се е превърнала във върлинеста, педантична, мълчалива стара мома, безлична като ръжен, като параван пред огнище; и чак когато «Гордост и предразсъдъци»^[1] показва какъв безценен камък се крие в тази заключена желязна каса, едва тогава я забелязаха... Сега вече нещата се промениха, продължава тази мила дама: — Тя си е все същият ръжен — но ръжен, от който всички се боят... Такава остроумна, проникателна жена, която само наблюдава, без да каже нито дума, е нещо ужасно!“ От нейна страна имаме показанията на самите Остинови, род, който ненавижда

самохвалството; но дори и те признават, че братята ѝ „много я обичаха, гордееха се с нея. Ценяха я заради дарбата, добродетелите, милите ѝ обноски и когато вече не беше сред тях, всеки търсеше да открие в дъщерята или в племенницата прилика с милата им Джейн, на която не можеше да има равна“. Очарователна и суха, обичана от своите и всяваща боязън у непознатите, хаплива и нежна — тези противоречия не са несъвместими и разлистим ли романите ѝ, в тях ще намерим същите сложни характери, описани от авторката.

Това затворено момиченце, капризно и предвзето, което според Филадельфия не прилича на дванайсетгодишно, скоро ще стане авторка на един удивителен и зрял разказ — „Любов и приятелство“, писан, колкото да е невероятно, когато е била петнайсетгодишна. Съчинен е очевидно за развлечение в учебните часове; един от разказите в същата книжка е посветен, с насмешлива почтителност, на собствения ѝ брат; друг^[2] е илюстриран прилежно с акварелни портрети от сестра ѝ. Това са, види се, семейни шеги; сатирично ужилване, което буди смях, защото всички деца на Остинови обичат да се присмиват на изисканите дами, които „въздишат и губят сваят на дивана“.

Как ли са се смели братята и сестрите, докато Джейн им е четяла на глас последната си творба за предвземките, ненавиждани от всички тях. „Умирам мъченица от мъка по любимия Огъстъс. Съдбоносен припадък ми струва животът. Пази се от припадъци, скъпа ми Лора... Бесней колкото щеш, но не загубвай сваят...“ И продължава нататък, пише по-бързо, отколкото красиво, за да навърже невероятните преживелици на Лора и Софая, на Филандър и Гъставъс, на джентълмена, който през ден кара пощенската кола между Единбург и Стърлинг, разказва за кражбата на съкровището, скрито в чекмеджето на масата, за изгладнели майки и синове — злодеи като Макбет, Слушателите вероятно са се заливали от смях. Но ние разбираме, че това петнайсетгодишно момиче, смълчано в ъгъла на всекидневната, пише не за да размива брат си и сестрите, нито пък за домашно развлечение. То пише за всички, за никого, за нашето време, за своите съвременници; с други думи, дори на тази ранна възраст, Джейн Остин вече пише. То се чувства в ритъма, в съвършенството, в саркастичните изречения. „Тя беше добродушно, възпитано и мило момиче; в нея нямаше нищо лошо — беше напълно достойна за презрение.“ Такова изречение надживява повода, по който е съчинено.

Живост, лекота, остроумие, блясък въпреки незначителния сюжет — всичко това е а разказа „Любов и приятелство“; но какъв е тоя звук, който се носи най-отгоре, който кънти ясно и пронизително от всяка страница на книгата? Това е смехът. Спотаено в своя ъгъл, петнайсетгодишното момиче се присмива на света. Петнайсетгодишните момиченца се смеят непрестанно. Кискат се, когато мистър Бини посяга към солницата вместо към захарта. Едва не умират от смях, когато старата мисис Томкинс сядя връз котката. Минута по-късно се обливат в сълзи. Все още не са се изкачили до наблюдателната кула, откъдето се вижда, че в човешката природа се крие нещо, което вечно ще буди смях, че има черти и у жените, и у мъжете, които са несекващ източник на присмех. Още не знаят, че язвителната лейди Гревил и бедната Марая, която бива уязвена, са неизменните персонажи на всеки бал. Джейн Остин го знае от рождение. Някоя от орисниците, които чакат край бебешките люлки, е прехвърчала с нея над света в мига на раждането й. Когато я връща обратно, Джейн вече знае не само как изглежда този свят, но е избрала и своето царство. Дала е дума — стане ли негова повелителка, към нищо друго няма да посяга. И едва петнайсетгодишна, тя храни много малко илюзии за другите и никакви — за себе си. Каквото да напише, то е завършено, насочено, определено в отношението си не към енорията, а към света. Тя е безпристрастна, недосегаема. Когато писателката Джейн Остин предава (това е най-забележителният скеч в тази книга) разговора на лейди Гревил, не долавяме нито следа от гняв за присмеха, с който пасторската дъщеря Джейн Остин на времето е била уязвена, Погледът й е насочен направо в целта и ние знаем точно в коя черта на човешкия характер се прицелва. Знаем го, защото Джейн Остин стои на думата си; и не прекрачва границата. Никога, дори в емоционалната петнайсетгодишна възраст, тя не крие лице от срам, не зачерква сарказъма, обзета от състрадание, не раздува очертанята в пристъп на сантиментален възторг. Състрадания и възторзи, сякаш е казала, посочвайки с острото си перо, остават там; и ясно очертава граничното поле. Не отрича — има и луни, и планини, и замъци, но те са отвъд. Написала е дори една рицарска история. За Мария Стюарт, шотландската кралица. Възхищавала сее от нея. „Една от най-възхитителните личности на света — така я назовава, — омайваща принцеса; единственият й приятел на времето е бил херцог Норфък,

единствените ѝ приятели сега са мистър Уитакър, мисис Лъфрой, мисис Найд и аз.“ С тези думи тя много точно обяснява пристрастието си я завършва с присмех. Забавно е да си припомним колко по-различно са писали младите сестри Бронте в техния северен пасторски дом за Уелингтънския херцог.

Предвзетото момиченце пораства. Превръща се в „най-прелестната, глупавичка, предвзета пеперудка, литнала на лов за съпруг“, каквато мисис Митфърд познава, и между другото, в авторка на един роман, наречен „Гордост и предразсъдъци“, който пише скришом зад една скърцаща врата и който дълги години лежи непубликуван. Скоро след това, както изглежда, започва друг роман — „Уотсънови“^[3], но кой знае защо, не остава доволна и го изоставя. Несполучливите творби на големия писател представляват интерес, защото са най-вярната критика на шедьоврите му. В тях затрудненията на автора проличават много по-ярко, а средствата, с които се опитва да ги преодолее, не са тъй умело прикрити. Спънатият и скучен език на началните глави показва, че тя е от авторите, които в първия вариант излагат само фактите, а после се връщат отново и отново, и отново и ги покриват с плът и атмосфера. Как щеше да го доизпипа, това не знаем, не ни е ясно какво щеше да махне, какво — да прибави, с какви хитрости да си помогне. Но чудото непременно е щяло да стане; скучното описание на тези четиринадесет години от живота на едно семейство щеше да бъде превърнато в едно от нейните великолепни и много увлекателни въведения; и ние никога нямаше да отгатнем колко мъчителни страници е изписало перото на Джейн Остин, за да се стигне до това. А тук виждаме, че тя не е била магьосница. Подобно на другите писатели, сама е трябвало да натрупа почвата, от която особената ѝ дарба се нуждае, за да роди плод. Тук се колебае — там разтегля описанието. И изведнъж — готово; сега всичко става така, както го иска. Семейство Едуардс отива на бал. Минава каретата на Томплинсънсови; тя вече може да ни съобщи, че „подадоха ръкавиците на Чарлс и му заръчаха да не ги сваля“; Том Мъсгрейв се усамотява в ъгъла с бъчонка стриди и се чувства прекрасно. Талантът ѝ е пуснат на воля, той кипи. Сърцето ни се разтуптява; обзема ни вълнение, каквото само тя е в състояние да предизвика. Но какво толкова се е случило? Някакъв бал в провинциален град; няколко семейства се срещат и се ръкуват в залата; хапват и пийват; най-страшната описана

беда е, че някакво момче е презряно от една млада дама и приласкано от друга. Никакви трагедии, никакъв героизъм. И въпреки това тази незначителна сценка вълнува много повече, отколкото уж казва. Разбираме, че ако и Ема^[4] бе постъпила така в балната зала щеше да е по-състрадателна, по-нежна, раздвижена от по-искрени чувства в онези тежки мигове на живота ѝ, които, докато сме с нея, изникват в мисълта ни. Джейн Остин изживява дълбоки вълнения, ала съумява да ги прикрие. Тя ни подтиква сами да допълваме онова, което липсва. Описва уж незначителното, но то е съставено от нещо, което набъбва в съзнанието на читателя и завинаги вдъхва живот на сцени, на пръв поглед най-обикновени. Ударението пада всякога върху характера. Как ли, чудим се ние, ще постъпи Ема, когато в три без пет при нея дойдат лорд Осбърн и Том Мъсгрейв, точно когато Мери внася таблата и кутията с ножове? Какво неловко положение. Тези млади мъже са приучени на по-изящни обноски. Ема би могла да се злепостави като невъзпитана, проста, същинско нищожество. Обратите на диалога ни държат в ужасно напрежение. Вниманието ни се раздвоява между настоящето и бъдещето. И накрая, когато Ема съумява да ги представи така, че да възнагради най-светлите ни надежди, ние сме поразвълнувани, отколкото ако бяхме проследили съдбоносно световно събитие. Да, този недовършен и несвършен разказ крие всички съставки на гения на Джейн Остин. Той съдържа вечните достойнства на литературата. Ако изличим повърхностното оживление, подобие на живота, пак ще остане онова, което носи по-силната наслада — великолепното описание на човешките достойнства. Ако изтрием и това, тогава с дълбоко задоволство ще можем да огледаме абстрактната съставка на изкуството, която, в балната сцена, така оцветява чувствата и уравновесява отделните части, че ѝ се наслаждаваме, както вкусваме поезията, заради самата нея, а не само като на връзка, която води разказа насам или нататък.

Но от мълвата научаваме, че Джейн Остин била върлинеста, педантична, мълчалива, „ръжен, от който всички се боят“. И това проличава: поиска ли, тя става безпощадна; тя е един от най-свършените сатирици в световната литература. Тези първи недоработени глави от „Уотсънови“ показват, че не е притежавала плодовита дарба; не е била като Емили Бронте — откряне ли вратата, да озарява всичко в светлина. Прилежно и бодро, тя сбира пръчици и

сламки за гнездото си и го свива най-грижливо. Пръчиците и сламките са сухи, те са и понапрашени. Има господарски дом, има и малка къща; следобеден чай, покана за обяд, понякога и излет на открито; животът се състои от полезни познанства и прилични доходи; от кални пътища, мокри нозе и очевидна склонност на дамите лесно да се изморяват; крепи се по малко на морала, по малко на общественото положение, а и на образованието, с което се перчат по-видните провинциални семейства. Пороци, приключения, страсти — това не е за нас. Но цялото това еднообразие, всичките тези незначителни случки тя не ги разхубавява, не ги прикрива. Търпеливо и подробно ни описва как „те не спряха чак до Нюбъри, а там богатата трапеза съчета за тях обяда с вечерята и обедини в едно и радостите, и умората на този ден“. Условностите за нея не са само за да бъдат описвани — тя искрено ги вярва. Когато разказва за някой свещеник, като например Едмънд Бъртрам, или, да речем, за някой моряк, неприкосновеността на длъжността им не ѝ позволява да размаха основния си инструмент — язвителността, и тя се впуска в многословни панегирици или в обстоятелствени описания. Но това става рядко; навсякъде другаде Джейн Остин не се спира пред нищо и ние си припомняме възкликанието на онази неизвестна дама; „Остроумната, проникателна жена, която само наблюдава, без да каже нито дума, е нещо ужасно!“ Тя не желае никого да поправя, никого да сразява; тя мълчи; и това е наистина ужасно. Един след друг създава глупаци, позьори, веселяци, същества като мистър Колинс, като сър Уолтър Елиътс, като мисис Бенит. Стоварва върху им камшика на безжалостната си фраза и докато ги бие с нея, очертава силуета им за вечни времена. Заковава ги неподвижно; не им прощава, не знае милост. Нищо не остава от Джулия и Марая Бъртрам, когато е приключила с тях; лейди Бъртрам „седи и подвиква на Пъг, отпъжда го от цветните лехи“ завинаги. Въздадена е върховната справедливост; доктор Грант, който започва с това, че обича добре препечено гъше месце, завършва, като си навлича „апоплектичен удар и умира от три пищни обяда в една седмица“. Понякога ти се струва, че тези същества са дошли на света само за да може Джейн Остин с такава наслада да им отреже главите. Тя е доволна; спокойна е; не желае да махне косъм от ничия глава, да помести тухла, да отскубне тревица от този свят, който ѝ доставя такива развлечения.

Нито пък ние, защото макар да ни терзае уязвената гордост, да ни пари нравствено възмушение и да ни се ще да оправим този наш свят, пълен с лошотия, дребнавост и суета, то не е по силите ни. Такъв е човекът — петнайсетгодишното момиче го е знаело; зрялата жена го доказва. В същия този миг някоя лейди Бъртрам се мъчи да отпъди Пъг от цветните лехи; тя изпраща Чапмън да помогне на мис Фани, но твърде късно. Разобличението е тъй свършено, сатирата е толкова справедлива, че колкото и да е безпощадно, не ни дразни. Не съзираме дребнавост, нито пък ни е яд, когато поразмислим. Наслада и усмивка се смесват някак странно. Красота огрява тези глупци.

Това неуловимо чувство често е съчетано от несъвместими неща, които само големият талант може така да обедини. Остроумието на Джейн Остин съжителствува с един свършен вкус. Глупакът и е глупак, снобът и — сноб, защото е несъвместим с идеала за уравнивост и благоразумие, който тя има пред вид, а тя ни разкрива това дори когато ни размива. Няма белетрист, който така да използва непогрешимото си чувство за човешките достойнства. Само едно чисто сърце, един свършен вкус, едно неотстъпно чувство за моралност е в състояние да изобрази тези отклонения от добротата, истината и искреността, герои, които са сред най-прелестните образи в английската литература. Тя ни описва своята Мери Крофорд, съчетана от доброта и лошотия, само с помощта на тези средства. Пуска я сладкოდумно и вдъхновено да злослови срещу духовенството или да разхвалява ползата от лордска титла и десет хиляди лири годишен доход; но от време на време вмъква по нещичко от себе си, тихо и незабележимо, ала съвсем уместно, и изведнъж брътвежът на лейди Крофорд, макар все още да ни забавлява, се превръща в празно пустословие. Така се раждат дълбините, красотата, сложността на изреченията ѝ. От подобни контрасти извира една хубост, една тържественост дори, изключителни като остроумието ѝ и също тъй неделими от него. В „Уотсънови“ тя само ни подсказва възможностите си; кара ни да се чудим защо една обикновена добра постъпка, така както ни я описва, добива толкова огромно значение. В шедьоврите ѝ тази дарба е доведена до свършенство. Не става нищо необикновено; пладне в Нортхъмптъншър; безличен младеж разговаря с болнава девойка на стълбите, докато отиват да се преоблекат за обяд, край тях сноват прислужнички. Но незначителните, най-обикновени думи

изведнъж натежават от значение и за двамата този миг става най-незабравимият в живота. Самозапълва се; грее; излъчва светлина; вдига се пред нас проникновен, трептящ, безоблачен само за миг; в следващия прислужничката ги настига и тази капка, побрала всичкото щастие на света, бавно се оттича, за да се влее в приливите и отливите на обикновеното съществуване.

Нима не е естествено тогава, че с това си прозрение в самите дълбини Джейн Остин е избрала да описва незначителните случки от ежедневието; посещения, излети и провинциални балове? Не я подмамват нито съветът на принца-регент „да промени своя стил на писане“, нито поученията на мистър Кларк; нито рицарските сюжети, нито приключенията, нито пък политиката нито интригите могат да вдъхнат живот на онова, което става по стълбите на провинциалния дом; това умее само тя. Да, принцът-регент и неговият библиотекар са се сблъскали с непреодолимо препятствие; опитали са се да се преборят с една непродажна съвест, да надникнат в здраво пазена тайна. Детето, което подрежда изреченията си тъй безпогрешно, докато е на петнайсет години, продължава все така неотстъпно и не пише за принца-регент, нито за библиотекаря, а за света изобщо. Тя познава силите си, знае точно какъв материал може да вае — като всеки писател, който има високи изисквания към самия себе си. Съществуват неща, които не умее; чувства, които не е в състояние да опише с ни едно от своите средства. Така например, не знае как да накара своите млади героини да дават буен израз на вълнението си. Не е в състояние да опише трогателно любовна сцена. Природата и красотите ѝ предпочита да споменава мимоходом. Описва някоя красива нощ, без да каже ни дума за луната. И въпреки това, когато прочитаме хладните фрази за „прелестта на безоблачната нощ и черните сенки под дърветата“, нощта изведнъж става „тиха, спокойна и прекрасна“, както с най-прости думи ни уверява, че била онази нощ.

Равновесието на таланта ѝ е свършено. Сред завършените ѝ романи няма провали, а сред безбройните отделни глави малко на брой са онези, които са по-лоши от останалите. Но нека не забравяме — тя е починала едва четиридесет и две годишна. Починала е в разцвета на силите си. Все още е била подвластна на онези промени, които правят най-интересни последните творчески години на един писател. Остроумна, несломима, надарена с живо въображение, да не беше

умряла, тя несъмнено щеше да напише още много неща и човек се подмамва да погадае дали нямаше и да се промени. Границите са очертани; луните, планините и замъците остават отвъд. Но дали понякога не се е изкушавала да прескочи оттагък? Дали вече не е започвала, по своя ведър и безпогрешен начин, да замисля някакво изследователско пътешествие?

Да вземем последния ѝ завършен роман — „Убеждение“, и в неговата светлина да си представим книгите, които би написала, ако беше живяла. „Убеждение“ крие странна прелест и странна скука лъха от него. Една сивота, която твърде често характеризира прехода между два различни периода. Писателката чувства досада. Нейният свят ѝ е прекалено познат; свикнала е с него. В хумора ѝ проличава острота, която подсказва, че вече не се забавлява от суетността на сър Уолтър, нито от снобизма на мис Елиъг. Сатирата е безпощадна, хуморът — рязък. Обикновените развлечения не са ѝ интересни. Тя е разсеяна. Но докато съзнаваме, че Джейн Остин е описвала това и преди, и то далеч по-добре, усещаме тъй също, че се опитва да направи нещо, каквото не е предприемала преди. В „Убеждение“ се спотаява нещо ново, онова качество, което, изглежда, възпламенява доктор Хюъл да твърди, че това е „най-красивата ѝ творба“. Тя започва да открива, че светът с по-обширен, по-загадъчен и по-романтичен, отколкото го е мислила. Имаме чувството, че говори за себе си, когато пише за Ан: „На младини я бяха принуждавали към благоразумие, започна да открива любовта в по-зряла възраст — естествена последица на неестествено начало.“ По-често се връща към прелестта и тъгата на природата, описва есента — тя, която вижда доскоро само пролетта. Говоря за „тъй нежното и тъжно въздействие на есенните месеци на село“. Не ѝ убягват „кафеникавите листа и повехналите храсти“. „Човек не спира да обича някое място само защото е преживял страдания в него“, подхвърля тя. Ала промяната се забелязва не само в новото ѝ отношение към природата. Променено е и отношението ѝ към живота. Тя го гледа, в по-голямата част на романа, през очите на една жена, която, самата дълбоко нещастна, изпитва особено съчувствие към чуждото щастие и нещастие и до самия край е принудена да остане безмълвен наблюдател. Затова и наблюденията ѝ предават не толкова факти, колкото чувства. В сцената на концерта и в прочутия разговор за женската вярност се крие силно изразено чувство, което доказва не

само биографичния факт, че Джейн Остин е любила, а потвърждава естетическия факт, че тя вече не се срамува да си го признае. Едно преживяване, когато е истинско, трябва да потъне надълбоко, да се дезинфекцира напълно от хода на времето, преди тя да си позволи да си послужи с него в своите романи. Освен това животът ѝ се променя и външно. Славата идва при нея много бавно. „Питам се — пише мистър Остин Ли — дали има друг голям автор, чиято личност да е била толкова неизвестна.“ Ако бе поживяла още няколко години, щеше да стане друго. Тя щеше да се застоява в Лондон, да я канят на обеда, да ходи по вечери, да се среща с видни личности, да завърже нови приятелства, да чете, да пътува и да отнася в малката си селска къща куп впечатления, които да вкусува на спокойствие.

А как щеше да се отрази всичко това върху ония шест романа, които Джейн Остин така и не създаде? Тя нямаше да пише за престъпления, за страсти, нито за похождения. Никой, нито настойчиви издатели, нито приятели-ласкатели, никой не би могъл да я склони да пише небрежно или неискрено. Но щеше повече да знае. Чувството и за увереност щеше да се е нарушило. Чувството ѝ за хумор щеше да се е уязвило. Щеше да се доверява по-малко на диалога (това проличава в „Убеждение“) и повече да вярва на размишленията, когато описва своите герои. Онези великолепни малки реплики, които в няколко минути обобщават всичко, което ни е нужно завинаги да опознаем един адмирал Крофт или една мисис Мъсгроув, това стенографско писмо, този метод на точния удар, който сбира в себе си цели страници на анализ и психология, щеше да ѝ се струва несъвършен, за да изрази онова, което е прозряла за сложността на човешката природа. Тя щеше да намери начин, чист и безпогрешен както преди, но по-задълбочен и по-многопластов, за да ни разкрие не само какво казват нейните герои, но и какво оставят неизречено; да ни покаже не само какви са те, но какъв е животът. Щеше да се отдръпне малко настрана от образите, да ги вижда по-скоро като група, отколкото като отделни личности. Сатирата ѝ нямаше да е дотолкова несекваща, ала щеше да бъде много по-отровна и безпощадна. Щеше да е предвестница на Хенри Джеймс и на Пруст... но — стига! Всичките тези мисли са напразни: най-съвършената артистка сред жените, писателката, чиито книги са безсмъртни, умря „тъкмо когато беше започнала да вярва в своя успех“.

[1] Романът е написан в 1797 г., но бил издаден едва 1913 г. — Б. пр. ↑

[2] Тези ранни произведения днес са събрани и издадени под общото име „Любов и приятелство“. — Б. пр. ↑

[3] Романът датира от 1835 г., но от него е написано само въведението. — Б. пр. ↑

[4] Ема — роман на Джейн Остин, написан в 1814 г. — Б. пр. ↑

Издание:

Джейн Остин. Гордост и предразсъдъци
Издателство „Отечество“, София, 1989

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.